

“Elke keer komt negatief”

Opgroeien in een gezinslocatie

Een onderzoek door
Klaasje Mussche
Roos Willigenburg

<i>Auteurs</i>	Klaasje Mussche Roos Willigenburg
<i>Opleiding</i>	Maatschappelijk Werk en Dienstverlening
<i>Begeleider</i>	Hugo Plaisier
<i>Opdrachtgever</i>	Vrienden van SAMAH

© Vrienden van SAMAH

© Christelijke Hogeschool Ede

Ede, juni 2015

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande toestemming van de auteurs.

Voorwoord

Tijdens onze afstudeerperiode hebben wij onderzoek gedaan in opdracht van Vrienden van SAMAH. Voor u ligt het onderzoeksverslag “Elke keer komt negatief”, geschreven door Klaasje Mussche en Roos Willigenburg, in het kader van onze studie Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan de Christelijke Hogeschool Ede.

Gemeenschappelijke interesses voor diverse culturen en kinderen brachten ons bij de organisatie Vrienden van SAMAH. Zij werkt samen met de organisatie Mind-Spring International in het ontwikkelen van een nieuw psycho-educatieprogramma voor kinderen in het asielzoekerscentrum, genaamd Mind-Spring Junior. In de aanloop naar de ontwikkeling doet Vrienden van SAMAH onderzoek naar de situatie van kinderen in regulier asielzoekerscentra en gezinslocaties. In opdracht van Vrienden van SAMAH is door ons een deelonderzoek uitgevoerd op gezinslocaties. Het onderzoek richt zich op kinderen in de leeftijd van 9 tot en met 13 jaar, waarmee het naadloos aansluit op de minor Jeugdzorg welke Klaasje heeft gevolgd. Vanwege het onderzoeken van psychische klachten bij kinderen past de problematiek van het onderzoek binnen het kader van de minor Toegepaste Psychologie, waarmee Roos affiniteit heeft.

Op basis van eerdere onderzoeken zijn risicofactoren in kaart gebracht voor de ontwikkeling van kinderen in het azc. Met ouders en kinderen in gezinslocaties is daarna persoonlijk gesproken over zorgen die bij kinderen in gezinslocaties leven. Daarnaast is met hen gesproken over het programma Mind-Spring Junior. De resultaten zijn geanalyseerd en op basis van een conclusie doen we aanbevelingen voor Vrienden van SAMAH.

We hopen dat de resultaten van toevoegende waarde zijn in het ontwikkelen van Mind-Spring Junior. Het onderzoeksproces heeft ons beiden door de intensieve betrokkenheid van de schrijvende problematiek gepassioneerd gemaakt voor dit terrein van het maatschappelijk werk.

We besluiten dit voorwoord met het bedanken van mensen die ons tijdens het proces gesteund hebben. Allereerst willen we Adimka Uzozie en Maria Verkade van Vrienden van SAMAH bedanken voor de bereidwilligheid om voor hen onderzoek te doen. Maria Verkade, als werkveldbegeleider, bedanken we voor de betrokkenheid. De vele treinreizen waren zowel steunend als inspirerend. We bedanken Paul Sterk van Mind-Spring voor de input aan het literatuuronderzoek en de mensen van COA in de gezinslocaties Emmen en Den Helder voor jullie hartelijke ontvangst en medewerking. Daarnaast willen we onze afstudeerbegeleider Hugo Plaisier bedanken voor de kritische houding en feedback die ons geholpen heeft sturing te geven aan ons onderzoek. Ten slotte bedanken we Klaas Mussche en Nona Bouwman voor het controleren van zinsopbouw, spelling en inhoud en familie en vrienden voor de ontvangen steun en het vertrouwen.

Ede, 29 juni 2015

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
Hoofdstuk 1 – Inleiding	6
Hoofdstuk 2 – Aanleiding	8
2.1 – Aanleiding	8
2.1.1 Achtergrond.....	8
2.1.2 Aanleiding en probleembeschrijving.....	8
2.1.3 Aanleiding onderzoek.....	8
2.2 – Vraagstelling	9
2.3 – Doelstelling en doelgroep	9
2.3.1 Doelstelling.....	9
2.3.2 Doelgroep.....	9
Hoofdstuk 3 – Theoretisch kader	10
3.1 – Inleiding	10
3.2 – Beschrijving kernbegrippen	10
3.2.1 Asielzoekerscentrum.....	10
3.2.2 Asielzoekerskinderen.....	10
3.2.3 Gezinslocatie.....	11
3.2.4 Mind-Spring Junior.....	11
3.2.5 Ouder(s)/verzorger(s).....	12
3.2.6 Risicofactoren.....	12
3.2.7 Zorgen en knelpunten.....	12
Hoofdstuk 4 – Onderzoeksmethoden en verantwoording	13
4.1 – Inleiding	13
4.2 – Type onderzoek	13
4.3 – Onderzoekseenheden en respondenten	13
4.3.1 Centrale onderzoekseenheden.....	13
4.3.2 Respondenten.....	13
4.4 – Dataverzameling	14
4.4.1 Deelvraag 1.....	14
4.4.2 Deelvraag 2.....	14
4.4.3 Deelvraag 3.....	16
4.4.4 Deelvraag 4.....	16
4.5 – Verantwoording	16
4.5.1 Betrouwbaarheid.....	16
4.5.2 Validiteit.....	18
4.5.3 Generaliseerbaarheid.....	19
Hoofdstuk 5 – Resultaten literatuuronderzoek	20
5.1 – Inleiding	20
5.2 – Risicofactoren	20
5.2.1 Asielzoekerscentrum.....	21
5.2.2 Gezinsstructuren.....	21
5.2.3 Onderwijs.....	22
5.2.4 (Gedwongen) migratie.....	23
5.2.5 (Veelvuldig) verhuizen binnen Nederland.....	23
5.2.6 Culturele achtergrond.....	24
5.2.7 Traumatische ervaringen.....	25
5.2.8 (Continu) stress.....	25
5.3 – Verantwoording resultaten	26
5.3.1 Overlap.....	26
5.3.2 Analyse risicofactoren.....	26
5.4 – Overige relevante informatie	26
5.4.1 Overzicht.....	26

5.4.2 Deelconclusie.....	28
Hoofdstuk 6 – Zorgen van kinderen.....	29
6.1 – Inleiding.....	29
6.2 – Resultaten interviews.....	29
6.2.1 Asielzoekerscentrum.....	29
6.2.2 Gezinsstructuren.....	31
6.2.3 Onderwijs.....	32
6.2.4 (Gedwongen) migratie.....	33
6.2.5 (Continu) stress.....	33
6.3 – Overzicht en deelconclusie.....	34
6.3.1 Overzicht.....	34
6.3.2 Deelconclusie.....	34
Hoofdstuk 7 – Vergelijking resultaten.....	36
7.1 – Inleiding.....	36
7.2 – Overeenkomsten en verschillen.....	36
7.2.1 Asielzoekerscentrum.....	36
7.2.2 Gezinsstructuren.....	37
7.2.3 Onderwijs.....	37
7.2.4 (Gedwongen) migratie.....	38
7.2.5 (Veelvuldig) verhuizen.....	38
7.2.6 Culturele achtergrond.....	39
7.2.7 (Continu) stress.....	39
7.3 – Deelconclusie.....	40
Hoofdstuk 8 – Werkzame factoren Mind-Spring Junior.....	42
8.1 – Inleiding.....	42
8.2 – Resultaten.....	42
8.2.1 Rolfiguur.....	42
8.2.2 Groepssamenstelling.....	42
8.2.3 Gespreksonderwerpen.....	42
8.2.4 Vorm van het programma.....	43
8.3 – Samenvatting en deelconclusie.....	43
Hoofdstuk 9 – Beantwoording centrale onderzoeksvraag.....	44
9.1 – Inleiding.....	44
9.2 – Conclusie en aanbevelingen.....	44
9.2.1 Conclusie.....	44
9.2.2 Aanbevelingen.....	46
9.3 – Discussie en vervolgonderzoek.....	46
9.3.1 Discussie.....	46
9.3.2 Vervolgonderzoek.....	48
9.5 – Evaluatie product en proces.....	48
9.5.1 Productevaluatie.....	48
9.5.2 Procesevaluatie.....	49
Verklarende woordenlijst.....	51
Literatuurlijst.....	53
Bijlagen.....	56

Hoofdstuk 1 – Inleiding

“Volgens hulporganisaties zijn vandaag bijna 5000 bootvluchtelingen uit het water gehaald.” (NOS, 2015-a) Grootschalige reddingsacties zijn in gang gezet om bootvluchtelingen te redden. Door de vele crises in Afrika en het Midden-Oosten is de stroom vluchtelingen de afgelopen maanden sterk gegroeid vergeleken met voorgaande jaren. Het aantal mensen dat in Nederland asiel aanvraagt is ook de afgelopen jaren fors gestegen (NOS, 2015-b). Op 15 juni jl. telde Nederland 23.822 vluchtelingen in de centrale opvang van het COA. Het hoogste aantal vluchtelingen komt uit Syrië met 38%, gevolgd door Eritrea en Irak (COA, 2015-c).

Volgens het COA verblijven er op 15 juni 2015 tussen de 6.000 – 7.000 kinderen en jongeren tot 18 jaar in de opvang voor asielzoekers in Nederland. Hiervan is de grootste groep in de leeftijd van 4 tot en met 11 jaar met 2.689 kinderen. Zij komen alleen, met ouders, broers en/of zussen of andere verwanten (COA, 2015-c). Onderzoek van onder andere UNICEF toont aan dat veel kinderen in asielzoekerscentra kampen met psychische en lichamelijke problemen (Kloosterboer, 2009). Vanuit het werkveld is door het COA, Vluchtelingenwerk Nederland en Regionale Aanpak Kindermishandeling (RAAK) een concreet verzoek neergelegd bij Stichting Mind-Spring International voor een psycho-educatieprogramma voor kinderen in asielzoekerscentra (zowel gezinslocaties als regulier azc's). Voor kinderen is er tot op heden geen aanbod voor *psycho-educatie* wat voor volwassenen wel bestaat. Kinderen in het azc zijn aangewezen op de diensten van de GCA (Gezondheidscentrum asielzoekers) en eventuele doorverwijzing naar de GGZ. In het verleden zijn er vanuit de GGZ enkele pilots gehouden onder kinderen. Deze hebben zover bekend geen vervolg gekregen en waren vooral gericht op traumaverwerking en niet op preventie van trauma's door psycho-educatie (Stichting Mind-Spring International, 2015).

Betrokken organisaties

Voor volwassen asielzoekers en vluchtelingen heeft Stichting Mind-Spring International een methodiek ontwikkeld, gericht op psychosociale ondersteuning door middel van psycho-educatie. Het doel van het programma is asielzoekers en vluchtelingen voor te lichten over psychische processen die kunnen spelen na een trauma of rond psychische problemen. Het leert hen minder last te hebben van hun problemen en te voorkomen dat klachten erger worden. Als reactie op de signalen van bovenstaande organisaties is Mind-Spring International een samenwerking aangegaan met een organisatie met expertise op het gebied van onderzoek onder jonge asielzoekers, Vrienden van SAMAH.

Vrienden van SAMAH (voluit: Stichting voor Alleenstaande Minderjarige Asielzoekers Humanitas) zet zich in voor de doelgroep jonge alleenstaande asielzoekers in de leeftijd van 15 tot en met 25 jaar. Zij houdt zich onder andere bezig met het voortzetten van de opgedane expertise van de in 2010 gesloten organisatie SAMAH, ontwikkelt nieuwe activiteiten en doet onderzoek. Haar missie is het verbeteren van het welzijn van jonge alleenstaande asielzoekers, hun belangen te behartigen en hun positie in (zowel) de Nederlandse samenleving als in het land van herkomst te versterken. Vrienden van SAMAH is bezig met het verbreden van haar doelgroep, zodat zij haar expertise breder kan inzetten. Dit is zichtbaar in de samenwerking met Mind-Spring International. De twee organisaties hebben gezamenlijk een projectplan geschreven voor de methodiek Mind-Spring Junior. Een psycho-educatie programma voor kinderen in reguliere asielzoekerscentra en gezinslocaties.

Onderzoek gezinslocatie

Vrienden van SAMAH is in de voorbereiding op de pilot verantwoordelijk voor de uitvoering van het onderzoek. Als opdrachtgever heeft zij de vraag neergelegd om middels literatuuronderzoek in kaart te brengen wat risicofactoren zijn voor de ontwikkeling van kinderen in zowel regulier asielzoekerscentra als gezinslocaties. Daarnaast heeft zij de vraag neergelegd om op gezinslocaties te onderzoeken welke zorgen kinderen ervaren en hoe deze zorgen zich verhouden tot de literatuur. Ten slotte wil zij onderzocht hebben wat voor ouders en kinderen in gezinslocaties werkzame factoren zijn voor de pilot Mind-Spring Junior. De doelgroep van dit onderzoek omvat kinderen (met ouders) in de leeftijd van 9 tot en met 13 jaar die basisonderwijs volgen. Vanwege hun signalerende en belangrijke rol in het leven van het kind worden ouders en/of verzorgers ook meegenomen in het onderzoek. Parallel aan dit onderzoek doet Vrienden van SAMAH onderzoek uit op reguliere asielzoekerscentra. Hiermee beschrijft dit onderzoeksverslag de resultaten van een deelonderzoek op gezinslocaties in de aanloop naar de pilot Mind-Spring Junior. Het beschrijft vooraf de resultaten van literatuuronderzoek en vervolgens hoe deze zich verhouden tot de resultaten van het praktijkonderzoek, inclusief een analyse van werkzame factoren voor Mind-Spring Junior. Het onderzoeksverslag wordt afgerond in een conclusie waaruit aanbevelingen worden gedaan voor de opdrachtgever.

Leeswijzer

Dit onderzoeksverslag bestaat drie delen. De hoofdstukken in het betoog komen overeen met de deelvragen van het onderzoek, die in het volgende hoofdstuk gepresenteerd worden.

Methodologie

In hoofdstuk 2 wordt de aanleiding en probleemstelling beschreven. De context en achtergrond van het probleem worden hier toegelicht. Daarnaast toont het hoofdstuk de vraagstelling en doelstelling van het onderzoek.

In hoofdstuk 3 wordt het theoretisch kader geschetst. Vanwege het gebruik van verschillende begrippen worden in dit hoofdstuk de kernbegrippen van het onderzoeksverslag gepresenteerd.

In hoofdstuk 4 worden de gebruikte onderzoeksmethoden en een verantwoording beschreven. De betrouwbaarheid, validiteit en generaliseerbaarheid van de onderzoeksmethoden worden hier besproken.

Betoog

In hoofdstuk 5 wordt een overzicht gegeven van de resultaten van het literatuuronderzoek.

In hoofdstuk 6 worden de resultaten uit het praktijkonderzoek (interviews met ouders en kinderen) beschreven.

In hoofdstuk 7 worden de overeenkomsten en verschillen geanalyseerd tussen de resultaten uit het literatuuronderzoek en de interviews met ouders en kinderen.

In hoofdstuk 8 worden enkele aspecten van Mind-Spring Junior uitgelicht, waarop ouders en kinderen zijn bevraagd op werkzame factoren.

Conclusie

In hoofdstuk 9 worden de resultaten uit het betoog samengevat in een conclusie. Daarmee wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek. Aan de hand van de conclusie volgen aanbevelingen voor de methodiek Mind-Spring Junior. Daarnaast worden enkele discussiepunten besproken en worden het onderzoeksproces en het product geëvalueerd.

Bijlagen

Ten slotte zijn verschillende documenten als bijlagen toegevoegd, waaronder een lijst met relevante literatuur, een beschrijving van overige relevantie uit het literatuuronderzoek, topiclijsten en vragenlijsten voor de interviews en ander werkmateriaal dat is ingezet tijdens de interviews. Daarnaast is één niet-gepubliceerde bron opgenomen in de bijlage en ander niet-gepubliceerde bron in het bronnenboek.

In het betoog komen *cursief* geschreven woorden voor die opgenomen zijn in de verklarende woordenlijst.

Hoofdstuk 2 – Aanleiding onderzoek

Aanleiding, vraagstelling, doelstelling en doelgroep

2.1 Aanleiding

2.1.1 Aanleiding en probleembeschrijving

In de inleiding is verwoord dat kinderen in asielzoekerscentra kampen met lichamelijke en psychische problemen. Zij ervaren stress, depressie, angst en verslavingsproblemen, gedragsproblemen of problemen rondom identiteit. Van invloed is hierbij de vluchthistorie, de onzekerheid over de asielprocedure en de omstandigheden op en om het asielzoekerscentrum. Kinderen en jongeren spreken meestal sneller Nederlands dan hun ouders, waardoor zij als tolk worden ingezet. Zeker wanneer een ouder psychische klachten ontwikkelt, nemen kinderen vaak zorgtaken over en willen hun ouders zo min mogelijk belasten met hun eigen problemen en zorgen. Zij krijgen vaak veel verantwoordelijkheden die niet horen bij hun leeftijd, als het gaat om regelzaken (Kloosterboer, 2009, p. 56). Dit alles heeft een schadelijke invloed op de ontwikkeling van kinderen en tonen de noodzaak van laagdrempelige *psycho-educatie* voor kinderen in azc's: psycho-educatie, gericht op het voorkomen van psychische klachten en problemen bij kinderen.

Psycho-educatie is het geven van informatie aan mensen of aan familie/naastbetrokkenen over hoe zij kunnen omgaan met psychische beperkingen. Psycho-educatie streeft naar het aanleren van vaardigheden om het leven weer in handen te kunnen nemen (GGZ, 2015). In de situatie van asielzoekers gaat het over psychische processen die een 'normale reactie op een abnormale situatie' zijn (Mind-Spring Psycho-educatie, 2015, p. 3).

"Knowledge of risk factors is crucial to illness prevention programs, as some factors can be alleviated or eliminated" (Van der Zanden et al., 2010)

Zoals in de inleiding is geschreven, is alleen bekend dat er pilots onder kinderen zijn gehouden, gericht op verwerking van trauma's. Als reactie op de psychische klachten en trauma's die in het werkveld bij asielzoekerskinderen gesignaleerd worden, ontwikkelt Mind-Spring International in samenwerking met Vrienden van SAMAH een pilot van Mind-Spring Junior.

2.1.2 Aanleiding onderzoek

Mind-Spring Junior richt zich op kinderen in regulier azc en in gezinslocaties. Om de methodiek zo volledig mogelijk aan te laten sluiten bij de doelgroep is er kwalitatief onderzoek verricht. Onder andere de Werkgroep Kind in het azc (2013 & 2014) en Kloosterboer (2009) hebben recent onderzocht hoe het leven in asielzoekerscentra ervaren wordt door kinderen. Resultaten van deze en andere onderzoeken zijn verwerkt in dit onderzoeksverslag.

Naar aanleiding van bovenstaande probleembeschrijving wil Vrienden van SAMAH onderzocht hebben wat in de literatuur bekend is over risicofactoren voor de ontwikkeling van kinderen in het azc en daarnaast welke zorgen kinderen in asielzoekerscentra ervaren, verwoord door kinderen in de leeftijd van 9 t/m 13 jaar en door hun ouders. Op basis van het literatuuronderzoek zijn interviews gehouden met kinderen en ouders in de gezinslocaties Emmen en Den Helder. Tijdens deze gesprekken zijn de zorgen in kaart gebracht die kinderen ervaren en ouders signaleren bij hun kinderen.

Ten slotte wil Vrienden van SAMAH onderzocht hebben wat volgens ouders en kinderen werkzame factoren zijn voor de invulling van de methodiek Mind-Spring Junior. De interviews zijn hiervoor ook gebruikt om ook een aantal praktische onderwerpen van de methodiek Mind-Spring Junior voor te leggen aan ouders en kinderen en hen te bevragen op werkzame factoren voor de methodiek.

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van een vraagstelling, welke in de volgende paragraaf wordt toegelicht. In de huidige ontwikkelingsfase van Mind-Spring Junior wordt er door de opdrachtgever, Vrienden van SAMAH, een parallelonderzoek gedaan onder ouders en kinderen op reguliere azc's. De resultaten van beide onderzoeken worden gebruikt voor de ontwikkeling van Mind-Spring Junior. Centraal in dit onderzoeksverslag staat het werken aan een betere leefsituatie voor kinderen in asielzoekerscentra op psychosociaal gebied. Wat een duidelijke link legt tussen het onderzoek en het werkveld van het maatschappelijk werk.

2.2 Vraagstelling

Om de probleemstelling te onderzoeken, is er een onderzoeksvraag opgesteld die door middel van vier deelvragen beantwoord wordt.

Hoofdvraag

Wat zijn – met het oog op de methodiek Mind-Spring Junior - risicofactoren voor de ontwikkeling van asielzoekerskinderen en hoe verhouden deze zich tot zorgen van kinderen van 9-13 jaar in de gezinslocaties Emmen en Den Helder en wat zijn volgens hen werkzame factoren voor Mind-Spring Junior?

Deelvraag 1

Wat zijn op grond van de literatuur risicofactoren voor de ontwikkeling van kinderen in het asielzoekerscentrum?

Deelvraag 2

Welke zorgen ervaren kinderen van 9-13 jaar en signaleren hun ouder(s)/verzorger(s) in de gezinslocaties Emmen en Den Helder?

Deelvraag 3

Welke overeenkomsten en verschillen kenmerken de resultaten van het literatuuronderzoek en van de interviews met ouders en kinderen op de gezinslocaties?

Deelvraag 4

Wat zijn volgens kinderen van 9-13 jaar en ouders in de gezinslocaties Emmen en Den Helder werkzame factoren voor de methodiek Mind-Spring Junior?

2.3 Doelstelling en doelgroep

2.3.1 Doelstelling

Algemene doelstelling

Bij de voltooiing van dit onderzoeksverslag is middels een conclusie beschreven wat volgens de literatuur risicofactoren zijn voor de ontwikkeling van asielzoekerskinderen en hoe deze zich verhouden tot zorgen die kinderen van 9 tot en met 13 jaar ervaren en door hun ouders gesignaleerd worden in de gezinslocaties Emmen en Den Helder en wat volgens hen werkzame factoren zijn voor de pilot Mind-Spring Junior.

Subdoelstelling 1: Als het onderzoek voltooid is, zijn aan de hand van literatuuronderzoek risicofactoren geanalyseerd voor kinderen in het asielzoekerscentrum.

Subdoelstelling 2: In dit onderzoeksverslag is bij de voltooiing beschreven wat zorgen zijn voor kinderen in de leeftijd van 9 tot en met 13 jaar, verblijvend in de twee gezinslocaties en wat ouders aan zorgen bij hun kinderen signaleren.

Subdoelstelling 3: Bij voltooiing van dit onderzoek wordt middels een conclusie de overeenkomsten en verschillen tussen de uitkomsten van het literatuuronderzoek en interviews met ouders en kinderen in de gezinslocaties beschreven.

Subdoelstelling 4: Bij voltooiing van dit onderzoek is beschreven wat volgens 9 tot en met 13 jarige kinderen en ouders in beide gezinslocaties werkzame factoren zijn voor de pilot Mind-Spring Junior.

2.3.2 Doelgroep (beoogde lezer)

Bij dit afstudeeronderzoek zijn een tweetal organisaties betrokken, namelijk Vrienden van SAMAH en Stichting Mind-Spring International. Deze twee organisaties werken samen in het ontwikkelen van een pilot van Mind-Spring Junior. Hiervoor gebruiken zij de resultaten van het onderzoek.

Vrienden van SAMAH is de officiële opdrachtgever van het onderzoek en daarmee de beoogde lezer van dit onderzoeksverslag. In het volgende hoofdstuk wordt de organisatie toegelicht. Dit hoofdstuk beschrijft de kernbegrippen uit de vraagstelling. De organisatie Mind-Spring International en de gezinslocaties Emmen en Den Helder worden hier eveneens toegelicht.

Hoofdstuk 3 – Theoretisch kader

Beschrijving kernbegrippen onderzoeksverslag

3.1 Inleiding

In hoofdstuk 2 komen in de vraagstelling en doelstelling de volgende kernbegrippen van dit onderzoeksverslag naar voren:

- Asielzoekerscentrum
- Asielzoekerskinderen
- Gezinslocatie
- Mind-Spring Junior
- Ouder(s)/verzorger(s)
- Risicofactoren
- Zorgen

3.2 Beschrijving kernbegrippen

3.2.1 Asielzoekerscentrum

Vreemdelingen die naar Nederland komen, worden enkele dagen opgevangen in de *centrale ontvangstlocatie* (col) in Ter Apel. Daarna verhuist de asielzoeker naar een *proces opvanglocatie* (pol). Is er verder onderzoek nodig, dan komt de asielzoeker in de Verlengde Asielprocedure. Vanaf hier gaat de asielzoeker naar een regulier asielzoekerscentrum (voortaan azc). Er zijn zo'n 60 azc's verspreid over het hele land, dit aantal is groeiende. Er zijn recent nieuwe locaties geopend, zoals in Velp in maart 2015. Een locatie telt gemiddeld 400 bewoners die zoveel mogelijk voor zichzelf zorgen. Er kunnen circa 40 nationaliteiten op één locatie aanwezig zijn (COA, 2015-b). De centra verschillen in meerdere opzichten van elkaar. Er is onderscheid tussen centra die gericht zijn op terugkeer (T-locaties) en centra die gericht zijn op oriëntatie en inburgering (O&I-locaties). Azc's liggen veelal afgelegen in een bos of op het platteland. Er zijn azc's in oude kazernes, ziekenhuizen of vliegbases, maar ook met caravans en vakantiehuisjes (Kloosterboer, 2009, p. 29).

In de vraagstelling met betrekking tot het literatuuronderzoek wordt gesproken over kinderen in het asielzoekerscentrum. Hiermee wordt het asielzoekerscentrum als overkoepelende term bedoeld, waarmee de grootste vorm van opvang aan asielzoekers wordt aangeduid. Wanneer resultaten van toepassing zijn op kinderen in gezinslocaties, dan wordt dit erbij vermeld. Kleine wooneenheden of andere speciale locaties waar ook kinderen kunnen verblijven, worden buiten beschouwing gelaten.

3.2.2 Asielzoekerskinderen

De vraagstelling in Hoofdstuk 2 noemt kinderen in het asielzoekerscentrum. In de tabel (fig. 3.1) is zichtbaar hoeveel kinderen op 20 april 2015 aanwezig waren in de opvanglocaties van het COA. Tenzij anders aangegeven, wordt met kinderen bedoeld: personen van 0 tot 18 jaar. Waarmee de officiële definitie van het kind wordt aangehouden, zoals verwoord in Artikel 1 van het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind (IVRK, 1989, p. 2). Voor het praktijkonderzoek is de doelgroep gespecificeerd naar kinderen in de leeftijd van 9 t/m 13 jaar. Kinderen in de leeftijd van 13 jaar worden betrokken bij de doelgroep wanneer zij nog op de basisschool zitten en daardoor nog in de basisschoolfase zitten. Bij kinderen van 9 tot en met 13 neemt de autonomie van het kind toe en leert het kind in toenemende mate voor zichzelf zorgen. Het kind leert veel nieuwe dingen, waardoor men op deze leeftijd meer invloed kan uitoefenen op het kind dan wanneer het ouder is (Meij, 2011, p. 8). Daarnaast zitten kinderen in de leeftijd van 9 tot en met 13 ongeveer in dezelfde levensfase, wat maakt dat de verschillen onderling niet groot zijn. De ontwikkeling in deze periode gaat om de vorming van de *sociale identiteit*. Deze periode vormt de aanzet tot duidelijkheid over gewenst gedrag volgens de maatschappij (Delfos, 2012, p. 102). Door dezelfde ontwikkelingsfase is de verwachting dat kinderen in deze leeftijdsgroep ongeveer dezelfde zorgen ervaren binnen het azc.

De kinderen met wie is gesproken, verblijven in de gezinslocaties te Emmen of Den Helder en behoren tot de leeftijdsgroep van 9 tot en met 13 jaar. Met betrekking tot de pilot Mind-Spring Junior is dezelfde leeftijdsafbakening van toepassing. Het is nog niet duidelijk of de pilot op dezelfde locaties gaat draaien als waar het onderzoek is gedaan, omdat daar op het moment van schrijven nog geen zicht op is.

Leeftijdsgroep	Mannelijk	Vrouwelijk	Totaal
----------------	-----------	------------	--------

0 t/m 3 jaar	901	794	1.695
4 t/m 11 jaar	1.418	1.271	2.689
12 t/m 17 jaar	1.695	857	2.552

Fig. 3.1 - Kinderen in de opvang naar leeftijdsgroep op 4 mei 2015 (Bron: COA, 2015-c)

3.2.3 Gezinslocatie

De gezinslocaties Emmen en Den Helder zijn opvanglocaties van het COA voor gezinnen met minderjarige kinderen van wie het asielverzoek is afgewezen. In 2011 oordeelde het Hoger Gerechtshof dat het op straat zetten van uitgeprocedeerde gezinnen in strijd is met het VN-Kinderrechtenverdrag. Sindsdien is de staat verantwoordelijk voor het bieden van opvang en verzorging aan minderjarige kinderen. Nederland telt zo'n acht gezinslocaties. Volgens het onderzoek van de Werkgroep kind in het azc is dit aantal groeiende (Werkgroep Kind in het azc, 2014, p. 6 en 10), nieuwe cijfers zijn niet bekend. De begeleiding op een gezinslocatie is gericht op vertrek uit Nederland. In de voorzieningen ademt de gezinslocatie ook de sfeer van vertrek, alleen de meest noodzakelijke voorzieningen zijn aanwezig (COA, 2015-b). Voor het onderdak in gezinslocaties geldt dat bewoners hier recht op hebben tot het moment van vertrek of wanneer het jongste kind de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. Op 1 januari 2015 verbleven 1.960 personen in de gezinslocaties van het COA (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2014, p. 46).

Gezinslocatie Den Helder

Het azc in Den Helder is sinds mei 2012 ingericht als gezinslocatie. Op het terrein staan negen gebouwen met daarin appartementen. Elk appartement biedt ruimte aan acht bewoners en er zijn gemeenschappelijke ruimtes om te koken en te douchen (Vrolijkheid, 2015a). Het centrum in Den Helder heeft een capaciteit van 372 opvangplaatsen (COA, 2015-d). Gemiddeld blijven bewoners zes jaar op deze locatie. Bewoners zijn uit verschillende landen afkomstig, zoals Irak, Somalië, Tibet, Syrië, Iran en Afghanistan. Door Stichting de Vrolijkheid worden het hele jaar door activiteiten georganiseerd waar vooral kinderen tot 12 jaar aan deelnemen (Vrolijkheid, 2015-a).

Gezinslocatie Emmen

De locatie Emmen is sinds september 2000 in gebruik als opvangcentrum voor asielzoekers. Per 1 mei 2012 is het een gezinslocatie en wordt het bewoond door uitgeprocedeerde gezinnen met minderjarige kinderen. Er zijn gebouwen voor het personeel en er zijn bewonersgebouwen, deze zijn allen opgebouwd uit prefab. De bewonersgebouwen bestaan uit een onder- en bovenverdieping met semipermanente woonunits. Per unit wonen er 6-8 mensen. De gezinslocatie te Emmen heeft een capaciteit van 500 opvangplaatsen (COA, 2015-e). Ook in dit centrum komen de bewoners uit diverse landen, waaronder Afghanistan, Pakistan, Tsjechië en Slowakije. Voor kinderen in de leeftijd van 4 tot 8 en 9 tot 12 worden er workshops georganiseerd op het gebied van muziek, dans, tekenen, schilderen, poëzie, verhalen en sport (Vrolijkheid, 2015-b).

3.2.4 Mind-Spring Junior

Principe van Mind-Spring

Mind-Spring Junior is afgeleid van het concept Mind-Spring Psycho-educatie (de psycho-educatieve tak van Stichting Mind-Spring International). Mind-Spring Psycho-educatie, kortweg Mind-Spring, is een programma voor volwassen asielzoekers met het doel inzicht te geven in psychische processen die kunnen spelen na een trauma of rond psychische problemen. Door het aanleren van nieuwe technieken leert het programma mensen minder last te hebben van hun problemen en geeft het voorlichting om erger klachten te voorkomen. De uitvoer van het programma bestaat uit een training aan vluchtelingen (statushouders) waarin zij geschoold worden tot trainers van Mind-Spring. Daarna zijn zij in staat om psycho-educatie te geven over relevante thema's (boosheid, angst, lichamelijke klachten), groepen te begeleiden of om op individueel niveau te ondersteunen bij psychosociale problemen. De trainers vervullen de rol van *peer-educator* vanwege hun taalbeheersing en kennis van de cultuur uit het land van herkomst. Het geven van psycho-educatie door mensen die dezelfde taal spreken en met een vergelijkbare cultuurachtergrond werkt drempelverlagend naar professionele hulpverlening indien doorverwijzing nodig is (Sterk, 2014). De opgeleide Mind-Spring trainer geeft de training samen met een GGZ-psycholoog als co-trainer. De GGZ-psycholoog signaleert ziektebeelden, heeft kennis over psychische processen en kan eventueel doorverwijzen naar een hulpverleningsbehandeling (Verschoor, Visser, & Visser, 2010, p. 22).

Verschillende aspecten van Mind-Spring Psycho-educatie worden eveneens ingezet bij Mind-Spring Junior. Het is nog onbekend op welke manier Mind-Spring Junior kan aansluiten op de zorgen die kinderen ervaren en die ouders signaleren bij hun kinderen. Hiervoor worden de bevindingen uit dit onderzoeksverslag gebruikt. In het

najaar van 2015 starten trainingen aan trainers die het programma gaan geven op drie azc's. Alvorens wordt onderzocht op welke manier de trainers de rol van peer-educator kunnen vervullen tijdens de pilot.

Doelgroep Mind-Spring Junior

Het programma is opgesteld rondom psycho-educatie voor 9 tot en met 13 jarige basisschoolkinderen in het asielzoekerscentrum (regulier azc en gezinslocaties). Voor deelname aan de pilot richt Mind-Spring Junior zich op kinderen die "opvallen" bij de huisarts, personeel van de GCA of medewerkers op de locatie door psychische/psychiatrische problematiek bij het kind zelf of een ouder. Kinderen kunnen ook opvallen vanwege een extra risico op het ontwikkelen van psychosociale klachten (Stichting Mind-Spring International, 2015, p. 10).

3.2.5 Ouder(s)/verzorger(s)

De gezinssamenstellingen in het azc varieert sterk. Gezinnen kunnen bestaan uit kinderen met eigen ouder(s), verwante familieleden of anderen als verzorgers. Dit onderzoeksverslag gebruikt het begrip ouders, waarmee de volwassen persoon wordt bedoeld die ten tijde van het onderzoek de zorg draagt voor het kind.

3.2.6 Risicofactoren

Risicofactoren is een veel voorkomend begrip in dit onderzoeksverslag. Het Nederlands Jeugdinstituut geeft de volgende definitie van het begrip 'risicofactoren' in relatie tot de ontwikkeling van kinderen: "*Wanneer factoren een bedreiging zijn voor een goede ontwikkeling van het kind zijn het risicofactoren*" (NJI, 2015).

Vertalend naar de context van het onderzoek worden met risicofactoren die aspecten bedoeld die de ontwikkeling van kinderen in het azc op een schadelijke manier kunnen beïnvloeden. In de literatuur wordt er niet altijd letterlijk gesproken over risicofactoren, maar worden wel begrippen aangehaald als knelpunten, problemen of klachten. Uit de beschrijvingen van deze begrippen zijn risicofactoren afgeleid.

3.2.7 Zorgen

De vraagstelling spreekt van zorgen die kinderen ervaren in een gezinslocatie. In dit onderzoeksverslag worden met zorgen bedoeld: (gedachten over) moeilijkheden in verleden situaties, in de huidige situatie of over de toekomst.

Hoofdstuk 4 – Onderzoeksmethoden en verantwoording

Toelichting en verantwoording

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de gebruikte onderzoeksmethoden. In paragraaf 4.2 wordt het type onderzoek beschreven, gevolgd door de onderzoekseenheden en respondenten van dit onderzoek in paragraaf 4.3. In paragraaf 4.4 is de manier van dataverzameling beschreven en ten slotte worden in paragraaf 4.5 de onderzoeksmethoden verantwoord aan de hand van de begrippen betrouwbaarheid, validiteit en generaliseerbaarheid.

4.2 Type onderzoek

Dit onderzoeksverslag toont de resultaten van een kwalitatief, beschrijvend onderzoek. Van kwalitatief onderzoek is sprake wanneer er literatuur verzameld en geanalyseerd wordt als hulpmiddel en niet om een hypothese te toetsen. Op basis van de resultaten uit dit literatuuronderzoek zijn de topiclijsten voor de interviews opgesteld. Hiermee is de theorie ingezet als ‘zoeklicht’ dat richting geeft aan relevante aspecten van het onderzoeksonderwerp (Baarda, Goede & Teunissen, 2009, p. 95-96). De open onderzoeksvraag kenmerkt daarbij een kwalitatief onderzoek.

Naast kwalitatief is het ook een beschrijvend onderzoek, doordat de onderzoeksresultaten van beide onderzoeksmethoden zijn beschreven, geïnventariseerd en gecategoriseerd. Dit zijn kenmerkende begrippen voor een beschrijvend onderzoek. Herkenbaar zijn ook de gevoelens, belevingen en ervaringen van de betrokkenen die nadrukkelijk beschreven zijn (Baarda, Goede & Teunissen, 2009, p. 94). De open benadering en een kwalitatief, beschrijvend onderzoek zijn toepasselijk omdat de reacties van de doelgroep zich moeilijk in vastgestelde antwoordcategorieën laten definiëren. In paragraaf 4.3 wordt verder ingegaan op de centrale onderzoekseenheden.

4.3 Onderzoekseenheden en respondenten

4.3.1 Centrale onderzoekseenheden

In de vraagstelling in hoofdstuk 2 is duidelijk dat het onderzoek betrekking heeft op kinderen in gezinslocaties. Kinderen in gezinslocaties vormen daarmee de centrale onderzoekseenheden waar dit onderzoek zich op richt.

4.3.2 Respondenten

Onder de onderzoekseenheden is gezocht naar personen die informatie geven over zichzelf of hun situatie. Zij worden respondenten genoemd (Baarda, Goede & Teunissen, 2009, p. 150). De respondenten van dit onderzoek kunnen worden onderverdeeld in twee groepen.

De eerste groep respondenten bestaat uit 12 kinderen (zowel jongens als meisjes) in de leeftijd van 9 tot en met 13 jaar op twee willekeurige gezinslocaties in Nederland. De respondenten zijn geselecteerd binnen de context van de gezinslocatie, waar zij enkele maanden of al verscheidene jaren verblijven. De respondenten behoren ook tot dezelfde leeftijdsgroep en schoolfase (bovenbouw basisschool). Binnen deze context zijn er ook factoren die verschillen, zoals de gezinssamenstelling, woonruimte en school. Van de kinderen zijn sommigen enkele maanden in Nederland, anderen al 6 tot 8 jaar. Opvallend is de grote verscheidenheid aan nationaliteiten die de groep respondenten kenmerkt. De respondenten komen respectievelijk uit Afghanistan, Irak, Georgië, Moldavië, Macedonië, China, Libanon en Sierra Leone.

De tweede groep respondenten bestaat uit ouders van de kinderen uit de eerste groep. Een ouder maakt deel uit van het leven van het kind en kan daardoor informatie geven over de situatie en over het kind. Om deze redenen zijn ouders bevraagd over zorgen van hun kinderen. Er is met 12 ouders gesproken, zowel vaders als moeders.

COA-medewerkers fungeren als belangrijke sleutelinformanten voor het onderzoek, doordat zij vanwege hun functie over veel informatie beschikken. Zij kunnen de sociale situatie van de respondenten verwoorden, omdat zij hiervan goed op de hoogte zijn. Sleutelinformanten maken geen deel uit van de onderzoekseenheden, maar geven er juist informatie over (Baarda, Goede & Teunissen, 2009, p. 151). Via de opdrachtgever zijn contacten gelegd met COA-medewerkers op de locaties en afspraken gemaakt voor interviews. De hulp van COA-medewerkers is ingeschakeld in het selecteren van respondenten. Niet enkel die kinderen zijn gevraagd voor een gesprek die behoren tot de doelgroep van Mind-Spring Junior. Namelijk kinderen die ‘opvallen’ bij het personeel van het azc door (een risico op het ontwikkelen van) psychische/psychiatrische problematiek bij ouder of kind.

Hiermee is geprobeerd te voorkomen dat respondenten nadelige gevolgen zouden ondervinden vanwege van hun deelname aan het onderzoek. Bewoners in een azc leven namelijk op een klein terrein met elkaar, waardoor er weinig nodig is voor irritaties of conflicten (Wergroep Kind in het azc, 2014, p. 21-23). Iedere aanzet tot onderscheid tussen groepen of personen is daarom (met uitzondering van de leeftijdsafbakening) vermeden. Paragraaf 4.5 gaat verder in op de verantwoording van de gebruikte onderzoeksmethoden en selectie van respondenten.

4.4 Dataverzameling

Deze paragraaf beschrijft per deelvraag van welke dataverzameling is gebruikgemaakt. Verschillende databronnen worden geraadpleegd, waardoor er sprake is van data-triangulariteit (Baarda et al. 2005, p. 188-189).

4.4.1 Deelvraag 1 – Wat zijn op grond van de literatuur risicofactoren voor de ontwikkeling van kinderen in het asielzoekerscentrum?

Door middel van literatuuronderzoek is deze eerste deelvraag beantwoord. Het literatuuronderzoek is in meerdere stappen uitgevoerd en gestart met *deskresearch*. Aan de hand van deskresearch zijn al beschikbare gegevens uit bestaande theorieën verzameld. Dit helpt voorkomen dat nieuw onderzoek wordt achterhaald wat feitelijk al bekend is en het brengt structuur in een grote hoeveelheid gegevens (Michels, 2003). Hiervoor zijn documenten gebruikt die aangedragen zijn door Vrienden van SAMAH en Mind-Spring International. Op basis van deze documenten is verder gezocht naar vergelijkbare literatuurstudies. In rapporten worden vaak naar andere publicaties verwezen. Dit zogenaamde ‘sneeuwbal-effect’ resulteerde in een verzadigingspunt, waarbij nieuwe bronnen geen nieuwe informatie meer leverden. Als tweede stap zijn alle documenten bestudeerd en is relevante informatie gelabeld. Daarna is een lijst opgesteld van onderwerpen die regelmatig in de literatuur besproken worden. Dit worden de concepten genoemd, waarmee het onderzoeksgebied duidelijk is afgebakend. Op basis van de concepten is onderzocht welke aspecten hieraan gerelateerd zijn. Aan het begin van hoofdstuk 5 “Resultaten literatuuronderzoek” wordt het theoretische kader van het literatuuronderzoek weergegeven in een tabel. Daarnaast is in hoofdstuk 5 deze aspecten geanalyseerd op basis van concrete risicofactoren voor de ontwikkeling van kinderen. Vanwege haar wens tot werkveldverbreding is op vraag van de opdrachtgever een lijst opgesteld met alle door de onderzoekers gebruikte en aanverwante documenten die spreken over de doelgroep en haar problematiek (bijlage 1). Om dezelfde reden is een document toegevoegd met daarin alle relevante informatie met bronverwijzingen waaruit de resultaten van hoofdstuk 5 zijn beschreven (bijlage 2).

4.4.2 Deelvraag 2 - Welke zorgen ervaren kinderen van 9-13 jaar en signaleren hun ouder(s)/verzorger(s) in de gezinslocaties Emmen en Den Helder?

Het gebruik van interviews is de tweede kwalitatieve onderzoeksmethode van dit onderzoek. Er zijn met 12 ouders en 12 kinderen tussen 9 en 13 jaar interviews gehouden. In totaal zijn er 24 interviews gehouden van 30 minuten.

Topiclijsten

In de lijn van het literatuuronderzoek zijn twee topiclijsten opgesteld voor de interviews met ouders en kinderen (bijlage 3). Om te voorkomen dat onderwerpen (topics) dubbel worden bevraagd, zijn enkelen samengevoegd. Daarnaast is de topic “Invulling Mind-Spring Junior” opgenomen in de lijst. Dit is geen concept uit het literatuuronderzoek, maar relevant voor de beantwoording van de vierde deelvraag wat in paragraaf 4.4.4 wordt toegelicht. De topiclijst vormt de leidraad van het interview en is flexibel, open en weinig gestructureerd. Het is daarmee kenmerkend voor een kwalitatief onderzoek dat terughoudend is met te opvallende, sturende of gestandaardiseerde onderzoeksinstrumenten. Deze kunnen de situatie teveel verstoren en de kwaliteit van de gegevens verminderen (Baarda, Goede & Teunissen, 2009, p. 183-184). De gespreksonderwerpen liggen dus vast, maar zijn in ieder gesprek wisselend voorgelegd.

Interviewtraining

Ter voorbereiding op de interviews is er een interviewtraining gegeven door de opdrachtgever. In deze training zijn belangrijke punten aan de orde gekomen, zowel met betrekking tot de interviews als in de voorbereiding met medewerkers van het COA. Daarnaast is tijdens de training behandeld hoe kinderen (kunnen) reageren, hoe om te gaan met eventuele cultuurverschillen en zijn formele aandachtspunten en de ethische verantwoording van de dataverzameling besproken.

Toestemmingsverklaringsformulier en factsheet

Voordat de respondenten geïnterviewd werden, is er een toestemmingsverklaringsformulier (informed consent) ondertekend door de ouder waarmee hij/zij toestemming gaf voor het gebruiken van de informatie voor het onderzoek. Middels ondertekening bevestigt de ouder dat hij/zij op de hoogte is van het doel van het interview is, wie de interviewers zijn, van welke organisatie het onderzoek uitgaat en wat er gebeurt met de gegevens. Daarbij geeft de ouder toestemming voor een gesprek met het kind, aangezien de kinderen nog minderjarig zijn. Dit formulier is te vinden in bijlage 4.

Er is daarnaast een factsheet (bijlage 5) ontworpen in het Engels en Nederlands waarin het onderzoek wordt samengevat. Dit geeft informatie over het doel van het onderzoek, het gebruik van de informatie en geeft uitleg over de inhoud van Mind-Spring Junior. De factsheets zijn overhandigd aan COA-medewerkers en, wanneer dat wenselijk was, ook aan ouders.

Uitvoering

De interviews vonden plaats in wisselende gesprekruimtes, als kantoren, spreekruimtes, kleuterlokalen en jongerenruimtes. COA-medewerkers faciliteerden in het zorgen voor een kindvriendelijke omgeving, waarmee een zo veilig mogelijke omgeving werd gecreëerd. Hierdoor vonden de interviews met kinderen overwegend plaats in een jongerenruimte of kleuterlokaal. Met ouders werd daarentegen in in spreekkamers gesproken waar een tolkentelefoon aanwezig is. Ouders en kinderen hebben dezelfde onderwerpen voorgelegd gekregen. Hierdoor is de duur van de gesprekken gemiddeld even lang (30 min.). Aangezien kinderen een kortere spanningsboog hebben dan volwassenen komt het de kwaliteit van het interview met de kinderen ten goede wanneer het interview niet te lang duurt (Delfos, 2008, p. 160). Om dezelfde reden zijn de interviews met kinderen ondersteund met de volgende muzische middelen:

- 2-Huizentekening (wensenhuis en zorgenhuis)
- Schaalthermometer
- Emotie-schaal
- Smileyplaat

De gesprekken met de kinderen zijn geopend aan de hand van een tekening met een leeg zorgenhuis en wensenhuis (bijlage 6). De 2-Huizentekening is gebaseerd op de 3-huizen-methode van Signs of Safety (Bartelink, 2010). Oorspronkelijk worden er 3 huizen getekend: het huis van de zorgen, het huis van de leuke dingen en het huis van de wensen. Vanwege de beperkte gesprekstijd is besloten twee huizen samen te voegen. Het fungeert als aanzet om onderwerpen met kinderen bespreekbaar te maken. De schaalthermometer is een hulpmiddel om zicht te krijgen op hoe intensief het kind de situatie beleeft (bijlage 7). Wanneer een kind bijvoorbeeld aangaf het azc 'niet leuk' te vinden, dan kan door middel van de schaalvraag geïndiceerd worden wat 'niet leuk' voor het kind betekent. De Emotie-schaal is eenzelfde methode, gericht op emoties. Aan de hand van cijfers 1 tot en met 10 (met bijbehorende smileys) kunnen kinderen aangeven hoe bang, boos, blij of bedroefd zij zich voelen (bijlage 8). Een eenvoudig hulpmiddel om emoties te benoemen is de smileyplaat, een A4 met smileys die elk een eigen emotie tonen (bijlage 9). De smileyplaat en de schaalthermometer zijn als (mondeling) hulpmiddelen eveneens ingezet in de interviews met ouders. Met het doel de interviews positief af te sluiten en de respondenten te bedanken, is aan hen een klein cadeautje overhandigd.

Analyse

Alle interviews zijn opgenomen en getranscribeerd. Daarna zijn de transcripties gereduceerd door alle niet relevante tekst te schrappen. De splitsing tussen relevante en niet-relevante tekst is gemaakt met het oog op de onderwerpen uit de deelvraag: zorgen – kinderen 9-13 — ouders. Het analyseren is hiermee zo 'open' mogelijk is gestart, waarmee is voorkomen dat er vanaf het begin naar specifieke gegevens wordt gezocht en hiermee de analyse teveel wordt gestuurd. De gereduceerde tekst is op onderwerp bij elkaar gezet, waardoor er fragmenten ontstaan. Deze fragmenten zijn de analyse-eenheden van het onderzoek. Hieruit zijn de gegevens verder geïnterpreteerd (Baarda, Goede & Teunissen, 2009, p. 306-308). Middels een online hulpsysteem (Kwalitan) is de informatie gelabeld en is er structuur aangebracht in de dataverzameling. De gegevens van de ouders en kinderen zijn gescheiden geanalyseerd, zodat onderscheiden is welke zorgen door kinderen zijn aangegeven en welke zorgen ouders signaleren. Het labelschema is bijgevoegd in de bijlagen (bijlage 10). Er is geen splitsing gemaakt tussen gezinslocaties. Een verantwoording hiervan is te vinden in paragraaf 4.5.2.

In hoofdstuk 6 "Zorgen van kinderen" zijn de resultaten beschreven in de lijn van de concepten uit het literatuuronderzoek die ook in de topiclijsten terugkomen. Een drietal concepten worden niet uitgewerkt in de resultatenbeschrijving. Het concept "Traumatische ervaringen" wordt beschreven onder het concept "Asielzoekerscentrum", omdat beiden sterk verband houden met elkaar. Over de concepten "(Veelvuldig)

verhuizen” en “Culturele achtergrond” zijn door de respondenten geen zorgen benoemd en komen te vervallen in hoofdstuk 6.

Het hoofdstuk is opgebouwd met gebruik van citaten. Hiermee komt het perspectief van de respondenten tot zijn recht; het draagt bij aan de levensechtheid van de beschrijvingen (Baarda, Goede & Teunissen, 2009, p. 358). De dataverzameling is (met uitzondering van het labelschema) vanwege privacy opgenomen in het bronnenboek, welke is bedoeld voor Vrienden van SAMAH en de Christelijke Hogeschool Ede.

4.4.3 Deelvraag 3 - Welke overeenkomsten en verschillen kenmerken de resultaten van het literatuuronderzoek en van de interviews met ouders en kinderen op de gezinslocaties?

Voor de beantwoording van deze deelvraag zijn de resultaten van het literatuuronderzoek en van de interviews met elkaar vergeleken. Op basis van de deelconclusies uit de hoofdstukken 5 en 6 zijn in hoofdstuk 7 “Vergelijking resultaten” de overeenkomsten en verschillen beschreven tussen de uitkomsten van beide dataverzamelingsmethoden. De resultatenbeschrijving is niet geheel overeenkomstig met voorgaande hoofdstukken, omdat er afwijkende resultaten zijn gevonden. In hoofdlijnen wordt de opzet van het literatuuronderzoek aangehouden.

4.4.4 Deelvraag 4 - Wat zijn volgens kinderen van 9-13 jaar en ouders in de gezinslocaties Emmen en Den Helder werkzame factoren voor de methodiek Mind-Spring Junior?

Voor de beantwoording van deze deelvraag zijn aan de respondenten vragen gesteld over enkele aspecten van de methodiek Mind-Spring Junior. De vragen hebben betrekking op: een rolfiguur (groepsleider), groepssamenstelling, gespreksonderwerpen en mogelijke werkvormen. Deze resultaten zijn ook geanalyseerd, zoals beschreven onder paragraaf 4.4.2 (Analyse), onder een aparte kernlabel. Op basis van de analyse is in hoofdstuk 8 “Mind-Spring Junior” beschreven wat volgens ouders en kinderen werkzame factoren zijn voor Mind-Spring Junior.

4.5 Verantwoording

In deze paragraaf wordt de mate van betrouwbaarheid, validiteit en generaliseerbaarheid van het onderzoek beschreven. De begrippen worden toegelicht op basis van het literatuuronderzoek en interviews.

4.5.1 Betrouwbaarheid

Literatuuronderzoek

In hoofdstuk 5 is het literatuuronderzoek beschreven aan de hand van verschillende databronnen. Er zijn onder meer onderzoeken uit het werkveld, doctoraalscripties, afstudeeronderzoeken, artikelen uit databanken geraadpleegd. De diversiteit van de geraadpleegde literatuur versterkt de betrouwbaarheid van de resultaten.

Interviews

- Aantallen

Op basis van de mogelijkheden binnen het onderzoekstermijn is gekozen voor 12 interviews per gezinslocatie, waarvan 6 ouders en 6 kinderen. Er is rekening mee gehouden dat interviews onder asielzoekers extra alertheid vragen tijdens het gesprek en in het transcriberen, vanwege mogelijke gebrekkige beheersing van het Nederlands, het spreken met een accent en het gebruik van afkortingen die gerelateerd zijn aan de asielprocedure.

Na de 24 interviews werd duidelijk dat een verzadigingspunt was bereikt, uitspraken over zorgen kwamen grotendeels overeen. Doordat er een redelijk consistent beeld is ontstaan, is de dataverzameling vervolgens geanalyseerd

- Theoretisch kader

Doordat de topiclijsten congruent aan de resultaten uit het literatuuronderzoek zijn opgesteld, zijn er mogelijk al verwachtingen geschept ten aanzien van respons uit de interviews. De informatie uit het literatuuronderzoek duwt de interviews dus mogelijk in een bepaalde richting. Hiermee komt de betrouwbaarheid van de resultaten uit de interviews mogelijk in het geding. Daartegenover schetsen de resultaten uit het literatuuronderzoek het kader waarbinnen het onderzoek is uitgevoerd. Dit kader is nodig om het onderzoeksveld af te bakenen, het zorgt ervoor dat die resultaten worden geanalyseerd die antwoord geven op de onderzoeksvraag. Om de interviews zo min mogelijk te sturen zijn enkel gespreksonderwerpen (topics) vastgelegd om de interviews zo open mogelijk te houden (Baarda et al, 2009, p. 274). Daarnaast zijn richtinggevendende vragen genoteerd die onderwerp helpen inleiden.

- Werkwijze

Om de kwaliteit van de interviews te waarborgen en eigen interpretaties te beperken, is er gebruik gemaakt van geluidsopnames, waarbij vermeld is dat de privacy gewaarborgd blijft en de reden van opname. Het is eveneens mogelijk dat de opname een negatief effect heeft gehad op de betrouwbaarheid van de antwoorden, omdat hiermee een gevoel gegeven kan worden dat andere mensen meeluisteren. Dit is onontkoombaar, omdat opname nodig is om dicht bij de feitelijke gegevens te blijven (Baarda, Goede & Teunissen, 2009, p. 184).

De respondenten kunnen ook wantrouwend staan ten opzichte van een gesprek met vragen (het woord 'interview' is om deze reden vermeden). Met name de mogelijke invloed op een statusverstrekking kan de betrouwbaarheid van antwoorden in het geding brengen door sociaal wenselijke antwoorden. Vooraf is hier rekening mee gehouden door elk interview te starten met een introductie met de volgende punten:

- De gegevens worden anoniem verwerkt
- De antwoorden hebben geen invloed op de statusverstrekking/asielprocedure
- De geïnterviewde kan aangeven als het niet wil praten over een specifiek onderwerp

- Tolk

Wanneer ouders of kinderen het Nederlands niet (goed) beheersten, kon er een professionele tolk ingeschakeld worden via de tolktelefoon. Er is nadrukkelijk niet gekozen voor een medebewoner, medewerker van het azc of een van de kinderen. Dit duwt het gesprek in een bepaalde richting sturen, omdat de geïnterviewde in relatie staat met de betrokken persoon. De geïnterviewde moet in vertrouwen kunnen spreken, zonder rekening te hoeven houden met een derde persoon. Een onafhankelijke tolk komt de betrouwbaarheid van de gegevens ten goede. Tegelijkertijd blijft het een risico dat informatie door de tolk onjuist geïnterpreteerd is. Mogelijk doordat de tolk de "taal" van het asielzoekerscentrum niet kent, wanneer er bijvoorbeeld termen als "Kinderpardon" en "IND" worden genoemd. In paragraaf 4.5.3 wordt hier op teruggekomen.

- Interviews met kinderen

Een aantal factoren kunnen de betrouwbaarheid van de interviews met kinderen negatief beïnvloeden. Kinderen kunnen vooraf geïnstrueerd zijn door hun ouders. Gezinnen zijn namelijk van tevoren gevraagd voor een gesprek, waarbij vaak de ouders (vanwege het geven van toestemming) eerst geïnterviewd werden. Daarnaast zijn in enkele gevallen de ouders bij het interview aanwezig geweest, wanneer dit nadrukkelijk gewenst was door het kind of de ouder. Om het kind centraal te stellen en afleiding te voorkomen, is de ouder gevraagd buiten het zicht van het kind plaats te nemen en na het gesprek vragen te stellen of opmerkingen te geven. Door de aanwezigheid van de ouder kunnen 'gewenste' antwoorden gegeven worden, doordat kinderen rekening willen houden met hun ouders (Delfos, 2008, p. 160). Daarbij kunnen kinderen terughoudend zijn in het uitspreken van negatieve ervaringen met azc-medewerkers, vanuit de angst dat deze informatie doorgegeven wordt. Dit kleurt de resultaten en doet mogelijk af aan de betrouwbaarheid van de gegevens. Daartegenover geldt dat de interviews met kinderen zijn ondersteund met muzische middelen met het doel om kinderen op hun eigen manier zich te kunnen uitdrukken. Op deze wijze wordt vanaf het begin van het gesprek aangesloten bij de beleavingswereld en de echtheid van het kind, wat de betrouwbaarheid van de onderzoeksgegevens vergroot.

4.5.2 Validiteit

Literatuuronderzoek

Aan de hand van de resultaten van het literatuuronderzoek is in kaart gebracht wat risicofactoren zijn voor kinderen die opgroeien in het azc. Sommige factoren zijn echter te specifiek of te gecompliceerd om een duidelijke uitspraak over te doen of is bij een beperkt aantal kinderen van toepassing.

Zo is informatie over andere vrijheidsbeperkende opvanglocaties dan de gezinslocatie buiten beschouwing gelaten. Dit is niet relevant voor Mind-Spring Junior die uitgezet wordt op reguliere azc's en gezinslocaties.

Daarnaast is minimale informatie gevonden over alcohol- en drugsgebruik onder kinderen of over de onbekendheid met de gevaren ervan. Het onderwerp is daarbij zeer specifiek, omdat socialisatie, culturele achtergrond en omgeving beïnvloedende factoren zijn. Naast deze opmerking wordt het onderwerp buiten beschouwing gelaten in de resultatenbeschrijving.

Ten slotte worden in de resultaten beschrijving de rol van ouders en de relatie tussen ouder en kind verwoord. Beiden blijken relevant vanwege de invloed op het welzijn van het kind (Kinderombudsman, 2012, p. 33). Hieraan gerelateerd zoomt opvoeden echter teveel in op de ouderrol, terwijl in dit onderzoeksverslag kinderen centraal staan. Mind-Spring International heeft het plan naast de pilot voor kinderen ook een pilot met opvoedondersteuning aan ouders aan te bieden om als gezin veranderingen te kunnen opvangen. Mogelijk worden de resultaten van dit onderzoeksverslag ook gebruikt in de ontwikkeling van een methodiek voor opvoedingsondersteuning. De resultaten van het literatuuronderzoek schetsen dus geen volledig beeld ten aanzien van alle mogelijke risicofactoren voor kinderen in een azc.

Interviews

De keuze voor interviews op gezinslocaties is tot stand gekomen met het oog op Mind-Spring Junior, omdat de pilot uitgezet zal worden op zowel regulier asielzoekerscentra als gezinslocaties. Door de opdrachtgever wordt een parallelonderzoek uitgevoerd onder kinderen en ouders in regulier asielzoekerscentra. Op deze manier worden van beide opvanglocaties gegevens verzameld.

De keuze voor de locaties Emmen en Den Helder hangt samen met de medewerking die nodig is om op de locaties te kunnen interviewen. Binnen het termijn van het onderzoek hebben deze locaties aangegeven open te staan voor onderzoek. Door het verzamelen van data op twee locaties zijn de resultaten in zekere mate representatief voor de situatie op een gezinslocatie, omdat er in Nederland 'slechts' acht gezinslocaties zijn (Werkgroep Kind in het azc, 2014, p. 6).

Op verzoek van de opdrachtgever zijn de resultaten van de interviews middels één analyse verwerkt. In de analyse wordt alleen onderscheid gemaakt tussen de resultaten van kinderen en ouders. De context (de locaties) wordt niet verder meegenomen in de analyse. De focus ligt op zorgen die ouders en kinderen aandragen die kunnen resulteren in psychische klachten en samenhangen met het verblijf in een gezinslocatie. Daarnaast is het vanwege privacy van de respondenten niet mogelijk dat de context expliciet wordt verwerkt in de resultaten.

De context is slechts één van de factoren die de respons kan beïnvloeden. Een andere invloedrijke factor is de woonruimte op het centrum. Op beide locaties wonen gezinnen afwisselend in gedeelde woningen of alleen. Uitspraken over woonruimten zijn dus voor beide gezinslocaties relevant.

De duur van het verblijf in Nederland is een andere beïnvloedende factor voor de onderzoeksgegevens. Dit bepaalt de mate waarop de respondent Nederlands spreekt, op de hoogte is van de komende procedurestappen en ervaringen heeft opgedaan met leven in een azc. Doordat de resultaten ondanks de variabele factoren veel samenhang vertonen, is een aannemelijk beeld ontstaan over zorgen van kinderen in gezinslocaties. Bovendien zijn gesprekken op wisselende momenten van de dag gehouden, waardoor alle leeftijden binnen de doelgroep zijn bevraagd.

Om de validiteit van zowel het literatuuronderzoek als de interviews te versterken zijn de resultaten van de interviews getoetst aan de resultaten van het literatuuronderzoek. In hoofdstuk 7 worden beide onderzoeksresultaten met elkaar vergeleken. Op basis hiervan komen afwijkende of ontbrekende resultaten aan het licht.

4.5.3 Generaliseerbaarheid

Generaliseerbaarheid gaat over de mate van vergelijkbaarheid van de resultaten in soortgelijke situaties (Baarda, Goede & Teunissen, 2009, p. 199). Duidelijk is dat de resultaten van de interviews iets zeggen over de situatie in gezinslocaties, maar niet over situatie in reguliere azc's door het ontbreken van het vrijheidsbeperkende karakter, welke de gezinslocatie kenmerkt. Als kwalitatief onderzoek zijn de resultaten minder generaliseerbaar

dan van een kwantitatief onderzoek, omdat er is gezocht naar 'diepte' informatie over specifieke situaties. De resultaten van de interviews zeggen iets over de beleving van de respondenten op twee gezinslocaties. Anderzijds is er gekozen voor twee gezinslocaties in verhouding tot de acht gezinslocaties in Nederland, wat een indicatie geeft hoe zowel ouders als kinderen de situatie in een gezinslocatie ervaren. Iedere gezinslocatie wordt namelijk gekenmerkt door een zelfde vrijheidsbeperkende karakter met sobere voorzieningen, beperkte bewegingsvrijheid en stempelplicht. Alle gezinslocaties zijn qua begeleiding en voorzieningen gericht op vertrek uit Nederland. Met deze facetten krijgt elk kind in iedere gezinslocatie in meer of mindere mate te maken. Door twee gezinslocaties te onderzoeken, wordt een eenzijdige situatieschets voorkomen. Mogelijk worden er in andere gezinslocaties vergelijkbare gegevens verzameld aan de hand van deze onderzoeksmethode. Andere facetten van de onderzoeksmethode zijn in vergelijkbare onderzoeken ook van toepassing. Zo is de medewerking van COA-personeel nodig in het selecteren van de respondenten en in het faciliteren van gespreksruimtes. Daarnaast is ook de tolkentelefoon bij andere onderzoeken onder de doelgroep onontkoombaar. Dit maakt de werkwijze van het onderzoek herhaalbaar en vereist in iedere situatie dezelfde aanpak wat mogelijk dezelfde resultaten oplevert.

Hoofdstuk 5 – Resultaten literatuuronderzoek

Risicofactoren bij opgroeien in een azc

Deelvraag 1 ‘Wat zijn op grond van de literatuur risicofactoren voor de ontwikkeling van kinderen in het asielzoekerscentrum?’

5.1 Inleiding

Uit voorgaande hoofdstuk blijkt dat het voor Mind-Spring Junior van belang is risicofactoren voor de ontwikkeling van kinderen in het azc in kaart te brengen. In dit hoofdstuk worden de resultaten getoond van het literatuuronderzoek. In paragraaf 5.2 worden de onderwerpen ingeleid, waarna per aspect de risicofactoren worden beschreven. Een korte verantwoording van de resultaten volgt in paragraaf 5.3. Waarna in paragraaf 5.4 een overzicht van de resultaten en een conclusie het hoofdstuk besluiten.

“Uit verschillende studies is gebleken dat asielzoekerskinderen doorgaans meer dan gemiddeld kwetsbaar zijn en opgroeien in een omgeving waar ondersteuning voor het gezin en de opvoeding verre van optimaal is. Ze hebben te maken met een opeenstapeling van risicofactoren die hun ontwikkeling bedreigen.” (Werkgroep Kind in het azc, 2014, p. 19)

5.2 Risicofactoren

Opbouw analyse

Drie overkoepelende thema's kenmerken de analyse. Onder deze thema's vallen diverse onderwerpen die relevant zijn voor asielzoekerskinderen. Figuur 5.1 laat schematisch zien hoe algemene thema's overlopen in meer gedetailleerde aspecten. De concepten, in de middelste kolom, duiden de gebieden aan die onderzocht zijn. In de rechterkolom worden de aspecten weergegeven. Deze aspecten vormen een bron van zorg voor het ontstaan van psychosociale klachten bij asielzoekerskinderen. In deze paragraaf zijn per aspect de risicofactoren ervan beschreven, deze geven een indicatie voor de risico die ieder aspect vormt voor de ontwikkeling van kinderen in het azc.

Alvorens in te gaan op de risicofactoren is het goed om te vermelden dat de meeste factoren nauw met elkaar samenhangen. Iedere factor vormt een eigen risico op de ontwikkeling van het kind, maar onderling beïnvloeden en overlappen de factoren elkaar (zie par. 5.3).

Thema	Concepten	Aspecten
Opvoedingsomgeving	Asielzoekerscentrum	○ Onveiligheid in het azc ○ Gezondheidszorg in het azc ○ Vrijheidsbeperking in azc
	Gezinsstructuren	○ Mate van emotionele beschikbaarheid van ouder(s) ○ Parentificatie
	Onderwijs	○ Schoolervaringen van het kind ○ Wisselingen van scholen
Psychosociale ontwikkeling	(Gedwongen) migratie	○ Ervaringen land van herkomst ○ Ervaringen reis naar Nederland ○ Sociale relaties
	(Veelvuldige) verhuizingen binnen Nederland	○ Gedwongen overplaatsing ○ Frequentie verhuizen
	Culturele achtergrond	○ Verschillende culturen ○ Discrepantie socialisatie en normen Nederlandse maatschappij
Problematiek	Traumatische ervaringen	○ Opeenstapeling van ervaringen
	(Continu) stress	○ Duur/onzekerheid asielprocedure

Fig. 5.1 - Schema resultaten

Thema: Opvoedingsomgeving

5.2.1 Asielzoekerscentrum

Onveiligheid in het azc

De opvoedingsomgeving van het kind bestaat voor een groot deel uit het asielzoekerscentrum. Uit onderzoek van Stichting de Vrolijkheid (2015a) blijkt dat kinderen zich onveilig voelen door de aanwezigheid van criminaliteit op het azc. De vaak afgelegen ligging geeft een onveilig gevoel en door de indeling van het azc ervaren kinderen weinig privacy (Kloosterboer, 2009, p. 124, 125). Kinderen geven zelf nadrukkelijk aan behoefte te hebben aan dit laatste (Kromhout, et al., 2014, p. 23). Door de etnische diversiteit ontstaan spanningen in de opvanglocaties. Daarbij wonen gezinnen vaak in krappe ruimtes waarin zij samenleven met één of meerdere vreemden van een andere nationaliteit. Deskundigen uit het werkveld signaleren dergelijke situaties als een bron van stress en conflicten, waarmee de veiligheid van kinderen in het geding komt (Kloosterboer, 2009, p. 141-143).

Daarnaast geven sommige kinderen aan dat zij gepest worden of zich gediscrimineerd en respectloos behandeld voelen door medewerkers in het azc (Kloosterboer, 2009, p. 121-124).

De ligging en indeling van het azc, het gebrek aan privacy en het gedrag van medewerkers vormen risicofactoren voor de ontwikkeling van kinderen in het azc, omdat ze het azc tot een onveilige plek voor kinderen maken.

“Juist voor kinderen in een onzekere situatie die vaak al vele omzwervingen achter de rug hebben, is het essentieel om in Nederland in een stabiele, veilige situatie terecht te komen”

(Werkgroep Kind in het azc, 2013, inleiding)

Gezondheidszorg in het azc

Klachten die te maken hebben met gezondheidszorg zijn met name verwoord in onderzoeken in gezinslocaties. De resultaten zijn dus gelinkt aan de gezinslocaties. Kinderen ervaren een ontoegankelijkheid naar zorg. Zij geven aan te kampen met veel gezondheidsklachten en tegelijk lastig toegang te krijgen tot de huisarts of tweedelijns zorg (ziekenhuis/specialist/GGZ). Daarnaast ervaren kinderen de medewerkers van de GCA niet als behulpzaam wanneer klachten worden aangegeven. Kinderen voelen zich niet serieus genomen, er wordt niet individueel naar de klacht gekeken en doorverwijzing is moeilijk te krijgen.

“Die GCA mensen zeggen altijd tegen mama: ‘Ga maar water drinken of paracetamol eten’” (Werkgroep kind het azc, 2014, p. 38). Het gebrek aan vertrouwen in mensen uit de gezondheidszorg in combinatie met de beperkte toegang tot gezondheidszorg vormt daarmee een risicofactor voor kinderen in het azc.

Vrijheidsbeperking in het azc

Vrijheidsbeperkende maatregelen vormen risicofactoren voor de ontwikkeling van kinderen, wat zichtbaar wordt in de situaties in gezinslocaties. Kinderen in gezinslocaties ervaren diverse beperkingen, zoals de beperkte bewegingsvrijheid, de wekelijkse meldingsplicht en het dagelijks stempelen door hun ouders (inhuisregistratie, m.u.v. zon- feestdagen), gebrek aan privacy, ontbreken van voldoende computers en internet en het toestemming vragen voor allerlei zaken bij COA-medewerkers (Werkgroep Kind in het azc, 2014, p. 10-11, 28-33). Ondanks dat de vrijheidsbeperkende maatregelen redelijkerwijs vooral de zorg van ouders zijn, geven kinderen aan deze vrijheidsbeperking eveneens belastend te vinden.

5.2.2 Gezinsstructuren

Mate van emotionele beschikbaarheid van ouder(s)

“The presence of risk factors in children of parents with mental illness is associated with an increased probability of onset of major health problems as well as greater severity or longer duration of these problems” (Van der Zanden, Speetjens, Arntz, & Onrust, 2010)

De kans dat ouders in het azc kampen met mentale gezondheidsproblemen is groot. Onderzoek onder Iraakse asielzoekers laat zien dat de prevalentie van psychiatrische stoornissen onder Iraakse asielzoekers die twee jaar in Nederland verblijven 66.2% is. Bij Iraakse asielzoekers die recenter arriveerden is het 42.0% (Laban, Gernaat, Komproe, Schreuders & Jong, 2005, p. 743-752). “De duur van een verblijf en de daarmee samenhangende onzekerheid blijkt een belangrijke risicofactor voor het ontstaan van psychiatrische problemen bij vreemdelingen” (Kinderombudsman, 2012, p. 31). Ouders voelen zich door de situatie in de opvang onmachtig als opvoeder en daarbij heeft stress bij de ouder negatieve invloed op het kind (Kloosterboer, 2009, p. 23,25). Zoals Van der Zanden in bovenstaande citaat aangaf, vormen mentale gezondheidsproblemen bij ouders een risicofactor voor de ontwikkeling van het kind. De Kinderombudsman (2012, p. 33) benadrukt specifiek dat mentale problemen bij de moeder een negatieve invloed kunnen hebben op het emotionele welzijn van vluchtelingkinderen. Kinderen met ouders met een psychisch probleem (KOPP) en kinderen van ouders met een

verslaving (KVO) lopen een verhoogd risico om zelf een psychisch probleem, een verslaving of andere gezondheidsproblemen te ontwikkelen.

Naast psychische gezondheidsproblemen worden geweldservaringen bij de ouders gezien als risicofactoren voor kindermishandeling (GGD Nederland, 2013). Asielzoekerskinderen vormen een kwetsbare groep als het gaat om kindermishandeling. Er is een speciale meldcode geschreven voor kindermishandeling onder asielzoekerskinderen (Tuk, 2010, p. 4). Kinderen kunnen door de gedragsveranderingen bij de ouder hun thuis (dat bij asielzoekerskinderen al instabiel is) als een onveilige plek ervaren. Bezorgde ouders vertonen een hoge mate van controle, afkeuring en overbescherming tegenover hun kinderen. Aan alcohol verslaafde ouders vertonen vaak verwaarlozing en onvoorspelbaar gedrag (Van der Zanden et al., 2010). Door de afwezigheid van emotionele stabiliteit van de ouder (als eerste verzorger) is er kans dat de hechting tussen ouders en kinderen verstoord. Een veilig hechtingspatroon geeft een balans weer tussen zelfvertrouwen en vertrouwen in de ander. Door de onvoorspelbaarheid van de ouder lopen KOPP-kinderen meer risico op een verstoorde hechting met de ouder. Hierbij geldt hoe jonger het kind is ten tijde van de psychische problemen van de ouder, des te groter is de invloed op de ontwikkeling van het kind (Baars & van Meekeren, 2013, p. 251-252).

Door het ontbreken van informatie over het verloop van de procedure hebben ouders geen (of onvoldoende) idee wanneer er over hun zaak beslist zal worden. Hierdoor kunnen ze zich niet instellen op een bepaalde wachttijd. Dit kan apathie tot gevolg hebben, wat eveneens neveneffecten heeft op de opvoeding van de kinderen (Kloosterboer, 2009, p. 53). Met stress, mentale gezondheidsproblemen ouder (KOPP) en/of verslaving bij één of beide ouders (KVO) brengt de mate van emotionele beschikbaarheid van ouders in het azc verschillende risicofactoren met zich mee voor de ontwikkeling van het kind.

Parentificatie

Psychiatrische problemen bij ouders verstoren de ouder-kindrelatie, wat vervolgens invloed heeft op de draagkracht van de ouder en de rol die het kind in het gezin heeft (Boudewijnse et al, 2005, p. 53).

Wanneer een ouder onvoldoende steun vindt in de relatie met de partner of doordat de andere ouder fysiek afwezig is, kan de ouder emotionele steun zoeken bij het kind. Er wordt dan gesproken over parentificatie, een pathologisch verschijnsel waarbij het kind in een ouderlijke positie wordt geplaatst wat niet past bij zijn leeftijd en wat het ook niet aankan (Boudewijnse et al, 2005, p. 325). Onder asielzoekerskinderen wordt het begrip parentificatie als knelpunt ervaren door deskundigen. Zo worden kinderen ingezet als vertaler of tolk en belast met volwassen problemen en taken, waaruit blijkt dat kinderen soms (grote) verantwoordelijkheden dragen. Doordat veel gezinnen met ouder(s) met psychiatrische problemen zich afsluiten van hun omgeving en zij minder in aanraking komen met een 'gezonde' omgeving, verhoogt dit de kwetsbaarheid van deze kinderen (Kloosterboer, 2009, p. 138 en 252).

5.2.3 Onderwijs

Schoolervaringen van het kind

Kinderen in een asielzoekerscentrum gaan naar een Nederlandse school, omdat ze leerplichtig zijn. De toestroom van asielzoekers vormt een bron van zorg voor scholen die asielzoekerskinderen opnemen (NOS, 2015). Kinderen die in een asielzoekerscentrum verblijven, ervaren aantoonbaar problemen in het uitvoeren van schoolzaken. Op het azc ontbreekt een rustige ruimte om huiswerk te maken en er zijn vaak beperkte tijden om van een computer met internet gebruik te maken, waardoor de faciliteiten een obstakel vormen voor het goed kunnen volgen van onderwijs (Kloosterboer, 2009, p. 21-45, 116-117). Een onderzoek onder gevluchte jongeren toont aan dat een kwart van de bevroegde kinderen te maken heeft gehad met pesten (Van der Veer, 2002, p. 48). Meerdere asielzoekerskinderen vertellen in een andere publicatie dat zij ervaring hebben met pesten op school (Kloosterboer, 2009, p. 121-124).

Wisselingen van scholen

Exacte en recente cijfers van het aantal asielzoekerskinderen dat jaarlijks verhuisd ontbreken. Tussen 2004 en 2006 verhuisden 4.110 schoolgaande kinderen als gevolg van de sluiting van een centrum (Kloosterboer, 2009, p. 24). De verhuizingen staan hiermee direct in verband met wisselingen van scholen. Verhuizingen betekenen afscheid nemen van bekenden, vrienden, spullen, school en zeker ook invloed op schoolresultaten. Een nieuwe school betekent een vreemde leerkracht, vreemde kinderen en vreemde lessen, wat de schoolresultaten van een kind nadelig kan beïnvloeden. Zeker wanneer een kind halverwege het jaar invoegt in een nieuwe klas (Kloosterboer, 2009, p. 52). Deze wisselingen van scholen, met de daarbij behorende veranderingen vormt een risicofactor in de ontwikkeling van het kind.

Thema: Psychosociale ontwikkeling

5.2.4 (Gedwongen) migratie

Ervaringen land van herkomst

Dit aspect is van toepassing op kinderen die zich de situatie in het land van herkomst nog kunnen herinneren. Veel kinderen werden in het land van herkomst of tijdens hun vlucht geconfronteerd met stressvolle en schokkende gebeurtenissen, zoals oorlog, geweld, verlies van familieleden (Kloosterboer 2009, p. 49). De *traumatische ervaringen* die asielzoekerskinderen meemaken, betekenen niet meteen ook psychische problemen (Boudewijnse et al, 2005, p. 458). Ervaringen met oorlog, dood, geweld, martelingen of geleden verliezen vormen echter wel risicofactoren voor het ontwikkelen van psychische klachten en psychiatrische stoornissen (Goosen, Stronks & Kunst, 2013). Dergelijke posttraumatische klachten komen ook voor bij asielzoekerskinderen (Van der Veer, 2002, p. 12-15, 71-75).

Ervaringen reis naar Nederland

Het migreren op zichzelf vormt ook een stressfactor, evenals het opnieuw aarden in een vreemd land. Al deze ervaringen hebben effect op de (geestelijke) gezondheid van kinderen (Kloosterboer 2009, p. 49). Door de situatie in het land van herkomst en de vlucht naar Nederland hebben kinderen al veel doorstaan, erkent ook Jaap Doek, emeritus hoogleraar familie- en jeugdrecht en voormalig lid en voorzitter van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind. In een publicatie over verhuizingen van kinderen en jongeren in het azc schetst hij de situatie. Doek stelt in zijn inleiding dat asielzoekerskinderen vrijwel altijd een zeer traumatische verhuizing achter de rug hebben. Een vlucht komt voor kinderen vaak onverwachts, omdat er sprake is van onmiddellijk gevaar of omdat de ouders het kind pas kort van tevoren vertellen over het plan om te vluchten (vaak om veiligheidsredenen). De kinderen moeten zonder passende voorbereiding afscheid nemen van familie, vrienden, school, sport of andere activiteiten waaraan zij deelnamen. Vervolgens doorstaan zij een lange, gevaarlijke reis met veel onzekerheden over de bestemming (Werkgroep Kind in het azc, 2014, p. 5). Deze ervaringen maken het kind extra kwetsbaar, waardoor de komst naar Nederland op zichzelf al een aantal risicofactoren met zich meebrengt voor de psychosociale ontwikkeling van het kind.

Sociale relaties

Bij het aangaan van nieuwe sociale relaties hechten kinderen zich aan die persoon. Het niet hechten aan personen weerhoudt het opbouwen van een (vertrouwens)relatie. Kinderen in gezinslocaties geven aan dat zij geen nieuwe vriendjes of vriendinnetjes willen maken, omdat zij die vriendschap niet kunnen onderhouden. Verhuizingen en vertrek zorgen voor afscheid nemen, waardoor kinderen opnieuw vriendschappen moeten sluiten (Werkgroep Kind in het azc, 2014, p. 50). Moeilijkheden met hechten is redelijkerwijs een risicofactor voor kinderen die in Nederland in de opvang verblijven.

5.2.5 (Veelvuldig) verhuizingen binnen Nederland

Gedwongen overplaatsing

Het internationale Kinderrechtenverdrag faalt als het gaat om het vele verhuizen tussen asielzoekerscentra in Nederland voor asielzoekerskinderen. Het verhuizen heeft een grote impact op kinderen, zij ervaren het dusdanig belemmerend op allerlei terreinen, waarmee het verhuizen diverse risicofactoren met zich meebrengt voor de ontwikkeling van kinderen (Kloosterboer, 2009, p. 50). Verhuizingen worden vaak pas kort van tevoren aangekondigd (variërend van enkele weken tot enkele dagen voorafgaand aan de verhuizing). Mede hierdoor verhuizen kinderen zonder een goed afscheid en zijn onvoldoende voorbereid op een nieuwe woonplek.

Frequentie verhuizing

In de periode dat zij in de opvang verblijven, verhuizen asielzoekerskinderen gemiddeld één keer per jaar. In verhouding tot Nederlandse leeftijdsgenoten die gemiddeld één keer per 10 jaar van huis wisselen, verhuizen asielzoekerskinderen 10 keer zo vaak. Dit gebeurt soms ieder jaar opnieuw (Werkgroep Kind in het azc, 2013, p. 7). Het verhuizen van de ene azc naar de ander komt onder meer omdat de toegewezen plaats in een azc afhangt van het verloop van de procedure. Voor een volgende fase in de procedure moet het gezin dan verhuizen naar een andere locatie. Daarnaast worden met enige regelmaat azc's gesloten en anderen geopend, wat reden geeft voor een gedwongen overplaatsing van gezinnen (Kloosterboer, 2009, p. 24-25).

“The risk of mental distress was greater in asylum-seeking children who had undergone a high annual relocation rate. This risk increase was stronger in vulnerable children.” (Goosen, Stronks & Kunst, 2013)

Na drie of vier verhuizingen zijn sommige kinderen moeilijk of niet meer in staat zich ergens aan te hechten en om een vertrouwensrelatie aan te gaan met nieuwe mensen. Daar waar andere kinderen voldoende veerkracht,

vertrouwen en flexibiliteit hebben om de verhuizing het hoofd te bieden, ontbreken dergelijke beschermende factoren bij asielzoekerskinderen (Werkgroep Kind in het azc, 2013, p. 8, 19).

Kinderen die vaker dan één keer per jaar worden overgeplaatst, blijken 2,5 keer zo vaak psychische of psychosomatische klachten te hebben. Bij kwetsbare kinderen blijkt dit zelfs 3,5 keer zo vaak. Met kwetsbare kinderen wordt in het onderzoek verstaan: kinderen met geweldservaringen of/ en met een moeder met een depressie of posttraumatische stressstoornis (PTSS). Bij een frequentie van één keer per jaar of minder wordt hetzelfde effect enkel geconstateerd bij kwetsbare kinderen. Onderzoek van de Sociale afdeling van het AMC en de GCA (2013) toont aan dat de frequentie van verhuizen samenhangt met het ontstaan van psychische en psychosomatische klachten bij asielzoekerskinderen. Onderzoeken zijn het unaniem eens: veelvuldig verhuizen leidt tot ontwikkelingsschade bij het kind.

5.2.6 Culturele achtergrond

Verschillende culturen

Kinderen in het azc komen uit allerlei landen. Tussen mensen uit hetzelfde land kunnen daarbij grote verschillen zijn. Er kan niet vanuit gegaan worden dat kinderen uit hetzelfde land dezelfde problemen ervaren, de specifieke culturele achtergrond speelt hierin een rol (Lely, 2002, p. 35). Kinderen ervaren diverse sociale belemmeringen in het wonen in een azc. Zo is het lastig om sociale contacten op te bouwen, omdat er in het azc geen ruimte is om vrienden van buiten het azc te ontvangen. Ook kinderen die naar een reguliere school buiten het azc gaan, noemen soms problemen rond het contact leggen met Nederlandse kinderen (Kloosterboer, 2009, p. 120). Het azc vormt dus een belemmering voor kinderen in het omgaan met de Nederlandse kinderen, wat verband houdt met de volgende risicofactor. Terugkomend op het onderwerp 'pesten' krijgen vluchtelingen door culturele verschillen het gevoel om buitenstaander te zijn of hebben ervaringen met afwijzing of negatieve bejegening door omgeving (Van der Veer, 2002, p. 35). Asielzoekerskinderen krijgen door de kennismaking met een andere cultuur ook te maken met meerdere talen. Binnen het gezin wordt vaak de taal uit het land van herkomst gesproken of van de eigen culturele groep. Daartegenover staat dat het kind door school en verdere aanraking met de Nederlandse maatschappij bijna vanzelfsprekend Nederlands leert. Voor kinderen met cognitieve, emotionele of medische problemen en kinderen met een zwakke taalaanleg of spraak- taalstoornis kan tweetaligheid een groot nadeel worden (Boudewijnse et al., 2005, p. 299). De volgende alinea gaat verder in op de kloof tussen verschillende culturen.

Discrepantie socialisatie en normen Nederlandse maatschappij

Asielzoekerskinderen worden in Nederland geconfronteerd met een (overwegend) totaal andere cultuur dan wat het kent. Kinderen, maar ook ouders, ervaren een zogenaamde kloof tussen hun eigen gezin en de nieuwe maatschappij en de eisen die deze maatschappij stelt aan het gezin (Kloosterboer, 2009, p. 89-91). De kloof tussen normen in de Nederlandse maatschappij en die van de ouder kan bij het kind leiden tot onvermogen van sociale aanpassing als volwassene. Van deze discrepantie wordt het kind zich met name bewust wanneer het wordt geconfronteerd met culturele en maatschappelijke verschillen. Hierin speelt school een grote rol (Boudewijnse et al, 2005, p. 304). Zo kan een kind geleerd hebben dat ruzies uitgevochten moeten worden of dat jongens niet huilen. Anderzijds kunnen culturen streven naar het vermijden van directe confrontaties en leidt een misstap van één persoon tot schaamte en gezichtsverlies voor de betrokken persoon en de bijbehorende groep. Dergelijke culturele factoren kunnen aanleiding geven tot aanpassingsproblemen (Van der Veer, 2002, p. 22-24 en 35). Bij het ontstaan van emotionele problemen blijkt het land van herkomst een grotere rol te spelen dan bij gedragsproblemen (Ince & Van den Berg, 2013, p. 8). Asielzoekerskinderen hebben vaak (zeer) ernstige internaliserende gedragsproblemen (Kloosterboer, 2009, p. 187). Ook Van der Veer geeft aan dat een klein aantal van de asielzoekersjongeren opvalt door hun moeilijk hanteerbaar gedrag, zij vertonen ernstige gedragsproblemen (Van der Veer, 2002, p. 84). Niet voor niets worden jonge asielzoekers op psychosociaal vlak een risicogroep genoemd voor in de gezondheidszorg. Kinderen en jongeren in de opvang zijn zoekende naar hun identiteit, waaruit zorgen en klachten over hun gezondheid voortkomen. In de periode tussen 9-13 jaar wordt de vorming van de sociale identiteit zichtbaar. Deze periode vormt de aanzet tot duidelijkheid over gewenst gedrag volgens de maatschappij (Delfos, 2012, p. 102). Onder de doelgroep van dit onderzoek zijn dus mogelijk ook signalen herkenbaar die zorgen omtrent de identiteit aanduiden. Kortom de confrontatie met culturele en maatschappelijke verschillen en de emotionele en/of gedragsproblemen vormen risicofactoren voor de ontwikkeling van kinderen in het azc.

Thema: Problematiek

Twee belangrijke concepten die de problematiek van de doelgroep aanduiden, zijn de traumatische ervaringen die kinderen beleven of hebben beleefd en de continue aanwezigheid van stress bij kinderen. Beide concepten

houden verband met voorgaande onderwerpen. In de literatuur wordt er veelvuldig geschreven over traumatische ervaringen en hoge stressbeleving bij asielzoekerskinderen. Daarom wordt er middels het thema 'problematiek' ingezoomd op de risicofactoren van traumatische ervaringen en stress bij asielzoekerskinderen.

5.2.7 Traumatische ervaringen

In de DSM-5 worden traumatische ervaringen omschreven als gebeurtenissen waarvan men slachtoffer of getuige was; gebeurtenissen die dood, dreiging met dood, ernstige verwonding of bedreiging van de fysieke integriteit inhielden, en die bovendien bij de betrokkene leidden tot intense gevoelens van angst, hulpeloosheid of afschuw (Baars & Van Meekeren, 2013 p. 382, 395.)

In dit onderzoeksverslag wordt meegegaan met de beschrijving van Van der Veer (2002) als het gaat om traumatische ervaringen bij asielzoekers:

"(...) buitengewoon pijnlijke ervaringen die zo ingrijpend waren dat ze nog vele jaren later kunnen doorwerken in het leven van alledag in Nederland. Traumatische ervaringen maken zoveel indruk en leveren zoveel emotionele verwarring op dat zelfs de meest sterke en gezonde mensen daar achteraf storende psychische klachten, zogeheten posttraumatische klachten, aan kunnen overhouden." (Van der Veer, 2002, p. 13)

Opeenstapeling traumatische ervaringen

Uit de voorgaande concepten blijken veel kinderen geconfronteerd te worden met stressvolle en schokkende gebeurtenissen in het land van herkomst, tijdens de vlucht naar Nederland en in het azc. Deze ervaringen van oorlog, geweld en verlies van familieleden hebben effect op de (geestelijke) gezondheid van kinderen (Kloosterboer, 2009, p. 49). Extra zorgwekkend is de opeenstapeling van risicofactoren voor een langere periode bij asielzoekerskinderen.

Kinderen zijn veerkrachtig en passen zich vaak wonderwel aan wisselende omstandigheden aan. Ook voor kinderen geldt echter dat er bij schade herstelwerkzaamheden moeten plaatsvinden. Gebeurt dat niet en stapelen de problemen zich op, dan is op een gegeven moment de rek eruit. Een kind kan dan onherstelbaar beschadigd raken. (Kloosterboer, 2009, p. 49)

De herhaalde blootstelling aan stressvolle of schokkende ervaringen maakt kinderen in het azc extra kwetsbaar. De opeenstapelingen van de behandelde aspecten (ervaringen in het land van herkomst, in het azc, wisselingen van scholen) is een groot risico voor de ontwikkeling van kinderen. Een kanttekening bij dit aspect is te vinden in paragraaf 5.3 'Verantwoording resultaten'.

5.2.8 (Continu) stress

Een veelvoorkomend aspect is de soms constant aanwezige stress bij kinderen. Verschillende al eerder besproken risicofactoren zorgen voor stress bij kinderen. Stressoren (oorzaken van stress) zijn bijvoorbeeld het gezin (psychische problemen bij ouders of de rol van het kind in het gezin), de onveiligheid van het azc en het volgen van onderwijs (uitvoeren van schooltaken of de omgang andere kinderen). De duur van een verblijf in een azc en de daarmee samenhangende onzekerheid blijkt een belangrijke risicofactor voor het ontstaan van psychiatrische problemen bij vreemdelingen (Kinderombudsman, 2012, p. 31). Zeker ook kinderen, zij kunnen schade oplopen door de gehele asielprocedure en de onzekerheid die dit met zich meebrengt (Kalverboer & Zijlstra, 2006, p. 15). Waaronder leven met de angst voor het mislopen van een status en *uitzetting* (Smallegange, 2003, p. 86). Door de onzekerheid en angst om elk moment uitgezet te kunnen worden, ervaren kinderen concentratieproblemen op school. Ze hebben klachten als hoofd- en buikpijn door de inactiviteit, angst en stress op het azc. Kinderen op gezinslocaties geven aan dat zij zich zorgen maken om gezinsleden en door het dagelijks leven met stress sneller boos zijn (Werkgroep Kind in azc, 2014, p. 18-24 en 32). Waaruit stress als risicofactor voor zichzelf spreekt.

5.3 Verantwoording resultaten

5.3.1 Overlap

Aan het begin van het hoofdstuk is vermeld dat aspecten onderling veel overlap vertonen, doordat onderwerpen op verschillende levensgebieden kunnen spelen. Zo maakt het asielzoekerscentrum deel uit van de

opvoedingsomgeving, maar is het ook een bron van stress of de context waarin traumatische ervaringen worden opgedaan. Hetzelfde geldt voor gevoelens van onveiligheid, wat sterk te maken heeft met de opvoedingsomgeving (opbouw van het azc, aanwezigheid van andere asielzoekers), maar een onveilige opvoedingsomgeving kan ervoor zorgen kinderen zich niet goed leren hechten. Waarmee het thema direct verband houdt met de psychosociale ontwikkeling van het kind. Daarnaast houden de wisselingen van scholen verband met verhuizingen tussen azc's. Opvallend is het concept '(continu) stress', wat vrijwel alle onderwerpen die behandeld zijn overlapt; er is zelden één bron van stress. Verschillende zogenoemde stressoren zorgen voor een gevoel van (continu) stress. Het vormt een rode draad door de analyse van de risicofactoren en is daardoor extra benadrukt.

5.3.2 Analyse risicofactoren

In het analyseren van risicofactoren is er vooral gekeken naar de risicofactor 'in algemene zin'. Zo vormt de leefomgeving in het azc een risico voor het ontstaan van psychosociale klachten, omdat de meeste centra een onveilige plek blijken voor opgroeiende kinderen. Niet alle kinderen in het azc hebben echter klachten over hun leefomgeving. Daarom is het azc beschreven onder "Opvoedingsomgeving" en niet onder "Problematiek". De risicofactor "Moeite met hechten/aangaan nieuwe vertrouwensrelaties" staat zowel onder het concept 'Gedwongen migratie' als onder het concept "(Veelvuldige) verhuizingen binnen Nederland". Dit schetst het gevolg van verlies van (leden uit) het persoonlijk netwerk en persoonlijke eigendommen, wat het gevolg kan zijn vanwege vertrek uit het land van herkomst. Het kan echter ook dat kinderen hun leven lang in Nederland verblijven en door verhuizingen tussen asielzoekerscentra moeilijkheden ervaren met hechten en het aangaan van nieuwe vertrouwensrelaties. De volgende paragraaf besteedt kort aandacht aan overige resultaten.

5.4 Overzicht en deelconclusie

5.4.1 Overzicht

Uit de literatuur komt duidelijk naar voren dat kinderen in het azc te maken hebben met verschillende factoren die een risico vormen voor hun ontwikkeling. Op de volgende pagina zijn de resultaten schematisch weergegeven. Waarna het hoofdstuk wordt afgesloten middels een deelconclusie.

Thema	Concepten	Aspecten	Risicofactoren
Opvoedingsomgeving	Asielzoekerscentrum	Onveiligheid in het azc	• Criminaliteit • Ligging azc • Weinig privacy • Etnische spanningen • Gedrag medewerkers
		Gezondheidszorg in het azc	• Veel gezondheidsklachten • Beperkt toegang tot huisarts/tweedelijnszorg • Gebrek aan vertrouwen in medewerkers GCA
		Vrijheidsbeperking in azc	• Meldplicht ouders • Gebrek aan privacy • Onvoldoende beschikbaarheid computers en internet • Afhankelijk van toestemming medewerkers
	Gezinsstructuren	Mate van emotionele beschikbaarheid van ouder(s)	• Stress bij ouder • Psychische klachten ouder (KOPP) • Verslaving ouder (KVO) • Geweldservaringen ouder
		Parentificatie	• Ouder zoekt steun bij kind • Kind belast met volwassen problemen en taken

	<i>Onderwijs</i>	Schoolervaringen van het kind	• Ontbreken privacy, rustige ruimtes voor huiswerk • Beperkte beschikbaarheid computers en internet • Pesten
		Wisselingen van scholen	• Wisseling klas en lesmethode • Achteruitgang schoolresultaten • Afbreken vriendschappen
Psychosociale ontwikkeling	<i>(Gedwongen) migratie</i>	Ervaringen land van herkomst	• Confrontatie stressvolle en/of schokkende gebeurtenissen
		Ervaringen reis naar Nederland	• Onverwachts vertrek • Ontbreken passend afscheid vrienden /familie/spullen • Verlies netwerk/eigendom • Gevaarlijke, onzekere reis
		Sociale relaties	• Moeite met aangaan nieuwe vertrouwensrelaties
	<i>(Veelvuldige) verhuizingen binnen Nederland</i>	Gedwongen overplaatsing	• Ontbreken voorbereiding/informatie • Beperkte mogelijkheid afscheid nemen vrienden/bekenden
		Frequentie verhuizen	• Gemiddeld 1x per jaar verhuizen ander azc • Moeite hechten/aangaan nieuwe vertrouwensrelaties • Ontbreken beschermende factoren
	<i>Culturele achtergrond</i>	Verschillende culturen	• Onvoldoende activiteiten • Geen bezoek in azc • Moeite in contact Nederlandse kinderen • Meertaligheid • Pesten
		Discrepancie socialisatie en normen Nederlandse maatschappij	• Aanpassen nieuwe cultuur • Zoeken naar eigen identiteit
Problematiek	<i>Traumatische ervaringen</i>	Opeenstapeling van ervaringen	• Herhaalde ervaringen van ○ Oorlog ○ Geweld ○ Verlies
	<i>(Continu) stress</i>	Duur/onzekerheid asielprocedure	• Angst voor uitzetting • Zorgen om gezinsleden • Concentratieproblemen op school • Gezondheidsproblemen

Fig. 5.2 - Schema met risicofactoren

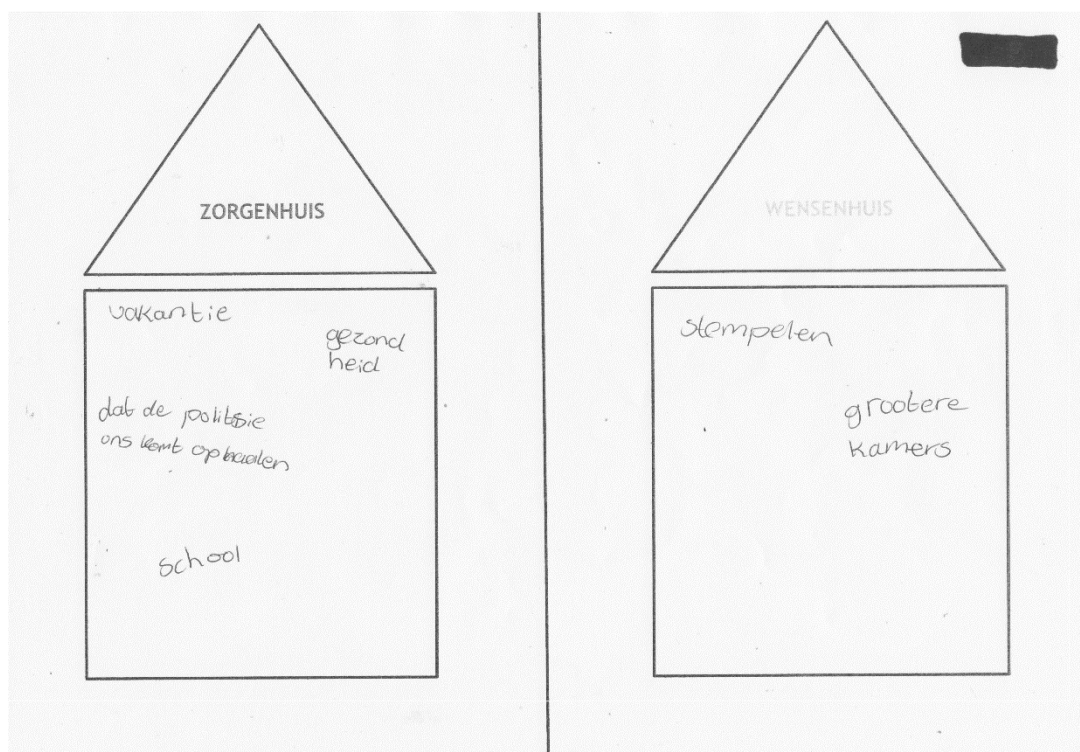
5.4.2 Deelconclusie

Concluderend hebben kinderen in de asielprocedure een rugzak vol met risicofactoren die hun ontwikkeling kunnen schaden.

Eenmaal in Nederland vormen de vele verhuizingen een opvallende risicofactor, omdat kinderen in het azc

gemiddeld één keer per jaar verhuizen, wat door alle bijkomende aspecten een zorgwekkend fenomeen is. De beperkte toegang tot de gezondheidszorg is eveneens verontrustend, omdat de kans dat gezinnen een arts nodig hebben, groot is. Ouders lopen als volwassen asielzoekers extra risico voor het ontwikkelen van psychiatrische problemen. Mentale gezondheidsproblemen bij ouders hebben een directe en negatieve invloed op het kind. Zij lopen hierdoor risico op het ontwikkelen van psychische en andere gezondheidsproblemen of een verslaving. Daarnaast geeft het risico's op een verstoorde hechting tussen ouder en kind en kindermishandeling. Het (psychisch) welzijn van ouders is daarmee onomstotelijk een belangrijke factor voor de ontwikkeling van kinderen.

Naast ouders hebben ook leeftijdgenoten invloed op het welzijn van kinderen. Pesten door leeftijdsgenoten is een verontrustende risicofactor, een groot deel van asielzoekerskinderen krijgt ermee te maken. Zeer zorgwekkend zijn de ervaringen met stressvolle en schokkende gebeurtenissen, welke een risico zijn voor het ontwikkelen van psychische klachten en psychiatrische stoornissen bij asielzoekerskinderen. Hiermee samenhangend blijkt de onzekerheid over de status en uitzetting een continu aanwezige zorg voor ouder en kind. Deze onzekerheid is een bron van problemen bij ouders en kind. Vrijwel alle onderzoeken onder kinderen in het azc verwoorden hun zorgen over de gevolgen van leven in onzekerheid. Wellicht de meest risicovolle factor is de opeenstapeling van traumatische ervaringen, waaronder het leven in continue onzekerheid. Door de herhaaldelijke blootstelling aan traumatische ervaringen ontstaat blijvende schade bij het kind. De risicofactoren zijn getoetst middels interviews met ouders en kinderen in twee gezinslocaties. In het volgende hoofdstuk zijn de zorgen beschreven die door ouders en kinderen verwoord zijn.

Hoofdstuk 6 – Zorgen van kinderen

Deelvraag 2 ‘Welke zorgen ervaren kinderen van 9-13 jaar en signaleren hun ouder(s).verzorger(s) in de gezinslocaties Emmen en Den Helder?’

6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk toont de resultaten van de interviews met ouders en kinderen op twee gezinslocaties. Onder paragraaf 6.2 zijn de zorgen van kinderen (9 t/m 13 jaar) en van hun ouders in kaart gebracht. De resultaten zijn beschreven in de lijn van de concepten uit het literatuuronderzoek:

- Asielzoekerscentrum
- Gezinsstructuren
- Onderwijs
- (Gedwongen) migratie
- (Continu) stress

De interviews geven in vergelijking tot het literatuuronderzoek afwijkende resultaten, waardoor onder de concepten van het literatuuronderzoek ook andere subtitels staan. Vervolgens wordt in paragraaf 6.3 het hoofdstuk afgesloten met een overzicht en conclusie.

De beleving van de respondent staat voorop. Dit wordt zichtbaar door het gebruik van citaten welke de resultaten ondersteunen. Het hoofdstuk wordt in paragraaf 6.3 afgerond met een deelconclusie.

De bronvermelding is als volgt opgebouwd: voorbeeld (2.11.5, 2015): 2 staat voor interview met een kind, 11 staat voor interview 11, gevolgd door fragment 5. Voorbeeld (1.9.4, 2015) verwijst het naar een interview met een ouder, omdat de bronvermelding begint met 1. Doordat ouders vaak meerdere kinderen hebben, is er rekening mee gehouden dat de term ‘kinderen’ slaat op de leeftijdscategorie 0-18 jaar en niet enkel de doelgroep van het onderzoek. Wordt er gesproken over ‘mijn kind’ dan bedoelt de ouder het kind dat ook geïnterviewd is en tot de doelgroep van het onderzoek behoort.

6.2 Resultaten interviews

6.2.1 Asielzoekerscentrum

Geen verblijfsvergunning, uitgeprocedeerd en Nederland ieder moment kunnen verlaten is de prognose voor gezinnen in gezinslocaties en dat realiseren kinderen zich. Aan de ouders en kinderen zijn onderwerpen met betrekking tot het wonen op een gezinslocatie voorgelegd.

Kinderen

- Onzekerheid en duur van verblijf

“(...) En dat ik naar mijn land moet terug gaan. Daar ben ik bang voor. (...)” Jongen (2.9.9, 2015)

Het idee om terug te moeten keren naar het land van herkomst is een zeer aanwezige bron van zorg. Ten minste zes van de twaalf kinderen vertellen bang te zijn om uitgezet te worden. Ze krijgen er stress van, kunnen zich niet concentreren en zijn vaak verdrietig (2.1.7, 2.5.6, 2.7.11, 2.9.9, 2.10.4, en 2.11.9, allen 2015). Daarnaast geeft het optreden van de Politie angst bij kinderen, zo vertellen vier van de twaalf kinderen (2.1.7, 2.7.11, 2.9.2, 2.10.4, allen 2015). Twee van de twaalf kinderen vertellen bang te zijn dat een ouder het land moet verlaten (2.3.3 en 2.8.3, beide 2015).

“En als ik jarig ben, wens ik dat ik gewoon status krijg” Meisje (2.4.1, 2015).

Zeven van de twaalf kinderen spreken de wens uit voor status, wonen in Nederland/een eigen huis (in Nederland), verblijfsvergunning of Kinderpardon (2.1.23, 2.4.1, 2.5.6, 2.7.6, 2.9.8, 2.11.12 en 2.12.13, allen 2015). Verschillende termen, maar dezelfde wens. Van de twaalf kinderen vertellen er twee dat ze vriendinnetjes missen die zijn teruggekeerd naar het land van herkomst of een verblijfsvergunning hebben gekregen (2.4.12 en 2.11.23, beide 2015).

- Woonsituatie

“Ik wil graag in caravan wonen, want ik wil niet met iemand anders samenwonen (...)” Jongen (2.6.1, 2015).

Het gedrag van medebewoners (volwassenen en kinderen) en de woonsituatie zijn ook onzekere factoren in het leven van kinderen in gezinslocaties. Vier van de twaalf kinderen vinden het samenwonen met andere mensen

moeilijk. Ze vertellen van ruzies, schreeuwen, pesten, vechtpartijen en gewelddadige confrontaties op de gezinslocatie tussen de medebewoners en soms met hun ouder(s) of het kind zelf, eventueel gevolgd door optreden van de Politie (2.6.3, 2.7.11, 2.8.1 en 2.9.2, allen 2015). Ook met betrekking tot de woonsituatie op het azc vertellen vijf van de twaalf kinderen hier moeite mee te hebben (2.4.1, 2.6.2, 2.8.1, 2.10.10 en 2.12.6, allen 2015). Eén kind geeft aan de buitenspeelplekken van de locatie onveilig te vinden (2.7.12, 2015). Het is opvallend dat slechts één kind hier over spreekt. Kinderen komen iedere dag met zorgen rondom de woonsituatie in aanraking, doordat ze op de locatie wonen.

- Gedrag leeftijdsgenoten

Zorgenhuis: *“Ik heb hier opgeschreven dat ik niet zo leuk vindt dat kinderen mij pesten”*

Jongen, 10 jaar (2.3.8, 2015)

Aan kinderen is gevraagd of zij wel eens geplaagd worden of zich buitengesloten voelen. Vervelend gedrag van andere asielzoekerskinderen (nader genoemd pesten) blijkt een veelvuldig terugkerend onderwerp. Onder het concept ‘Onderwijs’ worden pestervaringen van kinderen beschreven wanneer de school als context er direct aan gelinkt wordt. Andere ervaringen met pesten worden hier beschreven. Van de twaalf kinderen zeggen er acht uitgescholden, uitgelachen of buitengesloten te worden van bijvoorbeeld spelletjes of het computerlokaal op de gezinslocatie (2.1.15, 2.2.7, 2.3.4, 2.6.7, 2.7.4, 2.8.7, 2.9.1 en 2.11.17, allen 2015).

Ouders

- Onzekerheid

“(…) Toen heeft hij tegen mij gezegd en dat vond ik heel emotioneel: ‘Daar waar geen problemen zijn, daar wil ik leven’ (…)” (1.4.8, 2015).

Ouders zijn van mening dat het wonen op een gezinslocatie onrustig en moeilijk tot schadelijk is voor kinderen. Lange tijd verblijven in een azc en leven in onzekerheid heeft volgens ouders negatieve invloed op kinderen. Twee van de twaalf ouders zeggen dat de duur van hun verblijf moeilijk is voor de kinderen (1.6.7 en 1.9.5, beide 2015). Het ontbreken van status noemen vijf van de twaalf ouders een zorg (1.5.3, 1.6.15, 1.8.8, 1.11.12 en 1.12.13, allen 2015). Hiermee samenhangend signaleren eveneens vijf van de twaalf ouders daadwerkelijk angst bij hun kinderen voor vertrek uit Nederland. Steeds wisselende medebewoners en confrontatie met uitzetting van medebewoners, ook leeftijdsgenoten, of mogelijk het eigen gezin wordt ervaren als stressvol, beangstigend en traumatisch (1.1.21, 1.3.6, 1.4.12, 1.6.9 en 1.8.19, allen 2015). Twee van de vijf ouders benoemen dat hun kind angstig wordt voor uitzetting doordat er onderling wordt gepraat over uitzetting en dat zij via nieuwsberichten zien wat er in het land van herkomst gebeurt (1.1.21 en 1.3.14, beide 2015).

“Ik heb gemerkt bij mijn zoon, als we lopen, als we wandelen op de straat (…) hij zegt ‘oh papa, ik wil deze thuis, (…) dan we hebben rustig en we kan niet denken over de Politie die wil komen pakken ons.” (1.8.26, 2015)

- Woonsituatie

Wanneer ouders vertellen over de gezinslocatie blijkt de woonsituatie en de omgang met medebewoners een zorg. Zes van de twaalf ouders zeggen dat hun kind moeilijkheden ervaart door de woonsituatie. Van deze zes ouders spreken een tweetal over de gedeelde woonruimte (1.7.6 en 1.11.2, beide 2015). Dit aantal is relatief laag op het totaal van twaalf ouders. Twee ouders geven aan dat hun kinderen moeite hebben met de kleine kamer waar het hele gezin in verblijft (1.7.1 en 1.9.4, beide 2015) en drie ouders geven aan dat hun kinderen last hebben van geluiden van andere bewoners of ruzies met de burens (1.4.6, 1.5.5 en 1.12.4, allen 2015).

“(…) wij moesten tijdje geleden samen met een ander gezin in één kamer verblijven (…) Heel gruwelijk gedrag die man hij schreeuwde tot mijn kinderen, hij rookte overal dus dat heeft wel veel stress voor mijn kinderen veroorzaakt.” Moeder (1.6.9, 2015)

Mogelijke onveiligheid van de gezinslocatie wordt door één van de twaalf ouders genoemd, welke zich zorgen maakt over de speelplekken voor kinderen en diefstal van spullen en wellicht ook kinderen (1.8.12, 1.8.13 en 1.8.14, 2015).

- Ervaringen op de gezinslocatie

Vier van de twaalf ouders spreken van ervaringen waarbij medebewoners worden opgehaald of klasgenoten niet meer verschijnen op school; kinderen raken in paniek, praten er nog lang over, kunnen erdoor niet slapen en krijgen nachtmerries (1.3.5, 1.4.22, 1.6.9 en 1.8.19, allen 2015). Twee van de twaalf ouders zeggen dat hun kind leeftijdsgenoten mist (met dezelfde of de Nederlandse nationaliteit) (1.4.9 en 1.11.4, beide 2015). Van de twaalf ouders vertellen er drie dat hun kinderen worden buitengesloten en/of geslagen, waarbij de hoeveelheid

kinderen op het centrum en de verschillende nationaliteiten een rol spelen (1.2.2, 1.11.13 en 1.12.4, allen 2015). Een ouder denkt dat zijn kind niet gepest wordt (1.9.9, 2015) en acht ouders noemen geen pesten. (Zie fig. 6.1).

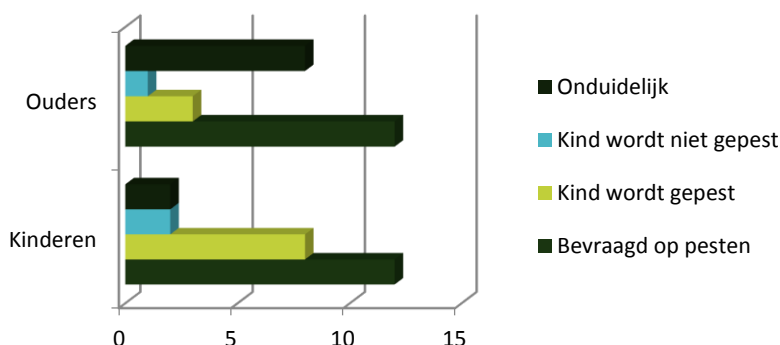

Fig. 6.1 – Pesten

6.2.2 Gezinsstructuren

Met betrekking tot gezinsstructuren is met ouders en kinderen gesproken over de samenstelling van het gezin, de positie van het kind en de ouder en het wel of niet praten over de situatie in de gezinslocatie.

Kinderen

- Praten in het gezin

Van de twaalf kinderen vertellen er twee dat ze liever niet spreken in het gezin over het land van herkomst, vanwege nare herinneringen (2.10.4 en 2.11.9, beide 2015) en één vertelt dat ze bewust wordt betrokken door haar ouders, zodat verhalen niet van derden komen (2.12.10, 2015)

Als kinderen verdrietig, boos of bang zijn, geven twee van de twaalf kinderen aan dat zij praten met ouders (moeder) of de juffrouw op school (2.4.11 en 2.9.7, beide 2015). Zij trekken zich terug op een plek waar ze alleen zijn (vaak een slaapkamer). Twee van de twaalf kinderen noemen ook woedeaanvallen en dingen kapot maken thuis (2.1.8 en 2.8.6, beide 2015). Het leven in het azc is voor één kind zodanig belastend dat het een poging tot zelfmoord heeft gedaan (2.12.25, 2015). Zorgen binnen het gezin gaan bij acht van de twaalf kinderen over de ouders. Vijf van de acht spreken van slecht slapen, ziekte, stress, verdriet en veel boosheid bij ouders. Twee van deze kinderen vertellen dat ze ook rekening houden met de ouders (2.1.2, 2.6.8, 2.7.17, 2.10.15 en 2.12.28, allen 2015). Drie van de acht kinderen geven als zorg aan dat hun ouder(s) iedere dag verplicht moeten stempelen, waarvan er twee aangeven het moeilijk te vinden dat zij als gezin niet op vakantie kunnen of doordeweeks weg kunnen van het azc (2.9.9, 2.10.10 en 2.12.4, allen 2015). Kinderen signaleren dus klachten bij hun ouder(s) en maken hier zorgen om. Een van de acht kinderen maakt zich zorgen over de veiligheid van de ouder in het azc (2.8.1, 2015) en twee van de acht kinderen wensen dat een afwezige ouder zich weer bij het gezin voegt (2.3.9 en 2.8.3, beide 2015). Aan de kinderen is gevraagd of zij problemen ervaren met slapen, omdat dit kan samenhangen met andere zorgen. Vier van de twaalf kinderen geven aan slaapproblemen te hebben: nare herinneringen, nachtmerries en angsten omtrent het vertrek of de gezondheid van ouders worden genoemd (2.3.3, 2.5.14, 2.8.1 en 2.11.10, allen 2015).

“Ik kan niet rustig slapen omdat ik last van de nachtmerries heb. En ik kan ook die slechte herinneringen niet vergeten. Ik probeer te relaxen, maar dat lukt niet altijd. En ik kan ook niet normaal slapen, dus ik kom tekort aan slaap.” Meisje (2.11.10, 2015)

Ouders

- Praten in het gezin

“Opvang is voor kinderen niet makkelijk. (...). Ik probeer een beetje met ze te praten (...) zeggen moeten dat ze geduld hebben. Ze praten wel vaak daarover met mij. En mijn oudste dochter zij was zo moe dat zij tijdje geleden levensmoe was.” Moeder (1.9.5, 2015)

Niet in ieder gezin wordt er gesproken over het land van herkomst of weten kinderen iets over de situatie. Vijf van de twaalf ouders benoemen dat hun kinderen niets weten van de situatie in het land van herkomst of dat ze er niet over praten (1.1.17, 1.2.5, 1.4.8, 1.7.5 en 1.12.8, allen 2015). Vier van de twaalf ouders zeggen dat hun kinderen niets (of heel weinig) weten over uitzetting (1.1.16, 1.3.7, 1.4.11 en 1.5.13, allen 2015). Daarentegen zeggen vier van de twaalf ouders dat hun kind wel (enigszins) op de hoogte is van de situatie in het land van

herkomst (1.1.21, 1.9.11, 1.10.3 en 1.11.7, allen 2015). Opvallend is dat van de twaalf ouders er elf zeggen dat hun kind de situatie in de gezinslocatie begrijpt (1.1.9, 1.2.7, 1.3.7, 1.4.8, 1.6.10, 1.7.5, 1.8.19, 1.9.12, 1.10.1, 1.11.7 en 1.12.6 allen 2015). Het begrijpen van de situatie in de gezinslocatie, kan de nodige zorgen opleveren bij kinderen. Twee van deze ouders zeggen dat sociale media soms een aanleiding is tot praten over de situatie in het land van herkomst (1.1.17 en 1.3.14, 2015).

Uitgeprocedeerd

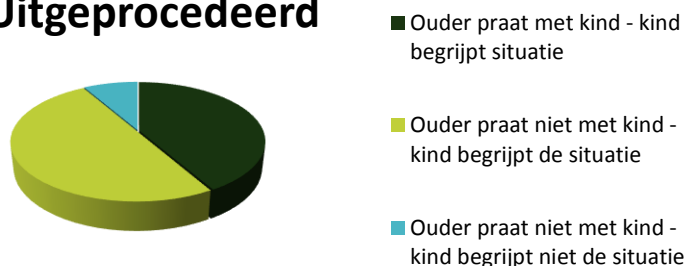

Fig. 6.2 - Gezinsstructuren

- Gedrag kind

Met ouders is het slapen van het kind besproken. Drie van de twaalf ouders verwoorden dat hun kind hier problemen mee heeft. Niet in slaap kunnen komen, bang zijn 's nachts en nachtmerries worden genoemd (1.1.8, 1.2.7 en 1.11.3, allen 2015). Zes van de twaalf ouders benoemen dat zij zorgen hebben over het gedrag van hun kind. Een van deze zes benoemt dat het kind erg druk is thuis of vanuit het niets woede-uitbarstingen heeft (1.3.10, 2015) en vijf van de zes ouders signaleren dat hun kinderen vaak huilen. Redenen lopen uiteen: het kind mag iets niet, wordt geplaagd, wil een eigen kamer, is bang om te gaan slapen, is bang voor terugkeer naar het land van herkomst of het kind vindt het leven zwaar (1.1.11, 1.5.1, 1.9.14, 1.10.1 en 1.12.3, allen 2015). Van deze vijf ouders spreken er twee van suïcidegedachten bij hun kind (1.9.5 en 1.12.10, beide 2015), waarbij de duur van het verblijf in een azc een rol speelt (1.9.5, 2015). Opvallend is dat onder de respondenten van dit onderzoek de neerslachtige tot depressieve klachten te herleiden zijn naar meisjes en bij beide ouders die praten over woede-uitbarstingen wordt de zoon bedoeld. De resultaten zijn relatief, anderzijds schetsen de uitspraken van ouders een herkenbaar beeld tussen het verschil in *coping gedrag* tussen jongens en meisjes in een gezinslocatie.

- Gezinsstructuur

Van de twaalf ouders is één ouder bang dat zijn kind de taal van de ouder vergeet (1.8.7, 2015) en maken twee ouders zich zorgen over de (latere) Nederlandse taalbeheersing van het kind (1.8.6 en 1.11.10, beide 2015). Twee van de twaalf ouders geven aan het vervelend te vinden dat zij niet met hun kinderen op vakantie kunnen, van wie één ouder benoemt dat het kind hier herhaaldelijk om vraagt (1.8.10 en 1.12.12, beide 2015). Daarnaast verwoorden ook twee van de twaalf ouders dat hun kind helpt met vertalen en tolken met Nederlandse mensen (1.1.18 en 1.10.4, beide 2015). Vier van de twaalf ouders geven aan dat het niet goed met hen of hun partner gaat. Stress en herinneringen zorgen voor psychische klachten en kunnen invloed hebben op het kind (1.1.10, 1.4.12, 1.5.2 en 1.6.3, allen 2015).

"Ik heb de persoonlijke situatie dat ik 's nachts nachtmerries heb en 's nachts wakker wordt en huilen en het kind heeft dat dan ook een paar keer meegemaakt. En dan de angst heeft het kind ook meegekregen en dat is dan dat is heel erg verdrietig" Vader (1.4.12, 2015).

6.2.3 Onderwijs

Met betrekking tot school kunnen er zorgen zijn bij kinderen rondom prestaties, concentratie, huiswerk maken of ervaringen op school. Deze onderwerpen zijn aan ouders en kinderen voorgelegd.

Kinderen

"School, ga niet goed, ik veel te snel boos" Jongen (2.1.7, 2015)

Naast dat school gezellig wordt gevonden en er goede cijfers worden gehaald, ervaren vier van de twaalf kinderen moeilijkheden op school. Twee van de vier kinderen ervaren moeite met leren of gebrek aan concentratie (2.10.4 en 2.12.30, beide 2015) en de andere twee vertellen over ruzies, schelden en vechten in de klas (2.5.17 en 2.9.1, beide 2015). Zoals genoemd onder het concept "Asielzoekerscentrum" zeggen acht van de twaalf kinderen (wel eens) gepest, uitgelachen of buitengesloten te worden. Hiervan vertellen vier kinderen over

situaties op school (2.1.15, 2.3.4, 2.7.6 en 2.8.7, allen 2015). Met uitzondering van één kind bedoelen kinderen de basisschool op de gezinslocatie. Dit maakt de grens tussen ervaringen van pesten op school en in de thuissituatie onduidelijk, omdat beide in de leefomgeving van het kind zijn. In tegenstelling tot ouders geven kinderen hiermee duidelijk aan dat het onderwerp pesten belangrijk voor hen is.

Ouders

“Op school gaat het ook niet altijd goed en ze hebben wat moeite met andere kinderen. Ze maken af en toe ruzie.” Moeder (1.9.8, 2015)

Kinderen vinden school (zeer) leuk volgens vier van de twaalf ouders (1.4.4, 1.6.13, 1.7.2 en 1.12.9, allen 2015). Van de totaal geïnterviewde ouders benoemen echter ook vijf ouders zorgen te hebben omtrent het gedrag van het kind op school. Drie van de vijf ouders spreken over agressief gedrag en ruzies met andere kinderen (1.3.9, 1.6.13 en 1.9.8, allen 2015) en twee van de vijf ouders zeggen dat hun kind(eren) worden geslagen, gepest of worden buitengesloten door andere kinderen; waarvan één ouder niet school, maar de gezinslocatie als context noemt (1.2.5 en 1.11.3, beide 2015).

Vier van de twaalf ouders signaleren concentratieproblemen bij hun kind, waarvan twee ouders (ook) signalen van school hebben gekregen (1.3.5, 1.4.10, 1.9.8 en 1.12.9, allen 2015). De omstandigheden in de gezinssituatie en het niet beheersen van de Nederlandse taal zijn beïnvloedende factoren (1.3.9 en 1.12.9, beide 2015). Ouders benoemen vaker dan kinderen dat er concentratieproblemen zijn, waaruit af te leiden is dat het voor ouders een belangrijke zorg is. Twee van de twaalf ouders geven als knelpunt aan dat hun kind niet naar een school gaat die zij zelf uitgekozen hebben. Religie speelt bij beide ouders een rol (1.1.13 en 1.8.23, beide 2015).

6.2.4 (Gedwongen) migratie

Ervaringen uit het land van herkomst en van de vlucht naar Nederland kunnen door de ingrijpende gebeurtenissen blijvende herinneringen bij kinderen nalaten, waarover met hen is gesproken.

Kinderen

“Ik heb slechte herinneringen aan mijn land waar ik vandaan kom” (2.11.1, 2015).

Vier van de twaalf kinderen vertellen over herinneringen uit het land van herkomst en/of van de reis naar Nederland. Zij vertellen over geweld, armoede en bedreigingen (2.3.2, 2.3.16, 2.6.5, 2.8.12 en 2.11.4, allen 2015). Twee van deze vier kinderen zeggen mensen uit het land van herkomst te missen (2.3.13 en 2.6.5, beide 2015).

Ouders

Daarentegen verwoorden ouders geen zorgen over hun kinderen die betrekking hebben op ervaringen in het land van herkomst of tijdens de reis naar Nederland.

6.2.5 (Continu) stress

Waardoor en wanneer kinderen stress ervaren wordt onder dit concept geanalyseerd. De concepten ‘Asielzoekerscentrum’ en ‘Gedwongen migratie’ zijn herkenbaar in de beschrijving van (continu) stress.

Kinderen

De onzekerheid van de gezinslocaties blijkt een stressfactor bij kinderen. Drie van de twaalf kinderen geven aan dat zij bang zijn om uitgezet te worden (2.1.7, 2.9.9 en 2.12.16, allen 2015). Een van deze kinderen geeft aan stress te hebben en niet goed te kunnen slapen en dat het sinds zijn verblijf op de gezinslocatie sneller boos is en thuis dingen kapot maakt (2.1.1 en 2.1.8, beide 2015).

De onveiligheid op de gezinslocatie is voor twee van de twaalf kinderen ook een reden van stress, voortkomend door onverwachts optreden van Politie (2.1.8, 2.10.4, 2015). Zoals beschreven bij het concept ‘Asielzoekerscentrum’ geven vier van de twaalf kinderen aan last te hebben van medebewoners (2.6.3, 2.7.11, 2.8.1 en 2.9.2, allen 2015). De kinderen geven aan zich hier zorgen om te maken of er stress van krijgen, daarom wordt het ook onder dit concept beschreven.

“Zij ging naar haar kamer en zij ging die geluid harder aandoen. Toen mijn moeder zei “niet doen, mijn kind wil gaan slapen” en toen die mevrouw ging mijn moeder uitschelden en toen begon het gevecht.” Meisje, 11 jaar (2.9.2, 2015)

Ouders

“Ik stress, kinderen hebben stress.” Moeder (1.6.19, 2015)

Vier van de twaalf ouders zeggen dat hun psychische gezondheid (stress) van invloed is op hun kind (1.4.12, 1.6.8, 1.8.19, 1.10.1, allen 2015). Daarnaast lijkt het leven in een gezinslocatie en gevoelens van stress bij ouders

onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Vier van de twaalf ouders vertellen er iets over. Bij een van deze vier ouders wordt stress veroorzaakt door herinneringen uit het land van herkomst (1.1.10, 2015), en bij twee van de vier ouders door de onzekerheid en de duur van het verblijf in een gezinslocatie (1.6.19 en 1.8.12, beide 2015). De opeenstapeling van problemen lijkt voor twee van de vier ouders een belangrijke bron van stress te vormen (1.5.10 en 1.6.19, beide 2015). Twee van de twaalf ouders spreken over het verlies van interesse in het leven of gedachten aan zelfmoord (1.1.17 en 1.6.19, beide 2015).

Van de twaalf ouders vertelt één ouder dat haar dochter praat over mensenschendingen (doden, verbandingen), culturele knelpunten (meisjesbesnijdenis) of ziekten als Ebola, waardoor zij bang wordt (1.10.3, 2015). Daarnaast vinden twee van de twaalf ouders de woonsituatie stress veroorzaken door de woonruimte (1.5.10, 2015) en door de aanwezigheid en het gedrag van andere bewoners in dezelfde woning (1.6.9, 2015).

6.3 Overzicht en deelconclusie

6.3.1 Overzicht

Ouders en kinderen geven verscheidene zorgen aan, waarvan fig. 6.3 een overzicht geeft.

Concepten	Respondenten	Zorgen in kernwoorden
Asielzoekerscentrum	Kinderen	Angst voor uitzetting (ouder); confrontatie met uitzetting; Politie; onveiligheid; woonsituatie; medebewoners; leeftijdsgenoten
	Ouders	Onzekerheid en duur verblijf; confrontatie met uitzetting, woonsituatie; ontbreken activiteiten; missen leeftijdsgenoten; pesten
Gezinsstructuren	Kinderen	Land van herkomst; slaapproblemen; gedrag en zorgen van ouders; stempelplicht; afwezige ouder
	Ouders	Begrijpen situatie; slaapproblemen; emoties en gedrag; ontbreken taalkennis land van herkomst; niet op vakantie; invloed psychische gezondheid van ouder op kind
Onderwijs	Kinderen	Moeite met leren; concentratieproblemen; omgang klasgenoten; pesten leeftijdsgenoten
	Ouders	Concentratieproblemen; prestatie; omgang klasgenoten; mentaliteit op school
(Gedwongen) migratie	Kinderen	Herinneringen uit land van herkomst; missen van mensen uit land van herkomst
	Ouders	Geen resultaten
(Continu) Stress	Kinderen	Onzekerheid terugkeer; onveiligheid door Politie en gedrag medebewoners
	Ouders	(Reactie op) stress ouder invloed op kind; stress door onderling praten en sociale media

Fig. 6.3 – Overzicht zorgen van ouders en kinderen in de gezinslocaties Emmen en Den Helder

6.3.2 Deelconclusie

Aan de zorgen die ouders en kinderen noemen zijn conclusies verbonden, waarbij opvallende resultaten zijn benoemd. Dit zijn resultaten die door de helft of meer ouders/kinderen zijn genoemd, juist zeer weinig zijn genoemd of uitspraken die verschillen tussen ouders en kinderen.

Asielzoekerscentrum

Angst voor uitzetting is een thema dat veelvuldig wordt genoemd door ouders en kinderen, wat maakt dat het een zeer aanwezige zorg is voor kinderen in gezinslocaties. Een andere veelvoorkomende zorg van kinderen en ouders heeft betrekking op de woonsituatie. Ongeveer de helft van de ouders en kinderen geeft aan moeite te hebben met de woonsituatie op het azc. Kinderen verblijven iedere dag in die situatie wat betekent dat ze iedere dag met die zorg in aanraking komen. Daarnaast valt op dat het gedrag van medebewoners voor meerdere kinderen een zorg is. Kinderen vertellen over ruzies, schreeuwen, pesten, vechtpartijen en gewelddadige confrontaties op de gezinslocatie. Enkele ouders signaleren eveneens dat hun kinderen last hebben van ruzies

of geluiden van andere bewoners. Een groot deel van de bevroagde kinderen geeft aan wel eens uitgescholden, uitgelachen of buitengesloten te worden. Dit maakt het tot een zorg waar wellicht een meerderheid van de asielzoekerskinderen mee te maken heeft.

Gezinsstructuren

Kinderen geven aan dat zij slaapproblemen ervaren, wat door ouders wordt bevestigd. Problematische factoren zijn niet in slaap kunnen komen en angst voor slapen, veroorzaakt door nare herinneringen, nachtmerries en angst over de gezondheid of vertrek van een ouder. Zowel ouders als kinderen maken zich zorgen om het slapen (bij het kind). Waaruit blijkt dat beiden het als zorg ervaren.

Een groot aantal kinderen maakt zich zorgen om de ouder(s), zij spreken van slaapproblemen, stress, verdriet en boosheid bij ouders. Hieruit blijkt dat veel kinderen zich bewust zijn van het welzijn van hun ouder(s) en hier wellicht ook zelf negatieve invloed van ondervinden.

Ouders geven aan dat het kind de situatie op de gezinslocatie, met de mogelijkheid dat het gezin terug moet naar het eigen land, begrijpt. Ondanks dat er wel of niet gepraat wordt met kinderen over de situatie begrijpen zij heel goed wat het verblijf in een gezinslocatie inhoudt. Deze kennis kan mogelijk weer zorgen bij kinderen opleveren.

Er is een opvallend verschil tussen ouders en kinderen met betrekking tot gedragsproblemen. Het aantal kinderen dat spreekt over gedragsproblemen ligt veel lager dan het aantal ouders dat aangeeft zorgen te hebben over het gedrag van het kind, waarvan er twee zelfs spreken over suïcidale gedachten bij het kind. Mogelijk ervaren meer kinderen problemen in hun gedrag, maar is dit niet concreet genoemd. Daarom worden deze aantallen aangehouden. Daarnaast vertelt één kind over een zelfmoordpoging, wat ernstige internaliserende problemen doet vermoeden. Op basis van de interviews zijn neerslachtige klachten (die vooral door ouders genoemd worden) te herleiden naar meisjes en woede-uitbarstingen naar jongens, wat een verschil laat zien in coping gedrag tussen jongens en meisjes.

Onderwijs

Tussen ouders en kinderen is er een duidelijk verschil in het benoemen van concentratieproblemen. Meerdere ouders benoemen dat hun kind concentratieproblemen heeft. In tegenstelling tot slechts één kind die aangeeft problemen met concentratie te hebben. Vermoedelijk is het voor ouders een grotere zorg dan voor kinderen. Het is evengoed mogelijk dat kinderen wel concentratieproblemen ervaren, maar niet in deze bewoordingen uitspreken. Waardoor het niet duidelijk is in welke mate kinderen hierdoor zelf belemmeringen ervaren.

(Continu) stress

De onzekerheid en de onveiligheid van de situatie in de gezinslocatie is voor ouders en kinderen de meest genoemde zorg. Ouders geven zelf aan dat hun psychische gezondheid/stress invloed heeft op hun kind. Onder het concept gezinsstructuren werd duidelijk dat kinderen inderdaad signaleren en anticiperen op gezondheidsproblemen bij ouders.

Een terugkerend onderwerp is dat ouders en kinderen in de gezinslocaties Emmen en Den Helder voortdurend onzekerheid ervaren over:

- Het vertrek uit Nederland/een verblijfsvergunning
- De veiligheid op het centrum
- De (gedeelde) woonsituatie
- Het vertrek en gedrag van medebewoners (volwassen/kind)
- Het gedrag van leeftijdsgenoten
- Het gedrag of de afwezigheid van ouders

Met bovenstaande conclusie is de deelvraag van dit hoofdstuk beantwoord. In het volgende hoofdstuk (Overeenkomsten en verschillen) worden de resultaten van het literatuuronderzoek vergeleken met de resultaten van de interviews.

Hoofdstuk 7 – Vergelijking resultaten

Overeenkomsten en verschillen

Deelvraag 3 ‘Welke overeenkomsten en verschillen kenmerken de resultaten van het literatuuronderzoek en van de interviews met ouders en kinderen op de gezinslocaties?’

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het literatuuronderzoek vergeleken met de resultaten van de interviews op de gezinslocaties. De overeenkomsten en verschillen worden, in navolging van het literatuuronderzoek, per concept beschreven in paragraaf 7.2, met uitzondering van het concept “Traumatische ervaringen”. De resultaten hiervan zijn uitgewerkt bij andere concepten, waaraan de ervaringen gerelateerd zijn. Het hoofdstuk wordt vervolgens in paragraaf 7.3 samengevat in een deelconclusie.

7.2 Overeenkomsten en verschillen

7.2.1 Asielzoekerscentrum

Overeenkomsten

- Onzekerheid

Kinderen in gezinslocaties leven met de angst voor het mislopen van status en om elk moment uitgezet te kunnen worden. Deze uitspraak is zowel te herleiden naar de literatuur (Werkgroep Kind in azc, 2014, p. 18-19) als naar de uitspraken van kinderen in de onderzochte gezinslocaties. Van de zeven kinderen die aangeven dat ze een verblijfsvergunning willen, geven vier kinderen expliciet aan dat ze bang zijn voor uitzetting en daardoor stress hebben (2.1.7, 2.5.6, 2.9.9 en 2.11.9, allen 2015). Dat kinderen zich zorgen maken voor uitzetting klinkt ook door in uitspraken als “Ik wou alleen maar liever een huis” (2.12.20, 2015). Zelf geven kinderen aan dat zij vanwege de onzekerheid diverse klachten hebben, zoals beschreven onder paragraaf 7.2.2.

- Onveiligheid

Zowel uit de literatuur als uit de interviews blijkt dat kinderen zich onveilig voelen op het asielzoekerscentrum. Kinderen hebben behoefte aan privacy (Kromhout, et al., 2014, p. 23), maar wonen vaak in kleine ruimtes met vreemde medebewoners (Kloosterboer, 2009, p. 124-125). Uit de interviews blijkt dat vijf van de twaalf ouders signaleren dat kinderen zich belemmert voelen door de woonsituatie. Drie ouders noemen de kleine woonruimte en het delen van de slaapkamer met de kinderen (1.7.1, 1.5.8 en 1.9.4, allen 2015) en twee ouders geven aan dat de gedeelde woonruimte voor ongemak zorgt en belastend is voor kinderen (1.7.6 en 1.11.2, beide 2015). Vijf van de twaalf kinderen zeggen eveneens moeite te hebben met de woonsituatie (2.4.1, 2.6.2, 2.8.1, 2.10.10, 2.12.6, allen 2015). Daarnaast maakt het gedrag van andere mensen het azc een onveilige plek voor kinderen, volgens vijf van de twaalf ouders (1.4.6, 1.5.5, 1.6.9, 1.11.2 en 1.12.4, allen 2015). Hetzelfde aantal kinderen vertelt ook over harde geluiden, mensen die schreeuwen, ruzie maken, vechten en in huis alcohol drinken (2.6.3, 2.7.11, 2.8.1, 2.9.2 en 2.10.10, allen 2015). De resultaten van de interviews bevestigen eerdere onderzoeken: de woonruimte in het azc is belemmerend voor kinderen en het gedrag van medebewoners zorgt voor onveiligheid en stress.

- Vrijheidsbeperking in azc

De wekelijkse meldingsplicht en het dagelijks stempelen (de inhuysregistratie, behalve zaterdag en zondag) is vooral voor ouders in gezinslocaties een zorg, maar ervaren kinderen ook als belastend (Werkgroep Kind in het azc 2014, p. 10-11). Voor drie van de twaalf geïnterviewde kinderen is het een zorg dat hun ouder(s) iedere dag verplicht moet stempelen, omdat zij daardoor niet als gezin doordeweeks een dagje weg of op vakantie kunnen (2.9.9, 2.10.10 en 2.12.4, allen 2015). Ook twee ouders geven aan dat zij het vervelend vinden dat zij niet met hun kinderen op vakantie kunnen, doordat zij zich verplicht moeten melden (1.8.10 en 1.12.13 beiden 2015).

Verschillen

- Medewerkers

Uit de resultaten van het literatuuronderzoek blijkt dat sommige kinderen aangeven dat ze gepest worden of zich gediscrimineerd en respectloos behandeld voelen door medewerkers van het azc (Kloosterboer, 2009, p. 121-124). Vergelijkend met de interviews vertellen twee van de twaalf kinderen dat zij negatieve ervaringen hebben met medewerkers van het azc waarvan één met een leerkracht van school (2.8.16, 2015) en de ander met iemand van de GCA (2.1.19, 2015). Anderzijds zeggen in verhouding tot de twaalf kinderen ‘slechts’ twee

kinderen vervelende ervaringen met azc-medewerkers te hebben, zonder dat zij praten in termen van pesten, discriminatie of gebrek aan respect, waarover de literatuur spreekt. Een tweetal kinderen spreekt dus over vervelende ervaringen met azc-medewerkers, maar het is niet duidelijk in welke mate het een zorg is voor hen.

- Etnische spanningen

Op basis van bevindingen uit het werkveld stelt Kloosterboer (2009, p. 141-143) dat etnische spanningen zorgen voor stress en onveiligheid bij kinderen. Uit de interviews is niet duidelijk of de situaties die kinderen schetsen een etnische oorzaak hebben. Wel resulteren beide onderzoeksmethoden in uitspraken over onveiligheid, veroorzaakt door gedrag van medebewoners.

7.2.2 Gezinsstructuren

Overeenkomsten

- Emotionele beschikbaarheid van ouder(s)

Evenredig met onderzoek van de Kinderombudsman (2012, p. 33) geven vier van de twaalf ouders aan dat hun stress (of psychische problemen) negatieve invloed heeft op hun kinderen. Zij signaleren dat het de gezondheidsproblemen van het kind beïnvloedt en merken in het gedrag dat kinderen huilen en angstig zijn voor de Politie en voor de toekomst (1.4.2, 1.6.8, 1.8.19 en 1.10.1, allen 2015).

- Relatie ouder-kind

Uit de resultaten van het literatuuronderzoek blijkt dat kinderen vertellen dat zij zich veel zorgen maken over hun ouders. Ouders zijn volgens hen uitgeput, zijn passief, worden sneller boos of roken meer dan voorheen (Werkgroep Kind in het azc, 2014, p. 24). Dit komt overeen met de interviews waarin vijf van de acht kinderen spreken over zorgen rondom de ouder(s) in de gezinslocatie. Kinderen zien dat ouders slecht slapen, ziek zijn en verdriet, stress en boosheid ervaren (2.6.8, 2.7.17, 2.10.15 en 2.12.28, allen 2015). Twee kinderen geven aan een afwezige ouder te missen (2.3.9 en 2.8.3, beide 2015). Waarvan één kind zich zorgen maakt om de veiligheid van de ouder, wat mogelijk samenhangt met de afwezigheid van de andere ouder (2.8.1, 2015).

Verschillen

- Herinneringen uit het land van herkomst

Uit de interviews blijkt dat wanneer er in het gezin gepraat wordt over de situatie in het eigen land dit stress en emoties teweeg brengt bij kinderen, wat door vier van de twaalf kinderen is verwoord (2.1.12, 2.9.9, 2.10.4 en 2.12.6, allen 2015). In tegenstelling tot de resultaten van de interviews toont het literatuuronderzoek geen resultaten over hoe het gezin omgaat met ervaringen uit het land van herkomst.

- Taken van het kind in het gezin

Onder de alinea "Rol van het kind in het gezin" zegt een kind zich zorgen te maken over een ouder, terwijl de andere ouder afwezig is. Met het begrip parentificatie gaat de literatuur in op de (ontbrekende) ouderrol en de invloed op het kind. Door psychische klachten en/of door een ontbrekende ouder lopen asielzoekerskinderen extra risico op parentificatie, wat schadelijk voor hen is (Kloosterboer, 2009, p. 138). Acht van de twaalf geïnterviewde kinderen vertellen dat ze hun ouder(s) wel eens helpen, van wie drie kinderen zeggen te helpen met vertalen en/of tolken voor hun ouder(s) (2.3.4, 2.5.11 en 2.12.31, allen 2015). Andere genoemde taken zijn onder andere schoonmaken, stofzuigen, boodschappen doen en eten koken (2.5.12, 2.7.16, 2.8.8, 2.9.3, 2.10.5, 2.11.11 en 2.12.9, allen 2015). Echter lijkt geen van de kinderen de taken belemmerend te vinden. Ook ouders spreken zich niet bezorgd uit over taken van het kind in het gezin. Een kind verwoordt hoe zij haar rol als kind beleeft: *"Ik ben de oudste, dus ik moet ook met mijn moeder helpen enzo. (...) Schoonmaken, maar dat is niks. Dat moet ieder kind wel doen."* (2.9.12, 2015). Hiermee verschilt de beleving van de kinderen met de risico's die de literatuur eraan verbindt.

7.2.3 Onderwijs

Overeenkomsten

- Pesten

Van der Veer (2002, p. 48) beschrijft dat onder gevluchte jongeren een kwart van de bevroegden te maken heeft gehad met pesten. Daarnaast hebben meerdere asielzoekerskinderen ervaring met pesten op school (Kloosterboer, 2009, p. 121-124). Aansluitend op de literatuur geven acht van de twaalf geïnterviewde kinderen aan (wel eens) gepest, uitgelachen of buitengesloten te worden (2.1.15, 2.2.7, 2.3.8, 2.6.7, 2.7.7, 2.8.17, 2.9.1 en

2.11.17, allen 2015). Daarnaast benoemen ook drie ouders dat hun kind geslagen, gepest of buitengesloten wordt door anderen kinderen (1.2.5, 1.11.3 en 1.12.4, allen 2015).

Verschillen

- Faciliteiten

Uit het literatuuronderzoek blijkt dat kinderen problemen ervaren in het uitvoeren van schoolzaken, doordat er bepaalde faciliteiten ontbreken op het azc (Kloosterboer, 2009, p. 116-117). Opvallend genoeg noemen kinderen tijdens de interviews niets over beperkingen in het uitvoeren van schooltaken.

- Wisseling van scholen

Hetzelfde onderzoek beschrijft dat de wisseling van scholen, door bijvoorbeeld overplaatsing of sluiting van een azc, een negatieve invloed heeft op de schoolresultaten van kinderen (Kloosterboer, 2009, p. 24, 52). Op basis van de interviews zegt één kind niet weer te willen verhuizen, vanwege het moeten afbreken van vriendschappen (2.11.4, 2015). Verdergaande resultaten komen niet uit de interviews naar voren, waardoor er geen eenduidige uitspraak over gedaan kan worden.

- Agressief gedrag (medeleerlingen)

In tegenstelling tot de literatuur vertellen ouders en kinderen beiden over agressief gedrag op school. Ouders spreken zowel van agressie onder eigen kinderen als door andere kinderen. Vier van de twaalf ouders vertellen over agressief (of boos) gedrag van hun kinderen op school (1.3.9, 1.4.4, 1.6.13 en 1.9.8, allen 2015) en ook twee van de zeven kinderen (die moeilijkheden op school ervaren) geven aan dat zij agressie zien onder asielzoekerskinderen in de klas (2.5.17 en 2.9.1, beide 2015). Hiervan zijn geen resultaten uit de literatuur zichtbaar, maar blijkt op basis van de interviews een aantoonbare zorg van ouders en kinderen te zijn.

7.2.4 (Gedwongen) migratie

Overeenkomsten

- Traumatische ervaringen

Kinderen die zich de situatie in het land van herkomst nog kunnen herinneren, kunnen hier traumatische ervaringen aan overhouden (Kloosterboer, 2009, p. 45). Van de zeven kinderen met wie gesproken is over het land van herkomst vertellen drie kinderen over herinneringen met geweld, armoede en bedreigingen (2.3.6, 2.8.12 en 2.11.4, allen 2015). Daarvan zegt één kind vanwege de herinneringen met een psycholoog te spreken (2.11.4, 2015). Het is echter onduidelijk in welke mate deze gebeurtenissen de psychische gezondheid van kinderen beïnvloedt. Hetzelfde geldt voor ervaringen tijdens de reis naar Nederland en het verlies van personen/spullen uit het land van herkomst wat risicofactoren vormen voor het ontstaan van psychosociale klachten (Werkgroep Kind in azc, 2014, p. 5). Twee kinderen geven aan mensen te missen uit het land van herkomst (2.3.13 en 2.6.5, beide 2015), maar geven niet expliciet aan dat zij zich zorgen om hen maken. Wat niet wegneemt dat dergelijke ervaringen wel een risico vormen voor het ontwikkelen van psychische klachten en psychiatrische stoornissen (Goosen, Stronks & Kunst, 2013).

Verschillen

- Hechten

In de resultaten van de interviews ontbreken bevindingen over het aangaan van nieuwe vriendschappen en het hechten aan nieuwe personen. Het onderzoek in gezinslocaties van de Werkgroep Kind in het azc (2014, p. 18) spreekt over de moeite die kinderen hebben met hechten en daardoor geen nieuwe vriendjes of vriendinnetjes willen maken, omdat zij de vriendschap niet kunnen onderhouden. Deze uitspraak kan niet getoetst worden met de resultaten van de interviews.

7.2.5 (Veelvuldig) verhuizen

Verschillen

Uit de literatuur blijkt dat ook voor kinderen in gezinslocaties (veelvuldig) verhuizen binnen Nederland een risicofactor vormt voor hun ontwikkeling (Werkgroep Kind in azc, 2013, p. 8, 19). Tijdens de interviews spreken ouders en kinderen over het aantal centra waarin zij verbleven of over verschillen, maar er zijn geen expliciete knelpunten genoemd over het (veelvuldig) verhuizen op zich. Het thema verhuizen is dus niet herkenbaar voor de bevroegde ouders en kinderen in gezinslocaties. Het is mogelijk dat de gezinnen al een langere tijd op dezelfde locatie verblijven, en daardoor minder verhuizen.

7.2.6 Culturele achtergrond

Overeenkomsten

- Gedrag en gezondheidsproblemen

Asielzoekerskinderen zijn zoekende naar hun identiteit, waaruit zorgen en klachten over hun gezondheid kunnen voortkomen, zeker op psychosociaal vlak (Boudewijnse et al, 2005, p. 471). Van de Veer (2002, p. 22-24, 35) bevestigt dat culturele factoren aanleiding kunnen geven tot aanpassingsproblemen. Vergelijkend met de literatuur vertellen acht van de twaalf kinderen over verdriet en boosheid (2.1.8, 2.4.11, 2.5.6, 2.7.12, 2.8.6, 2.9.5, 2.10.4 en 2.12.16, allen 2015). Daarnaast hebben vier van de twaalf kinderen last van slaapproblemen vanwege herinneringen, nachtmerries en angst om ouders (2.3.3, 2.5.14, 2.8.1 en 2.11.10, allen 2015). Zes van de twaalf ouders vertellen over zorgen over het gedrag van hun kind, zoals huilen, woede-uitbarstingen en angst voor slapen (1.1.11, 1.3.10, 1.5.1, 1.9.14, 1.10.1 en 1.12.3, allen 2015). Twee van deze zes ouders spreken over suïcidale gedachten bij hun kind (1.9.5 en 1.12.10, beide 2015). Waarvan overeenkomstig met een onderzoek onder leiding van Kloosterboer (2009, p. 187) gesproken kan worden over zeer ernstige internaliserende gedragsproblemen. Er zijn dus zeker zorgen over de gezondheid en het gedrag van het kind. Alhoewel op basis van de interviews niet duidelijk is of culturele factoren hieraan ten grondslag liggen.

Verschillen

- Twee werelden

Opvallend is dat in de literatuur meerdere malen naar voren komt dat kinderen in 'twee werelden' leven. De kloof tussen het eigen gezin en de (eisen van de) nieuwe maatschappij kan aanleiding geven tot aanpassingsproblemen (Van der Veer, 2002, p. 22-24 en 35). Drie van de twaalf kinderen noemen dat Nederland in tegenstelling tot het land van herkomst veiliger is en meer vrijheid kent (2.1.13, 2.3.19 en 2.11.3, allen 2015). Twee van de twaalf ouders vinden het een knelpunt dat hun kind de moedertaal niet meer spreekt of maken zich juist zorgen om de Nederlandse taalbeheersing van het kind (1.8.6, 1.8.7 en 1.11.10, allen 2015). Naast een haast feitelijke uitspraak als "moet ik twee talen onthouden" (2.5.11, 2015) is niet bekend hoe kinderen het omgaan met twee talen ervaren. Het ontbreken van resultaten over belemmeringen door het verschil in culturen kan te maken hebben met de context van de gezinslocatie. Gezinnen in gezinslocaties zijn gericht op terugkeer (COA, 2015b) en niet op integratie in de Nederlandse samenleving en komen hierdoor minder in aanraking met de samenleving.

- Contacten

Uit interviews blijkt dat van de twaalf kinderen er twee de voorkeur geven aan contact met Nederlandse kinderen (2.7.1 en 2.12.22, beide 2015). Op basis van het literatuuronderzoek blijkt dat het voor kinderen lastig is om sociale contacten te leggen met Nederlandse kinderen of op te bouwen, vanwege het gebrek aan ruimte op het azc (Kloosterboer, 2009, p. 120). Hiervan zijn geen resultaten uit de interviews.

7.2.7 (Continu) stress

Overeenkomsten

- Stress bij de ouder

Stress hangt samen met voorgaande concepten. Op basis van de interviews is stress omschreven binnen de context van de onzekerheid en de onveiligheid van het leven in een gezinslocatie. Hierop volgend toont het literatuuronderzoek dat de onzekerheid en de duur van het verblijf in een azc zorgen voor stress en een belangrijke risicofactor is voor het ontstaan van psychiatrische problemen bij vreemdelingen (Kinderombudsman, 2012, p. 31). Onder het concept gezinsstructuren (par. 7.2.2) is beschreven dat ouders signaleren dat hun stress/psychische problemen het welzijn van hun kinderen negatief beïnvloedt. Stress bij de ouder is dus zowel vanuit de literatuur als uit de interviews een zorg voor de ontwikkeling van kinderen.

In paragraaf 7.2.1 (Asielzoekerscentrum) zeggen overeenkomstig met de literatuur vier van de zeven kinderen bang voor uitzetting te zijn en daardoor stress hebben (2.1.7, 2.5.6, 2.9.9 en 2.11.9, allen 2015). Op basis van zowel de literatuur als de interviews is onzekerheid dus een duidelijke stressfactor.

- Aanwezigheid en gedrag medebewoners

Dezelfde paragraaf beschrijft dat Kloosterboer (2009) en Stichting de Vrolijkheid (2015) de onveiligheid voor kinderen op het azc benadrukken. Tijdens de interviews geven twee kinderen aan dat zij de woonsituatie vervelend vinden (2.4.1 en 2.6.2, beide 2015) en vijf krijgen stress van de aanwezigheid of het gedrag van medebewoners (2.6.3, 2.7.11, 2.8.1, 2.9.2 en 2.10.10, allen 2015). De onveiligheid van het azc vertoont hiermee veel overlap met het concept (continu) stress.

- Concentratie

De resultaten van het literatuuronderzoek koppelen stress aan concentratieproblemen van het kind (Werkgroep Kind in het azc, p. 32). Dit vergelijkend met de uitspraken van ouders en kinderen is concentratie ook voor de geïnterviewde ouders een belangrijk aandachtspunt. Vijf van de twaalf ouders maken zich zorgen om de concentratie (en daaruit voortkomende prestaties) van hun kind (1.3.5, 1.4.10, 1.9.8, 1.11.10 en 1.12.9, allen 2015). Van de zeven kinderen die moeilijkheden op school ervaart zeggen twee kinderen concreet dat hun gebrek aan concentratie veroorzaakt wordt door stress en spanning over mogelijke uitzetting (2.10.4 en 2.12.30, beide 2015). Waarbij ouders concentratie beduidend vaker noemen dan kinderen.

Verschillen

- Invloed van nieuws

Een opvallend verschil tussen de literatuur en de interviews is de uitspraak van twee ouders dat hun kinderen door onderling praten en door beelden op televisie bang worden voor uitzetting en terugkeer naar het land van herkomst (1.1.17 en 1.3.14, beide 2015). Op basis van het literatuuronderzoek zijn geen uitspraken verzameld over de invloed van beelden en nieuwsberichten uit het land van herkomst.

7.3 Deelconclusie

Asielzoekerscentrum

Uit beide onderzoeken blijkt dat kinderen in gezinslocaties leven in constante onzekerheid. De mogelijkheid tot uitzetting geeft angst en stress en de woonsituatie in het azc is onveilig en beperkend voor kinderen. Het gedrag van medebewoners op het azc is daarbij een ernstig belemmerende factor. Opvallend is dat in tegenstelling tot het literatuuronderzoek twee kinderen spreken over negatieve ervaringen met medewerkers op het azc, waaruit niet duidelijk is in welke mate er sprake is van pesten of discriminatie. Mogelijk voelen kinderen zich beschroomd om dergelijke ervaringen te delen of hebben geen onprettige ervaringen met azc-medewerkers.

Gezinsstructuren

Ouders bevestigen de resultaten van het literatuuronderzoek dat hun kind negatief beïnvloed wordt door hun eigen psychische gezondheid/stress. Andersom bevestigen kinderen dat zij zich zorgen maken om hun ouders. Kinderen dragen dus naast eigen zorgen ook nog zorgen omtrent hun ouders. Opvallend is dat kinderen over hun taken in het gezin niet praten in termen van zorgen of belasting, terwijl de literatuur hierover spreekt als risico's voor de ontwikkeling van kinderen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat ouders en kinderen op moment van spreken de taken van het kind in het gezin niet als belastend ervaren, maar in de lijn van het literatuuronderzoek wel risicofactoren zijn. Opvallend is eveneens dat het literatuuronderzoek geen resultaten beschrijft over de invloed van praten over het land van herkomst binnen het gezin, terwijl kinderen spreken van stress en negatieve emoties (verdriet, angst) wanneer er in het gezin over herinneringen uit het land van herkomst gesproken wordt. Dit maakt het tot een serieuze zorg voor asielzoekerskinderen.

Onderwijs

Zowel de literatuur als veel kinderen spreken over pesten door leeftijdsgenoten. Op basis van deze resultaten blijkt pesten door leeftijdsgenoten een zeer ernstige zorg voor kinderen in het azc.

(Gedwongen) migratie

Verschillend met de literatuur zijn er uit de interviews geen uitspraken gekomen waarin wordt bevestigd dat kinderen moeite met hechten ervaren na ervaringen met gedwongen migratie. Mogelijk geldt de zorg niet voor alle kinderen of is het niet expliciet verwoord. Anderzijds is het ook mogelijk dat de verblijfsduur in de gezinslocatie een rol speelt, waardoor kinderen geen recente ervaring hebben met afbreken van vriendschappen en andere relaties.

(Veelvuldig) verhuizen

Een duidelijk verschil met de literatuur is dat door ouders en kinderen geen uitspraken zijn gedaan over verhuizingen tussen azc's. In tegenstelling tot de literatuur die het als veelvoorkomende risicofactor omschrijft. Waaruit blijkt dat de geïnterviewde kinderen waarschijnlijk al enige jaren op hetzelfde azc verblijven of dat het verhuizen is verdrongen voor andere zorgen.

Culturele achtergrond

Kinderen hebben last van verdriet, boosheid en ervaren problemen in het gedrag en met slapen. Dergelijke klachten zijn terug te leiden naar eerdere onderzoeken en daardoor zijn het aantoonbaar ernstige zorgen voor asielzoekerskinderen. Een opvallend verschil met betrekking tot de culture achtergrond is dat ouders en kinderen niet spreken over aanpassingsproblemen of belemmeringen tussen culturen. Dit in tegenstelling tot de resultaten van het literatuuronderzoek, welke spreekt over een kloof die kinderen ervaren tussen culturen. Concluderend is hierbij mogelijk de context van invloed, omdat gezinnen in gezinslocaties zijn gericht op terugkeer en niet op integratie in Nederland.

(Continu) stress

Stress is een rode draad door alle behandelde concepten. Kinderen hebben stress vanwege mogelijke uitzetting, zorgen om gezinsleden en hebben door hun stress last van concentratieproblemen. De invloed van stress toont zich hiermee een zeer ernstige risicofactor voor de ontwikkeling van kinderen in het azc/gezinslocatie. Een opvallend verschil is dat de literatuur geen uitspraak doet over de invloed van nieuwsberichten en het onderling praten door kinderen. Terwijl uit de interviews blijkt dat ouders zich bewust zijn dat de invloed van nieuwsberichten de angst voor vertrek versterkt bij kinderen.

Hoofdstuk 8 – Mind-Spring Junior

Werkzame factoren voor Mind-Spring Junior

Deelvraag 4 “Wat zijn volgens kinderen van 9-13 jaar en ouders in de gezinslocaties Emmen en Den Helder werkzame factoren voor de methodiek Mind-Spring Junior?”

8.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is geanalyseerd wat volgens ouders en kinderen in beide gezinslocaties werkzame factoren zijn voor de invulling van de pilot Mind-Spring Junior. De resultaten worden (middels één analyse van beide gezinslocaties) beschreven in paragraaf 8.2. Waarna paragraaf 8.3 het hoofdstuk afsluit middels een samenvatting en deelconclusie. De resultaten hebben betrekking op rolfiguren, groepssamenstelling, actuele onderwerpen en werkvormen.

8.2 Resultaten

8.2.1 Rolfiguur

“Ik vind het moeilijk als ik stress heb, met wie moet ik dan praten, met niemand”

Meisje, 11 jaar (2.9.5, 2015)

Vijf van de twaalf kinderen zeggen iets over een mogelijke rolfiguur of groepsleider. Op de vraag wie voor hen een fijn persoon is om mee te praten geven twee van de vijf kinderen aan dat het voor hen niet uitmaakt of dat ze het niet weten (2.3.20 en 2.5.16, beide 2015). Voor twee meisjes is het belangrijk dat de groepsleider een vrouw is (2.9.6 en 2.10.14, beide 2015). Van wie één aangeeft dat schaamte hierbij een rol speelt (2.9.6, 2015). Eén kind (van de vijf) zegt met de IND te willen praten, omdat die beslist over status of terugkeer (2.12.18, 2015). Ouders hebben geen expliciete uitspraken gedaan over een rolfiguur voor hun kind. Twee ouders noemen voor hun belangrijke waarden omtrent het leiden van groepen, namelijk niet discrimineren (1.10.8, 2015) en respect voor elk land of religie (1.8.24, 2015).

8.2.2 Groepssamenstelling

Twee van de twaalf kinderen vertellen iets over de samenstelling van de groep. Voor deze twee kinderen maakt het geen verschil of er andere religies of nationaliteiten in dezelfde groep aanwezig zijn (2.1.23 en 2.10.15, beide 2015). Eén van deze twee kinderen geeft aan liever alleen meisjes in de groep te hebben, omdat zij moslim is en noemt schaamte als belemmerende factor in een gemengde groep (2.10.15, 2015). Dit wordt ook genoemd door één van de twee kinderen wie graag een vrouw als groepsleider heeft (2.9.6, 2015). Van de twaalf ouders geven drie ouders hun bevindingen over verschillende nationaliteiten in een groep. Alle drie geven aan dat zij geen problemen verwachten wanneer hun kind met andere nationaliteiten in de groep zit (1.3.16, 1.8.24 en 1.11.9, allen 2015).

8.2.3 Gespreksonderwerpen

“Ik denk dat ik de thema weet al: Pesten moet afgelopen worden” Jongen, 10 jaar (2.7.10, 2015)

Tien van de twaalf geïnterviewde kinderen geeft respons op het voorstel van een programma. Daarvan zegt één kind geen moeilijkheden te ervaren (2.11.16, 2015), waarna het geen onderwerpen aandraagt. Eén kind geeft stellig aan geen behoefte te hebben aan een programma (2.2.10, 2015). Tenslotte geeft één kind aan dat het niet graag praat over eigen zorgen (2.10.16, 2015). De andere zeven van de tien kinderen dragen de volgende onderwerpen aan met betrekking tot Mind-Spring Junior:

- Goed leren op school (2.3.15, 2015)
- Onzekerheid over wel of niet mogen blijven (2.5.8, 2015)
- Stop pesten – buitensluiten (2.7.10, 2015)
- Zorgen waar de ouders niet van weten – met ouders praten over deze zorgen (2.8.13, 2015)
- Stress en verdriet – met iemand praten over stress en verdriet (2.9.5, 2015)
- De toekomst (2.10.16, 2015)
- Kinderpardon (2.12.17, 2015)

“I like that, because so that can reduce my daughter stress. (...) Sometimes children also they have stress, so if they have somethings that will make them happy: when they go home in the night, they will sleep good.” Ouder (1.10.7, 2015)

Zes van de twaalf ouders doen uitspraken over mogelijke onderwerpen. Twee ouders geven aan dat zij niet weten waar er met hun kind over gepraat kan worden (1.1.9 en 1.3.15, beide 2015). De volgende onderwerpen worden genoemd met betrekking tot Mind-Spring Junior:

- Stress kinderen (1.10.7, 2015)
- Concentratieproblemen van het kind - hoe de ouder concentratie kan stimuleren (1.4.9, 2015)
- Nederlandse cultuur en tradities, waaronder het aangaan van vriendschappen met Nederlandse kinderen (1.8.8, 2015).
- Contacten met leeftijdsgenoten (1.11.5, 2015)
- Kinderen leren hoe zij kunnen spelen - vechtpartijen voorkomen (1.11.11, 2015)

8.2.4 Vorm van het programma

Vier van de twaalf kinderen vertellen hun ideeën over de vormgeving van het programma. Hiervan hebben drie kinderen actieve en creatieve ideeën voorstellen: voetballen, rennen, zwemmen, wedstrijdjes doen met de fiets (2.2.10, 2015), iets leuks doen met alle kinderen op het azc (2.9.2, 2015) en met je handen bezig zijn (2.10.9, 2015). Eén kind oppert het praten af te wisselen met een spel tussendoor (2.8.15, 2015). Wat betreft werkvormen dragen vier van de twaalf ouders mogelijke activiteiten voor kinderen aan, zoals dansen, zingen, muziek en spelletjes leren (1.5.9, 1.6.14, 1.7.3 en 1.11.11, allen 2015). Eén van deze vier ouders oppert om kinderen via een verhaal informatie te geven en naar antwoorden te laten zoeken, omdat de ouder ervaart dat het kind nieuwsgierig is en veel vragen heeft (1.7.3, 2015).

8.3 Samenvatting en deelconclusie

Twee meisjes geven de voorkeur aan een vrouwelijke rolfiguur en een tweetal ouders vinden het belangrijk om respect voor religie en nationaliteit te handhaven. Wat betreft de groepssamenstelling geven eveneens twee meisjes aan dat zij liever alleen met meisjes in een groep zitten. Twee keer blijkt schaamte de onderliggende factor te zijn voor de wens van een vrouw als groepsleider en een groepssamenstelling met enkel meisjes. Hoewel het maar enkele kinderen aangeven, is dit wel van belang voor de samenstelling van de groep. Op de vraag naar onderwerpen voor het programma zeggen kinderen te willen praten over school en over hun zorgen, stress, verdriet en de (onzekere) toekomst. Deze onderwerpen lijken samen te hangen met de mogelijkheid van uitzetting op gezinslocatie, vanwege termen als onzeker, stress en toekomst. Opvallend is dat één kind het belangrijk vindt dat ouders weten van zorgen die kinderen hebben, maar zij hiervan niet op de hoogte zijn en een ander kind niet weet met wie het kan praten (2.8.13 en 2.9.3, beide 2015). Hieruit blijkt dat beide kinderen de situatie goed kunnen omschrijven, maar niet weten naar wie zij toe kunnen met hun zorgen of op welke manier zij dit moeten aanpakken. Ouders verwoorden onderwerpen als stress en de concentratie bij kinderen, de Nederlandse cultuur en tradities, contacten met leeftijdsgenoten en kinderen leren spelen met leeftijdsgenoten als onderwerpen. Wat betreft de vormgeving kan worden geconstateerd dat kinderen en ouders een actief of creatief beeld voor ogen hebben voor een nieuw programma. Ondanks dat creatieve en actieve input niet ligt in de lijn van Mind-Spring Junior, zijn deze factoren mogelijk belangrijk bij de ontwikkeling van een psycho-educatieprogramma als Mind-Spring Junior.

Met beantwoording van deze laatste deelvraag toont het volgende hoofdstuk de conclusie waarmee de centrale onderzoeksvraag wordt beantwoord.

Hoofdstuk 9 – Beantwoording centrale onderzoeksvraag

Conclusie, aanbevelingen, discussie en evaluatie

9.1. Inleiding

In opdracht voor Vrienden van SAMAH is er kwalitatief onderzoek verricht waarbij antwoord is gegeven op de volgende onderzoeksvraag: *Wat zijn risicofactoren voor de ontwikkeling van asielzoekerskinderen en hoe verhouden deze zich tot de zorgen die kinderen van 9-13 jaar ervaren en door ouders signaleerd worden in de gezinslocaties Emmen en Den Helder en wat zijn volgens hen werkzame factoren voor de methodiek Mind-Spring Junior?*

De onderzoeksvraag is onderzocht aan de hand van een viertal deelvragen. Paragraaf 9.2 beschrijft de conclusie uit alle deelvragen, waarmee de onderzoeksvraag beantwoordt wordt. Vervolgens wordt op basis van de conclusie aanbevelingen gedaan voor de opdrachtgever. Daaropvolgend wordt in paragraaf 9.3 enkele discussiepunten beschreven die uit de resultaten voortkomen en doet aanbevelingen voor vervolgonderzoek. Ten slotte wordt er teruggeblikt op het onderzoeksproces en het eindproduct middels een evaluatie in paragraaf 9.4.

9.2 Conclusie en aanbevelingen

9.2.1 Conclusie

Asielzoekerscentrum

Onzekerheid en onveiligheid zijn terugkerende thema's voor asielzoekers die wonen in een azc. Op de onderzochte gezinslocatie is het eveneens een zeer aanwezige bron van zorg. Kinderen voelen zich onzeker en onveilig door angst voor uitzetting en ouders signaleren ook angst voor vertrek bij hun kinderen. De woonsituatie is eveneens een factor van onveiligheid. Kinderen hebben moeite met de gedeelde woonruimtes, kleine kamers en ervaren overlast van medebewoners. Daarnaast maken kinderen zich zorgen over het dagelijks stempelen van hun ouders (inhuysregistratie). Opvallend is dat in tegenstelling tot het literatuuronderzoek de geïnterviewde kinderen nauwelijks spreken over negatieve ervaringen met medewerkers op het azc. Waaruit geconcludeerd wordt dat kinderen zich mogelijk beschroomd voelen om dergelijke ervaringen te delen of geen onprettige ervaringen met azc-medewerkers hebben.

Gezinsstructuren

De beperkte toegang tot de gezondheidszorg is een risicofactor, omdat de kans dat gezinnen een arts nodig hebben, groot is. Ouders als volwassen asielzoekers, lopen extra risico op het ontwikkelen van psychiatrische problemen. Daarnaast hebben mentale gezondheidsproblemen bij ouders een negatieve invloed op het kind; kinderen lopen daardoor namelijk het risico zelf psychische en andere gezondheidsproblemen of een verslaving te ontwikkelen. Daarnaast geeft het risico's op een verstoorde hechting tussen ouder en kind en op kindermishandeling. Dit staat in verhouding tot de interviews waaruit blijkt dat ouders signaleren dat hun psychische gezondheid invloed heeft op hun kinderen. Het (psychisch) welzijn van ouders is daarmee een belangrijke factor voor de ontwikkeling van kinderen. Daartegenover signaleren kinderen ook stress, zorgen en slaapproblemen bij hun ouders. Doordat kinderen aangeven zich hier zorgen over te maken, blijkt dat kinderen zich terdege bewust zijn van problemen bij ouders en hier op anticiperen.

In verhouding tot het literatuuronderzoek blijkt uit de interviews dat kinderen het moeilijk vinden wanneer er in het gezin gepraat wordt over herinneringen in het land van herkomst, zij ervaren hierdoor stress, verdriet en angst. Dit maakt het tot een zorg voor asielzoekerskinderen.

Wat de gezondheid betreft ervaren kinderen moeilijkheden met slapen. Problemen zijn niet in slaap kunnen komen en angst voor slapen, veroorzaakt door nare herinneringen, nachtmerries en angst over de gezondheid of vertrek van een ouder. De helft van de ouders spreekt over gedragsproblemen bij hun kind. Noemenswaardig zijn de zorgen over suïcidale gedachten van een kind, wat twee ouders verwoordt en een suïcidepoging waarover een kind vertelt. Het gaat om enkele situaties, maar ze schetsten de zeer schrijnende situatie die ouders en kinderen kunnen ervaren tijdens hun verblijf in een gezinslocatie

Onderwijs

Naast ouders hebben ook leeftijdsgenoten invloed op het welzijn van kinderen. Zowel de literatuur als een meerderheid van de geïnterviewde kinderen spreken over pesten door leeftijdsgenoten (uitschelden, uitlachen of buitensluiten). Hieruit blijkt dat een groot deel van asielzoekerskinderen te maken krijgt met pesten. Pesten door leeftijdsgenoten is hiermee een verontrustende factor. Opmerkelijk is dat drie ouders spreken over pesten, wat doet vermoeden dat veel ouders niet op de hoogte zijn.

Daarnaast worden kinderen geconfronteerd met agressief gedrag van medeleerlingen, wat niet wordt bevestigd in het literatuuronderzoek. De wisseling van scholen blijkt uit literatuuronderzoek een ernstige risicofactor voor de ontwikkeling van kinderen. Jaarlijks verhuizen kinderen één keer per jaar, waardoor kinderen ook van school wisselen. Opvallend is dat deze risicofactor niet is genoemd door de geïnterviewde ouders en kinderen. Vermoedelijk speelt de lange duur van het verblijf in de gezinslocatie een rol.

Meerdere ouders verwoorden hun zorgen over concentratieproblemen bij het kind. Een opmerkelijk verschil is dat van de geïnterviewde kinderen één kind spreekt over problemen met concentratie. Mogelijk speelt de zorg bij ouders een grotere rol dan bij kinderen of ontbreken expliciete uitspraken van kinderen.

(Veelvuldige) verhuizingen binnen Nederland

Eenmaal in Nederland vormen de vele verhuizingen tussen azc's een opvallende risicofactor. Asielzoekerskinderen verhuizen gemiddeld één keer per jaar, wat door alle bijkomende aspecten zorgwekkend is. Interessant is dat de geïnterviewde ouders en kinderen hier geen uitspraken over hebben gedaan. Voorzichtig wordt hieruit geconcludeerd dat veel geïnterviewde gezinnen al enige jaren op dezelfde locatie verblijven, waarmee het te maken kan hebben of dat zorgen over verhuizen hebben plaatsgemaakt voor andere zorgen.

(Gedwongen) migratie

Ervaringen uit het land van herkomst en tijdens de reis naar Nederland zijn vaak traumatisch. Het vormen risico's voor de ontwikkeling van kinderen, doordat kinderen blijvende herinneringen aan deze ervaringen houden. Daarnaast kunnen kinderen moeite met hechten hebben (aangaan van nieuwe vriendschappen, relaties met vertrouwenspersonen), vanwege het verlies van personen die een gedwongen migratie veroorzaakt. Op basis van de interviews is niet duidelijk of kinderen in de gezinslocaties moeite hebben met het aangaan van nieuwe vriendschappen. Mogelijk geldt de zorg niet voor alle kinderen of is het niet expliciet verwoord. Anderzijds is het ook mogelijk dat de verblijfsduur in de gezinslocatie een rol speelt, waardoor kinderen geen recente ervaring hebben met afbreken van vriendschappen en andere relaties.

Culturele achtergrond

Culturele verschillen tussen het land van herkomst en de Nederlandse cultuur kunnen zorgen voor aanpassingsproblemen, verwarring, gedrag- en gezondheidsproblemen. De resultaten tussen de literatuur verschillen hierover opvallend genoeg met de resultaten uit de interviews. Dat ouders en kinderen niet spreken over dergelijke knelpunten kan verklaart worden aan de hand van de context van de gezinslocatie: gezinnen zijn gericht op terugkeer en niet op integratie in Nederland.

Stress

Zorgwekkend zijn de ervaringen met stressvolle en schokkende gebeurtenissen, welke een risico zijn voor het ontwikkelen van psychische klachten en psychiatrische stoornissen bij asielzoekerskinderen. Hiermee samenhangend blijken de onzekerheid over status en angst voor uitzetting een continu aanwezige zorg voor ouder en kind. Wellicht is de meest risicovolle factor hierbij de opeenstapeling van dergelijke traumatische ervaringen, waaronder ook het leven in voortdurende onzekerheid. Door de herhaaldelijke confrontaties ontstaat blijvende schade bij het kind.

Werkzame factoren Mind-Spring Junior

In de twee gezinslocaties zijn ouders en kinderen bevraagd op een aantal facetten van de methodiek Mind-Spring Junior: rolfiguren, groepssamenstelling, actuele onderwerpen en werkvormen

Wat betreft een rolfiguur en de groepssamenstelling geven bij beide onderwerpen twee meisjes de voorkeur aan een vrouw of een groep met enkel meisjes. Schaamte blijkt voor twee kinderen een onderliggende factor, wat een bepalende factor is voor het waarborgen van veiligheid in een groep.

Respect voor religie en nationaliteit zijn voor ouders van belang en zowel ouders als kinderen ervaren verschillende nationaliteiten in een groep als werkzame factor. Hieruit blijkt dat ouders en kinderen de omgang met andere achtergronden en culturen eerder als gewoonte dan als een belemmering ervaren. Voor kinderen relevante onderwerpen zijn school, concentratie, Nederlandse cultuur, leren spelen (vechten voorkomen), contacten met leeftijdsgenoten, zorgen van kinderen, pesten, stress, verdriet, de (onzekere) toekomst en Kinderpardon. Waarmee een scala aan actuele onderwerpen aangedragen zijn voor Mind-Spring Junior.

9.2.2 Aanbevelingen

De vorige paragraaf beschrijft de conclusie van dit onderzoeksverslag en geeft daarmee antwoord op de onderzoeksvraag. Op basis van deze conclusie zijn enkele aanbevelingen geschreven voor Mind-Spring Junior.

Aanbeveling 1 – Kinderen actief betrekken

Uit het praktijkonderzoek blijkt dat kinderen in staat zijn hun eigen zorgen te verwoorden en aan te geven waar zij behoefte aan hebben. In de resultaten is zichtbaar dat kinderen hun eigen situatie begrijpen en dit onder woorden kunnen brengen. Daarnaast geven zij input voor Mind-Spring Junior. Om deze redenen wordt aanbevolen om kinderen in de uitvoering van de methodiek actief te betrekken. Naast dat kinderen in de interviews bevraagd zijn, is de verwachting dat kinderen ook in de uitvoering kunnen aangeven wat zij nodig hebben en wat bij hen aansluit.

Aanbeveling 2 – Veiligheid creëren

Met betrekking tot Mind-Spring Junior wordt aanbevolen om aandacht te hebben voor het creëren van veiligheid in de groep. Op basis van dit onderzoek blijkt dat kinderen in het azc blootgesteld staan aan risicofactoren die hun ontwikkeling kunnen schaden. Zoals genoemd lopen kinderen in het azc extra risico op het ontwikkelen van psycho-sociale klachten. Zij krijgen onder andere te maken met pesten, een onveilige omgeving en een leven in constante onzekerheid. De opeenstapeling van deze risicofactoren kan de ontwikkeling schadelijk beïnvloeden. Op basis van deze resultaten wordt aanbevolen om vanaf het begin aandacht te hebben voor de veiligheid in de groep. De groepsleider speelt hierin een belangrijke rol door zich bewust te zijn van de risicofactoren die het literatuuronderzoek toont. Op basis van het praktijkonderzoek geven ook kinderen aan op welke manier de veiligheid in een groep versterkt kan worden. Zo blijken meisjes de voorkeur te hebben voor een vrouwelijke leider en een groepssamenstelling die sekse-identiek is.

9.3 Discussie en vervolgonderzoek

9.3.1 Discussie

In opdracht voor Vrienden van SAMAH is onderzoek verricht naar de risicofactoren voor de ontwikkeling van kinderen in asielzoekerscentra. Volgens de officiële definitie van het kind betreft dit de leeftijd van 0-18 jaar (IVRK, 1989, p. 2). Het literatuuronderzoek is gericht op de leeftijdscategorie 0-18 jaar en in het praktijkonderzoek is gesproken met kinderen tussen 9-13 jaar. De resultaten van het praktijkonderzoek schetsen dus een beeld van een beperkte leeftijdscategorie.

Gedurende het onderzoek kwam een onderzoek van de Werkgroep Kind in het azc (2014) naar voren, een werkgroep met verschillende maatschappelijke organisaties. Zij heeft recent onderzoek verricht in gezinslocaties waarbij de zorgen van kinderen volledig in de schijnwerpers staan. Het is daardoor een vergelijkbaar onderzoek. Terugkijkend laat dit onderzoeksverslag overeenkomstige resultaten zien. Tegelijkertijd is dit onderzoekverslag aanvullend, omdat naast de kinderen ook de ouders bevraagd zijn op zorgen die zij signaleren bij hun kinderen. Hiermee zijn vanuit twee invalshoeken de zorgen van kinderen in kaart gebracht. Daarnaast zijn ouders en kinderen specifiek bevraagd op zorgen waar zij met anderen over zouden willen praten en op werkzame factoren voor Mind-Spring Junior. De analyse is dus gerelateerd aan de nieuwe methodiek Mind-Spring Junior.

Bij het schrijven van hoofdstuk 5 "Resultaten literatuuronderzoek" bleek al snel dat naar bepaalde bronnen vaker dan gemiddeld wordt verwezen. Het onderzoek in opdracht van UNICEF, onder leiding van Karin Kloosterboer (2009) steekt er met kop en schouders boven uit. Binnen het onderzoeksgebied is dit onderzoek zeer helpend gebleken vanwege de uitgebreide en volledige informatie over alle levensgebieden van kinderen in het azc. In het rapport is nadrukkelijk aandacht voor de rol van school in het leven van asielzoekerskinderen, waaruit een aanbeveling is voort gekomen. Door het veelvuldig verwijzen naar dit rapport, zijn de resultaten van dit onderzoeksverslag enigszins gekleurd.

De gespreksonderwerpen voor de interviews zijn afgeleid uit de resultaten van het literatuuronderzoek. Uit de resultaten van de interviews komen echter ook afwijkende resultaten naar voren in verhouding tot het literatuuronderzoek. De volgende onderwerpen zijn hiervan voorbeelden: praten in het gezin over de situatie in het land van herkomst blijkt een negatieve invloed op kinderen te hebben, (agressief) gedrag van medeleerlingen blijkt een zorg voor ouders en kinderen en angst voor terugkeer naar het land van herkomst wordt versterkt door beelden op televisie of internet en doordat kinderen er onderling over praten. Op basis van nieuwe resultaten vult het praktijkonderzoek eerdere onderzoeken aan.

9.3.2 Vervolgonderzoek

De verwoorde discussie in de vorige paragraaf geeft handreiking voor vervolgonderzoek met het oog op Mind-Spring Junior. Parallel aan dit onderzoek is door de opdrachtgever hetzelfde praktijkonderzoek uitgevoerd onder dezelfde leeftijdscategorie in reguliere asielzoekerscentra. Het gebied waarin Mind-Spring Junior wil starten (gezinslocaties en reguliere asielzoekerscentra) is daarmee volledig onderzocht. Voor mogelijk vervolgonderzoek zijn enkele suggesties geformuleerd.

Vervolgonderzoek 1 - Leeftijdsgroepen asielzoekerskinderen

Met beantwoording van de onderzoeksvraag is duidelijk welke zorgen kinderen van 9-13 jaar hebben in gezinslocaties. In verhouding tot het kind (0-18 jaar) is er in dit onderzoek slechts een beperkte groep onderzocht. Terwijl uit het onderzoek van Van der Veer (2002) onder gevluchte adolescenten blijkt dat ook jonge asielzoekers (12 jaar en ouder) kampen met hun eigen zorgen. Mogelijk is er verschil tussen jongeren met ouders in het azc of in het land van herkomst en jongeren zonder ouders. Daardoor rest de vraag wat Mind-Spring (Junior) kan betekenen voor deze jongeren. Vragen die openstaan zijn onder andere: welke zorgen ervaren jongeren? Wat zijn belangrijke thema's voor hen en op welke manier kan een programma hierop aansluiten?

Naast jongeren verblijven veel kinderen sinds hun geboorte of peuterjaren in een azc. Daardoor groeien zij al van jongs af aan op in een risicovolle omgeving als het azc. Deze leeftijdsgroep is niet nadrukkelijk meegenomen in het onderzoek. Mind-Spring is een preventief programma, wat ten doel heeft psychische problemen te voorkomen en mensen in alle omstandigheden weerbaar te maken. Mogelijk is voor deze doelgroep een dergelijk programma effectief, waardoor er aanvullend onderzoek nodig zal zijn.

Vervolgonderzoek 2 - School

De school (met basisscholen op het azc) is nadrukkelijk aanwezig in de resultaten van het praktijkonderzoek. Kinderen brengen een groot deel van de dag door op school, waar tegelijkertijd een grote groep asielzoekerskinderen bij elkaar is. Ouders en kinderen spreken over pesten op school, agressief gedrag van medeleerlingen en gebrek aan concentratie, waardoor prestaties afnemen. Daarnaast worden cultuurverschillen met name op school zichtbaar en kinderen ervaren de realiteit van de gezinslocatie op school wanneer medeleerlingen niet komen opdagen. Eerder onderzoek (Kloosterboer, 2009) bevestigt dat school onoverkomelijk een grote rol speelt in het leven van kinderen in het azc. Daaruit komt de vraag naar voren welke rol Mind-Spring Junior kan spelen met betrekking tot de basisschool. In hoeverre kunnen haar psycho-educatieve thema's ook op school onder de aandacht komen? Welke mogelijkheden zou een samenwerking tussen school en Mind-Spring Junior geven?

9.5 Evaluatie product en proces

In deze paragraaf worden het onderzoeksproces en het eindproduct geëvalueerd.

9.5.1 Productevaluatie

Gedurende het onderzoeksproces zijn beslissingen genomen die de kwaliteit van het eindproduct hebben beïnvloed. Aan de hand van een SWOT-analyse worden deze beslissingen toegelicht. Deze SWOT-analyse brengt de sterke en zwakte punten van het onderzoek samen met de kansen en bedreigingen die het onderzoek oplevert. De sterke en zwakte punten zijn interne factoren, zij komen vanuit ons en de kansen en bedreigingen zijn externe factoren (Groot & Sluijs, 2008, p. 47).

	Helpend	Schadelijk
Interne	Sterkte - Bevestiging eerdere onderzoeken - Dataverzameling - Bronnen	Zwakte - Interpretatie en respons - Relevantie Mind-Spring Junior - Verschil onderzoeksveld
Externe	Kans - Opvoedingsondersteuning - Verspreiding onderzoeksresultaten	Bedreiging - Analyse praktijkonderzoek - Betrokken organisaties

Fig. 9.1 – SWOT-analyse werkwijze

Intern – Sterkten

- Bevestiging eerdere onderzoeken

Doordat we de resultaten toetsen aan eerdere onderzoeken bleken overeenkomstige resultaten te zijn behaald. Dit verhoogt de kwaliteit van de analyse en conclusie, omdat deze resultaten uit eerdere onderzoeken bevestigen.

- Dataverzameling

Hoofdstuk 6 “Zorgen van kinderen” bevat een uitgediepte dataverzameling. Gezinnen vertelden vaak openhartig over hun zorgen, waarin het kwalitatieve karakter van het onderzoek tot zijn recht komt en deze tot een sterkte maakt.

- Bronnen

Bij het zoeken naar bronnen voor het literatuuronderzoek hebben wij gelet op de datum waarop de bron gepubliceerd is. Als de bron betrekking had tot het onderwerp en niet zozeer tijdsgebonden was is deze gebruikt voor het verslag. Als de bron weinig informatie gaf over de situatie zoals deze momenteel is in een azc is deze niet gebruikt. Er is dan verder gezocht naar een meer recente bron.

Intern – Zwakten

- Interpretatie en respons

In het beschrijven van de resultaten zijn wij voorzichtig geweest met interpreteren. Zo kunnen uitspraken de indruk wekken dat er sprake is van gedragsproblemen, zonder dat dit duidelijk verwoord is. Mogelijk zijn situaties vaker van toepassing dan is geanalyseerd.

Daarnaast bleken sommige onderwerpen voor de respondenten lastig te beantwoorden. Aan de respondenten zijn niet dezelfde vragen gesteld. Hieruit blijkt dat over bepaalde onderwerpen weinig uitspraken zijn verzameld, waardoor er een onevenwichtig beeld ontstaat. Om de kwaliteit van de analyse te waarborgen is per onderwerp het aantal respondenten genoemd dat er een uitspraak over doet.

- Relevantie Mind-Spring Junior

Bij aanvang beschreef de onderzoeksvraag een link tussen de dataverzamelingsmethoden en de relevantie voor het programma Mind-Spring Junior. We werden echter belemmerd in het bepalen wanneer resultaten relevant zijn, omdat Mind-Spring Junior als methodiek nog in ontwikkeling is. Daarom is de onderzoeksvraag opnieuw met de opdrachtgever afgestemd en de relevantie van de resultaten voor Mind-Spring Junior weggelaten. De koerswijziging dwong ons te focussen op een nieuwe doelstelling, wat mogelijk zichtbaar is in de kwaliteit van

het onderzoeksverslag. Hierdoor is er geschreven tekst, welke niet direct te relateren is aan de doelstellingen. Om mogelijk 'zwenken' te voorkomen is de opdrachtgever nauw betrokken bij de resultaten, waardoor deze blijvend getoetst zijn aan haar verwachtingen.

- **Verschil onderzoeksveld**

Op basis van het plan van aanpak waren wij voornemens op reguliere asielzoekerscentra en gezinslocaties interviews af te nemen. Binnen het onderzoekstermijn konden niet tijdig afspraken gemaakt worden met reguliere asielzoekerscentra. Hierdoor is tijdens het proces besloten om het onderzoeksgebied te beperken tot gezinslocaties. De opdrachtgever is een parallel praktijkonderzoek gestart op regulier asielzoekerscentra, op dezelfde werkwijze als waarop wij dit onderzoek hebben uitgevoerd. Desondanks blijft het literatuuronderzoek gerelateerd aan zowel regulier asielzoekerscentra als gezinslocaties, omdat dit wel door ons is uitgevoerd. Mogelijk schept dit verwarring bij de lezer. Anderzijds zijn literatuurstudies over gezinslocaties expliciet vernoemd, waardoor resultaten duidelijk onderscheiden zijn.

Extern – Kansen

- **Opvoedondersteuning**

In hoofdstuk 4 "Onderzoeksmethoden en verantwoording" is kort benoemd dat Mind-Spring de resultaten van dit onderzoeksverslag mogelijk gebruikt voor een methodiek voor opvoedingsondersteuning voor ouders in het azc. Dit onderzoeksverslag is daarmee een aanzet tot vervolgonderzoek.

- **Verspreiding onderzoeksresultaten**

In dit onderzoeksverslag zijn psychische processen, klachten en coping gedrag van kinderen in het azc zorgvuldig en uitgebreid in kaart gebracht. Hiermee zijn de resultaten aan te bevelen aan betrokken instanties die werken met kinderen in asielzoekerscentra, zoals het COA en de GCA.

Extern – Bedreiging

- **Analyse praktijkonderzoek**

Voor het praktijkonderzoek zijn op de gezinslocaties Emmen en Den Helder interviews afgenomen. Wegens privacy ten aanzien van de kleine groep respondenten per locatie is in afstemming met de opdrachtgever besloten de exacte locaties niet te noemen in de analyse van het praktijkonderzoek. De dataverzameling is middels één analyse verwerkt. Hieruit komt voort dat de transcripties en de fragmenten, zijn opgenomen in de het bronnenboek, welke alleen zichtbaar zijn voor de opdrachtgever en de Christelijke Hogeschool Ede. Dit maakt het mogelijk dat het onderzoeksverslag onder betrokken instanties verspreid kan worden. Voor het eindproduct betekent dit dat de resultaten niet per locatie kunnen worden beschreven of worden vergeleken. Dit is echter ook niet de bedoeling van dit onderzoek.

- **Betrokken organisaties**

De betrokkenheid van twee organisaties met daarbij een nog te ontwikkelen programma vormt mogelijk een bedreiging voor de kwaliteit van het onderzoeksverslag, vanwege de verschillende wensen en specifieke aspecten waar rekening mee gehouden moet worden. Daarbij is het onderzoeksverslag geschreven met het oog op Mind-Spring Junior, wat nog in ontwikkeling is. Waardoor verslaglegging met betrekking tot Mind-Spring Junior mogelijk in vage bewoordingen is.

9.5.2 Procesevaluatie

Gedurende het proces hebben zich situaties voorgedaan die het methodisch handelen hebben beïnvloed. Deze ervaringen worden hier geëvalueerd.

Contact met basisscholen

Op basis van het plan van aanpak zijn plannen gemaakt voor gesprekken met medewerkers van basisscholen. Basisscholen die bezocht worden door asielzoekerskinderen in de leeftijd van 9-13 jaar. In ons beiden logboek is te zien dat er contact is geweest met LOWAN en er een vragenlijst is opgesteld voor medewerkers. Echter bleek het niet realiseerbaar om binnen het onderzoekstermijn met voldoende medewerkers in contact te komen en hen te interviewen. Daarom besloten we enquêtes uit te zetten om een breder publiek te bereiken. Deze handeling konden we methodisch niet goed verantwoorden, omdat we vanwege de koerswijziging geen vooraf bepaald aantal respondenten hadden vastgesteld. Om deze reden hebben we besloten de gesprekken met

scholen te laten vervallen voor dit onderzoeksverslag. Bovendien was het een voornemen vanuit onszelf om scholen te betrekken en geen uitdrukkelijke wens van de opdrachtgever, die het plan echter wel steunde.

Interviews

Vervolgens kwamen de voorbereidingen op de gesprekken in asielzoekerscentra. Op organisatorisch niveau was het een lastig punt om op korte termijn afspraken te maken met asielzoekerscentra. De verwachting was met asielzoekerscentra in gesprek te gaan waar Mind-Spring (voor volwassenen) al actief is of waar de opdrachtgever, Vrienden van SAMAH, werkzaam is om daar interviews af te nemen. Binnen het onderzoekstermijn bleek het niet realiseerbaar om op zowel reguliere asielzoekerscentra als gezinslocaties afspraken te maken voor praktijkonderzoek. Om deze reden is besloten om het praktijkonderzoek te splitsen. We hebben daarom alleen interviews afgenomen op gezinslocaties. Terugkijkend nam het contact leggen met asielzoekerscentra op zichzelf al veel tijd in beslag, vanwege voorbereidende gesprekken met locatiemanagers en medewerkers van het azc, voordat er werkelijk een afspraak gepland kon worden voor het afnemen van interviews.

Aantal respondenten

Met de medewerking van COA-personeel zijn vervolgens ouders en kinderen geselecteerd voor interviews. Op basis daarvan zijn in de eerste instantie vijf kinderen en vijf ouders op gesprek geweest, los van elkaar op beide locaties hetzelfde aantal. Voor de opdrachtgever was dit aantal, tien in totaal, voldoende. Zelf wilden zij vervolgens ook tien ouders en tien kinderen in regulier asielzoekerscentra spreken. Volgens de eisen vanuit de Christelijke Hogeschool Ede moeten er echter ten minste 6 mensen per onderzoekslocatie geïnterviewd worden. Daarom moest er op iedere locatie nog 1 ouder en 1 kind geïnterviewd worden. Dit was in de uitvoering ingewikkeld, vanwege het contact via COA-personeel en de veranderlijkheid van de doelgroep. Daarbij lagen de bezochte asielzoekerscentra op grote afstanden van onze woon- en werkplek. Om te voldoen aan de eisen van school hebben wij beide gezinslocaties twee keer bezocht, zodat wij in totaal 24 mensen hebben gesproken. In de aanloop naar de uitvoer (daadwerkelijke gesprekken met respondenten) van de interviews hebben we dus verschillende belemmeringen ervaren.

Analyse interviews

Zoals in paragraaf 9.5.1 is beschreven, zijn de gezinslocaties door middel van één analyse verwerkt, in plaats van beide locaties afzonderlijk. Deze keuze leverde enige problemen op, vanwege de eisen die school stelde aan het analyseren van de onderzoekseenheden. Volgens de eisen dienen interviews op verschillende locaties ieder afzonderlijk geanalyseerd te worden. Daartegenover stelde de opdrachtgever de eis om de interviews middels één analyse te verwerken, waardoor gegevens niet te herleiden zijn naar herkenbare personen.

Om tot een oplossing te komen is afzonderlijk gesproken met de opdrachtgever en de afstudeerbegeleider. In het meegaan in de eisen van school, zou de opdrachtgever zich helaas terugtrekken. Om deze reden is er contact opgenomen met de coördinator van Kernopgave 13, Gert Vierwind. In overleg met de coördinator is besloten aan de eisen van de opdrachtgever tegemoet te komen. Naast de invloed op het product, is deze situatie ook van invloed geweest op het proces.

Ten slotte vertelden verschillende kinderen onomwonden hoe fijn zij het vonden dat iemand naar hen luisterde en met hen praatte over hun zorgen. Voor ons als onderzoekers blijft daarmee vanaf het begin een duidelijk signaal overeind staan voor de noodzaak van een programma voor kinderen, gericht op psycho-educatie en de eigen kracht van het kind.

“Ik voel me nu blij dat ik dit allemaal verteld heb en dat eigenlijk sommige slechte dingen van mij weggaan (...).” Jongen, 10 jaar (2.7.14, 2015)

Verklarende woordenlijst

Op alfabetische volgorde

Asielzoekerscentrum (azc)

Met meer dan 60 reguliere asielzoekerscentra (azc) in Nederland de meest voorkomende opvangcentra van het COA. In het azc verblijven asielzoekers die in de Verlengde Asielprocedure zitten. Centra kunnen onderling van elkaar verschillen, er is onderscheid tussen asielzoekerscentra die gericht zijn op terugkeer (T-locatie) en die gericht zijn op oriëntatie en inburgering (O&I-locatie) (COA, 2015).

Centrale ontvangstlocatie (col)

Bij aankomst in Nederland worden asielzoekers na aanmelding opgevangen door het COA in de centrale ontvangstlocatie in Ter Apel in de provincie Groningen. Hier verblijven zij enkele dagen. De Vreemdelingenpolitie is betrokken voor de registratie en identiteitsonderzoek en de GGD voor de tbc-controle. In de centrale ontvangstlocatie wordt de voorbereiding op de asielaanvraag gestart (COA, 2015-a).

Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA)

Verantwoordelijk voor opvang en begeleiding van vreemdelingen. In opdracht van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie biedt het COA mensen in een kwetsbare positie (tijdelijke) huisvesting en ondersteunt hen in de voorbereiding op hun toekomst, in Nederland of elders (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2014, p. 6).

Coping gedrag

De manier waarop iemand omgaat met problemen of stressvolle situaties (NJI, 2015-a).

Gezinslocatie (glo)

Een opvanglocatie van het COA voor gezinnen met minderjarige kinderen van wie het asielverzoek is afgewezen. Het voorkomt dat kinderen op straat worden gezet, wat in Nederland verboden is. In een gezinslocatie zijn alleen de noodzakelijke voorzieningen aanwezig. De begeleiding op een gezinslocatie is gericht op terugkeer naar land van herkomst (COA, 2015b).

Peer-educator

Als lid van een gelijke leeftijd- status- of etnische groep aan gezondheidsinformatie, waarden en gedragingen overdragen of delen (Verschoor, Visser, & Visser, 2010, p. 37).

Risicofactoren

“Wanneer factoren een bedreiging zijn voor een goede ontwikkeling van het kind zijn het risicofactoren” (NJI, 2015-b).

Proces opvanglocatie (pol)

Na afronding van de tbc-screening verhuist de asielzoeker naar één van de proces opvanglocaties (pol), waar hij zich verder kan voorbereiden op de asielaanvraag. Een pol bevindt zich altijd in de buurt van aanmeldcentra van de IND, waar de asielaanvraag van de asielzoeker in behandeling wordt genomen. Asielzoekers verblijven maximaal twaalf dagen in een pol (COA, 2015).

Psycho-educatie

Psycho-educatie is het inzicht geven in psychische processen die een ‘normale reactie op een abnormale situatie’ zijn (Mind Spring International, 2015, p. 3).

Sociale identiteit

De meeste mensen hebben een sociale identiteit: kenmerken en overtuigingen die overgenomen zijn uit een groep (Groepsdynamiek, 2015).

Traumatische ervaringen

Gerelateerd aan de doelgroep van het onderzoeksverslag: “(...) buitengewoon pijnlijke ervaringen die zo ingrijpend waren dat ze nog vele jaren later kunnen doorwerken in het leven van alledag in Nederland. Traumatische ervaringen maken zoveel indruk en leveren zoveel emotionele verwarring op dat zelfs de meest sterke en gezonde mensen daar achteraf storende psychische klachten, zogeheten posttraumatische klachten, aan kunnen overhouden” (Van der Veer, 2002, p. 13).

Uitzetting

Asielzoekers moeten terug naar hun land van herkomst als de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) hun asielaanvraag heeft afgewezen. Asielzoeker moeten binnen vier weken Nederland verlaten en asielzoekers met kinderen die kunnen aantonen dat ze zelfstandig willen vertrekken, kunnen nog maximaal twaalf weken onderdak krijgen. Na deze termijn krijgen zij geen opvang of huisvesting meer. De uitgeprocedeerde asielzoekers moeten zelf hun terugkeer regelen. Zo nodig ondersteunt de overheid hen daarbij. Als de uitgeprocedeerde asielzoekers niet zelf vertrekken, dan kunnen de Koninklijke Marechaussee en de vreemdelingenpolitie hen het land uitzetten. Dit wordt (gedwongen) uitzetting genoemd (Vluchtelingenwerk, 2015).

Vrijheidsbeperkende locatie (vbl)

Hier verblijven uitgeprocedeerde asielzoekers die geen recht meer hebben op opvang op een azc. Gezinnen met kinderen kunnen hier eveneens verblijven (COA, 2015b). Vrijheidsbeperking uit zich in de wekelijkse meldplicht bij de Vreemdelingenpolitie, de dagelijkse inhuysregistratie en de bewegingsvrijheid van bewoners tot aan de grenzen van de gemeente (Werkgroep Kind in het azc, 2014, p. 10).

Literatuurlijst

- American Psychiatric Association (2014). Handboek voor de classificatie van psychische stoornissen (DSM-5). Nederlandse vertaling van Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition. Amsterdam: Boom .
- ANP. (2014, 18 november). *Stroom asielzoekers EU in vijf jaar verdubbeld*. Geraadpleegd op 17 december 2014, van <http://www.nu.nl/buitenland/3931759/stroom-asielzoekers-eu-in-vijf-jaar-bijna-verdubbeld.html>
- Baars, J. & Meekeren, E. van, (2013). *Een psychische stoornis heb je niet alleen: Praten me families & naastbetrokkenen*. Amsterdam: Boom.
- Bartelink, C. (2010, april). *Signs of Safety* [Nederlands Jeugdinstituut]. Gedownload op 25 juni 2015, van <http://www.nji.nl/nl/SignsOfSafety.pdf>
- Boudewijnse, H.B., Lokven E. van, Oskam, E., Boere-Boonekamp, M.M., Kuiper, M. de, Luttmer, L.C.F.m ... Zandt, J. (2005). *Nederlands Leerboek Jeugdgezondheidszorg: Deel B Inhoud* (6e druk). Assen: Koninklijke Van Gorcum
- COA (z.d.-a). *Opvangproces*. Geraadpleegd op 30 maart 2015, van <http://www.coa.nl/nl/asielzoekers/opvangproces>
- COA (z.d.-b). *Opvanglocaties*. Geraadpleegd op 30 maart 2015, van <http://www.coa.nl/nl/opvanglocaties>
- COA (z.d.-c). *COA*. Geraadpleegd op 22 juni 2015, van <http://www.coa.nl/nl/over-coa/feiten-en-cijfers>
- COA (z.d.-d). *Den Helder glo*. Geraadpleegd op 22 mei 2015, van <https://www.coa.nl/nl/opvanglocaties/den-helder-glo>
- COA (z.d.-e). *Emmen*. Geraadpleegd op 22 mei 2015, van <https://www.coa.nl/nl/opvanglocaties/emmen>
- Delfos, M. (2008). *Luister je wel naar mij? Gesprekvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar*. Amsterdam: SWP.
- Delfos, M. (2012). *Psychologie van de adolescentie*. Amsterdam: Pearson Benelux bv.
- GGD Nederland (2013). *Kindermishandeling bij asielzoekers in Nederland: Epidemiologisch onderzoek op basis van gegevens van de Medische Opvang Asielzoekers 2000-2008*. Utrecht: GGD Nederland
- GGZ (2015). *Behandelingen*. Geraadpleegd op 8 mei 2015, van <http://www.ggz-nhn.nl/nl/Behandelingen/Behandelingen-Psycho-educatie.html>
- Goosen, S., Stronks, K., & Kunst, A. (2013). Frequent relocations between asylum seekers centres are associated with mental distress in asylum seeker children: a longitudinal medical record study. *International Journal of Epidemiology*, 43, 94-104. doi: 10.1093/ije/dyt233

- Groepsdynamiek. (z.d.). Theorie van de sociale identiteit. Geraadpleegd op 26 juni 2015, van http://www.groepsdynamiek.nl/sociale_identiteit.html
- Groot, F. de. & Sluijs, N. van der. (2008). *Zo maak je een... Marketingplan*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers
- Ince, D. & Berg, G. van den. (2013). *Culturele diversiteit in opgroeien en opvoeden: feiten en cijfers*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Kinderombudsman, de (2012). *Wachten op je toekomst*. De Kinderombudsman.
- Kloosterboer, K. (2009). *Kind in het centrum: Kinderrechten in het asielzoekerscentra*. Gedownload op 4 februari 2015, van http://www.kind-in-azc.nl/docs/kind_in_het_centrum.pdf
- Laban, C.J., Gernaat, H.B.P.E., Komproe, I.H., Schreuders, G.A. & Jong, de. (2005). Invloed van de duur van de asielprocedure op de prevalentie van psychiatrische stoornissen bij Iraakse asielzoekers in Nederland. *Tijdschrift voor psychiatrie*, 743-752.
- Lely, C. G. & Heuvel-Wellens, J. F. van den (2002). *Psychosociale zorg voor vluchtelingen en asielzoekers*. Assen: Koninklijke Van Gorcum
- Meij, H. (2011). *De basis van opvoeding en ontwikkeling* [Nederlands Jeugdinstituut]. Geraadpleegd op 22 maart 2015, van <http://www.nji.nl/nl/Normale-ontwikkeling-pdftekst.pdf>
- Mind Spring. (2014, 6 november). *Mind Spring*. Geraadpleegd op 3 februari 2015, van <http://mind-spring.org>
- Ministerie van Veiligheid en Justitie (2015, april). *Rapportage Vreemdelingenketen periode januari-december 2014*. Geraadpleegd op 8 mei 2015, van <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/venj>
- Michels, W. (2003). *Communicatieplanner*. Groningen: Wolters-Noordhoff B.V.
- NJI. (z.d.-a). *Utrechtse copinglijst, versie voor adolescenten (UCL-A)*. Geraadpleegd op 26 juni 2015, van [http://nji.nl/nl/Databanken/Utrechtse-Coping-Lijst,-versie-voor-adolescenten-\(UCL-A\)](http://nji.nl/nl/Databanken/Utrechtse-Coping-Lijst,-versie-voor-adolescenten-(UCL-A))
- NJI. (z.d.-b). *Risicofactoren*. Geraadpleegd op 4 april 2015, van <http://www.nji.nl/Gedragsproblemen-Probleemschets-Risicofactoren>
- NOS (6 juni 2015-a). Grote Europese reddingsactie bootvluchtelingen. Geraadpleegd op 23 juni 2015, van <http://nos.nl/artikel/2039915-grote-europese-reddingsactie-bootvluchtelingen.html>
- NOS (6 juni, 2015-b), Bootvluchtelingen niet massaal naar Nederland. Geraadpleegd op 23 juni 2015, van <http://nos.nl/artikel/2039806-bootvluchtelingen-niet-massaal-naar-nederland.html>
- Projectplan. (2015). *Projectplan Mind-Spring Junior*. Amsterdam: Stichting Mind-Spring International.
- Smallegange, E. S. (2003). *Opvoeden in een asielzoekerscentrum* (Doctoraalscriptie (Ortho)pedagogiek). Afdeling Pedagogische & Onderwijskundige Wetenschappen, Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.

- Sterk, P. (2014). *Methodiek handboek voor training van trainers*. Drachten: Mind-Spring.
- Stichting Mind Spring International (2015). *Mind-Spring Junior: Projectplan*. Aanvraag Mind-Spring Junior. Amsterdam: Stichting Mind-Spring International.
- Veer, G. van der (2002). *Gevluchte adolescenten: Ontwikkeling, begeleiding en hulpverlening*. (2e druk). Utrecht: Stichting Pharos.
- Verdrag inzake de Rechten van het Kind. (20 november 1989). *Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK); New York, 20 november 1989*. Gedownload op 7 mei 2015, van <http://www.ivrk.nl/ivrk.pdf>
- Verschoor, B., Visser, M., Visser, S., (2013). Onderzoeksrapport Mind-Spring Junior (afstudeeropdracht). Maatschappelijk Werk en Dienstverlening, Hogeschool Utrecht, Utrecht.
- Vluchtelingenwerk (2015). *Terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers naar land van herkomst*. Geraadpleegd op 26 juni 2015, van <http://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/procedures-wetten-beleid/terugkeer/terugkeer>
- Vrienden van SAMAH (2014, november 22). *Vrienden van SAMAH*. Geraadpleegd op 14 december, <http://www.vriendenvansamah.nl>
- Vrolijkheid (z.d.-a). *Uit onderzoek blijkt....* Geraadpleegd op 18 februari 2015, van <http://www.vrolijkheid.nl/uit.onderzoek.blijkt....94.html>
- Vrolijkheid. (z.d.-b). *Vrolijkheid Den Helder*. Geraadpleegd op 26 mei 2015, van <http://www.vrolijkheid.nl/vrolijkheid.den.helder.375.html>
- Vrolijkheid. (z.d.-c). *Emmen*. Geraadpleegd op 26 mei 2015, van <http://www.vrolijkheid.nl/vrolijkheid.emmen.380.html>
- Werkgroep Kind in het azc (2013). *Ontheemd: De verhuizingen van asielzoekerskinderen in Nederland*. Geraadpleegd op 7 februari 2015, van <http://www.defenceforchildren.nl/images/69/2112.pdf>
- Werkgroep Kind in het azc (2014). *Onderzoek naar het welzijn en perspectief van kinderen en jongeren in gezinslocaties*. Geraadpleegd op 7 februari 2015, van http://www.kind-in-azc.nl/docs/rapport_gezinslocaties.pdf
- Zanden, R.A.P. van der, Speetjens, P.A.M., Arntz, K.S.E., & Onrust, S.A. (2010, 12 december). Online Group Course for Parents With Mental Illness: Development and Pilot Study. *Journal of Medical Internet Research* [Het Trimbos-instituut]. Geraadpleegd op 4 april 2015, van <http://www.jmir.org>

Bijlagen

Inhoudsopgave

Bijlage 1	Lijst met documenten.....	56
Bijlage 2	Relevante informatie literatuuronderzoek.....	61
Bijlage 3	Topiclijsten.....	66
Bijlage 4	Toestemmingsformulier.....	76
Bijlage 5	Factsheet.....	77
Bijlage 6	Zorgen- wensen huis.....	79
Bijlage 7	Schaalthermometer.....	80
Bijlage 8	Emotie-schaal.....	81
Bijlage 9	Smileyplaat.....	82
Bijlage 10	Labelschema.....	83

Vanwege de bescherming van persoonsgegevens zijn de volgende bronnen niet opgenomen in de bijlagen:

- Transcripties interviews op de gezinslocatie Emmen en Den Helder
- Fragmentatie van de interviews

Daarnaast zijn de volgende niet-gepubliceerde bronnen niet opgenomen in de bijlagen, vanwege de bescherming van auteursrechten.

- Smallegange, E. S. (2003). Opvoeden in een asielzoekerscentrum (Doctoraalscriptie (Ortho)pedagogiek). Afdeling Pedagogische & Onderwijskundige Wetenschappen, Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.
- Stichting Mind-Spring International (2015). Projectplan Mind-Spring Junior. Stichting Mind-Spring International, Amsterdam.

Bijlage 1 - Lijst met documenten bronnenonderzoek

Gerangschikt op alfabetische volgorde van de titel

Titel	Schrijver	Kernwoorden
Allemaal andersdenkenden: omgaan met cultuurverschillen.	Hofstede, G. 1991 Uit: Veer, van der, G., 2002, p 22	Vijf dimensies waarin culturen van elkaar verschillen
Asielzoekers: ziek door trauma's van ver weg of juist van heel dichtbij? Oorspronkelijke titel: "Dutch Study Iraqi Asylum Seekers. Impact of a long asylum procedure on health and health related dimensions among Iraqi asylum seekers in the Netherlands. An epidemiological study"	Laban C.J., 2011 Psychologie & gezondheid Volume 39, Issue 3 , pp 132-137 Bohn Stafleu van Loghum (Bron bevat tevens een lijst met boekbesprekingen /columns/ proefschriften en artikelen over trauma's onder asielzoekers en vluchtelingen) Oorspronkelijke uitgave: Laban, C.J., Vrije Universiteit, 2010.	Gevolgen trauma's - drugs en alcoholgebruik onder asielzoekers
Het belang van het kind in het vreemdelingenrecht. Kinderen uit asielzoekersgezinnen: ontwikkeling, perspectief en juridische positie.	Kalverboer, M.E. & Zijlstra, A.E., 2008 Onderzoeksverslag periode 2006-2008.	Leefsituatie kinderen IVRK Juridische procedure
Beter beginnen: een psycho-educatief programma voor vluchtelingen en asielzoekers	Mooren T., Schoorl M., 2008	Stoornissen onder asielzoekers en mogelijkheden van psycho-educatie
Culturele diversiteit in opgroeien en opvoeden: feiten en cijfers	Ince, D. & Berg, G. van de, 2013 Nederlands Jeugd Instituut	Feiten en cijfers over de verschillen tussen allochtone en autochtone jongeren in Nederland
Het ene gewortelde kind is het andere wél: Over de uitsluiting van niet-asielkinderen bij het Kinderpardon	Grütters, C.A.F.M., Os, van, E.C.C., A&MR, 2013, nr. 7	Kinderpardon bij niet-asielzoekerskinderen
Gevluchte adolescenten: Ontwikkeling, begeleiding en hulpverlening	Veer, G. van der, 2002 Stichting Pharos	Gevluchte adolescenten: ontwikkeling, begeleiding en hulpverlening
Gezinslocaties Gilze-Rijen en Katwijk: geen plek voor een kind	Kloosterboer, K., 2011 Stichting Pharos	Schets van gezinslocaties
Het belang van het kind in het Nederlands recht: Voorwaarden voor ontwikkeling vanuit een pedagogisch perspectief	Kalverboer, M.E. & Zijlstra, A.E., 2006b	Ontwikkelingsvoorwaarden voor het kind

Invloed van de duur van de asielprocedure op de prevalentie van psychiatrische stoornissen bij Iraakse asielzoekers in Nederland	Laban, C.J., Gernaat,, H.B.P.E., Komproe, I.H., Schreuders, G.A., en Jong, J.T.V.M. de, 2005 Tijdschrift voor psychiatrie, p. 743-752	
Jaarbericht kinderrechten 2013 en 2014	UNICEF en Defence for children, 2014	Situatie van kinderrechten in Nederland in kaart
Kind in het centrum: Kinderrechten in asielzoekerscentra	Kloosterboer, K., 2009 UNICEF Nederland	Kinderrechten in asielzoekerscentra
Kinderen buiten beeld: Een onderzoek naar de woon- en leefsituatie van ongedocumenteerde kinderen	Kromhout, M., Reijersen, van Buuren, A., Kloppenburg, R., Doorn, L. van, 2014	
Kindermishandeling bij asielzoekers in Nederland: Epidemiologisch onderzoek op basis van gegevens van de Medische Opvang Asielzoekers 2000-2008	GGD Nederland, 2013	
Liever spelen dan praten: Ggz-preventie in een Creatief Atelier Voor kinderen van asielzoekers	Boland, G. Mariëlle Schmidt, M., Tobin, M., 2008	Gezondheidsklachten Creatief-Atelier 9-13 jarigen
Luister je wel naar mij? Gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar	Delfos, M.F., 2014	Communiceren met kinderen en jeugdigen
De Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling op scholen met nieuwkomers en asielzoekers: Stand van zaken en ervaringen met de aanpak van kindermishandeling	Tuk, B., (Dauphin, S.,) 2012 Stichting Pharos	
Methodiek Handboek voor training van trainers	Sterk, P.A.M., 2014	Opzet training psycho-educatie aan vluchtelingen
Nederlands Leerboek Jeugdgezondheidszorg: Deel B Inhoud.	Boudewijnse, H.B., Lokven E. van, Oskam, E., Boere-Boonekamp, M.M., Kuiper, M. van., Luttmer, L.C.F.m ... & Zandt, J., 2005 pp. 54, 299-471	Opgroeien met tweetaligheid Culturele en maatschappelijke verschillen Rol van het kind in het gezin met o.a. parentificatie
Onderzoek naar de effecten van Mind-Spring op de deelnemers	Lason. L., 2011	Mind-Spring België
Onderzoek naar het welzijn en perspectief van kinderen en jongeren in gezinslocaties	Werkgroep Kind in azc, 2014 UNICEF Nederland, Defence for Children, VluchtelingenWerk Nederland, Stichting	Kinderen in gezinslocaties

	<i>Kinderpostzegels Nederland en Kerk in Actie.</i>	
Onderzoeksrapport Mind-Spring	Verschoor, B., Visser, M., Visser, S., 2010	Mind-Spring, doelgroep van Mind-Spring en implementatie
Online Group Course for Parents With Mental Illness: Development and Pilot Study. Journal of Medical Internet Research	Zanden, R.A.P. van der, Speetjens, P.A.M., Arntz, K.S.E. & Onrust, S.A., 2010 http://www.jmir.org	Psychische problemen bij ouders en invloed op het kind
Ontheemd: De verhuizingen van asielzoekerskinderen in Nederland	Werkgroep Kind in azc, 2013 <i>UNICEF Nederland, Defence for Children, VluchtelingenWerk Nederland, Stichting Kinderpostzegels Nederland en Kerk in Actie.</i>	Verhuizingen tussen azc's
Opvoeden in een asielzoekerscentrum	Smallegange, E.S., 2003	Opvoedingsstress in vier verschillende asielzoekerscentra
Papa, hebben we iets ergs gedaan? Kinderen en ouders in vreemdelingendetentie	Geen kind in de cel, 2014 <i>Een coalitie van Amnesty International, Defence for Children, Stichting INLIA, Kerk in Actie, Stichting Kinderpostzegels Nederland, Stichting LOS, UNICEF Nederland en VluchtelingenWerk Nederland.</i>	
Podium voor preventie: Een overzicht van psychosociale preventie voor asielzoekers	Schayk, M. van, Vloeberghs, E., 2011	
Psychische gezondheid en zorggebruik migrantenjeugd	Gezondheidsraad, 2012; publicatienr. 2012/14.	Psychische problemen bij migrantenkinderen en mate van gebruikmaking van zorg in Nederland
Een psychische stoornis heb je niet alleen: praten met families & naastbetrokkenen	Baars, J. & Meekeren E. van, 2013	KOPP/KVO-Kinderen
Psychosociale zorg voor vluchtelingen en asielzoekers	Lely, C. G. & Heuvel-Wellens, J. F., van den. 2002, p 35	
Regeling Zorg Asielzoekers: Alles over de ziektekostenregeling voor asielzoekers in Nederland	http://www.rzasielzoekers.nl	
Right	Redactie tijdschrift Right, 2014	Kinderrechtenverdrag
De schade die kinderen oplopen als zij na langdurig verblijf in Nederland gedwongen worden uitgezet	Kalverboer, M.E. & Zijlstra, A.E., 2006a	Gevolgen bij kinderen in verschillende leeftijdscategorieën bij terugkeer na langer dan 5 jaar in Nederland.
Wachten op je toekomst:	De Kinderombudsman, 2012	Onzekerheid bij vluchtelingenkinderen

Adviesrapport over de positie van en toelatingscriteria voor vreemdelingenkinderen		
Weerbaarheidstrainingen voor kinderen, nieuw in Nederland	Tuk, B., 2012 Stichting Pharos	

Bijlage 2 – Relevante informatie literatuuronderzoek

Uitwerking relevante informatie op basis van literatuuronderzoek (incl. bronvermelding)

Paragraaf 1 opvoedingsomgeving

Socialisatie

Boudewijnse gaat in op verschil in socialisatie bij asielzoekerskinderen in Nederland. Hij benoemt de kloof tussen de eigen socialisatie en de normen die Nederlandse maatschappij hanteert, wat vraagt om sociale aanpassing bij asielzoekerskinderen en invloed heeft op het hechtingsproces (Boudewijnse et al., 2003, p. 303).

Ontwikkelingsvoorwaarden

Van de Veer gaat in zijn boek "Gevluchte adolescenten" in op de voorwaarden die nodig zijn voor een optimale ontwikkeling bij gevluchte jongeren (Veer, 2009, p. 41-55). Er zijn door Kalverboer en Zijlstra 14 ontwikkelingsvoorwaarden opgesteld die in diverse andere bronnen gehandhaafd worden (Kalverboer en Zijlstra, 2006, p. 26-27).

Deze ontwikkelingsvoorwaarden liggen parallel aan het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. De voorwaarden komen terug in het onderzoek van Kloosterboek 'Kind in het centrum, kinderrechten in het azc' (Kloosterboek, 2009, p. 42) en in het onderzoek 'Kinderen buiten beeld', een onderzoek naar de leefsituaties van ongedocumenteerde kinderen door onder andere Hogeschool Utrecht en Defence for Children (Kromhout, Buuren, Kloppenburg, Doorn & Os, 2014).

In "Rights" (tijdschrift voor de rechten van het kind) wordt geschreven over de Jongeren VN-delegatie die kinderen in migratieproces als punt van aandacht aandragen. Het tijdschrift besteedt eveneens een artikel aan de noodzakelijke voorwaarden voor de ontwikkeling bij kinderen (Rights, 2014, p. 16-17 en p. 14-15)

In zijn boek over gevluchte adolescenten beschrijft Van de Veer de afwijkende ontwikkeling die gevluchte jongeren doormaken en ontwikkelingstaken (eisen vanuit cultuur voor jongere) en ontplooiingsmogelijkheden die voor gevluchte jongeren die naar Nederland relevant zijn. Daarnaast behandelt hij de ontwikkeling van de identiteit van de jongeren (Veer, 2009, p 17, 27, 29, 37).

Psycho-educatie

Het belang van psycho-educatie wordt onder andere weergegeven in een onderzoek van de Hogeschool Utrecht (Verschoor, Visser & Visser, 2010, p 17). Dit is een onderzoek naar de methodiek Mind-Spring. Daarnaast levert het Methodiek Handboek voor training aan trainers van Mind-Spring Psycho-educatie veel informatie op over dit thema (Sterk, 2014, p. 5).

Overlevingsstrategieën (copingskills)

Van de Veer gaat in zijn boek 'Gevluchte adolescenten,' in op het begrip coping. Daarnaast beschrijft hij de copingskills bij gevluchte jongeren. Hier wordt niet ingegaan op de copingskills bij kinderen van -12 (Veer, 2002, p. 19-23).

In 2006 deden Kalverboer en anderen onderzoek naar de schade die kinderen oplopen bij terugkeer na langdurig verblijf in Nederland. In dit onderzoek wordt gesteld dat traumabehandeling zinloos is als het leven nog steeds onzeker is. In plaats daarvan moet de focus gelegd worden op coping, hoe gaat het kind om met de situatie? (Kalverboer & Zijlstra, 2006, p 18).

Ontworteling

Van der Veer schrijft in zijn boek over drie fasen van ontworteling.

Er zijn drie vormen van ontworteling waar asielzoekerskinderen mee te maken (kunnen) krijgen: ontworteling uit het land van herkomst door de vlucht naar Nederland, een aantal (gedwongen) verhuizingen van verschillende centra binnen Nederland en als een (gedwongen) terugkeer of een laatste verhuizing naar een eigen huis in Nederland (Veer, 2002, p. 17).

Het tegenovergestelde van ontworteling is worteling, waarmee een vergaande manier van integratie bedoelt wordt (Kinderombudsman, 2012, p. 34). In het tijdschrift 'Right' wordt geschreven over kinderen in het migratieproces (Right, 2014, p. 16).

(gedwongen) Verhuizingen binnen Nederland

Een vorm van ontworteling is de vele verhuizingen in Nederland die kinderen in het azc meemaken. Naast ontworteling versterkt dit de gevoelens van onzekerheid en ontheemding (Werkgroep Kind in azc, 2014, p. 24). In het jaarbericht kinderrechten 2014, te vinden op de website van Defence for children en de website van

Unicef, wordt gesproken over een gemiddelde van 1 keer per jaar een gedwongen verhuizing. Exacte cijfers hierover zijn te vinden in het jaarbericht 2014 (Unicef, 2014). In de publicatie 'Ontheemd' wordt geschreven dat meer dan 3 keer verhuizen schadelijk is voor het kind (Werkgroep Kind in azc, 2013, p. 20). Waarbij de wisselingen van school en verlies van sociale netwerken als bijkomende ontwikkelingsrisico's worden genoemd (Werkgroep kind in het azc, 2013, p. 23)

(gedwongen) Terugkeer

Wanneer kinderen na vijf jaar gedwongen moeten terugkeren, lopen ze schade op. De gevolgen hiervan worden beschreven door Kalverboer & Zijlstra (Kalverboer & Zijlstra, 2006, p. 11).

Paragraaf 2 Psychosociale ontwikkeling

Gezinsstructuren

Opvoeding

In een factsheet van het Nederlands Jeugd Instituut worden feiten en cijfers weergegeven rondom het thema culturele diversiteit in opgroeien en opvoeden. Het artikel behandelt verder zaken als opvoedingsbeleving, geweldproblemen, lage economische status en onderwijs in migrantengezinnen (Ince & Berg, 2013, p. 5).

Culturele achtergronden

Verschillen in culturele achtergronden zijn door Van de Veer verwoord op basis van de vijf dimensies waarin culturen van elkaar verschillen. Hij besteedt eveneens aandacht aan communicatie- en aanpassingsproblemen en omgaan met het gevoel een buitenstaander te zijn (Veer, 2002, p. 22-24, 35).

Kloosterboer beschrijft in haar onderzoek 'Kind in het centrum' aanbevelingen van deskundigen om mensen uit de eigen cultuur (preventief) in te zetten bij screening bij aankomst om te zoeken naar passende ondersteuning voor het gezin. Daarnaast wordt het geven van voorlichting en advies over opvoeden in het azc door mensen uit de eigen cultuur aangedragen door deskundigen. De publicatie van het onderzoek belicht eveneens de etnische diversiteit in de opvanglocaties (Kloosterboer, 2009, p. 7-8, 140).

Psychiatrie bij ouders (KOPP)

In het rapport van Kloosterboer wordt ingegaan op de onduidelijkheid wie er eindverantwoordelijk is voor alle leefaspecten van kinderen in het azc. Dit is onduidelijk voor zowel betrokken organisaties als voor ouders die zich door de situatie onmachtig voelen als opvoeder (Kloosterboer, 2009, p. 23). In het onderzoeksrapport van de Kinderombudsman wordt een onderzoek van onder andere Adjukovic aangehaald waarin wordt gesteld dat mentale gezondheidsproblemen van de moeder negatieve invloed heeft op het emotionele welzijn van vluchtelingkinderen (Kinderombudsman, 2012, p. 33).

Rol van het kind in het gezin

Boudewijnse beschrijft in het boek Jeugdgezondheidszorg situaties van verstoorde ouder-kindrelaties, waarbij ook symptomen en gevolgen van een verstoorde relatie aandacht krijgen. Hij beschrijft eveneens pathologische gezinsstructuren met gebruik van begrippen als parentificatie en zondebok (Boudewijnse et al, 2005, p. 53, 325). Aan het begrip parentificatie wordt door Kloosterboer ook aandacht besteed in haar publicatie van het onderzoek 'Kind in het centrum' (Kloosterboer, 2009, p. 138). Op deze vindplaatsen is ook meer te lezen over tolken en vertalen door kinderen.

Tolken

Ondanks dat het onderwerp wordt toegelicht onder de doelgroep gevluchte jongeren geeft Van de Veer een uitgebreide beschrijving van de voor en nadelen, invloed en valkuilen van een tolk (Veer, 2002, p 48, 49). Door studenten van de Hogeschool Utrecht wordt het tolken beschreven vanuit de context groepstherapie aan vluchtelingen (Verschoor et al., 2010, p. 29).

Het laatste nieuws over tolken aan asielzoekers is te vinden op de website van Concorde, sinds januari 2015 de nieuwe aanbieder van tolken voor asielzoekers.

Door Boudewijnse worden de begrippen tweetaligheid en meertaligheid uitgelegd. De verschillende vormen worden gelegd naast de ontwikkeling van kinderen tussen 4-12 jaar (Boudewijnse et al., 2005, p. 299).

Onderwijs

Scholen

Over onderwijs aan asielzoekerskinderen is informatie te vinden in de publicatie van Kloosterboer 'Kind in het centrum'. Hierin staan ook enkele regelgevingen beschreven die betrekking hebben op educatie aan kinderen in asielzoekerscentra (Kloosterboer, 2009, p. 31).

De toestroom van kinderen vormt een bron van zorg voor scholen die asielzoekerskinderen opnemen, zo blijkt uit het nieuws (NOS, school in maag met asielkinderen, 2015).

Over de rol van school bij confrontaties met een nieuwe maatschappij besteedt Boudewijnse aandacht (Boudewijnse et al, 2005, p. 304).

Pesten

Pesten binnen de leeftijdsgroep 4-12 jaar wordt uitgebreid beschreven door Boudewijnse in het 'Nederlands leerboek Jeugdgezondheidszorg' (Boudewijnse et al, 2005, p. 34-35).

Van de Veer besteedt aandacht aan pesten in het onderwijs onder gevluchte jongeren in zijn boek 'Kinderen buiten beeld'. Hij benoemt dat een kwart van de bevraagde kinderen te maken heeft gehad met pesten (Veer, 2002, p. 48). Kloosterboer besteedt eveneens aandacht aan het onderwerp pesten op basis van belevingen van kinderen. In haar onderzoek vertellen meerdere kinderen dat zij ervaring hebben met pesten op school. Een extra opmerking uit het onderzoek geeft weer dat sommige kinderen gepest worden of zich gediscrimineerd en respectloos behandeld voelen door medewerkers in het azc (Kloosterboer, 2009, p. 121-124).

Asielzoekerscentrum

Asielprocedure en status

Kinderen kunnen schade oplopen door de gehele asielprocedure en de onzekerheid die dit met zich meebrengt (Kalverboer & Zijlstra, 2006, p. 15).

Ook hebben kinderen angst voor het mislopen van hun status (Smallegange, 2003, p. 86) en angst voor uitzetting (Werkgroep Kind in azc, 2014, p. 18).

De Kinderombudsman zegt het volgende in zijn adviesrapport over vreemdelingskinderen: "De duur van een verblijf en de daarmee samenhangende onzekerheid blijkt een belangrijke risicofactor voor het ontstaan van psychiatrische problemen bij vreemdelingen." (Kinderombudsman, 2012, p. 31).

Knelpunten in de opvang

In de opvang van asielzoekerskinderen zijn meerdere knelpunten. Zoals beschreven wordt in het document 'Kinderen buiten beeld', wordt meer rust en privacy gewenst (Kromhout et al, 2014, p. 23).

Kloosterboer schrijft in haar onderzoek ook over de knelpunten die er zijn in de opvang (Kloosterboer, 2009, p. 51).

Vrijheidsbeperking in opvang aan gezinnen

Onder de titel 'Geen kind in de cel' is in 2014 een publicatie geschreven over grensdetentie en vreemdelingenbewaring waar kinderen bij betrokken zijn (Amnesty International en anderen, 2014).

De werkgroep Kind in het azc beschrijft in haar onderzoek de leefsituatie van kinderen in vrijheidsbeperkende gezinslocaties beperkingen waar ze op deze locaties dagelijks mee te maken krijgen. Begrippen als meldplicht, stempelen en boetes komen langs (Werkgroep Kind in het azc, 2014, p. 10, 18-47).

De werkgroep Kind in het azc beschrijft in het rapport 'Onderzoek naar het welzijn en perspectief van kinderen en jongeren in gezinslocaties' de situatie zoals deze specifiek gelden voor gezinslocaties (glo's). Zij beschrijven ook dat bij kinderen tot 12 jaar in een glo een georganiseerde activiteit geliefd is (Werkgroep Kind in azc, 2014).

Paragraaf 3 Problematiek

Klachten bij kinderen

In het document 'Kind in het centrum', wordt beschreven waar kinderen last van hebben in het azc: ze vinden het jammer dat hun ouder(s) zo weinig met hen doen, ze hebben een krappe huisvesting en gebrek aan privacy, er zijn onvoldoende activiteiten voor verschillende leeftijdsgroepen (j/m) na schooltijd en in het weekend en in de vakantie is het lastig om sociale contacten op te bouwen omdat er in het azc geen ruimte is om vrienden van buiten het azc te ontvangen. Ook met school worden problemen ervaren doordat er geen rustige ruimte is om huiswerk te maken en omdat er binnen het azc beperkte tijden zijn om van een computer met internet gebruik te maken, waardoor de faciliteiten een obstakel vormen voor het goed kunnen volgen van onderwijs. Tenslotte wordt er aangegeven dat ze verschillende problemen hebben door de situatie waarin ze leven hebben (Kloosterboer, 2009, p. 116-127).

Welke klachten en angsten kinderen hadden of hebben wanneer ze een periode in grensdetentie hebben gezeten wordt beschreven in het document 'Papa hebben we iets ergs gedaan', Klachten die naar voren kwamen waren maagpijn, nachtmerries, bedplassen, bang om alleen te gaan slapen en angst voor busjes en bewaking (Geen kind in de cel, 2014, p 5, 13, 14, 17, 37).

Hoe kinderen het dagelijks leven in gezinslocaties ervaren wordt beschreven in het document 'Onderzoek naar het welzijn en perspectief van kinderen en jongeren in gezinslocaties'. Als klachten komen hier naar voren dat de kinderen dagelijks leven met stress, waardoor ze sneller boos zijn en dat ze zich zorgen maken om gezinsleden. De kinderen geven aan dat ze met respect behandeld willen worden door medewerkers en dat ze de vrijheidsbeperking en de meldplicht als belemmering ervaren. Door de onzekerheid en angst om elk moment uitgezet te kunnen worden ervaren ze concentratieproblemen op school en er is op het azc een gebrek aan voorzieningen om voor school bezig te gaan. Ze hebben eveneens klachten als hoofd- en buikpijn door de inactiviteit, angst en stress op de locatie en een sociaal leven wordt gemist (Werkgroep Kind in azc, 2014, p. 21-45).

Gezondheid en zorg

In het Nederlands Leerboek Jeugdgezondheidszorg wordt beschreven waarom jonge asielzoekers een risicogroep vormen met betrekking tot zorgen en klachten over hun gezondheid, namelijk omdat het kinderen zijn die zoeken naar hun identiteit (Boudewijnse et al, 2005, p. 471).

De zorg voor jonge asielzoekers wordt geregeld vanuit de RZA (Regeling Zorg Asielzoekers) (Slinger, 2014). Ook is hierover geschreven door de Werkgroep Kind in het azc en in de doctoraalscriptie 'Opvoeden in een asielzoekerscentrum' (Smallegange, 2003).

Psychische en gedragsproblemen

Psychische problemen

Traumatische ervaringen maken de meeste vluchtelingen mee, maar dit betekent niet meteen dat er ook psychische problemen zijn (Boudewijnse et al, 2005, p. 458).

Van der Veer onderstreept dit en beschrijft dit ook in zijn boek. Een lijst met mogelijke klachten, symptomen en tekenen die kunnen wijzen op psychisch problemen is opgenomen in zijn boek (Veer, 2006, p. 63, 112).

In het document 'Onderzoek naar het welzijn en perspectief van kinderen en jongeren in gezinslocaties' van de werkgroep Kind in azc wordt geschreven over de psychische problemen die kunnen ontstaan als gevolg van alle stress en onzekerheid die het leven van een asielzoekerskind met zich meebrengt en de stress van de ouders heeft invloed op het kind (Werkgroep Kind in azc, 2014, p. 23, 25).

Gedragsproblemen

Asielzoekerskinderen hebben vaak (zeer) ernstige internaliserende gedragsproblemen. Hierover schrijft Kloosterboer in 'Kind in het centrum' (Kloosterboer, 2009, p. 187).

Volgens van der Veer valt een klein aantal van de asielzoekersjongeren op door hun moeilijk hanteerbaar gedrag; zij vertonen ernstige gedragsproblemen (Veer, 2002, p. 84).

Uit een factsheet van het Nederlands Jeugd Instituut blijkt dat het land van herkomst bij gedragsproblemen veel minder een rol speelt dan bij emotionele problemen (Ince & Berg, 2013, p. 8).

In een document van de werkgroep Kind in het azc vertellen ouders dat kinderen soms ander gedrag vertonen, zoals agressie (Werkgroep Kind in azc, 2014, p. 25).

In bepaalde opzichten lijken er meer gedragsproblemen te zijn bij allochtone jongeren dan bij autochtone jongeren. Zo worden over jongens van Marokkaanse afkomst meer gedragsproblemen gemeld dan over hun autochtone leeftijdsgenoten (Gezondheidsraad, 2012, p. 12).

Trauma

Kalverboer & Zijlstra schrijven in het rapport 'De schade die kinderen oplopen als zij na langdurig verblijf in Nederland gedwongen worden uitgezet' over trauma's die er kunnen zijn bij asielzoekerskinderen uit het land van herkomst. Hierin wordt eveneens beschreven dat traumabehandeling zinloos is, als het leven nog steeds onzeker is. De focus moet dan liggen op 'hoe omgaan met' (Kalverboer & Zijlstra, 2006, p. 14, 18).

Ook van der Veer schrijft over traumatisering bij asielzoekers. Hij beschrijft het als een langer lopend psychisch proces, wat te onderscheiden is in drie fasen. Het bespreken van deze traumatische ervaringen met jongeren kan nuttig zijn, maar is alleen nuttig als de jongere, zelfs wanneer hij sterke emoties ervaart, zich daardoor niet geheel overspoeld voelt. Bij asielzoekerskinderen kunnen post-traumatische klachten verschijnen. Aanleidingen hiervoor zijn ook door hem beschreven (Veer, 2002, p. 15, 75, 71).

Onveiligheid

Uit onderzoek van stichting de Vrolijkheid blijkt dat kinderen zich onveilig voelen in een asielzoekerscentrum. Hierover wordt geschreven op hun website (Vrolijkheid, 2015). Ook Kloosterboer schrijft in haar onderzoek 'Kind in het centrum' over de onveiligheid die kinderen ervaren. De kinderen voelen zich onveilig door de ligging van het azc (in het bos of het ligt afgelegen) of door de indeling van het azc, waardoor er weinig privacy is. Onveiligheid wordt beschreven als één van de knelpunten in een azc (Kloosterboer, 2009, p. 75, 124, 125). Ook in het onderzoek 'Kinderen buiten beeld' wordt geschreven over de weinig privacy die de indeling van het azc geeft (Kromhout, et al., 2014, p. 23).

Kindermishandeling

Op de website van Pharos is te lezen dat asielzoekers een kwetsbare groep vormen voor kindermishandeling. Voor kindermishandeling onder asielzoekerskinderen is een speciale meldcode geschreven (Tuk, 2010, p. 4).

Bijlage 3 – Topic- en vragenlijsten

Kinderen

Topiclijst kinderen

Interview basisschoolkinderen 9-13 jaar in gezinslocatie

Introductie

Doel van het gesprek uitleggen
Aandachtspunten benoemen

Leven in een azc aan de hand van tekening zorgenhuis en wensenhuis

Wat heb je getekend?
Hoe vind je het hier? En wat doe je hier overdag?
Stel dat je directeur bent van het azc, wat zou jij veranderen aan het azc?

Gezin

Samenstelling
Hoe ziet je gezin eruit (binnen en buiten het azc)?
Hoe ziet jullie kamer eruit?
Ouders
Wat doet papa/mama overdag?
Is papa/mama wel eens ziek? Waaraan merk je dat?
Rol in het gezin
Help je papa/mama soms ergens mee? Wat doe je dan?
Wat zegt papa/mama dan?

School

Cultuurverschillen
Hoe vind je het op school? (Fijn/niet fijn)
Gaan er op school dingen anders dan thuis (bijvoorbeeld regels)? Wat is er anders?
Huiswerk
Hoe gaat het huiswerk maken op het azc?
Waar loop je tegen aan en wat heb je nodig?
Pesten
Heb je wel eens het gevoel dat je er niet bij hoort/niet mee mag spelen?
Hoe ga je er mee om? Praat je er met iemand over, zo ja met wie?

Identiteit

Communicatie
Help je wel eens met Nederlands praten tegen anderen?
Hoe gaat dat dan?
Ervaringen uit land van herkomst
Weet je nog iets over het land waar jullie vandaan komen?
Kan je daar iets over vertellen?
Als je één ding hier heen kon halen, wat zou dat dan zijn?
Emoties, *gebruik van emotiekaart*
Wat doe je als je boos/verdrietig bent?
Ben je wel eens moe in je hoofd of ben je wel eens ziek?
Kan je soms 's nachts niet slapen?

Invulling Mind-Spring Junior

Introductie: doel van de activiteit uitleggen

Als we een activiteit gaan doen, wat moeten we dan doen?

Waar zou je over willen praten?

Rolfiguur/trainer (*legopoppetjes m/v, vorm van relatiecirkel*)

Wie moet dat dan doen (of wie niet)?

Wat moet die persoon dan kunnen?

Andere culturen in de groep (*door middel van "stel dat..-vragen"*)

... alle kinderen in het azc naar de activiteit komen, wie moeten er dan niet in de groep zitten?

...er hier een activiteit komt, in welke taal dan en wat als kinderen een andere taal spreken?

Toekomst

Weet je wat er komen gaat?

Denk je wel eens aan een toekomst in Nederland? Hoe stel je die voor?

Stel je wordt morgen wakker en er is iets fantastisch gebeurd, wat is er dan gebeurd?

Afronding

Je hebt heel goed vertelt. Hoe vond je ons gesprek?

Is er iets wat je nog wilt zeggen?

Terugkoppeling. Wat gaat er met dit gesprek gebeuren.

Gesprek afsluiten en bedanken

Vragenlijst kinderen

Interview basisschoolkinderen 9-13 jaar in gezinslocatie

Introductie

We gaan een activiteit voor kinderen ontwikkelen, een activiteit over wat je kunt doen als je boos of verdrietig bent en wat jou dan helpt. Ik wil graag weten wat jij belangrijk vindt hoe zo'n activiteit eruit moet zien en wat er in besproken moet worden. Dat je meedoet aan dit gesprek helpt mij, maar het betekent niet dat je binnenkort ook naar deze activiteit kan. We kunnen er wel over praten. Daarvoor stel ik je vragen over jullie gezin, over het azc en bijvoorbeeld over school. Alles wat we bespreken is voor het onderzoek, dus ik ga jouw naam niet aan anderen vertellen. Wat je aan mij vertelt, vertel ik niet zomaar door aan andere mensen. Het kan zijn dat je mij toch iets vertelt waar ik van schrik. Dan beslissen we samen wat we daarmee gaan doen (of we dat aan iemand gaan vertellen) en aan wie we dat dan gaan vertellen. Je mag zelf kiezen of je antwoord wilt geven op de vragen(stopbord). Je hoeft dus niet per se antwoord te geven, er zijn geen goede of foute antwoorden.

Leven in een azc (Tekenen zorgenhuis en wensenhuis)

Hoe lang ben je hier/in dit azc? Hoe vaak ben je verhuisd?

Hoe vind je het azc?

Wie wonen er nog meer?

Wie ken je hier?

Wat doe je overdag?

Wat vind je van de omgeving?

Wat wordt er georganiseerd voor kinderen?

Hoe gaat dat en wat doe je dan?

Stel dat je directeur bent van het azc, wat zou jij veranderen aan het azc?

Gezin

Samenstelling

- Hoe ziet je gezin eruit?
- Wie is er in het azc? Wonen er ook nog gezinsleden ergens anders?
- Mis je vrienden/familie?
- Hoe vind je dat?
- Met wie woon je? Is dat allemaal familie?
- Hoe ziet jullie kamer eruit?

Psychiatrie bij ouders

- Wat doet papa/mama overdag?
- Is papa/mama wel eens ziek? Waaraan merk je dat?
- Heeft papa/mama soms een dokter nodig?
- Vraagt papa/mama wel eens om een dokter?
- Weet je wat stress is? Merk je stress in het gezin? Hoe ga je daarmee om?

Rol in het gezin

- Wat vinden papa/mama moeilijk?
- Waar help je papa/mama mee?
- Wat doe je dan?
- Wat zegt papa/mama dan?
- Zorg jij wel eens voor je broertjes/zusjes (indien van toepassing)?

School

Cultuurverschillen

- Naar welke school ga je?
- Wat doe je op school en hoe vind je het op school?
- Wie weten dat je op het azc woont?
- Wat vind je fijn/niet fijn aan school?
- Wat gaat er op school anders dan thuis? Wat is er vreemd?
- Zijn er op school/op de club/etc. andere regels dan thuis? Of
- Leer je op school dingen die je thuis anders geleerd heb?
- Wat zijn de verschillen?
- Hoe ga je daar mee om?
- Is het verwarrend? Schaam je je wel eens?
- Vind je het ene fijner dan het andere?
- Voel je je op je gemak in Nederland?

Huiswerk

- Wie helpt je met huiswerk maken?
- Kan je op het azc huiswerk maken? Waarom wel/niet?
- Waar loop je tegen aan?
- Wat heb je nodig?

Pesten

- Word je zelf wel eens uitgelachen/nageroepen?
- Heb je wel eens het gevoel dat je er niet bij hoort/niet mee mag spelen?
- Hoe ga je er mee om? Praat je er met iemand over, zo ja met wie?

Identiteit

Communicatie

- Wie praten er Nederlands in jullie gezin?
- Wie praat er met vreemde mensen in jullie gezin?
- Moet je wel eens meehelpen met Nederlands praten tegen anderen?
- Hoe gaat dat dan?

Ervaringen uit land van herkomst

- Uit welk land kom je?
- Weet je nog iets over het land waar jullie vandaan komen?

Kan je daar iets over vertellen?
 Vertellen je ouders er wel eens wat over?
 Wat mis je uit het land van herkomst? (knuffels/vriendjes)
 Als je één ding hier heen kon halen, wat zou dat dan zijn?
 Emoties (*gebruik van emotiekaart*)
 Wordt je wel eens boos/verdrietig/etc? (of “je vertelde net over...”)
 Waarom wordt je dan boos/etc?
 Wat doe je als je boos/etc wordt?
 Wat wil je ermee bereiken?
 Waardoor gaat je boosheid/etc over?
 Ben je wel eens moe in je hoofd?
 Kan je soms ’s nachts niet slapen?
 Hoe komt dat? Waar denk je dan aan?
 Ben je wel eens ziek?
 Stel je wordt morgen wakker en er is iets fantastisch gebeurd, wat is er dan gebeurd?

Invulling Mind-Spring Junior

Introductie, doel van de activiteit uitleggen:

We gaan een activiteit voor kinderen ontwikkelen waarin je kunt praten over hoe je je voelt, je vertelde bijvoorbeeld... . Er komt dus een activiteit over wat je kunt doen als je boos of verdrietig bent en wat jou helpt als je boos of verdrietig bent. Ik ben heel benieuwd wat we volgens jou dan echt moeten doen.

Waar ben jij dan mee geholpen?

Wat vind jij belangrijk?

Waar zou je over willen praten?

Rolfiguur/trainer (*legopoppetjes m/v, vorm van relatiecirkel*)

Wie moet dat dan doen en (of wie niet)?

Hoe moet hij dat doen?

Wat moet die persoon dan kunnen?

Waar moet die persoon op letten?

Andere culturen in de groep (*door middel van “stel dat..-vragen”*)

... hier een activiteit komt, met wie zou je in zo’n groep willen zitten?

... kinderen een andere taal spreken, wat dan?

... alle kinderen in het azc naar de activiteit komen, wie moeten er dan niet in de groep zitten?

Zijn er kinderen met wie je niet speelt of kinderen waar je niet mee mag spelen?

...er hier een activiteit komt, in welke taal dan?

Bij welke taal/talen voel jij je op je gemak?

Vind je het fijn als de activiteit in het Nederlands is?

Toekomst

Wat weet je over wat er komen gaat?

Hoe zie je het voor je?

Denk je wel eens aan een toekomst in Nederland? Hoe stel je die voor?

Met wie kan je er over praten?

Wat merk je er thuis van?

Afronding

Je hebt heel goed vertelt. Hoe vond je ons gesprek?

Is er iets wat je nog wilt zeggen?

Ouders

Topiclijst ouders

Interview ouders in gezinslocatie

Introductie

Doel van het gesprek uitleggen
Aandachtspunten benoemen

Opvoedingsomgeving

Asielzoekerscentrum (evt. met gebruik van schaalvraag)

Hoe ervaart uw kind het azc en omgeving?
Denkt u dat uw kind iets anders zou willen in deze situatie en wat is daarvoor nodig volgens u?

Gezinsstructuren

Samenstelling

Wie woont er in het azc?
Hoe ervaart uw kind de gezinssamenstelling/kamer?

Ouders

Bent u wel eens ziek?
Waaraan merkt uw kind dat u ziek bent en hoe reageert uw kind als u zich niet goed voelt/op bed ligt/hoofdpijn heeft?

Rol in het gezin

Helpt uw kind mee in het gezin? Zo ja, waar helpt uw kind mee?
Hoe gaat het doen van taken? (opdracht geven/kind komt met voorstel)
Praten jullie Nederlands in jullie gezin? Wie?
Helpt het kind wel eens mee met Nederlands praten tegen anderen?

Onderwijs

Schoolervaringen (evt. met gebruik van emotiekaart)

Vertelt uw kind over school? Zo ja, wat? Hoe komt uw kind thuis uit school?
Waar maakt uw kind huiswerk?
Wie helpt uw kind met het maken van huiswerk?
Wordt uw kind wel eens uitgelachen/nageroepen of heeft u het idee dat het er niet bij hoort of niet mee mag spelen?
Hoe gaat u er mee om?

Psychosociale ontwikkeling

Culturele achtergrond

Leven in twee werelden

Wat merkt u van verschillen in regels op school en thuis?

Aanpassen nieuwe cultuur

Hoe ervaart uw kind de huidige situatie?
Loopt uw kind ergens tegenaan in het aanpassen aan de Nederlandse cultuur? Zo ja, kunt u daar wat over vertellen?

Problematiek

Traumatische ervaringen

Land van herkomst en reis naar Nederland

Wat weet uw kind over het land van herkomst en de reis naar Nederland?

(Continu) stress (evt. met gebruik van emotiekaart)

Emoties bij het kind

Wat merkt u aan uw kind als het niet blij/boos/verdrietig is?

Is uw kind wel eens ziek?

Hoe gaat het slapen bij uw kind?

Heeft u het gevoel dat uw kind iets niet aan u vertelt? Dingen doet die u niet weet?

Asielprocedure

Onderwerp inleiden

Weet uw kind over de procedure/wat er komen gaat? Zo ja, wat?

Activiteit

Invulling Mind-Spring Junior

Introductie

Doel van activiteit uitleggen

Rolfiguur/trainer *(aan de hand van legopoppetjes/relatiecirkel)*

Stel dat hier een activiteit voor kinderen georganiseerd wordt, waar moet dat dan over gaan?

Wie moet die dan geven en wat moet die persoon kunnen (taal/cultuur)?

Andere culturen in de groep

Zijn er kinderen met wie uw kind niet speelt of waar het niet mee mag spelen?

Stel er komt een activiteit voor kinderen, met welke achtergronden/kinderen kan het botsen?

Afronding

Hoe was dit gesprek voor u?

Zijn er onderwerpen over uw kind die we niet hebben besproken, maar waarover u wel graag iets kwijt wilt?

Terugkoppeling.

Bedanken voor medewerking en openhartigheid door middel van een cadeautje

Vragenlijst ouders

Interview ouders in gezinslocatie

Introductie

Voorstellen

Ik ben Roos/Klaasje. Ik stel vragen. Dat is Klaasje/Roos. Zij schrijft alles op. Ik heb zojuist met uw kind gesproken. Ik ben eerst benieuwd naar uw motivatie om mee te doen aan dit gesprek.

Doel

Startvraag: Wat weet u over dit gesprek?

Evt. uitleggen: de gesprekken met kinderen zijn vanwege een activiteit voor kinderen die ontwikkelt gaat worden. Hiervoor willen we ook graag uw mening als ouder van het kind horen. In de toekomst zal er ook een ondersteunend programma voor ouders ontwikkelt worden. De informatie die u geeft over uw kind kunnen nuttig zijn voor het programma voor ouders. Wat u vertelt kan dus voor twee programma's gebruikt worden. Dat u meedoet aan dit gesprek, betekend niet dat uw kind mee gaat doen aan de activiteit wanneer die hier op dit azc komt. Ik ga u heel veel vragen stellen die gaan over uw kind. De activiteit is voor kinderen, dus ik ben heel benieuwd naar hoe het met uw kind gaat.

Vertrouwelijkheid

Dit gesprek wordt opgenomen. Vindt u dat goed? Het wordt pas vanaf nu opgenomen, dus uw naam staat er niet op. Hierdoor weten wij later niet meer wie wat gezegd heeft.

De dingen die u vertelt zijn vertrouwelijk, wat we bespreken wordt enkel gebruikt voor het onderzoek en heeft op geen enkele manier invloed op de asielprocedure of statusverstrekking. Als onderwerpen ingewikkeld zijn of moeilijk om over te praten, dan hoeft u geen antwoord te geven, u bent niet verplicht om antwoord te geven. Het kan zijn dat u mij dingen vertelt waaruit blijkt dat het heel slecht met u gaat/waar ik toch van schrik. Dan beslissen wij samen wat we daarmee gaan doen en wie we daarvoor moeten benaderen. Zonder u te informeren vertel ik geen informatie door aan anderen. (Als u mij iets vertelt wat anderen niet mogen weten, dan kunt u mij het beter niet vertellen).

Nazorg

Stel dat u na het gesprek een vervelend gevoel overhoudt of u wilt graag met iemand verder praten, dan kunt u terecht bij...

(stel dat: Ik merk dat het u heel veel doet, zal ik voor u een afspraak maken met...)

Het gesprek zal een halfuur gaan duren. Ik ga u heel veel vragen stellen, maar het kan zijn dat er vragen zijn waar u niet over wil praten. Dan hoeft u er geen antwoord op te geven. U hoeft niet overal antwoord op te geven, want iedereen is heel verschillend, dus sommigen willen er wel over praten en sommigen niet.

Check of de ouder het heeft begrepen. Ik heb hier een vragenlijst met allerlei vragen die mij helpen in het vragen stellen. Ik wil namelijk alles goed begrijpen, dus daar kijk ik af en toe op.

Opvoedingsomgeving

Asielzoekerscentrum (evt. met gebruik van schaalvragen)

- Uit welk land komen jullie?
- Hoe lang zit het gezin hier?
- Hoe gaat het met uw kind op het azc?
- Hoe ervaart uw kind het azc en omgeving?
- Met wie speelt uw kind?
- Wie wonen er nog meer?
- Als uw kind verdrietig/boos is, waaraan merkt u dat?
- Wat wordt er georganiseerd voor kinderen? Waar gaat het kind heen?
- Voelt hij zich veilig? Hoe merkt u dit aan het kind (reactie)?
- Wat denkt u dat het kind anders zou willen in deze situatie?
- Wat is daarvoor nodig volgens u?

Gezinsstructuren

Samenstelling

- Hoe ziet het gezin eruit?
- Hoe ziet de kamer eruit?
- Wie woont er in het azc? Wonen er ook nog gezinsleden ergens anders?
- Hoe ervaart uw kind de gezinssamenstelling/kamer?
- Heeft u de indruk dat uw kind bepaalde mensen mist?

Ouders (gezondheid)

- Hoe ziet uw dag eruit?
- Bent u wel eens ziek? Heeft u klachten, zo ja welke klachten heeft u?
- Waaraan merkt uw kind dat u ziek bent?
- Hoe reageert uw kind als u zich niet goed voelt/op bed ligt/hoofdpijn heeft?

Rol in het gezin

Waar helpt het kind aan mee in het gezin?
Hoe gaat het doen van taken? (opdracht geven/kind komt met voorstel)
Helpen uw kinderen elkaar onderling (indien van toepassing)? Zo ja, hoe?
Wie praten er Nederlands in jullie gezin?
Wie praat er met vreemde mensen in jullie gezin?
Wat doet u als het praten in het Nederlands niet lukt?
Helpt uw kind wel eens mee met Nederlands praten tegen anderen?

Onderwijs

Schoolervaringen (evt. met gebruik van schaalvraag)

Naar welke school gaat uw kind?
Hoe gaat het op school? Hoe gaat het kind naar school?
Wat vertelt uw kind over school? Hoe komt het kind thuis uit school?
Komen er wel eens vriendjes mee uit school?
Heeft u contact met de leerkracht?

Waar maakt uw kind huiswerk? Hoe gaat dat?
Wie helpt uw kind met het maken van huiswerk?
Wat heeft uw kind volgens u nodig om huiswerk te kunnen maken?

Wat ziet u aan pesten onder kinderen in het azc?
Weet u waarom kinderen gepest worden?
Wordt uw kind wel eens uitgelachen/nageroepen of heeft u het idee dat het er niet bij hoort of niet mee mag spelen?
Weet u of uw kind wordt gepest (uitgelachen, alleen spelen, spullen kapot)?
Hoe gaat u er mee om?

Psychosociale ontwikkeling

Culturele achtergrond

Leven in twee werelden
Wat merkt u van verschillen in regels op school en thuis?
Aanpassen nieuwe cultuur
Zijn er dingen die jullie anders doen nu jullie in Nederland zijn?
Hoe ervaart uw kind de huidige situatie?
Vindt uw kind wat lastig in het aanpassen aan Nederlandse cultuur, zo ja wat dan?

Problematiek

Traumatische ervaringen

Land van herkomst en reis naar Nederland
Weet uw kind waarom jullie naar Nederland zijn gekomen?
Wat weet uw kind over het land van herkomst en de reis naar Nederland?
Heeft uw kind het wel eens over het land van herkomst?

(Continu) stress (evt. met gebruik van emotiekaart)

Emoties bij het kind
Wat merkt u aan uw kind als het niet blij/boos/verdrietig is?
Weet u waarom uw kind dan boos/verdrietig is?
Wanneer u boos/verdrietig bent, wat merkt uw kind aan u?
Hoe reageert uw kind dan?
Is uw kind wel eens ziek?
Hoe gaat het slapen bij uw kind?

Heeft u wel eens het gevoel dat uw kind iets niet aan u vertelt of dingen doet die u niet weet? Waaraan merkt u dat?

Hoe voelt uw kind zich in Nederland (op zijn gemak)?

Asielprocedure

Onderwerp inleiden: Ik wil graag wat vragen over de procedure. Dat doe ik omdat ik graag wil weten hoe het met u gaat, misschien zijn het moeilijke vragen voor u. Ik kan niets zeggen over de procedure en ga geen informatie doorgeven. Ik ben hier als student voor onderzoek, daarvoor wil ik u wat vragen. U kunt zelf aangeven of u er over wilt praten, of een vraag niet wilt beantwoorden.

Wat weet u over wat er komen gaat?

Wat weet uw kind over wat er komen gaat? Waar merkt u dat aan?

Wat weet uw kind over de procedure?

Wordt er binnen het gezin hier over gepraat?

Wat weet u van het teruggaan naar het land van herkomst?

In hoeverre is uw kind op de hoogte? Hoe is dit voor uw kind?

Praat u met uw kind over terugkeer?

Praat u met uw kind over een toekomst in Nederland?

Wat vertelt u dan? Wat vertelt uw kind over terugkeer/toekomst in Nederland?

Hoe vaak zijn jullie als gezin verhuisd?

Wat merkt u aan het kind wat betreft verhuizen?

Activiteit

Invulling Mind-Spring Junior

Introductie: doel van activiteit uitleggen

Er gaat voor kinderen een activiteit ontwikkeld worden waarin de kinderen kunnen praten over hoe zij zich voelen. Het kind kan praten over wat hij kan doen als hij boos of verdrietig is, maar ook wat hem helpt als hij boos of verdrietig is. Nu ben ik benieuwd wat we volgens u echt in deze activiteit voor kinderen moeten doen.

Rolfiguur/trainer (aan de hand van legopoppetjes/relatiecirkel)

Stel dat hier een activiteit voor kinderen georganiseerd wordt, waar moet dat dan over gaan?

Wie moet die dan geven (en wie niet)? Wat moet die persoon kunnen?

Hoe belangrijk is het als deze persoon uit uw eigen cultuur komt/uw taal spreekt?

Andere culturen in de groep

Waar denkt u dat uw kind over wil praten?

Zijn er kinderen met wie uw kind niet speelt of waar het niet mee mag spelen?

Hoe zou u het vinden als er allerlei culturen in de groep zitten?

Hoe gaat uw kind om met een andere taal?

Met welke achtergronden/kinderen kan het botsen?

Bij welke taal voelt het kind zich op zijn gemak?

Afronding

Bedankt voor uw medewerking en openhartigheid. Hoe was dit gesprek voor u?

Zijn er onderwerpen over uw kind die we niet hebben besproken, maar waarover u wel graag iets kwijt wilt?

(stel dat: Ik merk dat het u heel veel doet, zal ik voor u een afspraak maken met...)

Wij gaan dit gesprek gebruik voor ons onderzoek. U hoort hier nog over misschien, want het kan zijn dat uw kind wordt opgeroepen voor de focus-groep. Maar dit is niet heel waarschijnlijk.

Bedanken en cadeautje geven

Bijlage 4 – Toestemmingsformulier

Toestemmingsverklaringformulier (informed consent)

Titel project: Mind-Spring Junior

Projectverantwoordelijken: Maria Verkade, Roos Willigenburg, Klaasje Mussche

In te vullen door de deelnemer

Ik verklaar op een voor mij duidelijke wijze te zijn ingelicht over de aard, methode, doel en [indien aanwezig] de risico's en belasting van het meewerken aan dit verkennende gesprek.

Ik weet dat de resultaten van het onderzoek alleen anoniem gebruikt zullen worden ten behoeve van de ontwikkeling van de methodiek Mind-Spring Junior.

Ik begrijp dat het gesprek wordt opgenomen ten behoeve van de uitwerking en dat de uitkomsten van de gesprekken worden verwerkt in een onderzoeksverslag, wat openbaar gedeeld wordt, mijn gegevens zijn daarin anoniem verwerkt.

Mijn vragen zijn naar tevredenheid beantwoord.

Ik stem geheel vrijwillig in met deelname aan dit gesprek. Ik behoud me daarbij het recht voor om vragen niet te beantwoorden of het gesprek voortijdig te beëindigen.

☐ Ik geef wel/geen toestemming om een gesprek te voeren met mijn kind over besproken thema's

☐ Ik doe wel/niet mee aan een verkennend gesprek

Naam deelnemer:

Datum:

Handtekening deelnemer:

In te vullen door de projectverantwoordelijke

Ik heb een mondelinge en schriftelijke toelichting gegeven op de ontwikkeling van Mind-Spring Junior en de verkennende gesprekken vooraf. Ik zal resterende vragen over de fotoserie naar vermogen beantwoorden. De deelnemer zal van een eventuele voortijdige beëindiging van deelname aan het gesprek geen nadelige gevolgen ondervinden.

Naam projectverantwoordelijke:

Datum:

Handtekening projectverantwoordelijke:

FACTSHEET

Ontwikkeling van Mind-Spring Junior©: psycho-educatie van jeugd

Mind-Spring voert sinds jaren psycho-educatieprogramma's voor volwassenen uit op asielzoekerscentra in Nederland. In de afgelopen jaren kwam regelmatig het verzoek ook voor jeugd tot een dergelijk aanbod te komen. Hiertoe zet Mind-Spring in 2015 een pilot op: Mind-Spring Junior©.

Start van het verkennend onderzoek

In april 2015 start Mind-Spring met het voeren van verkennende gesprekken met ouders en kinderen naar hun behoeften op psychosociaal gebied. Daarnaast onderzoeken we of de kernprincipes uit de effectief gebleken Mind-Spring methode ingezet kunnen worden ten behoeve van kinderen (9-13 jaar) op asielzoekerscentra en welke werkvormen aansluiten bij kinderen.

Bereik van het verkennend onderzoek

Het verkennend onderzoek vindt plaats op minimaal 3 verschillende locaties. In totaal hopen we 20 kinderen en 20 ouders te bereiken. Daarnaast willen we kinderen ook de gelegenheid geven om hun ervaringen en ideeën in groepsverband te delen. Het onderzoek wordt uitgevoerd in samenwerking met Stichting Vrienden van SAMAH en studenten van de Christelijke Hogeschool Ede. Deze stichting is gespecialiseerd in gespreksvoering met jonge asielzoekers en coördineert het onderzoek. Zij hebben de studenten vooraf getraind in het afnemen van (kind)interviews. Zij dragen ook zorg voor begeleiding op locatie tijdens de afname.

Verwerking van gegevens

De verzamelde gegevens worden uitgewerkt, geanonimiseerd en geanalyseerd. De analyse wordt verwerkt in een onderzoeksverslag. De uitkomsten van de verkenning worden meegenomen in de ontwikkeling van de methodiek voor jeugdigen. Daarnaast worden de uitkomsten gepresenteerd tijdens bijeenkomsten voor professionals die werken met kinderen in de opvang.

Ethische verantwoording

De gesprekken met kinderen vinden alleen plaats indien de ouder of verzorger daar toestemming voor geeft. De gesprekken zijn vrijwillig en kindvriendelijk wat betreft inhoud en vorm.

Wij vinden het ethisch onverantwoord om kinderen te interviewen over activiteiten die ze graag zouden willen, zonder ze daadwerkelijk toegang te geven tot de activiteit. Daarom zullen we voor zover mogelijk interviews afnemen op de plaats waar op korte termijn een pilot van Mind-Spring Junior zal plaatsvinden. Deze pilot zal zeer waarschijnlijk later worden doorontwikkeld tot een activiteit die op veel meer locaties plaatsvindt. Indien er niet direct zicht is op een pilot, zijn we beschikbaar om met de medewerkers op locatie na te denken over een passend aanbod, dat snel gerealiseerd kan worden. We hebben contact met vele partners die activiteiten aanbieden en zullen die contacten ter beschikking stellen.

Ontwikkeling Mind-Spring Junior

Mind-Spring Junior geeft kinderen die asiel hebben aangevraagd de mogelijkheid om stress en angsten te verminderen en handvatten om te leren omgaan met stress en angsten, die niet acuut weg te nemen zijn. Het programma geeft kinderen de mogelijkheden om te onderzoeken en te bepalen wat voor hen belangrijk is op psychosociaal vlak.

In de methodiek worden kinderen op weg geholpen met praktische tips over hoe zij om kunnen gaan met wat er nu speelt. Ook omvat het programma bijvoorbeeld tips om beter te slapen, ademhalingsoefeningen, etc.

De inzichten die tijdens het verkennende onderzoek worden verkregen zijn een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van de methodiek Mind-Spring Junior©. De methodiek bestaat uit een training voor kinderen, met daarbij behorend handboek voor trainers (inclusief materialen voor kinderen). Het betreft een methodiek gericht op preventie en dus niet op behandeling of therapie.

Voor informatie of vragen

Indien u vragen heeft naar aanleiding van deze factsheet, kunt u contact opnemen met Maria Verkade van Vrienden van SAMAH per mail: maria@vriendenvansamah.nl of telefonisch: 06 - 483 517 65

Over de betrokken organisaties

Mind-Spring

Mind-Spring.nl is het projectbureau binnen I-psy dat de coördinatie voert van Mind-Spring voor volwassenen in de asielzoekers centra in Nederland. Het bureau biedt momenteel psycho- educatie groepen aan (via regionale GGZ instellingen) in veel AZC's in Nederland. Daarnaast wordt ook opvoedingsondersteuning geboden. Er is een nieuwe module in ontwikkeling: Mind-Spring toekomstoriëntatie voor uitgeprocedeerden .

Mind-Spring.org biedt trainingen voor intermediairs (VWN; IOM; DT&V; COA). Paul Sterk is de belangrijkste methodiek ontwikkelaar en senior coach/trainer bij Stichting Mind-Spring.org

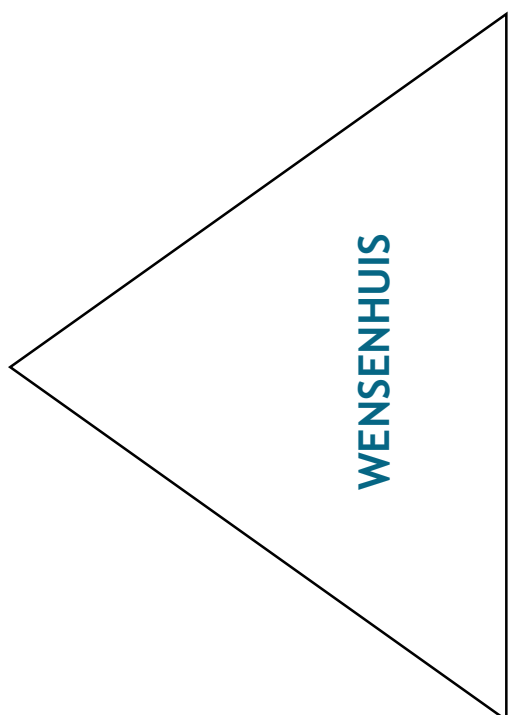
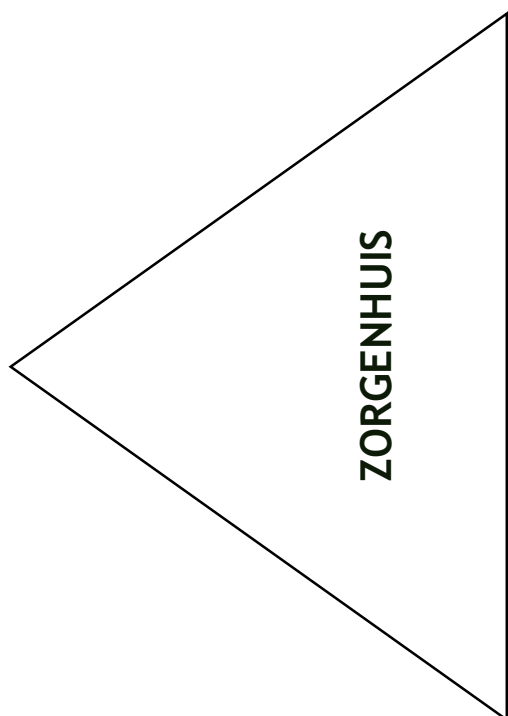
Vrienden van SAMAH

Deze stichting beheert het erfgoed van de voormalige stichting SAMAH (1999-2009) en ontwikkelt trainingen en programma's op het gebied van empowerment en participatie voor kinderen en jongeren die asiel hebben aangevraagd in Nederland. Adimka Uzozie en Maria Verkade zijn als uitvoerende krachten verbonden aan de stichting.

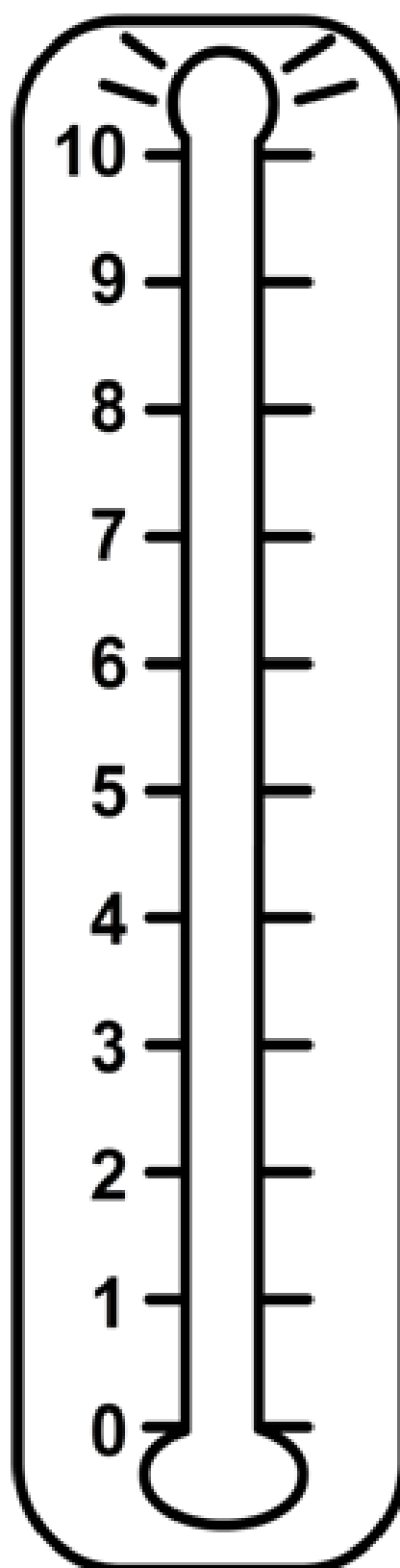
In dit project participeren twee studenten van de Christelijke Hogeschool Ede: Klaasje Mussche en Roos Willigenburg. Zij werken in het kader van hun afstudeerproject in opdracht van Vrienden van SAMAH mee in het verkennende onderzoek.

Dit project is mede tot stand gekomen dankzij de financiële ondersteuning door Stichting Kinderpostzegels Nederland.

Bijlage 6 – Zorgen- wensenhuis

Bijlage 7 - Schaalthermometer

Bijlage 8 – Emotie-schaal

Bang

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Boos

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Blij

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

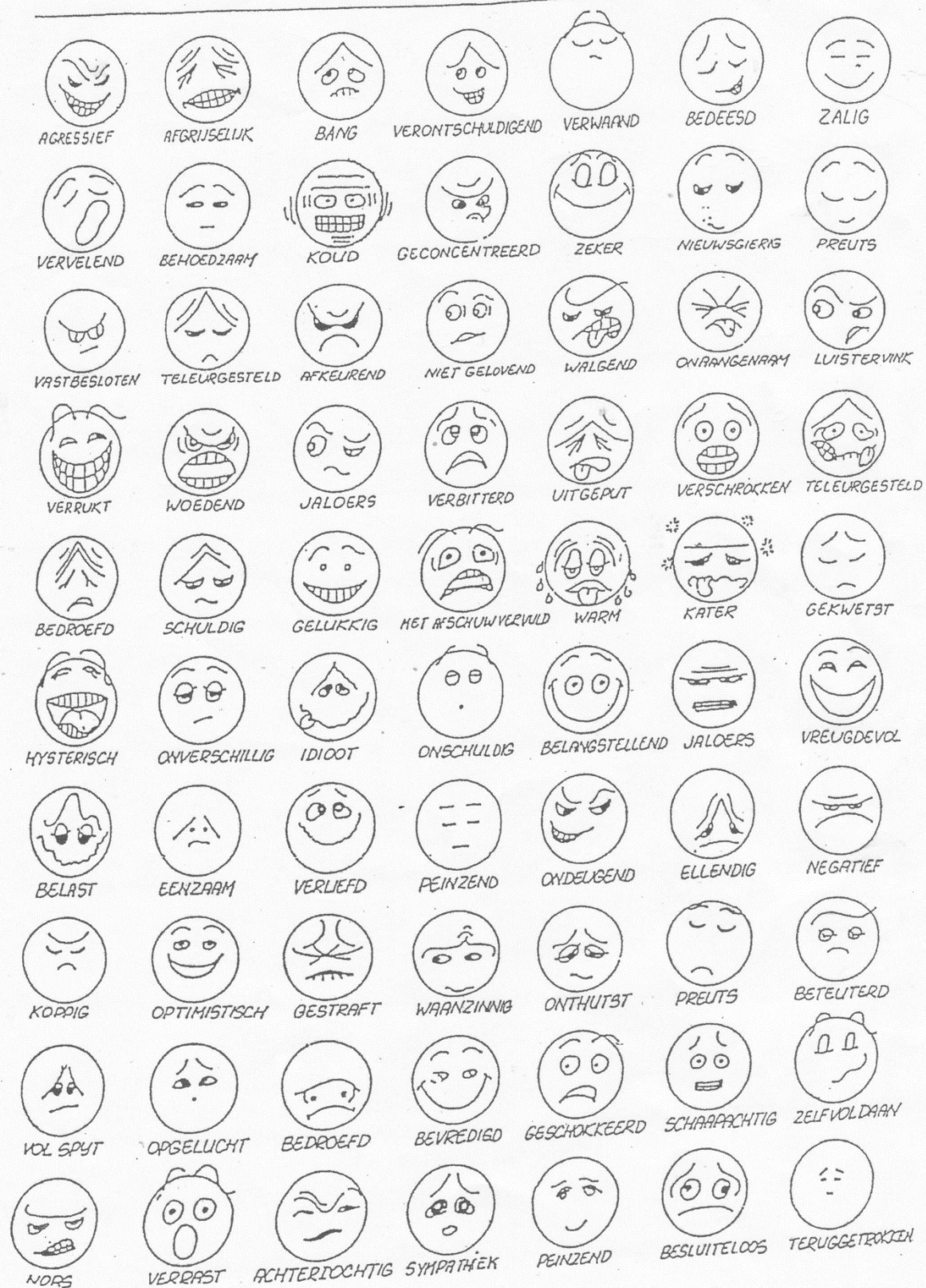
Verdrietig

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

HOE VOEL JIJ JE VANDAAG?.....

Bijlage 10 – Labelschema

- 1 (1 - 1 - 2) [ervaringen kind azc]
I: en vindt uw oudste dochter het hier?
G: Ik denk ook, vindt leuk
- 2 (1 - 1 - 4) [alleen wonen is fijner]
G: Ja alleen is makkelijk altijd. Ja want vroeger ik had met andere familie gewoond maar is echt moeilijk. De laatste buurvrouw was echt goeie personen, echt goeie mentaliteit zo. Maar de oudste niet zo.. is moeilijk. Zij kunnen niet altijd jou begrijpen en oke iedereen komt uit eigen traditie, eigen denken. Eigenlijk en is niet altijd makkelijk.
- 3 (1 - 1 - 5) [ervaringen kind samenwonen ander gezin]
I: Denkt u dat uw dochter daar ook nog verschil in heeft?
G: Ja is verschillende ja 100 procent zij voelt ook..
G: zij vinden niet leuk als andere mensen.
G: Zij vindt niet leuk
g: Zij vindt. Oké met de buurvrouw.. zij vind oké nog een keertje, nooit problemen gehad.
- 4 (1 - 1 - 8) [dochter slaapproblemen]
Ja, mijn oudste dochter, zij heeft problemen met slapen
- 5 (1 - 1 - 8) [dochter slaapproblemen]
G: Ik voel dat zij slecht slaapt. Rollen in bed
G: Lange tijd. En soms zegt ze "papa ik kan niet slapen" ja. Is het elf, half twaalf elf uur, twaalf uur
- 6 (1 - 1 - 9) [kinderen begrijpen situatie]
G: Ja, en dit je moet begrijpen waarom ze is zo van de situatie wij zitten hier.. De kinderen begrijpen dit alles. die andere dochter is nog klein. Die begrijpt niets.
G: maar die oudste begrijpt wel
- 7 (1 - 1 - 10) [stress ouder]
G: mijn vrouw zit in situatie, moeilijk situatie
G: Zij heeft veel stress gekregen en oké ook veel dingetje zien..
- 8 (1 - 1 - 10) [wil dochter niet vertellen stress ouder]
Zij heeft veel stress gekregen en oké ook veel dingetje zien.. mijn dochter dat wil ik niet vertellen...
- 9 (1 - 1 - 11) [dochter huilt]
G: jongste dochter, zij is ook een beetje boos s nachts vaker huilen
Maar, okee zij is nog klein misschien
- 10 (1 - 1 - 11) [dochter merkt dat ouder wakker is 's nachts]
G: Ik soms ik kan wakker worden en gewoon lopen in de kamer, zij soms dat niet begrijpen "waar ga je heen..?"
- 11 (1 - 1 - 11) [dochter verdrietig]
I: Is uw dochter wel eens boos of blij of verdrietig?
G: Vaak is verdrietig thuis.. vaak zij wil iets.. ik zeg (naam), nee dat doe niet. Dan is verdrietig. Huilen vaak thuis. En iedere keer is zo dat als je buiten gaat spelen, dat iets gebeurt met kinderen
G: Als je iets niet leuk vinden of iemand... iemand heeft iets gezegd tegen haar en zij komt tot ons huilen
- 13 (1 - 1 - 13) [dochter vindt het niet erg op school]
I: En hoe vindt u dochter het op school?
G: niet erg.
- 14 (1 - 1 - 13) [wil naar andere school om geloof]
Eigenlijk ik wij willen andere school

G: [religie] school, vroeger wij waren [religie] school geweest in (plaats) en zij vinden leuk daar. En ik vind ook leuk, omdat zij kan meer weten over [religie]. Dat is belangrijk voor mij

15 (1 - 1 - 14) [vriendinnetjes op school en op azc]

I: En heeft ze ook vriendinnetjes op school?

G: Ja heeft ze.

I: en heeft ze hier ook ?

G: Hier ook!

G: Hier ook op school is eigenlijk hetzelfde vriendinnetjes.. op school... samen gaan naar school so

16 (1 - 1 - 15) [vroeger in nederland moeilijk voor dochter]

G: Vroeger was moeilijk voor haar, maar zij waren zij was 5,5 jaar? Ja toen wij zijn aangekomen ja. Nu is ze denk ik goed voor haar

17 (1 - 1 - 16) [het kind heeft weinig herinneringen land van herkomst]

I: Want weet zij nog iets over jullie land?

G: niet zo veel

G: Ja ze weten niet zoveel en herinner niks bijna over vroeger dat.. en nu weet ik niet wat ze vertellen gaat zij weet ook niks.

18 (1 - 1 - 17) [ouder vertelt dochter dingetjes over land van herkomst]

soms daar ik heb heel veel hoe kan vertellen.. heel veel slechte dingen gezien mijn leven.. het leven eigenlijk ik kan zeggen, niet meer interesse heb ik, in mij live, omdat ik heb alles daar los laten: huis, auto's, werk,

G: soms mijn dochter vragen waarom zo zo.. ja ik probeer niet alles uitleggen, maar zij moet ook iets weten

G: Kleine dingetjes

G: als ik vertellen haar, zij kan help niks

19 (1 - 1 - 17) [soms praten in gezin over land van herkomst]

I: wordt er bij jullie in het gezin of bij u in het gezin ook gepraat over jullie land?

G: ja soms. Wij praten soms ik lees ik lees op internet iets nieuws.

20 (1 - 1 - 18) [dochter helpt in spreken nederlands]

I: Ja. En als er dan mensen bij jullie komen die geen taal spreken of geen taal spreken, dus war jullie Nederland mee moeten praten wie praat daar dan mee?

G: Ik, dochter. Zo probeert uitleggen ons, helpt klein beetje

21 (1 - 1 - 19) [invulling msj]

I: Wat zijn dingen waar u van zegt dat moet echt.. dat zou goed zijn om over te praten?

G: weet ik niet

22 (1 - 1 - 20) [rolfiguur]

I: Maakt het nog verschil door wat voor iemand dat gegeven gaat worden, bijvoorbeeld qua nationaliteit...land. Maakt dat nog verschil?

G: Maakt niet uit

23 (1 - 1 - 21) [ouder praat niet met dochter over situatie]

wat weet uw dochter van?

G: Over situatie..? Van mij... niks misschien kinderen kan buiten iets horen. Tussen de kinderen.. ja maar van mij, nee. Wil niet praten over dingen met kinderen. Soms als we wat krijgen.. brief of wat.

24 (1 - 2 - 1) [zoon gehoorproblemen]

T: Ik heb grote problemen hier, mijn zoon is ziek, of hij heeft gehoorproblemen, hij hoort niet van 1 of andere of allebei oren

25 (1 - 2 - 2) [gepest op azc]

I: Want hoe woont u hier op het AZC?

T: hier zijn heel veel kinderen in AZC en wij worden gepest, of het is problematisch voor ons met zoveel

kinderen

26 (1 - 2 - 2) [levenssituatie azc erg]

T: Maar, hier in AZC zijn heel veel kinderen en leefomstandigheden, levenssituatie is heel erg hier

27 (1 - 2 - 3) [zoon zet tv hard omdat hij doof is]

T: (...) mijn zoon, als hij thuis is dan gaat hij geluid van de tv hoog zetten en dat is ook voor onze burens en voor mijzelf heel erg problematisch.

I: En u verteld over, dat uw zoon, als hij thuis komt de televisie hard aan zet. weet u waarom hij dat doet?

G: Dat is doof

28 (1 - 2 - 4) [kinderen op school zijn brutaal]

I: En hoe gaat het op school?

T: Hij is talentvol, hij leert heel snel, maar ik ben niet tevreden over zijn nieuwe school van hem, die speciale school, die sinds maart is begonnen, omdat de kinderen zijn daar heel erg brutaal

29 (1 - 2 - 5) [gedrag zoon thuis]

I: Ja, en kunt u een voorbeeld geven van de nare activiteiten die u noemt?

T: schreeuwen

T: En ja, tegen de muur, tegen de deur en tegen de muur eigenlijk bonken

T: Met vuist of met lichaam, dit soort dingen

T: sommige dagen komt hij naar mij toe en begint te huilen en gillen

T: en hele tijd vertellen dat andere kinderen zijn niet zo enthousiast, want en zij willen niet met mij spelen en dat gebeurt vaak de laatste tijd

30 (1 - 2 - 5) [kind wordt gepest op school]

dus hij wordt geslagen of gepest door andere kinderen op school

31 (1 - 2 - 5) [schoolgenoten nieuwe school pesten kind]

Maar met die nieuwe school, mevrouw benadrukt, dat alleen maar andere schoolgenoten zijn heel erg hyperactief en belemmeren hem, pesten hem eigenlijk.

32 (1 - 2 - 5) [zoon thuis actief en hyper]

I: En hoe gaat uw zoon daar thuis mee om?

T: net zoals ik al eerder heb verteld, zijn gedrag is veranderd, sinds hij, sinds maart, hij op nieuwe school zit. Hij heeft heel veel rare dingen of nare activiteiten van andere jongens geleerd op school en dat doet hij thuis ook, hij is hele tijd actief en hyper thuis.

33 (1 - 2 - 6) [gehoorproblemen kind is zorg]

T: eigenlijk, ik denk dat op dit moment dat hij een beetje alleen is

T: Een beetje eenzaam is en zichzelf een beetje eenzaam voelt, door zijn gehoorprobleem, wordt hij eigenlijk niet bij betrokken of met hem wordt niet gespeeld door andere kinderen

T: Dus daardoor voelt hij zich alleen. En die andere kinderen zijn zo niet geneigd om met hem te spelen, door zijn gehoorprobleem. Ik denk dat op dit moment, als hij meer met kinderen gaat spelen, dan gaat het beter met hem.

34 (1 - 2 - 7) [kind heeft nachtmerries]

T: Die andere problemen, die hij op dit moment mee te maken heeft is, is nachtmerries en slecht slapen. dat hij hele tijd nare gedachten heeft in zijn slaap. En nachtmerries

35 (1 - 2 - 8) [vader in gevangenis is zorgpunt]

T: mevrouw kaart een heel andere probleem aan, dat mijn man, of de vader van mijn kind op dit moment (...) vast zit, in gevangenis zit en dat is ook een zorgpunt

36 (1 - 2 - 9) [zoon helpt niet in huishouden]

I: helpt uw zoon u in het huishouden of thuis met klusjes?

T: het antwoord is nee, maar mevrouw zegt op het moment dat hij eet, dan brengt hij zijn bordje even naar de

keuken. Dat is wat hij doet

37 (1 - 2 - 10) [taal kind]

T: hij kan wel Nederlands, hij begrijpt wel Nederlands, maar.. mevrouw zegt door zijn gehoorprobleem, moet hij concentreren op de lippen

G: Van degene die met hem praat

T: en moedertaal is hij vergeten ondertussen

38 (1 - 2 - 12) [zoon mist vader]

T: de andere, probleem, zorg voor mijn zoon is dat ik ben gescheiden van zijn vader

T: En ik heb gemerkt dat hij heel erg onder indruk is geweest van deze verandering

T: dat bijna iedere dag, hoor ik van hem. dat hij zijn vader mist en hij vertelt mij bijna iedere dag, dat ik wil graag dat jullie bij elkaar waren.

39 (1 - 2 - 13) [herinneringen land van herkomst]

I: Wat weet uw zoon over de tijd dat u niet in Nederland was?

T: toen wij in [land van herkomst] waren, en natuurlijk gebeurde, ruzie met vader

T: Tussen moeder en vader, akkefietjes

T: Dan hadden wij gezien, heb ik gezien, dat mijn zoon heel erg bang was

40 (1 - 3 - 1) [gezondheid ouder]

I: Hoe gaat het met u?

G: Het gaat wel, niet zo best.

T: Ja, niet zo best. Niet helemaal goed.

41 (1 - 3 - 2) [leven azc is zwaar]

G: Ja, leven op azc. 3 jaar lang elke dag je aanmelden, stempelen. dat valt niet mee. Het is zwaar.

42 (1 - 3 - 5) [angst voor uitzetting ouder]

Nou, eigenlijk 1 jaar geleden toen hoorden dat wij moeten uitgezet worden en ja dat alles klaar is voor onze uitzetting achter zullen ze bij de deur komen. Dat was behoorlijk beangstigend.

43 (1 - 3 - 5) [ellendige toestand]

Maar het is een ellendige toestand.

44 (1 - 3 - 5) [kinderen kunnen speelgoed niet meenemen bij uitzetting]

G: Nou bijvoorbeeld kinderen vragen aan mij playstation en dat soort speelgoed en dan zeg ik nou die dingen kunnen zij niet meenemen, als wanneer zij uitgezet worden, dan blijft het allemaal hier Dus wij kunnen ons niet permitteren

45 (1 - 3 - 5) [mening ouder gaat het niet goed met haar kinderen]

naar mijn mening gaat ook niet zo helemaal goed met mijn kinderen

46 (1 - 3 - 5) [moeilijk om ander gezin uitgezet zien worden]

En voor onze ogen om 6 uur 's ochtends een andere gezin is bijvoorbeeld meegenomen en om uitgezet te worden naar eigen land. Dus dat soort dingen zijn trauma's en moeilijk. Dat is niet gemakkelijk.

47 (1 - 3 - 5) [zorgen kinderen]

En de concentratie ja van die kinderen is niet goed en zij kunnen niet zo best op school doen, want zij hebben het druk in hun hoofd. En kunnen niet goed slapen, dus zij hebben constant zorgen.

48 (1 - 3 - 6) [angst voor uitzetting ouder]

G: Je moet constant op je hoede zijn en afwachten wanneer jij zelf aan de beurt bent, voor onze ogen zijn heel veel gezinnen, families zijn meegenomen om uitgezet worden. Dus, ja, wij hebben, dagelijks met die dingen te maken en, dat is beangstigend.

G: Stressvol, ja.

49 (1 - 3 - 7) [kinderen merken angst voor uitzetting]

I: praat u daar ook over met uw kinderen. Hebt u het daarover?

G: Nee, daar, praten wij niet over in de bijzijn van de kinderen, maar kinderen merken dat.

50 (1 - 3 - 7) [paniek doordat andere mensen zijn uitgezet]

Bijvoorbeeld soms komen die kinderen terug van school en zeggen ze 'oh vandaag die jongen is niet geweest' en vraag ik 'waarom, hoe zo is niet geweest?' En zeggen, 'nou vanochtend vroeg zijn ze meegenomen door de vreemdelingenpolitie'. En ze raken in paniek.

51 (1 - 3 - 8) [voor één dag boodschappen doen]

G: Bijvoorbeeld als we gaan boodschappen doen. Het is alleen voor de dag want we, wij hebben geen idee of wij morgen hier zijn of zijn ook meegenomen.

52 (1 - 3 - 9) [ervaringen school]

I: En hoe gaat het met uw kinderen op school,?

G: Nou, eigenlijk de oudste van mij, al 5 jaar hier, heeft niet veel geleerd. Hij presteert niet goed op school, hij heeft de taal niet goed geleerden wanneer hij boos wordt dan begin hij aan zijn haar te trekken.

53 (1 - 3 - 10) [boos gesignaleerd door ouder]

I: wanneer wordt die zoon wel eens boos?

G: Nou, onzinnige dingen. Bijvoorbeeld als ik hem iets zeg en dat niet goed bevalt eenvoudige dingen hoor en dan wordt hij boos, trekt aan zijn haar, bijvoorbeeld als ik vraag gaan wij dit even daar drinken of moet je je handen wassen, dat soort dingen hij wordt ineens boos. Dus hij wordt boos op het niets en dan wordt hij vervelend. Hij dan trekt aan zijn haar.

54 (1 - 3 - 10) [moeder grijpt niet in als zoon boos is]

ons zoontje momenten dat hij boos is als ik ga ingrijpen dan wordt het, dan gaat het misschien escaleren. En daarom bemoei ik me niet mee, trek ik mij terug, totdat hij zelf tot rust komt en dat hij komt tot bedaren en tot rust.

55 (1 - 3 - 12) [angst voor uitzetting ouder]

I: u had het net over de onzekerheid en de angst om, om opgehaald te worden, om weg te moeten.. Merken uw kinderen dat ook?

G: dat zien ze zelf volgens en dat kunnen ze wel zien en voelen en zoals ik eerder zei op school op één dag dat één van die kinderen niet komt opdagen en, omdat die opgehaald is door de vreemdelingenpolitie dan gillen de kinderen allemaal paniekerig.

56 (1 - 3 - 12) [angst voor uitzetting ouder]

G: Ja, heeft mijn dochter gezien. Eigenlijk dochter van mij is zo bang omdat zij heeft vaak gezien dat andere kinderen, gezinnen opgehaald worden. zij is bang, 's nachts kan zij geen oog dicht doen.

57 (1 - 3 - 13) [cultuurverschillen - ouder]

I: Merkt u ook dat er veel verschil is tussen de cultuur waar u uitkomt, waar u vandaan komen de cultuur, hier in Nederland?

G: Ja, eigenlijk er zijn 2 verschillende culturen bijvoorbeeld ikdraag een hoofddoek, mijn dochter wil dat niet. Zegt dit is een vrije land en ik wil geen hoofddoek hebben. Dus d'r zijn verschil, ja.

58 (1 - 3 - 13) [omgaan met verschillende culturen]

I: En, hoe is dat voor u, maar ook voor uw dochter dat, dat uw dochter beslist dat ze geen hoofddoek wil dragen?

G: Ik vind het hartstikke fijn dat mijn dochter een vrije meisje wil zijn, zoals alle vrije kinderen hier want ik wens haar niet toe wat ik zelf heb in <land van herkomst> meegemaakt, want een analfabete meisje zoals ik, is te vergelijken met een blinde. Dus ja ik wil graag dat mijn kinderen geniet van haar leven dat zij in, in een vrije land opgevoed wordt en, dat zij een leuke leven hebben. En niet zelfde lot krijgt als haar moeder, dat wil ik niet.

59 (1 - 3 - 14) [beelden over land van herkomst vallen tegen]

I: wordt er in uw gezin ook gepraat over, over hoe het was in <land van herkomst> en over de <land van

herkomst> cultuur?

G: Nou, dat vragen ze wel, maar zij kunnen ze wel op televisie op <land van herkomst> zender zien en ze worden zo teleurgesteld als ze naar de verschrikkelijke binding kijken. Zeggen ze, nou, dat valt hartstikke tegen.

60 (1 - 3 - 14) [het kind heeft weinig herinneringen land van herkomst]
8, 9 maanden zijn we in <land> geweest op onze vluchtterrein en de rest van die jaren zijn we hier in Nederland. Dus ze weten wat over de <land van herkomst> cultuur, maar niet veel.

61 (1 - 3 - 14) [kinderen bang uitzetting door beelden]
Want tijdje geleden op een gruwelijke wijze een jonge <land van herkomst> vrouw is om het leven gekomen en in brand gestoken en dat dus dat allemaal is beangstigend. Ja.
G: En zij horen het van elkaar, de beelden zien zij op televisie. Ja.
G: Ja, eigenlijk in één land, dat zulke dingen kunnen gebeuren, en wordt het niet graag gedaan dan wordt je natuurlijk bang om uitgezet te worden.

62 (1 - 3 - 15) [invulling msj]
I: Zijn er dingen waarvan u zegt, ik denk dat daar mijn kind wel over zou willen praten?
G: Ik heb geen idee, maar u mag vragen stellen Voor mij maakt niet zoveel uit. Jullie mogen van alles vragen.

63 (1 - 3 - 16) [samenstelling groep]
I: Maakt het nog verschil of u, of uw kind met uh kinderen uit een andere cultuur in die groep zit?
G: Nou dat, dat vind ik niet erg dat kinderen met verschillende culturen in één klaslokaal zitten, want daar worden ze opgevoed door een Nederlandse juf. Die gaat Nederlandse cultuur bij brengen en dat vind ik hartstikke goed.

64 (1 - 4 - 1) [activiteiten op ander azc]
G: In andere azc soms activiteit voor kinderen, buiten 'racen' niet hele tijd, maar soms. Soms andere azc andere activiteit voor buiten kom.. die die kan niet zeggen, voor gezelligheid

65 (1 - 4 - 1) [activiteiten op ander azc]
En andere voor muziek. Een paar weken één keer muziekles krijgen, mijn zoon heel veel aandacht met gitaar en piano.. van muziek houden, van dans. In andere azc. Beetje krijgen pianoles, beetje gitaar. Dan kom hier.. niks.

66 (1 - 4 - 1) [activiteiten op het azc]
I: Want worden hier ook activiteiten voor kinderen georganiseerd?
G:Nee niets. Helemaal niets. Nee want ik kom hier bijna vier maand. Maar ik weet niet.. hier kennen niks welke activiteit, welke voor kinderen. Ik weet niet precies.

67 (1 - 4 - 3) [ervaringen azc]
I: U woont drie maanden op dit azc, hoe vindt u het op dit azc?
G: we hadden het best moeilijk. Sindsdien zijn we hier heen verhuisd en aparte kamers gekregen, sindsdien is de rust weder gekeerd. Voor mijn kind is het ook heel erg vooruit gegaan. Heeft eigen kamer,

68 (1 - 4 - 3) [het gaat beter met zoon]
we zijn drie jaar in Nederland. En dat moment daarvoor heb ik best wel stress opgeleverd, sinds we hier zijn heeft het rust gekeerd. Op school kan je ook merken dat er vooruitgang is, mijn zoontje is erg blij. Daarvoor mijn dank is erg groot.

69 (1 - 4 - 3) [zoon blij]
I: En waaraan kunt u merken dat uw zoontje blij is en dat hij het fijner vindt hier?
G: ja dat wordt voor mij het is de eerste twee maanden eigenlijk niet blij weggaan, maar ja wat moet ik zeggen. Hij moet eigenlijk hier blijven. Hij kan het wel hij zijn gedrag, zijn houding. Zijn heel blij dat hij zijn plekje gevonden heeft.

70 (1 - 4 - 4) [eerst boos, later rustiger]
G: De eerste maanden was hij echt boos, echt onrustig was die. Dat merkte ik ook, dat merkte hij ook van ons. Later is dat wat rustiger geworden. Van ons is dat heel fijn om dat te zien.

- 71 (1 - 4 - 4) [kind speelt]
G: Kinderen willen graag voetballen, maar ja waar plek is dat is voor jongeren eigenlijk. Dat is niet prettig. Maar nu is het anders. Nu speelt hij ook en dat is heel erg blij
- 72 (1 - 4 - 4) [meer vertrouwen in coa]
Dankzij inderdaad die COA heel erg druk mee bezig is en eigenlijk heel goed aanpak en wat hij doet is eigenlijk heel positief voor ons. En eerste instantie had hij die vertrouwen had hij die niet in de COA, maar dat dat is ook gezegd he dat het COA hier niet prettig is, maar dat is het gelukkig.. nu is het anders
- 73 (1 - 4 - 6) [samenwonen met ander gezin]
G: Niet dat ik last van heb hoor dat is het niet hoor. Dat wil ik absoluut niet beschouwd worden.. Dat het haar kind slaapt eerder, mijn kind ook natuurlijk. Dat zo ver, hoor je helemaal niets van elkaar. Alleen van de telefoons harder.. die dochter praat met harder telefoon, harder stemgeluid en soms huult ze hard. Dat soort klachten heb ik, dat is niet wat ik bedoel dat ik er last van heb. Gelukkig heb ik tot nu toe geen problemen met haar dat wil ik ook niet. Ze praat ook niet veel Nederlands. Mijn kind heeft er wel last van, maar dat is dan als ze aan het telefoneren is en dan proberen we het rustig te houden
- 74 (1 - 4 - 6) [zoon vindt samenwonen ander gezin onrustig]
I: En hoe vindt uw zoontje dat om zo met een ander gezin te wonen?
G: eigenlijk ik weet niet waar ik moet beginnen. Het was heel slecht, onrustig. Dat was inderdaad best moeilijk. Maar nieuwe plaats, we zijn erg blij.. we zijn erg blij.
- 75 (1 - 4 - 8) [het kind heeft weinig herinneringen land van herkomst]
Ja hij was vijf en half jaar toen hij in Nederland kwam. Ik probeer hem inderdaad dingen die hij vroeger meegemaakt heeft, vraag ik ook iedere keer, maar heel veel dingen weet hij niet meer.
- 76 (1 - 4 - 8) [wonen waar geen problemen zijn]
Pas heb ik met hem gesproken, wie je graag in Nederland blijven of in (land) wonen? Toen heeft hij tegen mij gezegd en dat vond ik ook heel emotioneel "daar waar geen problemen zijn, daar wil ik leven". Wat voor mij was dat heel erg aangrijpend.
- 77 (1 - 4 - 9) [invulling msj]
I: Zijn er dingen waarvan u denkt die zijn heel belangrijk voor kinderen om het over te hebben?
G: Wat ik eigenlijk belangrijk vind is dat het over concentratie van een kind. Hoe kan je dat zich kinderen concentreren aan werk of anders. Hoe kan ik helpen hoe kan ik bepaalde dingen doen dat ik hem daarbij stimuleer dat hij zich concentreert. Dat vind ik wel belangrijk.
- 78 (1 - 4 - 9) [kind wil met nl'se jongens spelen]
ik denk eigenlijk een kind wil met jongens Nederlandse jongens wil hij spelen en dat is niet mogelijk en daardoor merk ik dat hij is heel eenzaam en verdrietig, want er zijn ook geen (land van herkomst) jongens in zijn omgeving hebben. Ik weet niet of dat mogelijk is..
- 79 (1 - 4 - 10) [concentratieproblemen]
G: dat concentratie dat wordt door mij heel belangrijk gevonden. En ik probeer er zelf ook aandacht aan te besteden,
- 80 (1 - 4 - 10) [lawaaierige situatie]
Ja dat is dan inderdaad de situatie waarin wij gebleven zijn. Dat was echt heel erg lawaaierig. Dat was ook nog een trein die we iedere langs hoorden gaan.
- 81 (1 - 4 - 10) [signalen concentratie ouder en school]
I: Dus u merkt echt dat uw zoontje concentratieproblemen heeft?
G: Ja dat weet ik.. op school hebben ze ook verteld ja.
- 82 (1 - 4 - 11) [ouder vertelt niet alle problemen waar kind bij is]

G: We kunnen ook niet alle problemen die wij hebben vertellen waar het kind bij is. dat heb ik geleerd, omdat ik daar ook een behandeling op volg.

83 (1 - 4 - 12) [kind onrust omdat mensen komen en gaan]

En voor het kind, zijn kindertijd is dan is dan wat we tot nu toe meegemaakt hebben. Dat is voor hem ook heel kwalijk. En iedere keer, mensen komen en gaan. En dan iedere keer dat hij vraagt waarom he, wanneer zijn wij aan de beurt om weg te gaan? Die onrust blijft volgen.. heel verdrietig word ik van hem

84 (1 - 4 - 12) [stress ouder]

G: Ik heb de persoonlijke situatie dat ik s nachts nachtmerries heb en s nachts wakker wordt en huilen en het kind heeft dat dan ook een paar keer meegemaakt. En dan de angst heeft het kind ook meegekregen en dat is dan dat is heel erg verdrietig.

85 (1 - 4 - 13) [vlucht onrustig]

G: we zitten hier in vanuit land we zijn gevlucht, we moesten eigenlijk gelijk het land verlaten en drie jaar zijn we hier in de opvang gebleven en dat is inderdaad heel erg onrustig.

86 (1 - 5 - 1) [dochter huilt]

G: Mijn dochter echt veel huils (huilen).

87 (1 - 5 - 1) [kind stelt veel vragen]

G: Ja. Zij veel huils. Zij altijd zegt 'mijn mama waarom ik niet heb niet alleen kamer'.

G: Waarom (...) heel veel voor mij vragen, mijn dochter.

88 (1 - 5 - 2) [stress ouder]

G: Ik straks drinken, voor mijn stress, maar ik kan dit niet stop.

89 (1 - 5 - 3) [wens eigen huis ouder]

G: Ja, mijn dochter wil huis,

90 (1 - 5 - 5) [wonen in azc is geen leven]

G: Ja, zij vindt het heel erg dat al zoveel jaar in asielzoekerscentrum zitten. En zij zegt dat haar dochter om 6 uur gaat bed slapen. mensen praten, druk maken, dat is geen leven. Ik vind heel erg is geen leven.

91 (1 - 5 - 6) [moedertaal niet goed spreken]

G: Mijn dochter kan niet mijn taal goed praten. Zij hou van Nederland ik ook zelfde.

92 (1 - 5 - 8) [ervaringen azc]

G: Hij (zij) vindt het niet leuk om zitten op het centrum te zitten

93 (1 - 5 - 8) [kleine kamer]

G: Wij hebben heel klein kamertje. Ik met mijn dochte

94 (1 - 5 - 8) [wens ouder over kind]

I: Wat denkt u dat uw dochter anders zou willen?

G: Ja, zij wil graag eigen kamer hebben. Zij zegt andere meisje, andere kinderen hebben eigen kamer, ik heb niet.

95 (1 - 5 - 9) [invulling msj]

G: Mijn dochter wil graag met muziek om gaan, maar beste is voor haar wil eigen kamer hebben. Zij zegt altijd ik wil eigen kamer hebben. Dat meisje graag wil.

96 (1 - 5 - 10) [stress ouder]

G: Ik heb wel stress ik heb zelf heel erg problemen en mijn dochter ook ziek, elke dag zeg ik wil eigen kamer ik wil groter kamer. Ja, voor mij is heel erg moeilijk en voor dochter nog moeilijker.

97 (1 - 5 - 11) [praten in gezin]

I: Praat uw dochter daar wel eens over uw en uw man?

T: Ja, haar dochter vindt haar vader ook heel lief en die gaat af en toe naar haar vader wonen, maar die woont officieel met moeder

T: Maar ze wil ook soms naar vader gaan, daar logeren om daar bij papa eventjes blijven. Ze vindt alle twee lief. Zij vindt het gewoon dat heel erg

98 (1 - 5 - 12) [niet meer op azc wonen]

Daarom ik wil graag met mijn dochter buiten die asielzoekerscentrum wonen. Die asielzoekerscentrum maakt mij en mijn dochter helemaal gek

99 (1 - 5 - 13) [niet alle problemen vertellen waar het kind bij is]

I: Ja. Want hoe reageert uw dochter, als u het moeilijk heeft?

G: Ik laat mijn dochter niet alles weten. En zij is ook klein, zij begrijpt die verhaaltje niet en ik zorg heel erg mijn dochter doet heel goed zijn best, wat ze graag wil eten of kopen, ik doe alles voor haar. Dat is het een beetje genoeg problemen,

100 (1 - 5 - 14) [moeder laat dochter niet helpen in huis]

T: Nee, ik laat haar ook niet mij helpen, zij wil ook niet, moeder wil dat ook niet. Zij zegt, ik zorg heel erg mijn dochter

101 (1 - 5 - 15) [zorgen voor kind]

G: Ik zorg heel erg haar, dat is enige mij goed, dat ik mijn dochter zorgen

G: Ik doe altijd voor haar. Ik wil alles doen voor haar, ik vind het niet erg ik geef haar heel veel vrijheid, zij gaat dansen, zij gaat met muziek altijd, liedje zingen, muziek doen, ik zorg ook haar heel veel, want zij is nog klein, ik moet haar zorgen, maar zij heeft ook heel veel vrijheid van mij.

102 (1 - 5 - 16) [wens ouder over kind]

G: De enige wat mijn dochter wil hebben, dat eigen kamertje, als jullie kunnen mij helpen, alleen dat ik wil hebben

103 (1 - 6 - 3) [stress ouder]

G: Ik beetje veel kilo. Misschien ik stress, heel veel eten.

G: Ik ruzie maken, ik niet begrijpen. Eten, eten, eten, eten. Daarom beetje veel kilo ook. Daarom ik sporten.

104 (1 - 6 - 6) [ervaringen azc]

I: Hoe ervaart uw kind het op het azc?

G: Ja, ik wil niet klagen, wat mijn betreft, , maar wat mijn kinderen betreft het is niet zo leuk voor hun al 4 jaar in verschillende azc's kinderen verblijven. Dus eigenlijk is dit onze tweede azc. En mijn oudste zoon, hij vindt een beetje vervelend om al 4 jaar in azc te verblijven samen met verschillende mensen met verschillende culturen.

105 (1 - 6 - 7) [landgenoten zorgden voor zoontje]

En mijn jongste zoon was hier in het azc en hij moest ook door andere mensen verzorgd worden. Dat hebben ook mijn landgenoten gedaan.

106 (1 - 6 - 7) [niet leuk lang in azc]

meeste last hebben mijn kinderen zij vinden het niet leuk om zo lang in het azc te kunnen

107 (1 - 6 - 8) [gezondheid kind]

I: En hoe zijn die gezondheidsproblemen nu?

G: Godzijdank zijn toestand is op gegeven moment stabiel geworden, maar wegens verschillende stress en andere omstandigheden het kan op elk moment nog slechter zijn.

108 (1 - 6 - 8) [lastig voor kinderen om altijd hier te blijven]

Want het is wel lastig voor mijn kinderen om altijd hier te blijven

109 (1 - 6 - 9) [stress bij het kind]

G: het is zo dat mijn kinderen ook hebben stress af en toe van verschillende omstandigheden bijvoorbeeld: wij moesten tijdje geleden samen met een andere gezin in één kamer verblijven. dus die mensen, die echt paar, die heeft een asielaanvraag ingetrokken en zij moesten gewoon terug. En zij hebben heel aangepaste gedrag getoond. Ook tegen mijn kinderen. Heel gruwelijk gedrag die man hij schreeuwde tot mijn kinderen, hij rookte overal dus dat heeft wel veel stress voor mijn kinderen veroorzaakt.

110 (1 - 6 - 10) [ongunstige omstandigheden]

G: Eerlijk gezegd de omstandigheden zijn niet zo gunstig voor ons allemaal en meestal voor kinderen.

111 (1 - 6 - 10) [vader ligt hier begraven]

ik zou terug keren naar mijn land van herkomst. Maar mijn zonen zeggen dat hun vader ligt hier en wij kunnen hem niet alleen laten hier.

112 (1 - 6 - 11) [reactie zoon op zieke moeder]

Mijn oudste zoon hij zei tegen mij dat hij wil niet mijn ook verliezen zoals zijn vader is weggegaan. Dus hij moest huilen en hij heeft heel duidelijk gemaakt dat hij heeft mijn zorg en mijn aanwezig altijd nodig.

113 (1 - 6 - 12) [kinderen moeten goeie mensen worden]

Dus ik zeg altijd tegen hen zij moeten heel sterk zijn zij moeten goed kunnen leren en goeie mensen worden. Sterke goeie mensen, want hun vader ja, die zit in de hemel dus hij kijkt naar hen en hij zou ook heel blij zijn als zijn kinderen ja erg sterk en goeie mensen zijn geworden.

114 (1 - 6 - 13) [agressief gedrag op school]

I: Hoe gaat het op school met de kinderen?

G: Wat mijn jongste zoon betreft hij heeft beetje agressieve gedrag.

115 (1 - 6 - 13) [leuk op school]

Wat mijn oudste zoon betreft hij vindt heel goed naar school te kunnen gaan en die leerkracht ook vindt hem heel leuk leerling

116 (1 - 6 - 14) [invulling msj]

I: wat zou dan goed zijn voor uw oudste zoon waar die activiteit dan over gaat?

G: Bijvoorbeeld hij kan heel goed dansen,

T: Breakdance bedoelt ze blijkbaar. Hij vindt ook zingen heel leuk.

117 (1 - 6 - 15) [dromen van een normaal leven]

dromen om af en toe dromen hebben normaal dromen zoals andere kinderen. Bijvoorbeeld hij zegt altijd, mijn zoon zegt dat hij wil goeie baan hebben en ja normale mens worden en hij wil ook voor mij heel lang zorgen. Hij wil auto hebben om voor zijn moeder te kunnen zorgen., zulke dromen hebben mijn kinderen. En zij dromen ook dat op een dag komt een einde van zo'n leven ik bedoel in het azc. Dat als normale mensen kunnen ook normaal leven leiden.

118 (1 - 6 - 19) [stress ouder]

G: misschien heb andere mensen heel veel probleem stress 1 jaar een jaar hier, stress. Sterker ja. Ik zeg nog ik kan wat doen. Ga doodmaken? Nee, ik heb twee kinderen mag niet. Ik stress, kinderen hebben stress. Daarom heel belangrijk.

119 (1 - 7 - 2) [kind vind school leuk]

G: Hij vindt het heel leuk, het vindt school zeer leuk, hier. In land van herkomst, leraren zijn heel streng, maar hier is leraren zijn aardig. Hij heeft meer tijd ook, vrije tijd.

G: Eén ding is heel opvallend. mijn zoon krijgt hier geen huiswerk. Dat verbaast ons.

120 (1 - 7 - 3) [invulling msj]

G: Hij houdt van circus en om dingetjes te vouwen. Dat vindt hij heel leuk.

121 (1 - 7 - 3) [invulling msj]

Is heel nieuwsgierig, bijvoorbeeld waarom is het die.. waarom is het dat? Misschien is het beter dat het niet direct tegen hem verteld wordt, maar via een verhaal dat we ergens achter komen. Dat we denken oh dat moet zo, krijg antwoord.

122 (1 - 7 - 3) [zoon houdt van kletsen]

G: Mijn zoon is wel een praten iemand. Zij willen graag met anderen kletsen. Is voor hem is heel belangrijk. Is heel nieuwsgierig, bijvoorbeeld waarom is het die.. waarom is het dat?

123 (1 - 7 - 4) [boos gesignaleerd door ouder]

G: Als hij boos wordt dan gaat hij niet praten, zwijgen, blijven zwijgen. met een boos gezicht dan gaat hij naar z'n kamer. Bijvoorbeeld hij is dol op computer of Ipad. Hij zit altijd achter de Ipad en dan soms ben ik niet blij mee. Soms ben ik boos en dan hij wil niet luisteren

G: Dat gaat heel snel over. Straks komt hij terug met glimlachend gezicht.

124 (1 - 7 - 5) [asielprocedure]

I: weet uw kind over wat er gaat gebeuren?

G: Ja dat weet hij. Wij hebben hier asiel aangevraagd. Dat weten mijn kind. Dat begrijpt hij.

125 (1 - 7 - 5) [zoon weet reden asiel niet]

Hij weet wel dat wij hier asiel hebben aangevraagd. Dat weet hij wel. Maar over de reden over de gebeurtenis van vroeger, over land, dat weet hij niet. Dat heb ik niet aan hem verteld.

126 (1 - 7 - 6) [kind stelt veel vragen]

G: Hij vroeg heel vaak. Wanneer gaan wij verhuizen? Wanneer gaan wij apart, in een aparte woning wonen. Niet met anderen samen. hij vraagt ook wanneer krijgen wij verblijfsvergunning.

127 (1 - 7 - 6) [niet vragen naar verleden aan kind]

G: Ik hoop dat jullie niet vragen: waarom komen jullie naar hier Wat hebben jullie ouders vroeger gedaan? ik wilde ook voorlopig ook niet aan hem vertellen over ons verleden.

128 (1 - 8 - 5) [ervaringen azc]

I: Hoe vinden de kinderen op het AZC?

G: Ja, dat is niet zo leuk voor de kinderen. die hebben geen veel activiteiten voor de kinderen

129 (1 - 8 - 5) [zorg om kind]

De hebben nu de Vrolijkheid, dat is 1 keer per week en dat is gar nicht hè. De hele dag de kinderen blijven thuis. Spelen hier met die andere asielzoeker, maar die andere activiteiten, heb geen meer

130 (1 - 8 - 6) [kind nl'se cultuur leren]

G: Hij moet leren voor die Nederlandse mentaliteit, Nederlands cultuur

131 (1 - 8 - 6) [zoon naar andere school om meer te leren]

I: Deze school, u zegt van...

G: dat is nur voor die asielzoekers kinderen

I: Ja, en dat vind u eigenlijk niet fijn

G: Nee, ik vind dat en mijn zoon auch, wel, hij wil meer te leren te

G: en hier wat heb ik, gar nicht hè

132 (1 - 8 - 7) [niet eigen taal praten]

G: Want mijn zoon, hij kan niet praten mijn taal

G: Mijn eigenlijke taal en hij praat 100% Nederlands taal en ik ben niet zo blij

133 (1 - 8 - 8) [nl'se cultuur leren]

G: Weil hij wil weten meer voor die Nederlands cultuur en traditie. Hoe kan leren.. voor voorbeeld in vriendschap met andere kinderen.

134 (1 - 8 - 8) [tot verblijfsvergunning krijgen niet blij]

G: Tot als we krijgen verblijfsvergunning, dat is totaal anders, maar

G: Ik ben niet blij, mijn zoon is niet zo blij

135 (1 - 8 - 9) [geen activiteiten voor kinderen op azc]

G: und heb geen andere recreatie voor de kinder. Nur die Vrolijkheid. Wij voelen, wij zijn in gevangen

136 (1 - 8 - 10) [kind vraagt wanneer op vakantie]

G: En mijn zoon en mijn dochter zij zeg 'Papa wanneer gaan we naar de vakantie, echt vakantie'

137 (1 - 8 - 10) [niet op vakantie]

G: We kan ik niet, machen we niet vakantie

G: 1 week of 2 week, wijl we moet elke dag melden hier

138 (1 - 8 - 11) [vrijheid voor de kinderen]

G: voor mij is belangrijk dat ik kinder hebben meer dingen te maken, voor voorbeeld, te hebben vrijheid.. hier, hier heb geen vrijheid voor de kinder

139 (1 - 8 - 12) [buiten blijven bij de kinderen]

G: En voor dat ik blijven met mijn kinder, als buiten, ik blijf met mijn kinder

G: Ik ben niet zo zeker voor mijn kinder

140 (1 - 8 - 12) [wat gebeurd morgen]

heb geen zekerheid hier

G: We weten niet wat wil gebeuren morgen,

141 (1 - 8 - 13) [angst dat er gestolen wordt]

G: Dat is niet goed. ik ben niet zo zeker. Iedere mensen komt van de andere kant, kom naar binnen en stelen hier die fiets, stelen die andere dingen, misschien denn hij wil stelen ook die kinderen

142 (1 - 8 - 13) [azc onveilig]

I: Het is onveilig hier

G: Ja, dat is onveilig

G: En heb gedacht voor die COA, als je elke 2 uur, die security, kan een rondje te maken

G: En voorzichtig zijn voor de kinderen hè

G: Ik ben niet zo zeker, en mijn kinderen, ik weet, zijn niet zeker voor dat

143 (1 - 8 - 14) [zoon bang om te spelen]

G: Ik zien voor mijn zoon, als hij komt buiten, hij heel bang te spelen. Op die andere kant, hier op die speelplaats

144 (1 - 8 - 15) [ziek]

G: als we ga bij de MOA en we zeggen 'ok ik ben ziek' en ik wil een bij die huisarts te zijn en een afspraak te maken. Eerst we moet praten met die verpleegster

G: En als zij denken dat we zijn ziek, echt ziek, dan zij wil sturen bij die dokter

G: Die huisarts

G: Maar dat is niet normaal

145 (1 - 8 - 19) [kinderen begrijpen situatie]

I: Ja. En wat begrijpen de kinderen van wat er nu gebeurt en wat er komen gaat?

G: Ja, de begrijpen veel, heel goed, over die situatie.

146 (1 - 8 - 19) [kinderen iedere dag angst voor politie]

G: En de kinder snap je, 1 dag moet kom de Polizei en pak ons

G: ja, hij weet het

147 (1 - 8 - 19) [kinderen weten wat er komen gaat]

I: Weten de kinderen ook wat er, wat er komen gaat

G: Ja

I: En hoe weten ze dat dan

G: Wel kijk, als we krijgen een negatief, voor voorbeeld, normaal ik praten met mijn vrouw, dan met, ja, wat wil gebeuren, wat wij moet doen,

148 (1 - 8 - 19) [kinderen zien de politie]

G: Dat war een niet leuk situatie voor de kinder, die heb gezien, dat die Polizei komt naar binnen met die pistolen

G: Met die wapens

G: En met die schild en de kinderen zien dat, met die maskers ook

G: Ja, en die kinder hebben bang

G: bijna 1 maand ik heb gepraten over dat, over deze situatie

149 (1 - 8 - 21) [zoon weet niet over verleden]

I: Wat weten de kinderen over wat er geweest is? Over de reis of over het land van herkomst?

G: Mijn zoon, hij weet het gar niks over mijn land.

150 (1 - 8 - 22) [kind zegt wanneer ouders in moedertaal praten]

wenn ik praten met mijn vrouw in mijn taal, hij zegt 'papa dat is niet mijn taal'

151 (1 - 8 - 23) [andere culturen]

I: En hoe gaat dat tussen andere kinderen omgaan, andere culturen?

G: Ja, dat is moeilijk, soms kinderen heb geen cultuur.

152 (1 - 8 - 23) [kinderen leren niet te discrimineren]

En in de school leren voor die onmoralischen dingen en thuis die leren niet deze dingen. Oder hij moet kijken naar, op

de internet, some, wie zeg je dat auf Nederlands.. violence

153 (1 - 8 - 23) [racisme]

G: oder als is racisme, dat is meeste is hier,

154 (1 - 8 - 23) [verschil school en thuis]

G: En jij moet respecteren iedereen

G: Maar op de school is totaal verschillend

155 (1 - 8 - 23) [verschil school en thuis]

G: En op de school kan iedereen praten slechte woorden

G: Thuis, nee

G: En dat is moeilijk

156 (1 - 8 - 24) [groep msj]

G: Nou kijk, in de school, in de groep van mijn zoon, dat is 98% [religie] mensen, kinder. En zij begrijpen nooit over die [religie], dat wil niet horen. Zij wil dominant zijn, dat de [religie] is betere religie en heb gezegd van mijn zoon 'rustig, we zijn niet, we kom hier niet om ruzie te maken'

157 (1 - 8 - 24) [groep msj]

I: Dus u zegt ook eigenlijk wel, het kan allemaal samen

G: Werken

I: Dat kan ook wel

G: Ja, en dat is beter

158 (1 - 8 - 24) [msj leider initiatief nemen]

G: de juf moet pakken initiatief en zeggen "ok, jij komt uit [land] of uit [land] en jij bent [religie], ok, we respecteren dat, maar jij moet ook respecteren verschillende religie oder natie"

159 (1 - 8 - 25) [praten bij emoties]

G: Als is verdrietig, hij komt thuis en hij wil niet praten before zijn moeder
G: Hij zegt 'papa ik wil praten met jullie'. We gaan naar buiten, wat hij wil, pak die fiets en fietsen
G: Tot de McDonalds, we sind lekker eten en dan we kan praten

160 (1 - 8 - 25) [reactie ouder op blij zijn van het kind]
G: en trots van mijn zoon, dan ik zeg, hij krijgen een cadeautje van mij oder van zijn moeder
G: Dan we zijn blij idem

161 (1 - 8 - 25) [zoon blij]
G: Maar als blij, hij komt thuis en zegt 'papa, ik blij voor dat, ik heb gedaan toets, heel goed'
G: Ik ben voldoende, ik ben blij

162 (1 - 8 - 26) [wens eigen huis ouder]
G: Ik heb gemerkt bij mijn zoon, als we lopen, als we wandelen op de straat in [plaats] en hij zegt 'o papa, ik wil deze thuis, zelfde wie deze thuis en hij vraagt waarom. Oh dan we hebben rustig en we kan niet denken over de Polizie die wil komen pakken ons
G: Een eigen huis

163 (1 - 9 - 1) [ouder soms naar psycholoog]
I: hoe gaat het met u?
G: ik soms gaat goed met mij, meestal niet. Ik ga ook twee dagen naar psycholoog.

164 (1 - 9 - 4) [kleine ruimte]
I: en hoe is dat voor de kinderen?
G: Eigenlijk is niet makkelijk met zoveel in kleine ruimte zitten. Mijn dochter, mijn kinderen vinden beetje kamer erg klein en hebben geen ruimte.

165 (1 - 9 - 5) [dochter moe door situatie]
G: opvang is voor kinderen niet makkelijk. En heel lang zijn we hier zonder duidelijkheid enzovoort, een beetje moe van de situatie. Ik probeer om beetje met ze praten want ze zeggen moeten dat ze geduld hebben
I: hoe merkt u aan uw kinderen dat zij de situatie niet makkelijk vinden?
G: ze praten wel vaak daarover met mij. En mijn oudste dochten zij was zo moe dat zij tijdje geleden levensmoe was.
I: Dat, dat zei uw dochter?
G: Ja

166 (1 - 9 - 5) [dochter sombere uitspraken]
G: Ja, ze hebben eigenlijk ook naar ze psycholoog gestuurd omdat ze dachten ja voor een jongedame dat zijn heel sombere uitspraak en gedachten.
I: Kan u uitleggen of kunt u iets over vertellen waarom u dochter dat zegt?
T: Ja, wij wonen eigenlijk heel lang in een opvangcentra. en ja dan wordt je echt helemaal moe van.

167 (1 - 9 - 6) [kinderen helpen niet echt mee in huis]
I: helpen uw kinderen dan, dan thuis mee?
G: niet echt, mijn man helpt mij thuis opdat ik ook zelf ziek ben dus hij neemt wat taken over.

168 (1 - 9 - 7) [binnen blijven door depressie]
I: Nu blijven ze veel meer binnen?
G: Ja.
I: Ja, is daar dan een bepaalde reden voor?
G: Ze zijn depressief geworden mijn jongste kinder zoon gaat wel uh naar buiten maar twee dochters niet.

169 (1 - 9 - 7) [invulling dag]
I: wat doen de kinderen overdag?
G: ze gaan naar school daar komen ze terug eigenlijk televisie kijken dat soort dingen.
G: Vroeger ging vaker naar buiten, maar nu niet meer eigenlijk.

170 (1 - 9 - 8) [gedrag kinderen op school]

G: Oké, ja thuis maken ze ook vaak ruzie met elkaar en op de school heb ik eigenlijk laatst begrepen dat mijn jongste dochter is een beetje agressief en maakt gewoon ruzie en mijn oudste, de leerkracht hebben ook tegen mijn oudste dochter gezegd dat het zou beter zijn als zij naar psycholoog gaat.

171 (1 - 9 - 8) [ruzie op school]

Op de school gaat ook niet altijd goed en ze hebben wat moeite met andere kinderen. Ze maken af en toe ruzie.

172 (1 - 9 - 9) [ouder denkt niet dat zoon gepest wordt]

I: Heeft u de indruk dat uw kinderen ook geplaagd of gepest worden?

G: Denk ik niet.

173 (1 - 9 - 10) [kinderen vinden niet op vakantie kunnen vervelend]

G: Wat de kinderen erg vervelend vinden is bijvoorbeeld tijdens schoolvakantie en iedereen heeft ergens een familie gaan ze weg. en zij bleven hier. Er is ook niets te beleven hier.

G: En hebben ze dus moeite mee.

174 (1 - 9 - 10) [ouder weet niet welke activiteiten kind leuk vindt]

I: Wat zou u dan voor uw kinderen wensen waar het over zou gaan?

G: Ik weet niet wat voor activiteiten zou ze leuk vinden of blij maken.

175 (1 - 9 - 11) [niet vaak gesproken in gezin over land van herkomst]

I: ik wil u wat vragen over de het land van herkomst, namelijk wat uw kind daar van weet en of daar over gepraat wordt in het gezin?

G: Er wordt niet zo vaak gesproken,

G: ik wil niet dat ze bijvoorbeeld te horen krijg over oorlog en alle ellende in eigen land. Ze wil ook een beetje hun besparen.

176 (1 - 9 - 12) [procedure is bekend]

G: ze weten eigenlijk niet heel veel over procedure. Alleen weten ze dat we geen verblijfsvergunning hebben, dat wij voor procedure zitten, dat lang gaat duren

I: weten de kinderen ook over de fase van de procedure waar u in zit?

G: Ja.

177 (1 - 9 - 13) [niet moedertaal vergeten]

G: Ja, ik probleem is dat ze zo vaak Nederlands spreken dat ze zeg maar hun moedertaal een beetje vergeten.

I: Dus u spreekt met uw kinderen dan ook vooral Nederlands, of?

G: Nee, heel weinig.

178 (1 - 9 - 14) [kinderen verdrietig]

G: Mijn jongste kind van 6 normaal af en toe wat verdrietig, maar de oudste 2 zijn erg verdrietig. Nou vooral mijn oudste dochter is vaak in haar kamer alleen gaat huilen.

179 (1 - 9 - 15) [niks voor ouder kunnen doen]

G: Nee, ik heb niks meer te vertellen, jullie kunnen toch niks uh voor ons doen.

180 (1 - 10 - 1) [dochter huilt]

G: Sometimes if she go to school, she can cry, she say because today my mother procedure wil go tomorrow it will not good. this troubling brain.

G: She will cry, the teacher wil take her home to go and relax. After she will come back.

181 (1 - 10 - 1) [fitness voor dochter is 's avonds]

So I asked them please, allow my daughter to do fitness here. they find for me something to do. I said I want her to do tennis. So if she do sport, maybe she can lose weight. But the time they give is too, I can not allow my daughter to go that time.. in the night. nine-thirty to ten-tirtyt's too late for my dauhgter. I can not leave her outside

182 (1 - 10 - 2) [mensen mee samenwonen zijn oke]

G: The people, the people we are living with are oké.

183 (1 - 10 - 3) [angst voor uitzetting ouder]

G: She think too much. She say they will take me back to my country. And in my country she don't have any future or they will circumsise her and they have ebola. She say "they will have gonna circumsise here. if we go, and she will die. Because, when they circumsises, they are all still die.

184 (1 - 10 - 3) [dochter denkt aan eigen toekomst]

She only think about her own future. Like if the will take us back and this is what will happen to her.

185 (1 - 10 - 3) [dochter huilt]

She was crying, and than I asked her "why are you crying?" She said she think about how our procedure, maybe they will be take us back to our country they will circumsise here. She do good things, in school, but sometimes she have too much stress on the head...

186 (1 - 10 - 4) [ouder stuurt kind niet naar supermarkt]

G: She can clean, but she can not cook for me!

G: I can't, I don't send her to the supermarket. Only if she want to buy something for herself. Me I go to supermarket for myself.

187 (1 - 10 - 4) [soms vertalen voor ouder]

I: Does she helps you with.. if you had a conversation?

G: Yeah, you know some Dutch people they wont' start anything. Because if we are going out you can see they say 'hello'. They are nice. They greets people.

I: And does your daughter also helps you if you had to talk, Dutch?

G: Sometimes if we go somewhere. Somebody, she can tell me "mama it's this they say."

I: she is your translator?

G: Yah.

188 (1 - 10 - 6) [geen dingen om te doen]

but we don't have any things to do

189 (1 - 10 - 6) [verblijven met andere nationaliteiten]

G: We don't stay with Dutch people outside. We only stay with different nationality it's difficult,

190 (1 - 10 - 7) [het is goed als er dingen zijn die dochter blij maken]

G: Sometimes children also, they have stress, so if they have some things that will make them happy during the day, when the go home in the night, they wil sleep good.

191 (1 - 10 - 7) [programma kan stress dochter verkleinen]

G: I like that, because so that can reduce my daughter stress. sometimes, if I can not talk to my daughter, somebody else can help me.

192 (1 - 10 - 8) [rolfiguur]

G: Anyone, I only don't like to discriminate people. Even he is small, Since you can make my daughter happy, I like that. Even a small baby if can talk, make my daughter happy, is good

193 (1 - 11 - 1) [ervaringen azc]

I: hoe vinden uw kinderen het op het azc?

G: Het bevalt niet zeer goed. Niet goed, niet zo goed

194 (1 - 11 - 2) [ervaringen samenwonen ander gezin]

maar mijn kinderen voelen zich niet vrij.

G: zij kunnen bijvoorbeeld niet in ondergoed lopen. Ik heb tegen hen gezegd "Hier wonen nog andere mensen". Dan moeten ze zich netjes aangekleed zijn.

G: Bovendien als zij naar de badkamer gaan, wil ik niet dat zij de deur op slot doen, omdat ze nog klein zijn,

maar omdat hier nog andere mensen wonen, willen zij wel de deur op slot doen.

195 (1 - 11 - 3) [pesten signaal ouder]

G: Bovendien verblijven hier kinderen van andere nationaliteiten die andere gewoontes hebben ze slaan elkaar en mijn kinderen zijn niet gewend dat anderen gaan slaan, maar de andere kinderen vinden dat normaal. Dat is voor hun een spel, elkaar te slaan.

I: want u merkt dat andere kinderen uw kinderen slaan?

G: Dat gebeurt iedere dag

196 (1 - 11 - 4) [activiteiten op het azc]

G: Op het centrum heeft zij niet zoveel contacten. daarom zit zij meestal op haar kamer en met internet, met telefoontoestel en zij is daar bezig. wat contacten met de jongens (broertjes) betreft, soms kan zij schreeuwen.

197 (1 - 11 - 5) [contacten met kinderen]

I: Waar zou uw dochter dan over willen praten?

G: Misschien zou zij graag contacten met de kinderen willen hebben van haar leeftijd. dan zij zou graag gewoon zich bezig houden met internet, met de WIFI.

198 (1 - 11 - 7) [praten in gezin]

I: weet uw dochter over wat er komen gaat, wordt daar binnen het gezin over gepraat?

G: over dit onderwerp kan ik alleen maar met <naam dochter> praten. Met de andere kinderen kan ik niet praten. Als ik over [land van herkomst] begin, beginnen ze meteen te huilen en dat is traumatisch voor hen. Daarom wil ik dat niet bespreken.

199 (1 - 11 - 8) [cultuurverschillen - ouder]

G: Hier is in bijvoorbeeld de kleding... niet echt belangrijk. De kinderen gaan aandoen wat ze willen. En niemand kijkt naar de kleding van de kinderen. het belangrijkste is natuurlijk dat de kleding niet smerig is. Maar het maakt verder niet veel uit wat voor kleding het kind aan aanheeft, wat voor fiets het kind heeft. Maar bij ons is dat echt belangrijk, als het kind niet volgens de mode aangekleed is, als het kind geen moderne fiets heeft, dan kan het kind uitgelachen worden.

200 (1 - 11 - 9) [groep msj]

I: denkt u dat het dus ook tussen culturen kan botsten?

G: ik weet het niet maar ik denk dat mijn kinderen met kinderen van andere nationaliteiten geen grote problemen zullen krijgen.

201 (1 - 11 - 10) [knelpunt ouder]

G: ik zou graag voor mijn kind hulp willen krijgen, ik wil graag professionele beroepshulp krijgen, zodat mijn zoon beter presteert in wiskunde (rekenen).

202 (1 - 11 - 10) [knelpunt ouder]

Maar ik als moeder zijnde, ben bang dat het kind later problemen daarmee krijgt.

G: Als hij iets schrijft en niemand zal begrijpen wat hij heeft geschreven, dan zal hij problemen krijgen.

203 (1 - 11 - 11) [invulling msj]

G: als jullie het leven van de kinderen willen verbeteren, dan heb ik misschien nog een voorstel. gewoon de kinderen bijbrengen, de kinderen leren hoe zij kunnen spelen. verschillende spelletjes bijbrengen, zodat er geen vechtpartijen hier organiseren, maar gewoon leuke spelletjes doen.

204 (1 - 11 - 12) [activiteiten organiseren voor afleiding]

En ik stel voor, we kunnen of jullie kunnen wedstrijden tussen gebouwen bijvoorbeeld organiseren, sportieve evenementen. Sportieve wedstrijden. Daardoor worden de mensen afleiding hebben en niet alleen bij hun problemen blijven zitten.

205 (1 - 11 - 12) [mensen bang voor deportatie]

Sommige vertrekken, maar sommige blijven hier en denken alleen maar aan deportatie. Zij zijn bang. misschien komt de politie. Zij worden uitgezet,

- 206 (1 - 11 - 13) [veel mensen drinken hier]
G: En bovendien drinken hier veel mensen. Zij vervelen zich en dan beginnen zij te drinken en zij drinken veel, maar als mensen activiteiten krijgen, dan is dat een soort afleiding.
- 207 (1 - 11 - 14) [ervaringen azc]
G: maar omdat ik hier zelf woon, omdat zelf hier met mijn kinderen verblijf, zou ik graag willen dat de sfeer hier veel beter wordt. Ten minste dat we wedstrijden gaan krijgen of andere activiteiten.
- 208 (1 - 12 - 3) [dochter ziek]
I: Want uw dochter is ziek. Wat, wat heeft ze?
G: zij heeft psychische moeilijkheden, want sinds 3 maanden hebben wij problemen met de burens en zij willen ons vermoorden. En sindsdien veroorzaken problemen voor ons en daarom is ze bang.
- 209 (1 - 12 - 3) [dochter ziek]
dochter in de problemen zit en wij zijn naar de huisarts en die zei dat zij behandeld moet worden door een psychiater.
G: zij is bang en zij krijgt nachtmerries in de nacht en zij huult en zij is gewoon bang in de nacht.
- 210 (1 - 12 - 4) [ervaringen azc]
I: Want mag ik vragen waarom uw burens u iets willen aandoen?
G: Onze burens hebben een dochter en die is even oud als mijn dochter) ze veroorzaakt problemen voor mijn dochter [naam]
- 211 (1 - 12 - 4) [vader terug reden psychische toestand dochter]
G: door het feit dat zijn vader is teruggegaan is hun psychische toestand slecht gelopen.
- 212 (1 - 12 - 6) [zorgen om kind]
G: ze zijn ook verdrietig want ze, willen ook een status krijgen. Want ze hebben nog steeds contact met hun vriendinnen via instagram en facebook. Ze hebben allemaal een huis gekregen.
- 213 (1 - 12 - 7) [wens eigen huis]
G: Ze hopen ook een huis te krijgen en hopen hier weg te gaan.
- 214 (1 - 12 - 8) [kind weet niets over land van herkomst]
I: Weten uw kinderen nog dingen van het land waar u vandaan komt?
G: Nee, helemaal niet.
G: Ze weten helemaal niets over [land van herkomst]. Ze kunnen zich helemaal niets herinneren van [land van herkomst].
- 215 (1 - 12 - 9) [concentratieproblemen]
I: Hoe gaat het met ze op school?
G: Nou, het gaat goed, maar laatste tijd is het slechter geworden want wegens ons moeilijke omstandigheden zijn ze ietsje achteruit gegaan.
G: omdat zij zich niet kunnen concentreren op studie
- 216 (1 - 12 - 10) [reden zelfmoord]
I: Eigenlijk wat is de reden dat ze zelfmoord wilde plegen?
G: Ik heb het aan haar gevraagd. ze zei ik haat alles in dit leven en een meisje van 11 jaar en die dat zegt is hele leven hard.
- 217 (1 - 12 - 10) [zelfmoord]
G: Nou, want zij heeft [naam dochter] was tijdje geleden heel erg ziek of moe.
T: Ze wilde zelfmoord plegen, dat heb ik verteld toch?
G: Dan [naam] heeft de leraar vertelt dat ze zelfmoord wilde plegen
- 218 (1 - 12 - 12) [knelpunt ouder]

G: Nou voordat ik naar de Azc in [plaatsnaam] kwam kende ik een familie en die waren op bezoek bij ons hier en zij hebben aan de COA gevraagd of onsnaar hun toe konden gaan als de meisjes geen school hebben en zij hebben gezegd van niet. Dat 't niet kan.

G: Omdat ik moet melden iedere dag.

G: Wat is de schuld van mijn kinderen dat ik een meld- en stempelplicht heb iedere dag uh dat zij ook niet op vakantie kunnen gaan?

219 (1 - 12 - 13) [wensen voor kind]

G: Het is een taboe geworden voor de kinderen. De kinderen zijn in staat, ze willen gewoon uh hier weg, ze willen gewoon normaal leven, ze willen huis, ze willen starten.

G: Wij hebben genoeg gepraat, Zijn moe van praten.

G: ze willen graag op vakantie gaan. Ze willen hier weg uit de azc. voor hen is belangrijk om hier weg te gaan op azc.

220 (2 - 1 - 1) [ervaringen azc]

I: Hoe vind je het hier?

G: Niet leuk

G: kom altijd mensen, ze gaan ze zijn thuis, ze gaan bij politie brengen, wij zie hem, ik heb veel stress

221 (2 - 1 - 1) [stress kind]

I: Elke dag?

G: Ja. Ik kan niet goed niet slapen, dus

G: Ja, ik heb ook veel stress..

222 (2 - 1 - 2) [kind praat niet met ouders over stress]

I: Ja. Heb je het er wel eens met andere mensen over?

G: Ja soms

I: in ieder geval met mijn vader en moeder niet, ze krijgen ook stress dus

223 (2 - 1 - 2) [ouders stress is moeilijk voor kind]

I: En als je vader en moeder stress.. Hebben je vader en moeder.. zie je wel eens dat die stress hebben?

G: Ja

I: Hoe is dat voor jou?

G: Moeilijk

224 (2 - 1 - 3) [angst voor uitzetting kind]

G: Zo bang, ja

G: Ja, mijn eigen land

I: Dat je naar je eigen land moet?

G: Ja

225 (2 - 1 - 7) [angst voor uitzetting kind]

G: ik ben bang gaan hij terug mij eigen land.

226 (2 - 1 - 7) [leren moeilijk]

G: Moet is leren, moeilijk

I: Leren vind je moeilijk?

G: Ja

227 (2 - 1 - 7) [school gaat niet goed]

G: school, ga niet goed, ik veel te snel boos

228 (2 - 1 - 7) [stress kind]

G: Nee, ik heb veel stress

229 (2 - 1 - 7) [waarom nl taal leren, als je uitgezet wordt]

Van wat moet ik leren, als ik ga mijn eigen land ik heb

G: Ik heb die taal niet nodig

230 (2 - 1 - 7) [zien dat politie kinderen haalt]

Ja, politie komt, haalt kinderen uit, hij is nu naar eigen land gegaan, dus ja. Dus ik gaat even nadenken, dus, is moeilijk

I: En dat heb jij gezien?

G: Ja

231 (2 - 1 - 8) [boos door stress]

G: Ja, veel stress ik word ook snel boos. Ik maak soms dingen kapot thuis

I: En waar word je dan boos om?

G: ik weet niet. Ik ben naar deze AZC gekomen, ik word sneller boos

232 (2 - 1 - 9) [wensen kind]

I: Ja, want wat zou je graag willen

G: Hier wonen

233 (2 - 1 - 10) [kind weet weinig over land van herkomst]

I: Want weet je nog iets over [land van herkomst]

G: nee, niet zoveel

G: Nee, ik was echt klein, ik weet niks

234 (2 - 1 - 11) [kan niet de moedertaal]

G: Nee, ik kan ook niet schrijven of lezen, niet in mijn eigen taal, dus

235 (2 - 1 - 12) [moeder wil niet dat kinderen stress krijgen]

I: wordt er bij jullie wel eens gepraat over [land van herkomst]?

G: Nee, mijn moeder wil niet wij krijgen stress krijgen, dus hij praat misschien met mijn vader

236 (2 - 1 - 13) [oorlog verschil nl en land van herkomst]

I: Want weet je ook dat er dingen heel anders zijn tussen [land van herkomst] en hier in Nederland?

G: Ja, daar is echt veel oorlog

G: Voor je loopt gewoon in straat en 1 keer mensen maken jouw gewoon dood

G: Maar hier is veiliger

237 (2 - 1 - 15) [soms gepest]

I: heb je wel eens het gevoel dat je niet zo goed bij hoort op school? Dat je uitgelachen wordt misschien of gepest zelfs?

G: Ja, soms

238 (2 - 1 - 15) [vrienden krijgen eigen huis]

G: Ik zie mijn vrienden, ze gaan naar eigen huis, wij blijven hier. Ik dacht waarom wij niet. Sommigen blijven 1 jaar, ze gaan eigen huis, wij zijn 5 jaar, wij blijven in AZC

239 (2 - 1 - 16) [wel/niet overgaan boosheid]

G: Ja, ik trek ook veel mijn haren

I: Waardoor gaat die boosheid weer over?

G: Als ik ben rustig gewoon

I: En wanneer gaat het niet over?

G: Ja, als ik wel veel boos ben

240 (2 - 1 - 19) [vaak ziek]

I: Want ben je wel eens vaker ziek?

G: Ja, vaak ziek of ze zeggen 'ja, neem gewoon paracetamol, word je vanzelf goed'.

241 (2 - 1 - 23) [groep msj]

I: Maakt dat nog verschil of die allemaal uit [land van herkomst] komen

G: Nee

G: Geen probleem welke land ze komen

242 (2 - 1 - 24) [invulling msj]

I: Nee. En de taal waarin dat gegeven gaat worden, is dat nog belangrijk?

I: In het Nederlands, of het in het Nederlands gegeven wordt, of liever in het?

G: Ja, Nederlands

243 (2 - 1 - 25) [wensen kind]

I: Stel je wordt morgen wakker en er is iets heel moois gebeurd, wat zou er dan gebeurd zijn?

G: Hier wonen

I: Met?

G: Met mijn ouders

244 (2 - 2 - 3) [invulling dag]

I: Wat voor dingen doe je hier?

G: de meeste doe ik voetballen en soms doe ik ook met m'n vrienden met de fiets racen. En soms ga ik naar computer. En soms ga ik naar Vrolijkheid.

G: (en naar) [naam park].

I: wat doe je daar dan?

G: soms neem ik m'n bal mee om daar te voetballen. Soms ga ik gewoon spelen met de dierenen andere dingen.

245 (2 - 2 - 4) [ervaringen azc]

I: hoe vind je het verder om hier te wonen, op dit azc te wonen?

G: Veel te leuk

G: dat hier zo groot is. En meer speeltuinen en meer voetbalvelden. Er zijn hier 2 voetbalvelden.

G: En dat we mooie huis hebben.

247 (2 - 2 - 7) [kinderen lachen uit als moeder komt om te stoppen]

G: als m'n moeder elke keer komt en laat stoppen dan lachen alle kinderen mij uit, omdat, steeds ik bang bent of dat ik baby bent. Sommigen doen dat. Maar niet allemaal.

248 (2 - 2 - 8) [kind praat niet nederlands met vreemden]

I: En als er bijvoorbeeld mensen bij jullie komen die alleen maar Nederlands praten, wie praten dan met hun?

G: Soms mijn moeder, soms mijn vader. Ik mag niet met grote mensen in discussies gaan

249 (2 - 2 - 9) [dagen gaan langzaam]

G:, mijn meester zei een keer als je iets niet leuk vindt gaat de dag heel erg langzaam. Als er als je alles leuk vindt dan gaat de dag heel erg snel voor je.

I: En gaan jou dagen vaak snel of vaak langzaam?

G: Vaak langzaam.

G: Gewoon ik vind iets gewoon saai, maar weet niet wat saai.

250 (2 - 2 - 10) [invulling msj]

I: En als je zou willen spelen, wat, wat zou je dan willen spelen, waarmee. Wat zou je dan willen doen?

G: Voetbalen rennen, zwemmen. En wedstrijdje doen met de fiets.

251 (2 - 2 - 10) [invulling msj]

I: Maar waar zou jij dan over willen praten?

G: Nergens over.

G: Nee, ik wil gewoon niks

252 (2 - 3 - 1) [vader in gevangenis]

G: ik weet wel dat mijn vader. Zeg maar in een soort gevangenis zit. En ik vind het niet zo leuk, omdat mijn vader ik weet niet wat er gebeurde, toen belde mijn vader mijn moeder en toen hoorde ik van mijn moeder, toen huilde mijn moeder. Toen vroeg ik "waarom huilt u"? toen zei mijn moeder "je vader zit in de gevangenis"

en toen hilde ik ook. En nu twee maanden of zo, twee maanden heb ik mijn vader nooit gezien.

253 (2 - 3 - 2) [ervaringen reis naar nl]

G: Nee, wij waren eerst met elkaar tot [land]. Mijn vader zei "wil je met de boot (tegen mijn moeder) of met het vliegtuig?" En met de boot vond ik wel gevaarlijk, omdat als je zinkt komen dieren zo of bijvoorbeeld zeg maar of een haaien of walvissen komen je doden.

G: Dat vond ik niet zo goed. Toen koos ik voor vliegtuig

254 (2 - 3 - 2) [oorlog in land van herkomst]

G: In (land van herkomst) was eerst heel veel oorlog.

G: En dat vind ik niet zo best, want misschien worden sommige mensen dood.

G: En soldaten blijven mensen doden. Ik weet niet waarom ze dat doen, maar ik vind het niet zo goed oké.

255 (2 - 3 - 2) [reis naar nederland]

G: Eerst waren we met elkaar. Met elkaar waren we eerst nog samen. En toen gingen we naar Nederland toe.

256 (2 - 3 - 2) [reis naar nederland]

G: Ja toen mijn vader zei "je kan allen maar met z'n tweeën, je kan niet met z'n drieën". Zo een crimineel in [land]. Hij had ons geholpen. Toen hadden we met mijn vader afgesproken dat mijn moeder en mij en nog een meisje mee naar Nederland nemen toe. Die man heeft alles gedaan om z'n best te doen.. toen bracht hij ons naar Nederland.

257 (2 - 3 - 2) [vader kwam later naar nederland]

G: Mijn vader zat nog steeds in [land].. zeg maar drie jaar. Ik weet niet drie jaar of zo.. toen was mijn vader nog steeds in [land]. Toen komt mijn vader weer terug.. zeg maar alleen met een man en toen vond ik het zo goed, toen vond ik wel oké dat mijn vader terug is. ik wilde dat mijn vader terug is. Ik wilde niet dat mijn vader weg is.

258 (2 - 3 - 3) [dromen over vader]

G: Als ik slaap, krijg ik nachtmerries. Dan droom ik nog steeds over mijn vader. Dat vind ik eigenlijk niet zo goed, omdat ik wil niet dat mijn vader weg gaat.

I: Waar gaan die dromen dan precies over?

G: over mijn vader, het blijft over mijn vader. soms blijf ik wat anders denken, maar ik blijf ook altijd aan mijn vader denken. Dan huil ik ook altijd.

259 (2 - 3 - 4) [niet mee mogen doen met voetbal]

G: ik wil ook zeggen dat kinderen spelen ook altijd niet met mij omdat ik als ik er niet ben, ben ik even weg naar thuis. waren op school teams gemaakt.

G: En toen kwam ik en toen zag.. die kinderen.. "gaan jullie voetballen?" "Ja, jij mag niet meedoen, wij hebben al teams gemaakt". En ze spelen niet altijd met mij, ik mag soms ook altijd niet meedoen met voetbal..

260 (2 - 3 - 4) [niet mee mogen doen met voetbal]

G: Ik blijf vriendelijk.. sommige mensen laat mij niet meedoen. Dan zeg ik "oke". Dan ga ik gewoon weg. Er komt nieuwe jongen, (dan bedoel ik dat hij wil voetballen) "Dan kan je meedoen", dan wil ik meedoen. Daar wordt ik een beetje blij van.

I: En weet je ook waarom je niet mee mag doen?

G: omdat ze hebben al teams gemaakt voor voetbal. Dus ik denk dat ze teams heb gemaakt op school. Vandaag is hetzelfde gebeurd. Ze zeiden dat je kan wel meedoen, als iemand anders komt. Dan kan je weer meedoen.

261 (2 - 3 - 4) [reactie op niet mee mogen spelen]

G: ik vind het wel vreemd ik bedoel niet zo goed. Dan denk ik ja laat maar, dan ga ik ook niet meer met ze spelen..

I: wat ga je dan doen?

G: Dan ga ik met mijn allerbeste vriend spelen..

262 (2 - 3 - 4) [soms willen kinderen niet mee spelen]

G: Ja ik bedoel dat het soms dat kinderen niet met mij spelen dat vind ik wel dat dat dat vreemd is.

- 263 (2 - 3 - 5) [bang dat vriend en vader weg moeten]
 G: En toen zondag was ook mijn beste vriend en gewone vriend waren we even bij hem toe. We dachten hij gaat echt weg. En ik weet niet wat er gebeurde, toen huilde die vriend en mijn beste vriend ook. Toen moest ik ook huilen, omdat ik dacht "misschien gaat ie weg".
 G: Ja, ik vind het ook wel van mijn vader hetzelfde
- 264 (2 - 3 - 6) [vader belangrijkste]
 G: Mijn vader dat vind ik het belangrijkste. Als ik geen vader heb, dan kan ik ook niets aan doen.. Ik wil gewoon bij mijn vader blijven.
- 265 (2 - 3 - 6) [vader en vrienden hier blijven]
 G: Dat mijn vader hier blijft. Mijn vrienden geldt hetzelfde.
- 266 (2 - 3 - 7) [ervaringen azc]
 I: En hoe wonen jullie op het azc?
 G: ik vind het wel goed, ik vind het helemaal oké
- 267 (2 - 3 - 8) [pesten]
 G: (zorghuis) ik heb hier opgeschreven dat ik niet zo leuk vindt dat kinderen mij pesten.
- 268 (2 - 3 - 8) [reactie bij pesten]
 Als ik zo aan het voetballen ben, kwam iemand met vuisten of met voeten. Dan blijf ik zo.. Dan stop ik. Hij wilde mij slaan, dan buk ik. Ik doe gewoon, ik doe niks terug. Als ik iets terug doe, dan krijg ik grote problemen.
- 269 (2 - 3 - 9) [wensen kind]
 (wensenhuis) G: "Ik wil dat mijn vader blijf in Nederland"
 G: Ik vind het ook dat mijn vader moet blijven
- 270 (2 - 3 - 10) [moeder slaat bij stout zijn]
 I: Doet je moeder je wel eens slaan?
 G: Nee dat doet ze nooit. Als ik zo stout doe, dan doet ze het.. dan doet ze het wel soms.
- 271 (2 - 3 - 11) [school en thuis zelfde regels]
 G: eigenlijk op school, leer ik veel, maar bij thuis is het altijd hetzelfde (als op school). Mijn moeder leert altijd "als kinderen je pesten, niet met hem spelen, ga maar met iemand anders". Dat leer ik ook hetzelfde als thuis.
- 272 (2 - 3 - 13) [familie missen uit land van herkomst]
 G: Soms mis ik ook mijn beste vrienden en tantes en ooms. Mijn moeder mist ook de tantes en ze zussen en ze broers.
- 273 (2 - 3 - 14) [mama helpen]
 I: help je mama ook wel ergens mee?
 G: Ja met alles.
- 274 (2 - 3 - 14) [vertalen voor moeder]
 G: Soms mijn moeder weet niet wat zeg maar 'venster' is. dan vertel ik. Dan weet mijn moeder weer. Ze weet niet wat telefoon betekent dan vertel ik, dan weet mijn moeder het weer.
- 275 (2 - 3 - 15) [invulling msj]
 I: En stel nou dat het hier komt, waar moet het dan over gaan?
 G: zeg maar over kinderen, dat ze goed leren op school ja dat over ja.
 G: Ja dat ze misschien naar school toe, dat ze mensen geen geld hebben, dan denk ik dat ze wel arm zijn
- 276 (2 - 3 - 16) [geen kleren en geld in land van herkomst]
 G: Ik had ook geen kleren in [land van herkomst] en mijn moeder had ook geen geld. hebben veel mensen heel veel geen geld.

- 277 (2 - 3 - 18) [denken aan vroeger]
 G: waar denk jij heel veel aan?
 I: Dan denk ik heel veel aan vroeger, dat wat gebeurde.
- 278 (2 - 3 - 18) [praten invulling msj]
 I: die activiteit dat programma, waar zou je dan over willen praten?
 G: Over praten denk ik zeg maar over arme landen dat er zo arme landen zijn
- 279 (2 - 3 - 19) [cultuurverschillen - kind]
 I: En wat is het dan anders in [land van herkomst]?
 G: [land van herkomst] vind ik wel een beetje vreemd dat mensen zomaar asielzoekers zomaar mensen doden. In Nederland maken ze regels dat ze niet zomaar mensen doden. Hier is ook zo beveiligd met politie. In [land van herkomst] mag je eigenlijk alles doen, hebben ze geen regels.
- 280 (2 - 3 - 20) [groep msj]
 I: Wie zouden er dan in zo'n groep moeten zitten volgens jou?
 G: Dat weet ik echt nog niet
- 281 (2 - 3 - 20) [rolfiguur]
 I: Heb je dan een idee wie dat dan zou kunnen geven qua juffrouw of meester?
 G: Nee wat weet ik niet
- 282 (2 - 4 - 1) [wens eigen huis kind]
 G: En ik wil ook een beetje alleen een huis voor mijzelf
 G: En een beetje voor mijn moeder
 G: En zelf
 G: ik wil gewoon, dat mijn huis groot wordt
- 283 (2 - 4 - 1) [wens status krijgen]
 G: en als ik jarig ben, wens ik dat ik gewoon status krijg
- 284 (2 - 4 - 4) [weet niks over land van herkomst]
 I: Wat weet je over de tijd dat je niet in Nederland was?
 G: Dat weet ik niks
- 285 (2 - 4 - 5) [weet niks over toekomst]
 I: Wat weet je over wat er komen gaat?
 G: Weet ik niet (...)
- 286 (2 - 4 - 7) [ervaringen azc]
 G: En het AZC, gewoon alles hier, van hier leuk
- 287 (2 - 4 - 8) [taken in huis]
 I: Help je mama wel eens ergens mee?
 G: Ja. eten maken, een beetje snijden een beetje kip snijden en nog afwas en nog iets brengen voor mijn moeder, voorbeeld, als mijn moeder ergens, iemand zijn.. voorbeeld mijn moeders vriendin. En als mijn moeder zegt "Ga wat halen", dan ga ik, wat halen
- 288 (2 - 4 - 10) [moeder ziek, maar bleef bij dochter]
 G: En mijn moeder moest naar de dokter, omdat ze had een beetje ergens pijn, maar zij wilde, ze zei tegen de dokter 'ik kan niet komen, want ik moet bij mijn dochtertje blijven, want zij is heel hard ziek. Dus dan ging ze bij mij blijven, toen ging ze niet naar de dokter
- 289 (2 - 4 - 11) [praten met moeder bij emoties]
 I: Stel nou dat je niet ziek bent, maar je bent eh, heel verdrietig, of je bent heel boos, wat doe je dan?
 G: dan ga ik gewoon tegen mijn moeder zeggen, dat ik boos ben

- 290 (2 - 4 - 11) [reactie moeder op boosheid dochter]
G: Misschien een vriendin gaat zo stom tegen mij doen, dan zeg ik gewoon tegen mijn moeder. Dan zegt mijn moeder tegen die moeder en dan gaat die moeder tegen de kindje zeggen "niet meer doen".
- 291 (2 - 4 - 12) [dromen]
G: zij is mijn aller-aller beste vriendin
G: Ja, en zij is al verhuisd naar zijn eigen land
I: Want je vertelde net dat, dat vriendinnetje is naar haar eigen land gegaan
Denk je daar ook wel eens over na?
G: Ja, als ik ga slapen, zit ik te dromen, dat ik met haar zit te spelen
G: Dat zij nog hier
- 292 (2 - 4 - 15) [leuke activiteiten]
G: de aller eerste vind ik zingles leuk en de Vrolijkheid
- 293 (2 - 5 - 3) [leuke dingen op school]
I: Hoe is 't op school?
G: Wel goed.
G: Het is daar gezellig, knutselen, we doen daar ook leuke dingen
- 294 (2 - 5 - 5) [met zusje nederlands praten]
I: Wie spreken er dan Nederlands thuis?
G: soms praat ik met mijn zusje Nederlands alleen dat, maar dan begrijpt ze dat niet echt goed.
- 295 (2 - 5 - 6) [bang dat moeder overlijdt]
G: in het zorgenhuis heb ik geschreven dat ik bang ben dat m'n moeder dood gaat, zij voelt zich niet echt heel lekker.
- 296 (2 - 5 - 6) [huilen bij verdriet]
I: En je vertelt dat je ook soms wat verdrietig voelt of dat er beetje moeilijk vindt ook heeft dat huilen, weet ik niet of dat klopt hoor, heeft dat huilen daar ook mee te maken?
G: Ja soms wel.
- 297 (2 - 5 - 6) [nadenken over in nederland mogen blijven]
I: Ja, waar denk je dan aan?
G: Nou dan denk ik soms mijn vriendin die mag blijven in Nederland en dan denk ik, zeg ik van mijzelf ja mogen we nou wel blijven of niet blijven.
- 298 (2 - 5 - 6) [nadenken over in nederland mogen blijven]
I: wat zijn dingen die je, die je niet zo leuk vindt?
G: dat ... een moeilijke situatie zitten. Of we nou wel mogen blijven in Nederland of niet.
I: En denk je daar dan ook veel over na?
G: Best wel.
- 299 (2 - 5 - 6) [praten over bang om terug te moeten]
I: praat je dan ook met iemand?
G: Ja, soms.
I: Ja, met wie dan?
G: Ja, met mijn ouders, soms. Dan zeg ik " ik ben bang dat we gaan". En dan mijn moeder zegt 'Ja, dat hoeft niet hoor om bang te zijn'.
- 300 (2 - 5 - 6) [verdriet om terug te moeten, want kent taal eigen land neit]
G: dan ben ik onzeker ook soms, dan ben ik soms ook verdrietig. Dan denk ik ja als wij nou terug naar ons land gaan, ik ken die taal niet eens.
- 301 (2 - 5 - 6) [wensen kind]
G: en in 't wensenhuis staat dat mijn moeder voor altijd leeft en gezond blijft en mijn vader.

- 302 (2 - 5 - 6) [zorgen over moeder]
 (over zorgen..) G: en wel over m'n moeder, maar daar wil ik liever niet over praten.
- 303 (2 - 5 - 7) [huilen bij pijn]
 G: Dan huil ik over een ding bijvoorbeeld als ik ga pijn heb ergens. Dan huil ik ook soms en dan ga ik gewoon, naar kamer en dan ga ik lezen en dan gaat de pijn vanzelf uit en weg als ik er niet over na denk.
- 304 (2 - 5 - 7) [kalm worden bij emoties]
 I: stel je voelt je verdrietig of je voelt je boos. Wat doe je dan?
 G: dan ga ik kalmen, dan blijf ik kalm dat ga ik een boek lezen dan wordt ik vanzelf kalm.
- 305 (2 - 5 - 7) [rustiger worden]
 I: Dan merk je dat je kalm wordt?
 G: Ja.
 G: Dan wordt ik rustiger. Want, dat dan zit er niemand om me heen.
- 306 (2 - 5 - 8) [al bestaande activiteiten]
 I: Nee. Nee, want hier is de Vrolijkheid
 G: Ja, ik ga daar ook heen.
- 307 (2 - 5 - 8) [invulling msj]
 I: Ja. En wat zou jou helpen?
 G: als ik iets leuks doe op school dan vergeet ik het en dan ga ik doen wat heel leuk is.
 G: Daar wordt ik ook blij van. Dan hoeft ik daarover niet meer denken.
- 308 (2 - 5 - 8) [invulling msj - praten onzekerheid]
 I: Waar zou jij dan over willen praten?
 G:.. Dat 't erg onzeker is. dat of we mogen blijven of niet.
- 309 (2 - 5 - 9) [wensen kind]
 I: stel nou dat jij de directeur bent van dit azc wat zou je dan veranderen?
 G: Ja, dat we hier kunnen blijven. Dan kan gewoon blijven hoe het is, want de directeur kan er niks aan doen dat ik niet kan blijven of wel blijven.
- 310 (2 - 5 - 10) [cultuurverschillen - kind]
 I: Hoe vind je het eigenlijk in Nederland?
 G: Nou de taal is wel verschillend. Er zijn minder letters hier. (...) In (land van herkomst) hebben we veel meer letters. Ik, ik weet 't niet hoeveel het zijn, volgens mij 30 of 32.
 G: hier zijn de scholen veel anders dan daar. Daar moet je echt rechtop zitten. Handen voor je. Daar moet dat echt hele dag. Hier kan je zitten hoe je wilt.
- 311 (2 - 5 - 11) [soms vertalen voor ouder]
 G: En dan snapt mijn moeder het nog steeds niet, maar meestal als het makkelijke woorden zijn dan vertel ik het ook in het [taal] dan kan ik het wel.
- 312 (2 - 5 - 12) [soms nederlands praten met vreemden]
 I: stel nou dat er vreemden bij jullie zijn, help je dan ook wel eens mee met Nederlands praten?
 G: Ja, misschien wel. Ik weet niet. Ligt eraan als zij het willen.
- 313 (2 - 5 - 12) [taken in huis]
 I: doe je ook wel eens klusjes
 G: Ja.
 I: help je wel eens mee?
 G: Ja.
 I: Wat doe je dan?
 G: De afwas volgens mij. De kleren opvouwen. De wasmachine, stofzuigen.
 G: En de tafel schoonmaken na het eten. Heel veel.

- 314 (2 - 5 - 12) [taken in huis soms gevraagd, soms uit zichzelf]
 I: moet je, je mama of papa dat dan vragen of doe je dat dan uit jezelf?
 G: Ja, soms vragen ze het, want soms ben ik ook iets anders aan het doen. En vragen ze "wil je tafel schoonmaken?". Maar soms doe ik het ook uit mezelf.
- 315 (2 - 5 - 14) [enge nachtmerries]
 dan heb ik een nachtmerrie gehad en dan ben ik opeens wakker geworden of zo. Dan, ben ik ook heel bang. Er zijn ook hele enge nachtmerries bij mij, dat m'n moeder dood gaat. Ja, ben ik bang voor
- 316 (2 - 5 - 14) [helpt om bij ouders in bed te liggen]
 G: Dan zit ik naast iemand dan kan ik veel sneller iets tegen hem zeggen.
- 317 (2 - 5 - 14) [niet goed slapen, bij moeder slapen]
 I: Lig je 's nachts nog wel eens wakker dat je niet goed kan slapen?
 G: Ja. soms, ja, dan huil ik als ik niet goed kan slapen. Zeg ik tegen m'n vader "ik kan niet slapen" en dan kom ik bij m'n moeder slapen en soms is het gewoon dat ik bij m'n moeder gaat slapen en soms bij mezelf in m'n eigen bed.
- 318 (2 - 5 - 15) [huis wordt niet gedeeld]
 I: En deel je dan ook de kamer nog met mensen die je niet kent?
 G: Nee.
- 319 (2 - 5 - 16) [geen voorkeur rolfiguur]
 I: het programma. wie dat dan zou moeten geven?
 G: Voor mij maakt het niet uit,
- 320 (2 - 5 - 17) [soms ruzie op school]
 G: Niet echt dat we veel ruzie is daar, daar word ik niet echt blij van.
 I: Nee, want zie je dan veel ruzie?
 G: Nee, niet heel vaak, maar op school is het wel, wel soms ruzie en dan zeg ik "ja, wat maakt het uit hoeveel gum je hebt of niet, want de juffrouw geeft je gewoon een nieuwe gum".
- 321 (2 - 6 - 1) [in eigen taal praten voor msj]
 G: (voor een activiteit) ik wil met iemand anders met mijn eigen taal praten
- 322 (2 - 6 - 1) [meer mensen uit eigen land op azc of school]
 G: Ik wil graag nog meer mensen uit ons land in dit azc komt. Of op school.
- 323 (2 - 6 - 1) [niet met anderen samenwonen]
 G: Ik wil graag in caravan wonen, want ik wil niet met iemand anders samenwonen.
 G: Dus. Ik wil in caravan wonen, alleen met ons..
- 324 (2 - 6 - 2) [kind wil alleen wonen]
 G: Ik wil gewoon niet met iemand anders wonen.. ik keuken samen gebruiken, wc samen gebruiken één douche.. alles.
 G: Gewoon in die huis, s nachts ik gewoon niet slapen door hun, ik wil gewoon in caravan wonen.
- 325 (2 - 6 - 2) [last van schreeuwen]
 G: Hun doet.. Wij doet dat ook! Wij doen dat ook schreeuwen, dat doet allemaal! Maar hun doet beetje.... ik heb er last van.
- 326 (2 - 6 - 2) [samenwonen met ander gezin]
 G: Eigenlijk wij wonen met hun samen, dat gaat heel goed, niet ruzie, maar hun kindje schreeuw heel hard.
 G: Hun slaapt bijna nooit. als heel donker is. Die mevrouw lacht echt hard. Ik schrok! Ik was aan het slapen
- 327 (2 - 6 - 2) [samenwonen met ander gezin]

G: Mijn broertje is nieuwgeboren en die andere mensen schreeuwen heel hard! En hun hebben twee kindjes en hun schreeuwen maar mijn broertje kan niet slapen.. huilen, huilen. Maar broertje gaat net slaapt en hun gaat weer schreeuwen

328 (2 - 6 - 2) [sommige nl'se woorden nog niet kennen]

G: Sommige Nederlandse woorden ken ik nog niet. Ik kan gewoon met iemand anders zomaar praten, maar als ik bij televisie.. iets als bij televisie bij de journaal iemand praat, ik snap het niet.

329 (2 - 6 - 3) [anderen schreeuwen]

G: Dan ga ik zeggen tegen hun kindje of zeggen tegen hun papa of mama, ik ga zeggen: "niet meer schreeuwen mijn broertje kan helemaal niet huilen, dan wordt hij.. dan hij wil met mij ruzie maken. Mijn moeder zij gaat zeggen "eej, niet schreeuwen' maar hij, hun schreeuwt nog steeds.

330 (2 - 6 - 3) [moeder boos]

G: Soms mijn moeder wordt echt boos. Mijn moeder kan s nachts echt niet slapen.
I: Wat merk jij daarvan? G: Niks. Ik ga gewoon slapen.

331 (2 - 6 - 3) [vader of moeder soms boos]

G: Mijn vader wordt soms erg boos.. mijn moeder ook. Mijn broertje kan helemaal niet slapen.

332 (2 - 6 - 4) [nl gewoon leuk]

I: Hoe vind je het verder op dit hier?
G: Goed ik vind het gewoon leuk. Leuker dan... ons land.

333 (2 - 6 - 5) [familie missen]

G: Mijn oma...mijn opa.. mijn familie. Ik mis ze allemaal.
G: Toen ging ik weg van mijn land. Ik was bij de vliegveld. Ik wil niet weg naar Nederland. Ik kijk naar hun, ik wil gewoon daar blijven. Toen ik wil snel naar Nederland gaan. Toen ik kom bij vliegveld, ik wil niet weg.

334 (2 - 6 - 6) [in eigen taal willen zeggen]

G: Ja! een taalleren school
G: (over taalklas) daar, daar zit ook Franse mensen, En Polen en mensen die .. alleen ik ben alleen. Ik kan niet met anders vertellen als ik iets niet begrijp iets met Nederlands. Ik wil graag zeggen met mijn taal zo...

335 (2 - 6 - 7) [boos kind]

G: Als iemand over mij praat, iets niet leuke dingen.. bij mij zegt. Iets zegt over mij zegt. Als .. dan wordt ik boos.. als hij zegt ik tegen de juffrouw zeggen. Als hij zegt nog steeds, ik ga met hem ruziemaken, maar ik heb nog nooit ruzie gemaakt

337 (2 - 6 - 7) [pesten]

I: Worden er wel eens lelijke dingen over jou gezegd?
G: Ja
I: En wat zeggen ze dan?
G: Dikzak.
I: En wat doe jij dan?
G: Ik! ik word boos.. Sommige mensen noemen me [scheldwoord].
I: Hoe vind je dat?
G: Niet leuk
G: Als

338 (2 - 6 - 7) [reactie bij pesten]

G: Als iemand mij zegt [scheldwoord] of dikzak ik ga gewoon na juf toe of euh naar hun ouders Als iemand zeggen.. sla gewoon.

339 (2 - 6 - 8) [praten met ouders]

G: Nee ik heb het niet met mijn vader of moeder gezegd. Als ik zeg: mijn vader wordt boos of moeder.

- 340 (2 - 6 - 9) [vrienden]
I: Heb je ook vrienden hier?
G: Ja! Heel veel.
- 341 (2 - 6 - 11) [activiteiten op het azc]
I: Worden er ook nog andere dingen voor kinderen gedaan?
G: Voor mij niet.
I: Zou je graag willen dat er iets komt?
G: Ja
- 342 (2 - 6 - 15) [leuke dingen op het azc]
G: Dank je voor de wifi. Het doet vertellen, het kan eigenlijk niet. we praten gewoon zomaar met telefoon. als ik kom in Nederland ik heb nog niet me oma ze gezien. we kan nu met mijn Ipad zomaar skype, zomaar zien. Dat is leuk.
G: Veranderen! Niks. Is gewoon.. nu is het al heel goed.
- 343 (2 - 7 - 1) [nieuwe school]
I: (*Over zorgenhuis*) "Ik wil naar een andere school, want hier ben ik 24 uur met asielzoekerskinderen"
- 344 (2 - 7 - 4) [met nederlandse kinderen]
G: Maar ik wil ook graag eigenlijk met Nederlandse kinderen, ben ik al, 24 uur met asielzoekers en ik wil met anderen,
- 345 (2 - 7 - 4) [niet fijn op school]
G: ik vind op school niet eens zo fijn of leuk.
I: Ben ik heel benieuwd, wat maakt dat je het niet zo fijn vindt?
G: Omdat ik steeds met asielzoekers ben. En daarnaast altijd pesten zij mij enzo
- 346 (2 - 7 - 4) [wensen kind]
G: eigenlijk wil ik van die school af, maar, ik wil ook weg omdat ik beter Nederlands wil leren
G: Naar een Nederlandse school met Nederlandse kinderen
- 347 (2 - 7 - 5) [pesten]
I: Je noemt pesten. Wat doen ze dan?
G: Of ze schelden over mijn naam enzo en wat ze nog meer doen ze praten vieze dingen over mij enzo.
- 348 (2 - 7 - 6) [vrienden in klas niet echte vrienden]
G: Maar ook in mijn klas heb ik wel vrienden. maar ik noem ze niet echt mijn vrienden, want ik weet dat ze nog steeds of dingen over mij enzo zeggen.
- 349 (2 - 7 - 7) [pesten]
G: Want elke keer pesten zij mij eigenlijk. Dus daarom weet ik, want toen ik al hier kwam gingen ze mij pesten.
- 350 (2 - 7 - 8) [wat doen op het azc]
I: Wat doe je nog meer op het azc?
G: Ik ga wel buiten spelen, voetballen, of af en toe ga ik gewoon alleen basketballen. Of we doen tikkertje of ja bijvoorbeeld daar met sommige kleine kinderen doen we tikkertje enzo. Verstopptje, verder niks.
- 351 (2 - 7 - 10) [buitengesloten]
G: lijk alsof ik wel buitengesloten ben
- 352 (2 - 7 - 10) [invulling msj]
G: ik denk dat ik de thema weet al. 'Pesten moet afgelopen worden'.
- 353 (2 - 7 - 10) [invulling msj]
I: Je voelt je wel eens buitengesloten?
G: Ja.
I: En zou je dat dan ook daarover willen hebben?

G: Ja.

I: En hoe moet dat dan gaan? Moeten we daar dan praten over, of anders?

G: Ja, kan ook wel.

354 (2 - 7 - 10) [pesten]

I: En die merk je dat andere jongens die pesten?

G: Ja, die pesten hem eigenlijk ook wel.

I: En, weet je waarom?

G: Ik heb geen idee, maar hij doet steeds stoer tegen de kinderen

355 (2 - 7 - 10) [samenstelling groep]

I: als jij dan met andere kinderen dat er ook andere kinderen zijn die moslim zijn of die anders christelijk zijn. Hoe vind je dat dan?

G: Ja, ik vind dat wel leuk,

356 (2 - 7 - 11) [moeilijk in nederland]

I: zijn er ook dingen die je moeilijk vindt in Nederland?

G: ja misschien dat wij hier niet kunnen blijven. Dat we toch terug moeten

358 (2 - 7 - 11) [wakker liggen 's nachts van dingen die gezien zijn]

G: Ja, zagen we ambulance, maar die meneer die pakte ook zelfs z'n mes en ging bij een politieman..

I: Ik kan me voorstellen dat je daar 's nachts ook best wel eens van wakker ligt. Of heb je dat niet?

G: soms wel. Want toen die ene keer met die meneer gebeurde zo, kon ik eigenlijk niet eens slapen, Ik dacht steeds na aan dat enzo.

359 (2 - 7 - 11) [zien gezin teruggestuurd naar land van herkomst]

G: Ja, En ik heb het ook niet eventjes gezien, maar ik zag wel dat ze werden teruggestuurd naar hun eigen land. Was wel best eng, want er kwamen 4 politieauto of 3.

360 (2 - 7 - 11) [zorgzame vader, want weet niet wat gebeuren kan]

G: mijn vader is ook heel zorgzaam, want hier weet je nooit wat er kan gebeuren.

361 (2 - 7 - 12) [kind gestolen]

G: wordt een kind gestolen en denk je 'oei oei, dat gebeurt ook met jou', was ook al gebeurt met een jongen En mijn moeder die bleef maar zeggen, niet daar gaan straks gebeurt dat met jou. Ik ben zo bang, ik bleef maar aan deze kant.

362 (2 - 7 - 12) [niet weten wat er kan gebeuren]

G: hierin Nederland mogen blijven want je weet nooit wat er hier gaat kan gebeuren. Ook niet in dit azc misschien wordt je bestolen

363 (2 - 7 - 12) [wat doen bij boosheid]

G: Nou, als ik boos ben, ga ik gewoon weg of, ja ga ik gewoon weg en als ik verdrietig ben ga ik ook gewoon weg.

I: En wat is dan gewoon weg?

G: Weggaan van hun als ze iets zeggen, ga ik gewoon van hun weg.

I: Loop je weg bij wat je ziet?

G: Ja

I: en waar ga je dan naar toe?

G: Naar m'n huis of naar een andere plek. Waar geen ongeluk gebeuren enzo.

I: Ja.

G: Maar mijn lievelingsplek is helemaal daar achter. Dus door het hoge gras (I: ja), kan je lekker relax in de zon enzo.

364 (2 - 7 - 13) [wel praten in gezin over land van herkomst]

I: En wordt er bij jullie in het gezin ook gepraat over, over het land of over hoe het was?

G: Ja, bijvoorbeeld wat ze meemaakten enzo.

I: Ja?

G: En verder weet ik eigenlijk niet.

365 (2 - 7 - 14) [gelukkig om dit gesprek te houden]

I: Hoe voel je je vandaag. Kan je er eentje uitkiezen?

I: 'Gelukkig' en kan je vertellen waarom?

G: Want, ik voel me nu blij dat ik dit allemaal verteld heb en dat eigenlijk sommige slechte dingen van mij weggaan enzo. Voel ik mij nu wel gelukkig.

366 (2 - 7 - 14) [naar andere school willen]

G: Maar ik wil toch nog steeds naar een andere school

367 (2 - 7 - 15) [huis krijgen heel erg leuk]

iets heel erg leuk. Wat is er dan gebeurt?

G: Zegt mijn vader misschien wij krijgen een huis.

I: En wat zou jij zeggen?

G: Joepie, want ik wacht al heel lang

368 (2 - 7 - 15) [huisdier willen]

G: ik wil ook heel graag in een huisdier hebben.

369 (2 - 7 - 16) [meehelpen in huis]

I: Waar help jij wel eens mee, in huis?

G: schoonhouden bijvoorbeeld, de afwas doen, doe ik af en toe. Ik ga ook schoonmaken met de soms help ik mijn vader ook met andere dingen, bijvoorbeeld vandaag ging ik met hem naar de winkel ging ik hem eventjes helpen

370 (2 - 7 - 16) [reactie ouder op taken doen]

I: En wat zeg je vader of moeder dan of zeggen ze wat?

G: Ja, ze vinden het wel leuk dat ik hen help enzo.. Goed gedaan bijvoorbeeld complimentjes geven. Of ze zijn heel erg trots als ik iets goed doe bijvoorbeeld.

I: Ja, dan zeggen ze dat ze heel erg trots zijn op je.

371 (2 - 7 - 16) [uit zichzelf taken doen]

I: wordt dat dan gevraagd aan je?

G: Ja, maar soms doe ik het gewoon zelf. Zonder dat ze me vragen. want ik wil heel graag werken.

372 (2 - 7 - 17) [vader huilen om ziek zusje]

I: En merk je ook wel eens dat papa of mama ergens mee zit?

G: Jawel.

I: Waar merk je dat dan aan?

G: Aan m'n zusje want die is ziek eigenlijk. Die is gehandicapt en soms zij is ziek mijn vader huilen

373 (2 - 8 - 1) [moeder gaat praten met klasgenootjes]

G: Ja, dan kan ik niet goed slapen en dan komt mijn moeder bij mij, hij zegt, dan zegt hij 'wat is er' en ik zei 'op school, ik heb erin gegaan en die jongentje zei zo dit. Hij (zij) zei 'ok, ik ga even met die jongetje praten. Hij heeft met die jongetje gepraat

374 (2 - 8 - 1) [nadenken over dingen]

I: Zijn er dingen waar je heel veel over nadent?

G: Ja

I: Wat voor dingen zijn dat dan?

G: Dat ik iets gedaan heb, dan kan ik niet goed slapen, dan denk ik 'nee, als ik morgen naar school ga, dan gebeurt er dit en dat en dan dat dat dat

375 (2 - 8 - 1) [verschillende mensen bier drinken]

I: En wat heb je opgeschreven? 'Ik maak me zorgen dat verschillende mensen'

G: Bier drinken in onze huis

376 (2 - 8 - 1) [zorgen over moeder]

I: En jouw moeder?

G: Iets gaan doen

I: Iets gaan doen

G: Ja

I: Maak je je daar zorgen over?

G: Ja

I: En hoe komt dat, dat jij je daar zorgen over maakt?

G: Mijn moeder is heel belangrijk voor mij

I: Ja?

G: Heel

I: Ja. En is dat al eens gebeurd?

G: Nee. Maar ik maak me wel zorgen

I: Je maakt je daar zorgen over

G: Ja, misschien morgen gebeurt het niet, maar misschien overmorgen wel

I: Dat dat elk moment kan gebeuren

G: Ja. Niemand weet

377 (2 - 8 - 2) [samenwonen met ander gezin]

I: En er woont nog een ander gezin bij jullie

G: Ja

I: Hoe vind je dat?

G: leuk. Rustig, ja. De vorige familie, hun hadden zo'n kleine kindje. Hij kon niet slapen, ik kon hele tij..., hele dag niet goed slapen. Als ik wil slapen, als ik wil slapen.. Dan kon ik niet, de baby ging zo hard schreeuwen

378 (2 - 8 - 3) [wensen kind]

G: Het is mijn wens dat mijn vader gewoon bij ons is, blijft

G: Ik ga bijna elke dag huilen

379 (2 - 8 - 6) [boos kind]

I: Word jij wel eens boos, of verdrietig?

G: Ja, als iemand over mijn [generatie?] of over mijn familie praat of iets anders doet of schelt. Daar word ik boos van

G: Dan ga ik, dan word ik woe..., dan krijg ik woede aanval, dan kan ik niet stoppen, gewoon mijn ogen worden helemaal zwart. Dan kan ik gewoon niks zien, dan pak ik alles, dan gooi, gewoon gooi je alles

380 (2 - 8 - 7) [pesten]

G: Op school word ik, werd ik ook, ik ben ook soms gepest

I: En waarom word je, weet je waarom je dan gepest word?

G: Nee. Als ze een plaatje gaan zien, dan zeggen ze 'oh, dat ben jij, jij bent een schaap' 'oh ja, die baby die stomme, zo'n tand heeft... 'dat ben jij'. En als ze een monster zien, dan zegt altijd 'dat is je familie'

381 (2 - 8 - 7) [reactie bij pesten]

I: En wat doe jij dan?

G: Dan zeg ik 'ik ga gewoon negeren', maar als ze te ver gaan over mijn moeder. Dan ga ik hem in elkaar slaan

I: En Gebeurd dat wel eens

G: Ja

382 (2 - 8 - 8) [taken in huis]

I: Doe jij wel eens dingen voor je mama, dat je je mama ergens mee helpt?

G: Ja

I: En wat, wat voor dingen zijn dat dan?

G: Als mijn moeder soms ziek is, dan kan ik naar de winkel, dan ga ik voor hem boodschappen doen. Dan zegt mijn moeder 'wil je vandaag naar winkel gaan alsjeblieft'. Ik zeg 'ok, ja natuurlijk'

- 383 (2 - 8 - 12) [over land van herkomst]
 I: Weet jij nog iets over [land van herkomst]
 G: Ja. Elke dag ik krijg buikpijn. Ik ging bijna dood. Ik ging bijna dood, mijn buik deed zo'n pijn. Zo'n pijn. En elke dag ik kon niet naar school. Gewoon 6 maanden niet naar school. 1 jaar niet naar school. Ik zei tegen mama 'mag ik naar school'. 'Nee, je buik doet pijn'. Ik gaan huilen, huilen
 G: Huilen, huilen,
- 384 (2 - 8 - 13) [invulling msj]
 I: Wat zijn dingen, waarvan jij zegt, daar moet over gepraat worden. Wat vind jij belangrijk?
 G: Dat.. hoe het zit dat hun, waar zo een zorgen hebben, misschien hebben ze een zorg of honderden zorgen, dan weet zijn moeder of zijn vader niet. Misschien wordt iemand gepest en dan weet zijn moeder en vader niet, dan moet hij wel weten
 I: Dat er gepraat wordt over de zorgen die de kinderen hebben
 G: Ja. Ja
- 385 (2 - 8 - 14) [rolfiguur]
 G: Ik denk Johnny de Mol, omdat hij spannende De Mol, dan zit hij in een spannend spel.
- 386 (2 - 8 - 15) [invulling msj]
 I: Zeg je dat, dat is heel fijn, als het een beetje op een spelmanier gaat. Niet alleen maar praten, maar ook een beetje spel tussendoor?
 G: Ja
- 387 (2 - 8 - 16) [ervaring juf]
 I: En wat voor dingen gaan er dan anders?
 G: op school, een keer, de juffen, opeens hun zagen bij de Lidl mijn moeder en die juffen kwamen bij mij en bij mijn broertje en hij zei 'ja, werkt jouw moeder, gaat jouw moeder werken'. Ik zei 'hoezo, nee. En ik zei 'hoe kan dat, mijn moeder gaat, is niet werken. Ze gaat
 I: werkt wel en jouw moeder werkt
 G: Niet
 G: Ja, hun zeggen dat mijn moeder gaat werken, maar da's niet zo. Hun weten niet, niks over mijn moeder
- 388 (2 - 8 - 17) [niet in computerlokaal mogen]
 G: dat iedereen mogen spelen. sommige keer, als mijn broertje en ik mag naar computerlokaal en dan gaan zeggen 'je bent te klein, je bent te klein, je mag niet'. Dus iedereen heeft recht op de computer te doen, iedereen heeft recht, kleine kinderen ook. ook grote mensen.
 I: Want loop je daar wel eens tegen aan, dat jij niet op de computer mag
 G: Ja, 1 keer ik ging naar computerlokaal, ik dacht het van groep 6, 7 en 8 was. Ik ging er in en die jongen zei 'ga er uit' Hij duwde mij, hij gooide naar mij buiten en mijn moeder, ik zei tegen mijn moeder, ik ging huilen naar huis, ik zei tegen mijn moeder 'mama, hij slaat die jongen mij'
- 389 (2 - 8 - 17) [veranderen azc]
 I: en stel dat jij iets mag veranderen, hier op dit AZC. Wat zou jij dan veranderen?
 G: Alles, op de AZC
 G: alles op de AZC, speelgoed ziet en mijn vader erbij gaat, erbij is
- 390 (2 - 9 - 1) [leuke dingen op school]
 G: We gaan leuke dingen doen, gewoon tekenen, gewoon leuke dingen doen.
- 391 (2 - 9 - 1) [soms ruzie in de klas]
 G: soms is het ruzie in onze klas en ze gaan uitschelden jongens en vechten
- 392 (2 - 9 - 1) [zelf uitgelachen]
 I: Wordt jij wel een uitgescholden of uitgelachen?
 G: één keertje
- 393 (2 - 9 - 2) [als verandering dat er leuke dingen komen]

I: Wat zou jij dan echt heel graag willen veranderen?

G: Dat er zeg maar leuke dingen komen. Om één keer iets leuks gaan doen met alle kinderen

394 (2 - 9 - 2) [ervaringen azc]

G: Ik vind het een klein beetje leuk

G: omdat het niet zo leuk is. Ze gaan ruzie maken met elkaar een keertje ging een man vechten met een andere man, hij ging bijna zelfmoord plegen en hij had allemaal bloed bij de hand toen kwam de politie. Ik vond het heel erg eng

395 (2 - 9 - 2) [samenwonen met ander gezin]

I: Dat je hier met je moeder woont met drie andere familie nog, hoe vind je dat?

G: Het is best wel leuk. Er is een babietje daar en ik speel heel vaak met het babietje.

G: Een keertje er was zeg maar een mevrouw bij onze huis. Zij ging mij slaan, zij ging vechten met mijn moeder. Die mevrouw ging met mij duwen bij de verwarming of mijn hoofd. Ik was een week ziek of twee weken. en moest een week thuis blijven van de dokter.

396 (2 - 9 - 2) [vechten met samenwonend gezin]

G: Zij ging naar haar kamer en zij ging die geluid harder aandoen. Toen mijn moeder zei "niet doen, mijn kind wil gaan slapen" en toen die mevrouw ging mijn moeder uitschelden. en toen begon het gevecht.

397 (2 - 9 - 3) [taken in huis]

G: Soms met schoonmaken, uit mezelf

398 (2 - 9 - 5) [praten bij klachten]

G: Ik vind het moeilijk als ik stress heb, met wie moet ik dan praten, met niemand. En als ik zeg maar verdrietig ben soms praat ik met mijn moeder

399 (2 - 9 - 6) [rolfiguur]

G: Wel met een vrouw, niet met een man. Met een vrouw kan ik beter praten maar met de mannen niet, dan schaam ik me.

400 (2 - 9 - 7) [praten bij emoties]

I: Wordt je wel eens boos of verdrietig, wat doe je dan?

G: Met iemand over praten. Soms met mijn moeder.. soms met mijn juffrouw.

401 (2 - 9 - 8) [wens eigen huis kind]

G: Mijn eigen huis hier in Nederland

402 (2 - 9 - 9) [praten met moeder]

G: Dat mijn moeder elke dag moet stempelen en dat ik naar mijn land moet terug gaan.

G: Daar ben ik bang voor

I: Wat doe je dan op zo'n moment?

G: Mijn moeder praten.

403 (2 - 9 - 9) [zorgen]

G: Dat mijn moeder elke dag moet stempelen en dat ik naar mijn land moet terug gaan.

G: Daar ben ik bang voor

404 (2 - 10 - 2) [invloed op gezin zieke moeder]

I: hoe is dat dan bij jullie in het gezin?

G: We gaan niet zo vaak ergens naar toe.

I: Komt dat mede doordat je moeder vaak ziek is? (G: Ja).

G: Verder een tijd ik mocht thuis niet veel lawaai maken.

405 (2 - 10 - 2) [zieke moeder]

I: Zijn er mensen ziek die jij kent?

G: mijn moeder wel.

I: Ja. En hoe vind jij dat, dat je moeder ziek is?

G: Best wel naar.

I: En waaraan merk je dat je moeder ziek is?

G: Ze heeft vaak hoofdpijn, ligt ze op bed.

406 (2 - 10 - 2) [zorgen kind]

I: het zorgenhuis wat heb je daar opgeschreven?

G: Vakantie.

I: Ja, en maak je je zorgen over de vakantie?

G: Ja, want vaak als we op vakantie willen gaan dan ja dan moeten we heel veel proberen te regelen dat we dat mijn ouders niet hoeven te gaan stempelen.

408 (2 - 10 - 4) [mensen zien vluchten]

G: wij zien vaak mensen hier vluchten of de politie komt hun ophalen en dan ben ik wel soms bang dat dat bij ons gebeurt.

I: Want dat zie je vaak?

G: Ja.

G: Ja, ik bedoel het hier in het azc.

I: En wat doe je dan als je dat ziet?

G: Nou, dan gaat het een tijdje niet met mij goed.

I: Nee. En wat gaat er dan niet goed? wat gebeurt er dan met jou?

G: ik heb weinig concentratie en vaak heel veel heel erg verdrietig.

409 (2 - 10 - 4) [wil er niet over hebben]

I: Heb je het daar ook jullie gezin heb je het daar dan ook over?

G: Nee, maar vaak zeg ik ook zelf "ik wil het zelf niet over hebben".

I: Dat vind je moeilijk?

G: Ja

410 (2 - 10 - 5) [taken in huis]

I: Als je moeder dan ziek is zijn er dan ook bepaalde dingen die jij dan doet in huis? Of als ze niet ziek is?

G: nee. nou probeer ik vaak meer thuis te blijven. Om te zorgen dat mijn zusje en broertje niet veel lawaai maken.

411 (2 - 10 - 5) [thuis blijven]

I: in plaats van dat je buiten gaat spelen (G: Ja) blijf je dan thuis. Hoe is dat dan voor je om dat te doen?

G: 't is niet echt heel erg, want ik ben toch al niet vaak buiten.

412 (2 - 10 - 6) [gezondheid]

G: Gaat wel goed, maar ik heb wel hoofdpijn.

I: Heb je dat vaker?

G: Ja, best wel.

I: Ja. En, en weet je ook waardoor dat komt?

G: Nee, ik ben wel vaak naar de dokter geweest en zegt ze door de stress

413 (2 - 10 - 6) [stress kind]

I: Wat zijn dan de dingen waar je stress om hebt?

G: ik heb eigenlijk niet zoveel stress.

414 (2 - 10 - 7) [leuk op school]

I: hoe vind je het hier op school?

G: Heel leuk. omdat het een azc school is doen we meer leuke dingen.

I: En meer leuke dingen in vergelijking met wat voor andere school?

G: Gewoon Nederlandse scholen.

415 (2 - 10 - 7) [omgaan met zorgen]

I: En waar helpen die jou dan mee?

G: Nou, gewoon op school. Soms heb ik zorgen en heb ik te druk in m'n hoofd van krijg ik m'n werk niet af en dan ga ik met zo'n juf, gaan we gewoon even knutselen zodat ik alles weer vergeet.

416 (2 - 10 - 7) [verschil azc school en nl'se school]

I: wat zijn dan de verschillen?

G: Nou hier is meer aandacht voor kinderen die problemen hebben. G: Ja, ik wordt zelf ook geholpen.

417 (2 - 10 - 7) [verschil school en thuis]

I: Zijn er op school ook dingen die heel anders gaan dan dan thuis?

G: ja. Op school ben ik heel actief.

418 (2 - 10 - 8) [thuis niks te doen]

I: En thuis?

G: Thuis dan heb ik niks te doen en dan heb ik ook nergens zin in.

419 (2 - 10 - 9) [met handen bezig zijn leuk]

I: En wat voor dingen vind je dan leuk om te doen?

G: Ik vind alles leuk.

G: Nou, meer met je handen bezig zijn.

I: Knutselen

420 (2 - 10 - 10) [een feest]

G: Een feest. Gewoon alle meisjes bij elkaar en dan dansen. gewoon hier het azc.

421 (2 - 10 - 10) [grotere kamers]

I: En wat staat er nog meer als wens?

G: Grotere kamers.

422 (2 - 10 - 10) [ouders minder vaak stempelen]

G: Stempelen. Nou, dat m'n ouders niet zo vaak moeten hoeven te stempelen.

423 (2 - 10 - 11) [ervaringen nederland]

G: Nederland vind ik wel leuk want hier is heel vrij.

424 (2 - 10 - 12) [goede dingen azc]

I: En wat zijn de goeie dingen?

G: Nou hier heb je altijd wel iemand om mee te spelen. Is heel vaak activiteiten. Ja is wel leuk.

425 (2 - 10 - 12) [zorg om opgehaald te worden]

I: Wat zijn de slechte dingen?

G: Ja, dat je dan vaak zorgen dat je opgehaald wordt.

I: Die angst.

G: Ja.

426 (2 - 10 - 13) [kind weet weinig over land van herkomst]

I: Weet je nog iets over het land waar je vandaan komt?

G: niet veel.

427 (2 - 10 - 13) [niet praten in gezin over land van herkomst]

I: Wordt er bij jullie thuis wel eens gepraat over <Land van herkomst>?

G: Nee, eigenlijk niet.

428 (2 - 10 - 14) [rolfiguur]

G: Nee, liever een vrouw. Vind ik gewoon beter.

429 (2 - 10 - 15) [samenstelling groep]

I: Heb je liever alleen meiden?

G: Ja, omdat wij moslims zijn dan vind ik zelf een beetje schamend.

430 (2 - 10 - 15) [samenstelling groep]

I: Jij komt dan uit <land van herkomst>, als er andere culturen er in zitten maakt dat nog verschil?

G: Nee, ik vind juist altijd leuk, want dat is altijd interessant.

I: als er niet moslims in zitten. Is dat ook nog erg?

G: Maakt geen verschil.

431 (2 - 10 - 16) [invulling msj]

I: Waar zou je dan wel graag over willen praten?

G: Over de toekomst.

432 (2 - 10 - 16) [liever niet over zorgen praten]

I: waar zou je dan graag over willen praten?

G: Geen idee. liever niet over m'n zorgen. daar praat ik niet zo graag over.

433 (2 - 10 - 18) [dingen/mensen missen uit land van herkomst]

I: Zijn er ook nog mensen die je mist uit je uit <land van herkomst>? Of dingen die je mist?

G: dingen niet. Maar, m'n familie ken ik niet zo goed dus.

434 (2 - 11 - 1) [geestelijke problemen kind]

G: ik heb wel geestelijke problemen eigenlijk. Ik heb slechte herinneringen aan mijn land waar ik vandaan kom en ik zou nog een afspraak bij een psycholoog krijgen hier in azc.

435 (2 - 11 - 2) [traumatische ervaring kind]

G: ze vertelt even dat ze daar toen ze in [land van herkomst] waren ze had een buurman die altijd dreigde hun familie, hun geliefden dreigde. En op een dag kwamen 4 mannen bij haar thuis die zochten haar vader, maar haar vader was er niet en toen begonnen ze haar moeder in elkaar te slaan. En zij was thuis op dat moment met haar 2 broers en zij hebben dus in een andere kamer deur op slot gedaan en ze zegt eigenlijk dat kon ik allemaal wel eigenlijk ook zien en horen gelijktijdig wat ze met mijn moeder deden. Maar ik wou ook heel graag mijn moeder kunnen helpen, maar dat kon niet omdat zij waren met z'n vieren en ik was maar 12-jarig meisje. Op dat moment was dat heel erg eng en ik denk dat ik het nooit zal vergeten in mijn leven.

436 (2 - 11 - 3) [ervaringen nederland]

I: hoe vind je het in Nederland?

G: nou eerlijk gezegd ik vind dat heel leuk in Nederland want ik kan hier dingen doen wat ik bijvoorbeeld in mijn land niet kon veroorloven. Ik ben in heel veel attractieparken geweest, in de cafés geweest.

437 (2 - 11 - 4) [kind weet reden van vertrek]

I: weet je ook de reden waarom jullie naar Nederland zijn gegaan?

G: Dat weet ik eigenlijk omdat mijn vader werd bedreigd, omdat hij moest naar leger gaan, maar hij wijst het af en daardoor kon hij in gevangenis belanden en ja we konden gewoon niet overleven als we in [land van herkomst] hadden gebleven

438 (2 - 11 - 5) [ervaringen azc]

I: En hoe vind je het hier?

G: eerlijk gezegd dat is beste azc tot nu toe waar ik ben geweest sinds wij hier in Nederland zijn en niet in azc maar op school waar ik ga heb ik heel veel vrienden en ik vind, ik zou heel erg moeilijk vinden als ik misschien ooit naar andere azc moeten verhuizen dat ik afscheid moet nemen van mijn vrienden.

439 (2 - 11 - 7) [geen bijzondere problemen op school]

I: Hoe gaat het verder op school?

G: ik denk dat ik toch best wel goed op school doe. Ik heb geen bijzondere problemen. Het gaat wel goed. Ik krijg ook geen zeg maar dingen van de juf van dat ik iets niet goed doe. Dus het gaat best wel goed. Ik heb goeie cijfers.

440 (2 - 11 - 8) [papa of mama soms ziek]

I: is je papa of mama wel eens ziek?

G: Ja, het komt wel eens voor dat bijvoorbeeld moe zijn omdat ze veel hebben gelopen af en toe mijn vader of moeder kunnen ook koorts hebben niet heel erg hoog, maar ja gewone koorts.

441 (2 - 11 - 9) [wordt wel gepraat in gezin over land van herkomst]

I: praten jullie in het gezin ook over het land waar je vandaan komt en over hoe het nu in Nederland is?

G: Het komt wel eens voor dat we af en toe daar wel over gaan praten over ons land maar omdat ik dan slechte herinneringen heb en ik vind het niet echt leuk om daar over vaak te praten, maar het komt wel eens voor dat we natuurlijk ook over praten hoor.

442 (2 - 11 - 10) [nachtmerries]

G: ik kan niet rustig slapen omdat ik last van de nachtmerries heb. En ik kan ook die slechte herinneringen niet vergeten. Ik probeer te relaxen, maar dat lukt niet altijd. En ik kan ook niet normaal slapen dus ik kom tekort aan slaap.

443 (2 - 11 - 10) [niet denken aan slechte herinneringen]

I: als jij van die slechte herinneringen hebt wat, wat doe je dan?

G: ik probeer even niet aan te denken eigenlijk want dan heb ik ook problemen met mijn slaap. Ik kan niet normaal in slaap vallen

444 (2 - 11 - 11) [taken in huis]

I: Help je je papa of mama wel eens ergens mee?

G: Ja, dat doe ik wel ik help mijn moeder met huishouden eigenlijk elke dag. Met iets koken in de keuken of ik blijf bij mijn broer even over. Ja dat doe ik wel elke dag.

445 (2 - 11 - 12) [wens]

I: En als je iets zou mogen wensen wat je heel graag zou willen, wat zou dat dan zijn?

G: Op dat moment heb ik nog maar een wens natuurlijk en dat is verblijfsvergunning ik in Nederland te krijgen om te kunnen hier blijven.

446 (2 - 11 - 13) [toekomst]

I: Want weet je iets over wat er komen gaat?

G: nou er is wel een rechtbank geweest en hebben negatieve beslissing gekregen en ik denk dat gaan volgende maand krijgen wij gesprekken over programma bijvoorbeeld als je terug wil keren naar je eigen land.

447 (2 - 11 - 14) [cultuurverschillen - kind]

I: Zijn er ook verschillen tussen je land waar je vandaan komt en Nederland?

G: Ja, zijn héle grote verschillen natuurlijk. Ten eerste dat zijn verschillen tussen mensen. mensen in ons land, in mijn land vinden het heel leuk om te drinken zeg maar alcoholische dranken . En ten tweede zijn ook verschillen met de prijzen. Van bijvoorbeeld in Nederland zijn prijzen van producten zijn veel lager dan bijvoorbeeld in mijn land.

448 (2 - 11 - 15) [vlucht]

G: Dat ik zou nooit kunnen denken dat ik op zo'n manier moet mij van mijn land vluchten ik vind dat wel leuk, om ja om naar verschillende landen te gaan zeg maar, maar nooit op zo'n manier.

449 (2 - 11 - 16) [invulling msj]

I: Wat zijn dan dingen waar jij het over zou willen hebben?

G: ik zou niet echt weten wat voor moeilijkheden ik heb, maar ik denk dat het misschien met wiskunde maar dat is ook niet echt , ik maak ook geen problemen van.

450 (2 - 11 - 17) [pesten]

G: op een dag mijn broers waren even buiten aan het spelen. En toen hebben zij mij geroepen mijn broers dat ze in elkaar worden geslagen. Ik ben naar buiten gegaan om te kijken wat er aan de hand is. Ik heb diegene even bij geroepen en gezegd dat hij dat hij dat niet mag doen en toen begon hij mij te slaan met een stokje. Toen ben ik naar hun huis gegaan om ja om tegen ouders te praten. Toen kwam zijn moeder naar buiten en

toen begon ook zij met mij te vechten. En dat vond ik niet eerlijk Want dat was niet eerlijk. We hebben niets gedaan. Ze slaan regelmatig mijn broers (broertjes) en ik ga even ik kom voor hen op en mij kunnen ze eigenlijk niets doen alleen ze schelden mij uit, en maar ja dat vind ik ook eigenlijk niet leuk.

451 (2 - 12 - 2) [kinderpardon]

G: En mijn vader is nu terug. Nu woon 'k alleen met mij met mijn moeder en we hebben heel vaak 'negatiefs' voor Kinderpardon.

G: En ze zeiden boven vijf jaar, dat mensen boven vijf jaar, die boven vijf jaar wonen, die dan Kinderpardon krijgen, maar die hebben wij niet. Wij wonen acht jaar, zelfs bijna negen jaar.

452 (2 - 12 - 3) [ervaringen azc]

I: En dit is dan niet de eerste azc denk ik?

G: Nee, dit is mijn derde

I: En hoe vind je het op dit azc?

G: Heel stom, ik vind alle azc's stom

453 (2 - 12 - 4) [stempelen]

G: Ja. Hier bijvoorbeeld je mag niet op vakantie. Ouders mogen niet op ook met bijvoorbeeld in Nederland op vakantie met ons mee. Alleen de kinderen alleen, maar ze mogen wel, maar dan alleen maar op zaterdag en zondag. Alleen maar voor de rest moeten ze elke dag 'stemp' doen.

454 (2 - 12 - 5) [ervaringen azc]

G: En nu de burens bij ons die maken elke dag ruzie maar die zijn nu weg. Maar als ze komen, maar ze hebben status, maar ze komen alsnog elke week bij hun vrienden en dan gaan ze mijn moeder zo arrogant naar kijken enzo, naar ons en als ze komen, dan denken we weer wat ze allemaal deden bij ons en zo. ze hebben allemaal ruzies met ons gemaakt en zo

455 (2 - 12 - 5) [ervaringen azc]

G: Het is gewoon niet fijn om in een azc te wonen.

456 (2 - 12 - 6) [ervaringen azc]

G2: Ik vind het niet leuk, want hier zijn niet leuke dingen, bijvoorbeeld een paar mensen die moeten met andere mensen wonen

457 (2 - 12 - 6) [moeder wil niet samenwonen met anderen]

G: mijn moeder wordt boos. De COA komt bij(na) elke dag bij mijn moeder. Ze zeg "Ja, er morgen komt er vrouw". Komt niet, maar die andere keer kwam er wel een vrouw, mijn moeder zei gewoon "Nee, ik wil die mevrouw niet. Want anders maak ik problemen met haar en ik heb vier meiden die elke dag ruzie maken en zo meteen krijgen we, ik en die mevrouw, ruzie."

G: En ze zeiden ze "oké, het gaat ons niet daarmee, je krijgt toch burens". Maar ze, maar die vrouw kwam niet.

458 (2 - 12 - 7) [kind weet niets over land van herkomst]

I: wat weet jij over [land van herkomst]?

G: Ja, alleen maar ik ben daar geboren. maar ik weet niks over [land van herkomst]. Ik heb er niks, toen was ik nog klein.

459 (2 - 12 - 7) [kind wil niet weten hoe land van herkomst was]

I: praat je moeder ook wel eens over hoe het was in land van herkomst?

G: Nee. Wij vragen haar nooit wat en wil ik ook liever niet weten.

460 (2 - 12 - 7) [reden van vertrek]

I: wat weet je over waarom jullie naar Nederland zijn gegaan?

G: Mijn moeder heeft alleen maar verteld dat er oorlog was. En daarom dat we hier naar Nederland kwamen. En mijn vader had geld naar ons gestuurd om hier te komen. Mijn vader was eerder dan ons in Nederland.

461 (2 - 12 - 8) [toekomst]

G: Weet nie, mijn moeder vertelt elke keer als we Kinderpardon ga invragen, zegt ze: "Ja dit keer komt er

positief". Maar elke keer komt negatief.

462 (2 - 12 - 9) [moeder helpen]

G: ik vertaal alleen maar voor mijn moeder en ik help met papier en zo

G: Ja met papieren enzo voor de Kinderpardon. En af en toe moeten we papieren invullen

463 (2 - 12 - 9) [taken in huis]

G: Ik ben de oudste, dus ik moet ook met mijn moeder helpen enzo.

G: schoonmaken, maar dat is niks. Dat moet ieder kind wel doen,

464 (2 - 12 - 10) [moeder vertelt negatieve dingen aan dochter]

G: ik help mijn moeder zo als mijn zusjes mijn moeder helpen, bijvoorbeeld negatieve dingen. af ten toe vertelt ze niet aan mij, omdat ze weet dat ik, dat ik dan ga huilen, maar daarna zegt ze <naam>, ik ga het wel vertellen, want ze heeft dan wel aan, haar vriendinnen verteld. Ze zegt ja zo meteen hoort ze van haar

465 (2 - 12 - 12) [wensen kind]

G2: als ik bijvoorbeeld als ik met mijn moeder en mijn zusjes verblijfsvergunning krijgen dat we alles, bijvoorbeeld dat we in een azc hebben gewoond, dat we alle nare dingen uit ons huis uit ons hoofd gaan vergeten en opnieuw een leven doen, mooi leven in je eigen huis.

466 (2 - 12 - 12) [wensen kind]

G2: "Ik wens dat ik en mijn zusjes en mijn moeder verblijfsvergunning krijgen en dat wij een mooi leven krijgen als we een huis hebben en dat we alles gaan vergeten en nieuwe dingen gaan doen. Dus die laatste stukje bedoel ik dat we alles wat we in het azc gingen wonen en

G2: .. Ruzies en zo alles

G2: dingen gaan vergeten en opnieuw een leven gaan doen, een mooi leven.

467 (2 - 12 - 13) [zorgen kind]

G2: ik heb geschreven om onze procedure en misschien krijgen we geen verblijfsvergunning

468 (2 - 12 - 14) [huilen om geen verblijfsvergunning]

I: Want je zegt dat je ook vaak huil.

G2: Ja omdat we geen verblijfsvergunning hebben en geen Kinderpardon hebben.

469 (2 - 12 - 14) [kinderpardon krijgen]

G2: Nou in de avond huil ik vaak en ja we wonen al bijna negen jaar enzo en boven de vijf jaar moet je al dan eigenlijk Kinderpardon krijgen

470 (2 - 12 - 14) [procedure oneerlijk]

G2: En mijn vriendin was vier jaar of zo en ze krijgt al Kinderpardon en ja, dat vind ik niet eerlijk van ons, want we hebben nu al procedure gedaan.

G2: En we krijgen nog steeds niet en ik vind dat we wel eigenlijk Kinderpardon moeten dat we dat we recht op hebben.

471 (2 - 12 - 16) [stress kind]

I: Want stel nou jij eh heel verdrietig ben of heel boos voel, wat doe je dan??

G2: dan denk ik aan alle dingen, misschien krijgen we niet of straks moeten we terug gaan naar ons land en

G2: heb ik zeg maar stress

472 (2 - 12 - 17) [invulling msj]

I: in zo'n groep met andere kinderen, waar wil je het dan over hebben?

G: Dat ik gewoon recht op Kinderpardon heb en dat ik als enigste. Ik woon hier langer dan al mijn vrienden

473 (2 - 12 - 18) [rolfiguur]

I: Wie zou dat dan kunnen geven? Wie zouden jullie dan een fijn persoon vinden die dan met jullie daarover gaat praten?

G2: de IND

G2: bijvoorbeeld als je wat wij nu allemaal tegen u zeggen

G2: Dat we alles zeg maar met een IND praat want die geeft je status of die gaat je terug zeg maar sturen.

G2: Die beslist, dus daarom vind ik dat ik met de IND moet praten

474 (2 - 12 - 19) [geen fijn persoon om mee te praten]

G: ik heb geen één fijn persoon mee te praten

G: Want niemand ook als ik tegen iemand vertel, dat wil ik wel. Ik vertel wel als iemand iets vraagt, dan vertel ik het wel, maar mijn vriendinnen af en toe maar niet heel vaak

475 (2 - 12 - 20) [wensen kind]

I: wat is er dan nodig om je verblijf hier fijn te maken of iets fijner

G: Niks. Ik wou alleen maar liever een huis

476 (2 - 12 - 21) [leuke dingen]

G: Leuke dingen organiseren en zo en bij de Vrolijkheid, maar het gaat toch niet helpen.

G: Want hun doen hun best om kinderen blij te worden maar niet om Kinderpardon te halen.

478 (2 - 12 - 23) [vriendinnen hebben eigen huis]

G2: ik zag vriendinnen op Instagram, op, op Facebook of iets anders. Dan zie ik mijn vriendinnen een huis. Dan voelen ze zich blij en hun zijn dan kort in Nederland en dan zijn wij langer dan hun. En dan, ben ik verdrietig.

479 (2 - 12 - 24) [wensen kind]

G2: Nou als ik als ik heb gehoord dat we status of zo hebben, dan ben ik zeg maar super blij .

G: Dan heb ik voor deze bijna negen jaar dat ik uiteindelijk nu gewoon wat ik wenste dat ik dat nu gewoon heb en dan ben ik gewoon super blij enzo

480 (2 - 12 - 25) [wonen op azc]

I: Ja ja, want hoe vind jij het wonen hier?

G2: Ik vind het heel hatelijk, ik wou mezelf ook een keertje moord plegen.

G2: Ja ik wou het bijna doen, maar deed ik het toch niet. Ik had zeg maar mes bij me, maar ik deed het toch niet

G2: Omdat ik hier bijna negen jaar woon en ze hebben ons nog steeds niet status ofzo gegeven en ja ik vind dit leven hatelijk. En daarom.

481 (2 - 12 - 26) [stempelen]

G2: Omdat in een azc wonen dat is niks. Bijvoorbeeld je mag niet als je veel geld heb, je mag niet naar bijvoorbeeld naar Parijs of naar Londen of iets anders. Dan moet je bijvoorbeeld net als mijn moeder, die moet stempelen

482 (2 - 12 - 27) [coa beslist]

G2: je mag zelf niet beslissen, de COA moet beslissen

483 (2 - 12 - 28) [boos kind]

G2: dan word ik zelf ook boos.

I: En wat gebeurt er dan?

G2: Nee als iemand zeg maar met mij praat dan zeg ik ga weg. Dan ga ik gewoon naar mijn kamer.

G2: Nou het helpt mij niet, maar huis is toch heel klein dus

484 (2 - 12 - 28) [moeder boos]

G2: Bijvoorbeeld, mijn moeder wilt geen mensen, maar de COA zegt "jij gaat niet beslissen. Er moet hier één" en dan krijgt mijn moeder heel veel stress en dan wordt ze heel erg boos en zo

485 (2 - 12 - 29) [zorgen kind]

G: Mijn zorgenhuis die zou echt stom zijn

G: de stomste ooit.

I: Omdat je..

G: Hier woon.

486 (2 - 12 - 30) [cito toets]

G2: als ik iets niet snap of zo en dan hebben we zeg maar een kwartiertje en heb ik nog niks gedaan en binnenkort hebben we ons CITO toets. En ik ben niet zo goed in rekenen en woordenschat en taal .

487 (2 - 12 - 30) [op school over andere dingen nadenken]

G2: op school, als juf wat zegt, dan luister ik niet naar haar. Dan zit ik aan iets anders dingen, te denken. Wat ik zeg, alles, net allemaal zei. Dan denk ik daar allemaal over

488 (2 - 12 - 31) [taal in gezin - kind]

G2: met mijn moeder praten we...

G: ... Nederlands, maar dan snapt zij sommige woorden niet, maar dan moeten we het vertalen voor mijn moeder, maar dan proberen we in makkelijke woorden, want we kunnen een paar woorden in [taal uit land van herkomst] niet.

489 (2 - 12 - 31) [vertalen]

I: Want helpen jullie ook wel eens? Je moeder met Nederlands praten?

G: Ja, is het meest laten we haar en als ze het niet snapt dan zegt ze tegen ons, zeg dat en dat en dan vertellen we het.

I: moet je dan ook wel eens bij gesprekken zitten van volwassen mensen om dan te vertalen?

G2: Ja. Paar keer

G: Dat mag ik niet. Eigenlijk mogen we die van mijn moeder niet erbij zijn. Ze heeft meestal tolk

490 (2 - 12 - 32) [ervaringen nederland]

G: Ik vind Nederland wel leuk, maar het is in het azc als je in Nederland woont in een asielzoekerscentrum in Nederland dan voelt het juist niet fijn, maar als je een huis hebt, voelt het juist fijn. Ik weet ook niet waarom.